תלמוד בבלי · אחרונים · יד דוד

יד דוד על שבת

רבי יוסף דוד זינצהיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד דוד על שבת

רבי יוסף דוד זינצהיים

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-דוד-על-שבת/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 8
דף ג. 9
דף ג: 10
דף ד. 10
דף ד: 11
דף ה. 11
דף ה: 11
דף ו. 12
דף ו: 13
דף ז. 14
דף ז: 15
דף ח. 16
דף ח: 18
דף ט. 19
דף ט: 21
דף י. 22
דף י: 22
דף יא. 23
דף יא: 24
דף יב. 24
דף יב: 24
דף יג. 24
דף יג: 25
דף יד. 25
דף יד: 27
דף טו. 27
דף טו: 27
דף טז. 28
דף טז: 29
דף יז. 30
דף יז: 30
דף יח. 31
דף יח: 31
דף יט. 32
דף יט: 32
דף כ. 33
דף כ: 34
דף כא. 34
דף כא: 35
דף כב. 36
דף כב: 36
דף כג. 37
דף כג: 37
דף כד. 39
דף כד: 39
דף כה. 39
דף כה: 40
דף כו. 40
דף כו: 41
דף כז. 41
דף כז: 42
דף כח. 42
דף כח: 42
דף כט. 43
דף כט: 43
דף ל. 44
דף ל: 44
דף לא. 44
דף לא: 45
דף לב. 45
דף לב: 45
דף לג 46

דף לג 46
דף לד 46
דף לד: 48
דף לה 49
דף לה: 50
דף לו 51
דף לו: 51
דף לז 51
דף לז: 52
דף לח 52
דף לח: 52
דף לט 52
דף לט: 53
דף מ 53
דף מ: 54
דף מא 55
דף מא: 56
דף מב 56
דף מב: 56
דף מג 57
דף מג: 58
דף מד 59
דף מד: 59
דף מה 59
דף מה: 59
דף מו 60
דף מו: 60
דף מז 61
דף מז: 61
דף מח 61
דף מח: 62
דף מט 63
דף מט: 63
דף נ 63
דף נ: 63
דף נא 64
דף נא: 64
דף נב 64
דף נב: 65
דף נג 65
דף נג: 65
דף נד 66
דף נד: 67
דף נה 68
דף נה: 69
דף נו 69
דף נו: 70
דף נז 70
דף נז: 71
דף נח 72
דף נח: 72
דף נט 73
דף נט: 73
דף ס 73
דף ס: 74
דף סא 75
דף סא: 75
דף סב 75
דף סב: 75
דף סג 76
דף סג: 76
דף סד 76
דף סד: 76
דף סה 77

דף סה: 77
דף סו. 77
דף סו: 78
דף סז. 78
דף סז: 78
דף סח. 78
דף סח: 79
דף סט. 79
דף סט: 80
דף ע. 80
דף ע: 81
דף עא. 81
דף עא: 82
דף עב. 82
דף עב: 82
דף עג. 83
דף עג: 84
דף עד. 86
דף עד: 88
דף עה. 89
דף עה: 91
דף עו. 94
דף עו: 95
דף עז. 96
דף עז: 97
דף עח. 97
דף עח: 99
דף עט. 101
דף עט: 102
דף פ. 103
דף פ: 105
דף פא. 105
דף פא: 106
דף פב. 108
דף פב: 108
דף פג. 111
דף פג: 112
דף פד. 112
דף פד: 113
דף פה. 114
דף פה: 114
דף פו. 115
דף פו: 117
דף פז. 119
דף פז: 119
דף פח. 120
דף פח: 120
דף פט. 121
דף פט: 121
דף צ. 121
דף צ: 122
דף צא. 123
דף צא: 124
דף צב. 124
דף צב: 124
דף צג. 124
דף צג: 127
דף צד. 127
דף צד: 128
דף צה. 136
דף צה: 137
דף צו. 137
דף צו: 137
דף צז. 139

דף צז: 140
דף צח. 140
דף צח: 141
דף צט. 141
דף צט: 141
דף ק. 141
דף ק: 145
דף קא. 147
דף קא: 148
דף קב. 149
דף קב: 152
דף קג. 155
דף קג: 155
דף קד. 156
דף קד: 156
דף קה. 157
דף קה: 157
דף קו. 157
דף קו: 158
דף קז. 159
דף קז: 160
דף קח. 161
דף קח: 161
דף קט. 161
דף קט: 162
דף קי. 162
דף קי: 162
דף קיא. 162
דף קיא: 163
דף קיב. 163
דף קיב: 163
דף קיג. 163
דף קיג: 163
דף קיד. 164
דף קיד: 164
דף קטו. 164
דף קטו: 165
דף קטז. 165
דף קטז: 165
דף קיז. 165
דף קיז: 167
דף קיח. 167
דף קיח: 167
דף קיט. 168
דף קיט: 168
דף קכ. 169
דף קכ: 170
דף קכא. 170
דף קכא: 172
דף קכב. 173
דף קכב: 177
דף קכג. 178
דף קכג: 178
דף קכד. 178
דף קכד: 180
דף קכה. 180
דף קכה: 181
דף קכו. 181
דף קכו: 181
דף קכז. 181
דף קכז: 182
דף קכח. 182
דף קכח: 182
דף קכט. 183

דף קכט: 183
דף קל: 184
דף קל: 184
דף קלא: 184
דף קלא: 186
דף קלב: 186
דף קלב: 187
דף קלג: 187
דף קלג: 188
דף קלד: 188
דף קלד: 188
דף קלה: 189
דף קלה: 189
דף קלו: 193
דף קלו: 194
דף קלז: 194
דף קלז: 195
דף קלח: 196
דף קלח: 197
דף קלט: 197
דף קלט: 197
דף קמ: 197
דף קמ: 198
דף קמא: 198
דף קמא: 198
דף קמב: 199
דף קמב: 201
דף קמג: 202
דף קמג: 202
דף קמד: 203
דף קמד: 204
דף קמה: 205
דף קמה: 206
דף קמו: 207
דף קמו: 208
דף קמז: 209
דף קמז: 210
דף קמח: 211
דף קמח: 211
דף קמט: 211
דף קמט: 212
דף קנ: 212
דף קנ: 212
דף קנא: 212
דף קנא: 213
דף קנב: 213
דף קנב: 213
דף קנג: 213
דף קנג: 213
דף קנד: 213
דף קנד: 215
דף קנה: 215
דף קנה: 215
דף קנו: 216
דף קנו: 216
דף קנז: 216
דף קנז: 217

דף ב.

חידושים למסכת שבת במהר"י מטראני חלק ב' סוף ח' ח"מ. מהר"י הלוי אחיו של הט"ז:
תנן התם עיין מה שציינתי במסכת שבועות:
רש"י ד"ה שהן. חקרי לב ק"ה ע"ב:
תספו' ד"ה יציאות כו' ואח"כ במה בהמה ובמה אשה כו' והקשה מהרש"א דגם במה בהמה ובמה אשה הי' לו לשנות אחר אבות מלאכות שנזכר בו דיני הוצאה ונ"ל לפי שבמה בהמה ובמה אשה מתחילין בהיתר לא שייך למתני אחר אבות מלאכות ששם לא שייך להתחיל רק במניעת הדברים שהם אסורים מכח מלאכות אלו אבל כאן דפתח באיסור שפיר קשה להו:
באותו הדיבור ואע"ג דלא שנה המלבן כו' והקשה מהרש"א דאין שורין דיו דנקטו לעיל ה"ל למנקט הכי ומה שתירץ דאין שורין דיו לאו משום אב מלאכה נגעו בו אלא משום שביתות כלים לא הבנתי דעכ"פ מוכח דשריה אסורה בשבת דדוקא בדבר האסור שייך שביתות כלים כגון גיגית ונר וקדרה דאמרינן לקמן אבל בדבר המותר ואינו מלאכה מאי שביתות כלים שייך וכמ"ש התוספות לקמן ונ"ל לתרץ דלהכי לא נקטו התוספות אין שורין דיו משום דברישא דמתניתין דלקמן נקט סתם וב"ה מתירין והי' מקום לומר דב"ה מתירין אף בשבת אמנם בהך דכובס נכרי נקט ובכולן ב"ה מתירין עם השמש מוכח שפיר דבשבת עצמו אפי' לב"ה אסור. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס אחרון דף ז' ע"ג:
תוספות ד"ה פשט בעל הבית כו' ותדע מדאיצטרין תרי קראי. והקשה מהרש"א דהוה להו לתו' למימר תדע מדאיצטרך קרא להוצאה ובשאר אבות מלאכות לא צריך כלל קרא כיון דהוה במשכן (דתוספות) [לוח הטעות: דהתוספות] קושטא דמילתא קאמר דבוודאי מכח דאיצטרך חד קרא נמי מוכח דמלאכה גרועה היא. אלא לפ"ז י"ל דאידך קרא אתי לאזהרה כמ"ש הרשב"א אבל תרי קראי לא צריכא אעפ"י שמלאכה גרועה היא אמנם ר"י לא סבר כן אלא כיון דמלאכה גרועה היא צריכה תרי קראי וזה משמיע לן התוספות אגב גררא וכן נראה להדיא בספר התרומה:
בא"ד וא"ת כיון דהכנסה היתה במשכן דהזורק ד' אמות בר"ה כו' באו לשלול בזה מה שכתבו לקמן בהזודק דכיון דמלאכה גרועה היא צריך שיהי' במשכן וגם סברא וגם בזורק איכא סברא לזה כתבו דליתא דבזורק ליכא סברא עיין שער יוסף ל' ע"ג פסחים פ"ה ד"ה הוצאה:

דף ג.

כל פטורי דשבת פטור אבל אסור מחזיק ברכה דף ע"ב. וע"ש דף פ"א באר יעקב י"ב ע"ג:
צידת נחש ומפיס מורסא. עיין זבחים צ"ב ד"ה במלאכה:
הנהו דאתי לידי חיוב חטאת. שבועות י"ד ד"ה ארבעה:
תוספות ד"ה בבא דרישא איסורא דרבנן מיהא איכא עיין נדרים ס"ב דמוכח הכי פרי חדש במים חיים ב' ע"ב. לימודי ה' ב' ע"ד:
בא"ד וי"ל דמיירי בנכרי. בספר קול הרמ"ז לעיל במתניתין לתרץ קושית התוספות למה הוצרך לשנות דעני ודעשיר תירץ ע"פ מה שכתב הרע"ב דמיירי בעני המקבל צדקה ואשמועינן דאע"פ דבעה"ב מצוה עביד חייב אמנם התוספות לעיל לא בארו בזה משום דאזלו לשיטתה דכאן דע"כ מיירי בנכרי דאי בישראל איכא איסור לפני עור וכיון דבנכרי מיירי ליכא מצות צדקה ולכן הוצרכה לתרץ משום דמלאכה גרועה היא אמנם לשיטת הרמ"ז צ"ל לקושיות התוספות כאן כתירץ הרא"ש דלעולם בישראל מיירי אלא דלא מיירי רק מאיסורי שבת ולא מאיסור אחר ובאמת איכא משום ולפני עור. ובספר שושנים לדוד הקשה על הרמ"ז דא"כ ליתני בבא דבעל הבית חייב אבל בבא דעני לא ליתני כלל דלא שייך חידושא דרמ"ז ונ"ל לתרץ. דלפמ"ש דהרמ"ז סבר כהרא"ש ובאמת אסור משום ולפני עור מנ"ל להרא"ש הא דאסור משום ולפני עור. דלמא כיון דמצוה קעביד מותר לגמרי. אמנם בע"כ מוכח כן דהא בבבא בעל הבית חייב והעני פטור העני לא עביר שום מצוה וא"כ בע"כ עבר משום ולפני עור ובע"כ צריך לפרש דרק מותר משום איסור שבת וא"כ כי היכי דהך פטור דעני פרושו ע"כ משום איסור שבת לבד מותר הה"ד בבבא אחריתא דבעל הבית פטור ומותר נמי פרושו כן דמשום איסור שבת לבד מותר והשתא מתורץ קושיות שושנים לדוד דאי לא הוה קתני רק בעה"ב חייב והעני פטור שפיר הוה ידעינן דפטור משום איסור שבת אבל אסור משום ולפני עור כיון דהעני לא עביד מצוה אבל היכא דהוה איפכא דהעני עביד עקירה והנחה בעה"ב מותר לגמרי אפילו משום איסור ולפני עור כיון דעביד מצות צדקה לכן נקט הך בבא דעני חייב ובעה"ב פטור לגלוי כשם דהך דעני פטור פרושו מאיסור שבת ולא משום ולפני עור אף בעה"ב פטור פירושו כך דפטור משום איסור שבת ואסור משום ולפני עור אע"ג דמצוה קעביד:
תוספות ד"ה בר מהני תלת. יתר הבז צ"ה:
תוספות ד"ה הצד נחש. עיין יראים דף מ' ע"ב. מרכבת המשנה ח"א פ"י דשבת הי"ז:
תוספות ד"ה מפיס מורסא. קהלת יעקב ק"ו ע"א
תוספות ד"ה עקירת גופו. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב

תוספות ד"ה ידו. מרכב' המשנה ח"א פ' י"ג דשבת ה"ב:

דף ג:

ידו של אדם אינו לא כרה"ר ולא כרה"י. מרכבת המשנה ח"א פט"ו דשבת ה"א:
היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ ערובין צ"ח ד"ה והא לא נח:
משחשכה דאי שרית ליה אתי לידי חטאת. ערובין כ' ד"ה לא יעמוד:
תוספות ד"ה הי' טעון. קהלת יעקב י"ח ע"ד:

דף ד.

הדביק פת בתנור תשובת הרמב"ן סימן ר"ה. משפטי שמואל סימן ק"כ. מכתב לדוד דף י"א. קרית מלך רב ח"א ל"א ע"ג. מנחות נ"ו. שם מ"ח ד"ה חטא בשבת. מחזיק ברכה א"ח נ':
ואלא דאהדר ואידכר מי מחייב והתנן כל חייבי חטאת אין מחייבין. שמעתי מקשים מאי קושיא דהא לקמן דף ס"ט קאמר ר' יוחנן שגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו שגגה היא וא"כ נימא דמיירי כגון דמעיקרא לא ידע לא מכרת ולא מלאו ואח"כ נזכר מן הלאו ושאל אם מותר והתירץ לזה מבואר דא"כ מאי ספיקא נימא לי' ג"כ דיש כרת וא"כ אין כאן חיוב כלל ולא צריך לרדותו אמנם נראה לי דמעיקרא אין כאן קושיא כלל דע"כ לא קאמר ר' יוחנן דשגגת כרת שמה שגגה אע"פ שהזיד בלאו היינו מעיקרא כשעשה העבירה דאע"ג דידע שיש איסור לאו בדבר מ"מ כיון שלא ידע מכרת ואלו הוה ידע מכרת לא היה עושה העבירה שפיר נקרא שב מידיעתו דמומר לדבר קל לא הוה מומר לדבר חמור אבל אי מתחלה לא ידע כלל לא מכרת ולא מלאו ואלו הוה ידע אפילו רק מלאו לא היה עושה מודה ר' יוחנן דידיעת הלאו היה ידיעה ואינו חייב דהא אילו הוה ידע מעיקרא לא הי' עושה כלל ובאדם כזה אינו חייב עד שיהי' תחלתו וסופי שגגה גמורה אפילו מלאו. שוב בא לידי ספר פני אריה החדש וראיתי שם בסימן נ"ד שהקשו לו קושיא זו על אופן אחר דמיירי דמעיקרא עשה בשגגת כרת וזדון לאו ועכשיו נתחרט על הלאו ובא לשאול יע"ש והא וודאי דהך קושיא לא שייך על הגמרא ומי מחייב דהר"י קאמר אלא דהדר ואידכר ש"מ שנזכר מדבר מה שלא היה ידוע לו מקודם ואפשר דכוונת השואל הי' על הגמרא למה לא מוקי בעי' דרב ביבי בכי האי גוונא ואף בזה אין קושיא כלל דבוודאי כיון שלא נתחדשה ידיעה בין תחלה לסוף שמתחלה ידע מלאו ושגג בכרת וגם עתה שבא לשאול כן הוא אלא שנתחרט על הלאו הוה כמזיד ומה לי אם עשה במזיד גמורה

או במזיד כזה וניהי דלענין קרבן מיקרי שגגה לענין עונש מיקרי מזיד והרי הגמרא רוצה לאוקמי בשוגג. והמחבר שם תירץ להשואל על דרך ראשון שכתבתי דא"כ נימא ליה שיש איסור כרת ויפטר והכריח סברא זו דמאי דוחקי' דרב שילא לומר התירו לאחרים לימא התירו למדבק וכגון שאחר בא לשאול אם מותר לו למדבק לרדותה ואז יאמר לו וכן קשה על רב ששת ורב אשי אמאי לא מוקי דרב ביבי בכי האי גוונא אלא וודאי פשיטא ליה לתלמודא למאי דס"ד דמיירי דהמדבק ליתא כאן דאם איתא כאן לית כאן ספק אדנתיר לו לרדות נימא ליה שיש איסור כרת ופטור מחיוב חטאת וע"ש והא וודאי דוחק טובא לומר דהמדביק אינו כאו וראיותו יש לדחות דהא רב ביבי אמר התירו לו לרדותה ומוכח מזה דקאי על השואל אם נורה לו דמותר לרדותה ולהכי הוצטרך רב שילא לאוקמיה באחר דשאל אם הוא מותר לרדותו וזה פשוט:

וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך לימודי ה' דף ג' ע"ג ד' ע"א

והא בעי עקירה מעל גבי מקום ארבעה עיין לקמן ז' ד"ה וטח:

הא מני ר"ע. עיין לקמן צ"ב ד"ה התם למעלה מג'. גיטין ע"ט ד"ה כמאן כר'

תוספות ד"ה קודם. מגילת ספר לאוין י"ט ע"א ועיין מחזיק ברכה דף נ':

דף ד:

אילימא הא רבי דתניא זרק ונח בחור. בית אברהם כהן קט"ז ע"ג:

תוספות ד"ה באילן. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הי"ז:

דף ה.

התינח טרסקל ברשות היחיד. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הי"ו:

קשיא לי' לר' אבוהו. למנצח לדוד י"ב ע"ב:

לתוך חצר חבירו כו' למנצח לדוד י"ב ע"ב:

תוספות ד"ה כאן למטה מי'. בית אברהם כהן קט"ז ע"ב:

דף ה:

אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים. ראב"ן ק"נ ע"א:

שמן צף עיין ב"ב י"ט ד"ה מי פירות ועיין ע"ז ס' ד"ה מצידיה:

עומד לכתוף. עיין לקמן ח' ד"ה לא מחייב:

מאי קמ"ל שלא היה עקירה משעה ראשונה לכך. יתר הבז ס"ה עיין לעיל ג' ד"ה היה טעון:

המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו ראב"ן קמ"ט ק"נ. עיין לקמן ח' ד"ה לא מחייב. ולקמן צ"ט ד"ה או דילמא:

[צריך למחוק: ע"ב] **ובן** עזאי פוטר. לשון הרי"ף. קהלת יעקב י"ט ע"ד:

תוספות ד"ה ר"י בן נורי. באר יעקב נ"ו ע"א:

תוספות ד"ה בשלמא לבן עזאי כו' דאי ידע לפרוך נמי לבן עזאי היכא אשכחן ולפי האמת צ"ל לבן עזאי דזורק ומושיט נמי הי' כה"ג במשכן שהרי היה שם צידי ר"ה וזורקין ומושיטין ע"י צידי ר"ה ואע"ג דהוצאה והכנסה נמי הוה במשכן כה"ג מ"מ לא מהני אע"ג דהוה במשכן כיון דמהלך כעומד דמי וכמ"ש התוספות בסמוך ד"ה המושיט והזורק:

בא"ד וכן מוכח בהדיא כו' ע"ש בשיטה מקובצת דף ס"א ולפי פרושם שם צ"ל דס"ל להתוספות כאן כמ"ש שם דב"ע לא ס"ל מהלך כעומד אלא דרך מקום פטור אבל בר"ה לא וכאן לא משמע כן בתוס' דא"כ מאי מספקא ליה לרי"בא. עיין במהר"י טראנ"י ובהרא"ש משמע מדקאמר שם אלא הא מני בן עזאי היא משמע דעד כאן בשיטת רבנן אזיל. מרכבת המשנה ח"א פי"ג דשבת הכ"א. מעילה י"ב ד"ה בשלמא:

דף ו.

איזהו ר"הר סרטיא ופלטיא גדולה מכתם לדוד דף ד' ע"א:

רש"י ד"ה עומד אדם על האסקופה. בית אברהם כהן קט"ז ע"ד:

תוספות ד"ה מידי דהוה כו' ובכל עניני העברה קאמר ועיין על כוונתם במהרש"א. ול"נ בכוונתם שהרי בדיבור של אחר זה הקשו על המקשן ממוציא ומושיט ומעביר למעלה מעשרה ויש לדקדק למה לא הקשו כן על המתרץ שתירץ מידי דהוה אמעביר למה לא קאמר מידי דהוה אמוציא למעלה מי' וכמו שהקשה באמת הרשב"א לזה באו לתרץ דוודאי על תירצן לא קשה דבאמת כל עניני העברה קאמר אפי' למעלה מי' ובזה שייך נמי לומר כל מה דנקט ליה פטור וכי מנח חייב ולכן בדיבור שאחר זה הקשו על המקשן דמאי מקשה התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב והרי בכלל הך העברה הוא העברה למעלה מי' ושם אי מנח ליה פטור ותירץ דהכי מקשה כל היכא דמנח ליה במקום שעומד הוא משא"כ בסטיו שאם מנח במקום שעומד פטור:

תוספות ד"ה ד' רשויות קשה לרשב"א כו' ומהך דחצרות שלא עירבו לא הוה קשה להו התם וודאי רה"י גמורה היא כי איך אפשר שע"י העירוב ישתנו הרשויות ולהכי לא תני ליה כיון דהא משתנה מרשות לרשות ישתנה דינו אבל קרפף לעולם דין אחד לו אם לא הוקף מתחילה לדירה אמנם בהך תירוצא שתירץ הרשב"א מתורץ נמי בפשיטות הך

דחצרות שלא עירבו דלא תני ליה ולא צריכין לחלוק זה שכתבתי וזה שכתבו ולכן לא תני נמי חצר. ועיין בערובין ס"ז ד"ה ומאי טעמא. מרכבת המשנה ח"ב פ"ו דשבת הכ"ד:

תוספות ד"ה יתר על כן אמר ר' יהודה כו' וא"ת כו' וי"ל כו' אי נמי כו' ואע"ג דבפרק קמא דערובין כו' משמע מדבריהם שמפרשי הכא דר"י ברה"ר גמורה שעוברת בתוכו כתרוצים השני בערובין ולפ"ז צריך להבין דמשמע מדבריהם בתירץ הראשון כאן שכתבו דמתניתין איכא לפרושי דמערבין בצורת הפתח וקסבר ג' מחיצות דאורייתא דרבנן נמי אין חולקין על זה דבשני מחיצות וצ"ה לא הוה תו רק מדרבנן. אבל מדאורייתא רה"י היא. ולכן לא הוי יכולין למעט מזו רה"י גמורה היא והוא מגומגם דבערובין כ"ב ד"ה והאמר ר"י משמע דצ"ה לא מהני לשוי' רה"י וכן בערובין דף וי"ו ד"ה והאמר בסוף דבריהם משמע להדיא דשני מחיצות וצ"ה הוי רה"ר גמורה לרבנן ואפשר שזה שכתבו אע"ג כו' דמיירי ברה"ר גמורה הוא רק לתירץ השני אבל לתירץ הראשון כאן ס"ל כתירץ הראשון בערובין דמיירי רק ברוחב י"ג אמות ושליש ולכן שפיר הוי בשתי מחיצות וצ"ה ר"הי דאורייתא אפילו לרבנן.

הקשה בספר פני יהושע למה לא תירצו דאי ממתניתין ה"א דמערבין בדלתות ולא הבנתי דבריו דא"כ למה חולקי' רבנן ואמרי אין מערבין רה"ר בכך הא בדלתות כ"ע מודו דמערבין:

עוד הקשה בפני יהושע דלמא באמת לא נקט בכל רשות היחיד במחיצות וצ"ה דאף לרבנן הוי רה"י כמו שכתבו בתרוצם קמא ולפי מה שכתבתי דמיירי רק ברוחב י"ג אמה ושליש ל"ק מידי דפשיטא הוא ולא צריך לאשמיענן כיון דאף בלא מחיצות וצ"ה לא הוי רה"ר. אמנם אפילו לפי הבנתו דאפילו ברה"ר גמור' מיירי לא קשה מידי דהא בלא"ה קשה למה לא נקט ג' מחיצות גמורות דהוה לכ"ע רה"י אלא צ"ל דלא נקט אלא דבר שהוא רה"י בין מדאורייתא לחייב הזורק לתוכו מרה"ר בין מדרבנן דשרי לטלטל ואני תמה עליו שהוא כתב זאת בעצמו באיזו דיבורים הקודמים וכאן הניח בצ"ע:

דף ו:

ואינו חייב על אחת מהם. סנהדרין ס"ו ד"ה המחלל שבת:

רש"י ד"ה גמורה דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק כו' משום דוודאי דוקא למעלה בראשו הוה הך גדר רה"י אבל למטה לא וכמ"ש הב"י ריש סימן שמ"ה והרי אין שם מחיצות ובה יעשה רה"י ולכך הוצרך רש"י לומר דגוד אסיק פני המחיצה למעלה וא"כ הרי ראשו של כותל מוקף מחיצה. ולפ"ז בע"כ אנו מוכרחים לומר דזה שכתב רש"י וחללו ארבע היינו

עם המחיצות דהא כל רוחב הגדר אינו אלא ארבע היינו עם עובי המחיצות וכן פסק הט"ז סימן שמ"ה סי' ק"ב וכן מוכח נמי מסוגיא דכוורת עיין מהרש"א שם מה שהקשה מאסקופה יש ליישב. וכ"כ בעבודת הקדש לרשב"א דעובי המחיצות מצטרפין לד' ודלא כמ"ש בתוספות שבת דדוקא גבי כוורת כתב רש"י כן ומה שהביא ראיה מרש"י דערובין דף ה' שאני התם דאין ממש ארבע ולכן לא אמרינן גוד אחית כיון שאין כאן מקום כלל דהוה ארבעה ממש אבל כל שיש ארבעה ממש אף דע"י גוד אסיק או אתית נתמעט שפיר הוה ארבעה כיון דנראה לעינים מקום הדי ובזה מיושב נמי מה שהקשה מהרש"א בסוגיא דכוורת ממה שכתב רש"י בסוגיא דאסקופה גבי פתח נעול דהתם נמי אין נראה לעינים מקום ארבע ולכן לא אמרינן גוד אחית הא כל שנראה שפיר אמרינן:

רש"י ד"ה ומאי גמורה הכא ליכא למימר כו' כלומר דלא נימא דע"כ לא פליגי רבנן ואמרו אין צריך אלא לזרוק אף דלא נסתלק דרך הרבים אסור לזרוק לתוכו מר"ה דלענין זה הוי רה"י אבל לטלטל בתוכו מודה רבנן דאסור זה אי אפשר דהא כיון דעיקר הפסי' נעשו לטלטל ואמרו א"צ ש"מ דמותר לטלטל בתוכו וכיון דמותר לטלטל בתוכו פשיטא דר"הי גמורה היא והזורק מר"ה לתוכו חייב:

דף ז.

אטו כולהו לאו כרמלית נינהו קהלת יעקב י"ט ע"ב:

אין כרמלית למעלה. ערובין פ"ט ד"ה במחיצות:

אלימא דאין רה"י כו' והאמר רב חסדא קהלת יעקב כ' ע"א:

רש"י ד"ה לבנה סתם לבנה כו' ואין לעובי' שיעור. הוצרך רש"י לומר דאין לעובי' שיעור משום דאמר בגמרא והוא דגבוה ג' וקשה מאי צריך לומר והוא דגבוה ג' והרי סתם לבנה ארכה ורחבה ג' ופשיטא דגבוה ג' אלא כיון דאין לעובי' שיעור הוצרך לאשמועינן דאם אין העובי ג' והלבנה מונחת על פניה וזרק על גבה חייב כיון דהוה למטה מג' אבל אם עובי הלבנה ג' או יותר אע"פ שמונחת על פניה פטור ולפ"ז דומה לזה במונח על פניה ועוביה יותר מג' וזרק וטח על פניה חייב אע"פ שזרק בפניה למעלה מג' אע"ג דלא הוה ד' על ד' דהרי ארכה ורחבה הוא רק ג' ש"מ דרש"י כריב"א ס"ל ולא כר"ת ולזה נתכוון מהרש"א:

רש"י ד"ה על גבה. בית אברהם כהן קט"ז ע"ד:

רש"י ד"ה אבל היזמי בית אברהם כהן קט"ז ע"ד:

רש"י ד"ה דעד יוד. בית אברהם כהן קי"ז ע"א:

דף ז:

ותהוי כחורי רה"ר. קהלת יעקב י"ט ע"ב:

רש"י ד"ה כזורק בארץ כו' דמשנח משהו הוי הנחה משמע להדיא מכאן שדעת רש"י כדעת ריב"א דלא צריך ד' על ד' למעלה מג' ועוד שכתב רש"י ולא דמי לנח על דבר מסוים כו' או כרמלית או מקום פטור משמע אף דומיא דמקום פטור בדבר המסוים והיינו כשאין בו ד' חייב בפני הכותל:

תוס' ד"ה ואם חקק בו כו' דצריך לצרף הגידוד של חקק למחיצות אע"ג דמחיצה החיצונה הוי יו"ד אעפ"כ צריך לצרף הגידוד מטעם שיהי' המחיצות כנגד הסכך ותיבת לצרף הוא כמו לקרב אבל הכא דלא שייך זה אם המחיצות החיצונות עשרה אפילו מרוחקין הרבה כשר. ולפ"ז אם הבית אפילו עם הקירוי אין גבוהין עשרה וצריך לצרף הגידוד עם המחיצות החיצונות כדי שיהי' גבוהים עשרה צריך נמי שלא יהי' שפת הגידוד רחוק מן המחיצה החיצונה ג' טפחים דאי לאו הכי אין מצטרפין. כן נראה מדברי הרא"ש וכן כתב המ"א בסי' שמ"ה. אמנם מדברי הר"ן נראה להדיא דאף בצריך לצרף הגידוד והמחיצות לגבוה עשרה מצטרפין אפילו רחוקין זה מזה יותר מג' ועיין אלי' רבה סימן שמ"ה וכן נראה מדברי התוספות בסוכה דסברו כהר"ן שהרי הקשו לרש"י לפרושו גבי גידוד חמשה וגבי מחיצה חמשה מהך סוגיא ש"מ דבגבוה יו"ד עם הגידוד מיירי דאל"כ לא קמקשי מידי על רש"י שהרי אין צריך להצטרף אמנם בזה נחלקו התוספות על הר"ן דהר"ן סבר דהסוגיא דלא כרב חסדא והתוספות סברי דהסוגיא כרב חסדא דמודה גבי בור. ועיין אלי' רבה. שוב מצאתי בת"י בתחלת המסכ"ת שכתב בסוף התוספות ועוד נוכל לומר כו' ונראה מזה כי שני תירוצים הם התוספות כאן ובסוכה תפסו התירץ הראשון וזה תירן הר"ן אמנם הרא"ש תפס הועוד נוכל לומר לפי שת"י מסיימים שרשב"א חשש לשניהם ולפיכך תפס הרא"ש לחומרא והוא ברור:

תוספות ד"ה והלכה ונחה כו' תימא לר"י כו'. עיין חולין דף קכ"ו ד"ה אנן דתירצו קושיתם באופן אחר. זרע יצחק לומבראזי מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הי"ח:

בא"ד ודוקא אותם למעלה מי' כו' אבל למטה מי' כו' הוצרכו לזה משום דאי ס"ד דגם למטה מי' חורי רה"י כרה"י א"כ למה הוצרך להביא ראי' דמיירי דלית בי' חור מרישא זרק למעלה מי' הלא בפשיטות מוכח דסיפא למטה מי' לא מיירי בנח בחור דא"כ למה קאמר הזורק ד' אמות בכותל אפילו בפחות מד' אמות חייב כיון דזורק מרה"ר ונח בחור שהוא רה"י לכן הוצרכו לומר דלמטה מי' לא הוי רה"י. ולכן אפילו בחור צריך ד' אמות:

דף ח.

זרק כוורת כו'. הקשה בספר פני יהושע לדעת ר"ת בכל מקום דאמרינן ד' על ד' היינו אלכסון של ד' על ד' והוא חמשה וג' חומשין וא"כ בדבר עגול יעלה קרוב לשמונה וכתב שהוא תימה רבה יע"ש. ואחר המחילה רבה כד ניים ושכיב אמרה להא מילתא דעיקר פלוגתא דר"ת ורשי' הוא זה דרשי' ושאר פוסקים סברי דשיעור ד' היינו ד' על ד' מרובע מדקאמרי הן ואלכסונן ש"מ שצריך שיהי' מרובע כדי ליתן לו אלכסון ולכן בכל אורך הד' צריך שיהי' ג"כ רחב ד' וא"כ בדבר עגול צריך שיהי' בו לרבעות ד' על ד'. ור"ת סובר דד' על ד' אין פרושו שיהי' ד' על ד' במרובע אלא פרושו של הן ואלכסונן היינו שלעולם צריך שיהי' במרכסו האלכסון של ד' על ד' והוא ה' וג' חומשים ואם הוא במרכסו ה' וג' חומשים בין שנחתכו הזויות ונעשה עגול בין שהוא מרובע חד דינא אית להו לפר"ת ואף שהוא מרובע צריך שיהי' במרכסו ה' וג' חומשים נמצא דבדבר עגול לא פליגי רשי' ור"ת כלל דבה' וג' חומשים סגי דאי לרשי' הרי יש בו לרבע ד' על ד' ואי לר"ת הרי יש במרכסו האלכסון של ד' על ד' לא נחלקו רשי' ור"ת אלא במרובע שהוא מד' על ד' עד ה' וג' חומשין. דלרשי' כל *שיש* בו ד' על ד' מרובע נידון למקום ד' כיון *שיש* באלכסונו ה' וג' חומשין אע"פ שאין במרכסן ה' וג' חומשין ולר"ת לא נקרא זה מקום ד' על ד' כיון שאין במרכסו האלכסון של ד' על ד' אע"פ *שיש* באלכסונו האלכסון של ד' על ד' וזה ברור וכן מבואר להדיא בעירובין דף נ"א ד"ה כזה יהי' כל שובתי שבת ובהגהות אש"רי כאן וברבינו ירוחם. עיין אמרות טהורות מ"ד ע"ב. נידה ג' ד"ה כי פליגי:

היתה קופתו מונחת. בית אברהם כהן קט"ז ע"ג:

רשי' ד"ה שדי נופו בתר עיקרו לפי הנראה מספר חכמת שלמה למהרש"ל הוא מפרש דלכל הב' לשונות של רשי' עיקר פלוגתא דר' ורבנן אי שדינן הנוף בתר העיקר לעשותו כמקום ארבע או לאו אבל לעשות הנוף רה"י כעיקר זה לא ס"ל לרש"י אפילו ללשון שני של רש"י ומ"ש רש"י בלשון השני וכי פליגי רבנן בשדי נופו בתר עיקרא פליגי אין כוונתו של רש"י לומר דרבנן סברי לא שדינן נופו בתר עיקרו לעשותו רה"י ומשמע דר' ס"ל דשדינן נופו בתר עיקרא לעשותו רה"י אלא כוונת רש"י הוא משום דבלשון ראשון אי אמרינן דלא כסברת המקשן דהוה סבר דפלוגתייהו אי צריך מקום ד' ברה"י אלא דכ"ע סברי דבעי מקום ארבע אף ברה"י וא"כ קשה מ"ט דרבי דמחייב וצריכין לתרוצה טעמא דר' אבל ללשון שני דכ"ע אית להו דרב חסדא דלא בעי מקום ד' על רבי לא קשה כלום רק קשה מ"ט רבנן לכן מפרש רש"י דטעמא דרבנן דלא שדינן נופו בתר עקרו. והנה לב' הלשונות מיירי שעיקרו רחב ד' ואע"ג דברה"י לא בעי מקום ד' ללשון שני והזורק לעיקר

אע"פ שאין בו ד' חייב שאני הכא כיון דשדינן נופו בתר עיקרא אי לא הוי עיקרא ד' לא מהני לנוף (כמ"ש גם מהרש"א וסבר לישנא קמא מדלא נקט פלוגתייהו באילן העומד ברה"ר ועיקרו ד' אי שדינן נופו בתר עיקרו ונקט זיז והיינו עיקרו ברה"י ונופו ברה"ר ש"מ דהברייתא בא לאשמעינן בזה דאפילו ברה"י בעי מקום ד' דהא בע"כ בעיקרו ד' מיירי דאי אין בעיקרו ד' אף אם נאמר כרב חסדא לא שדינן נופו בתר עיקרא כמ"ש אלא וודאי דעיקרא ד' דגם ברה"י מקום ד' וזה משמיע לן הברייתא בזה ולשון שני סבר דכ"ע כרב חסדא והא דלא נקט פלוגתא בזה הענין באילן העומד ברה"ר לאשמעינן בזה דדוקא לענין זה אמרינן שדי נופו בתר עיקרו לעשות הנוף מקום ארבע אבל לענין זה לעשות רשות אחר כמקום עיקר לענין זה לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו(דלא כתוספות) וזה מוכח מדנקט זיז כל שהוא דאי ס"ד דגם לעשותו רשות אחרת אמרינן שדי נופו בתר עיקרא א"כ למה נקט זיז אפילו אי הנוף רתב ד' נמי פליגי וכגון שזרק פחות מארבע אמות דאי אמרינן שדי נופו בתר עיקרו הוה זורק מרה"ר לרה"י אלא וודאי מדלא נקט פלוגתייהו בכה"ג מוכח מזה דלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרא לעשותו רשות אחרת וזה משמיע לן במאי דנקט זיז זה מה שנ"ל בכוונת מהרש"ל:

אמנם מהרש"א מפרש דדוקא בלישנא קמא מיירי בעיקרא ד' ופליגי אי העיקר מחשיב ליה לנוף אבל בלשון ב' סבר רש"י דאף באין בעיקרו ד' מיירי ופליגי אי שדינן נוף בתר העיקר לעשותו רה"י. ולפירש מהרש"א יש לדקדק למה לעיל לא פירש רש"י רק כל לישנא קמא וכאן הביא לשון אחר דאילו לפירש מהרש"ל אין חילוק בין ב' הלשונות רק לענין אי דכ"ע אית להו דרב חסדא או לא אבל עיקר הפירוש שפירש רש"י לעיל דפליגי אי עיקר מחשיב לנוף צודק לב' הלשונות אבל לפירוש מהרש"א קשה:

ושמעתי דבר נאה מפי א"א מורי ורבי הרב החסיד ז"ל משום דהתוספות הקשה לעיל בסוף ד"ה אילן לפירש רש"י דאי מיירי למטה מג' לא בעי מקום ד' ולמעלה מג' לא הוי רה"ר. וכתבו דצריך לאוקמי בדבילה שמנה וטח בצד הנוף והקשה מהרש"א דהא רש"י ס"ל כדעת ריב"א דבטח בפניה לא בעי מקום ד' והדרא קושיות התוספות לדוכתיה. אמנם לכאורה יש לתרץ קושיות התוספות בענין אחר והוא דמיירי בנוף גבוה ט' ורבים מכתפין עליו דהוי רה"ר כדאמרי' גבי עמוד. אמנם גם זה לא יצדק דהא רשי' ס"ל דגבי עמוד נמי לא אמרינן דבעינן ד' איברא דהר"ן כתב הטעם דגבי עמוד לא בעינן ד' משום דכשם שאמרינן ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' ה"ד עמוד יע"ש. ולפ"ז לעיל בסוגיא דעדיין לא אסיק דידו של אדם חשובה כד' שפיר אמרינן גבי עמוד ט' נמי דבעינן ד' ושפיר פי' רשי' לעיל קודם המסקנא דפליגי אי העיקר מחשיב לנוף והנוף הוא רשות

הרבים ולקושית התו' נתרץ דמיירי דהנוף גבוה ט' אמנם כאן שהוא לאחר המסקנא דידו של אדם חשובה כד' וה"ה לגבי עמוד לסברת הר"ן א"כ לא יצדק פרושו מכח קושיות התו' לשיטת רשי' עצמו דסבר גבי עמוד לא בעי מקום ד' ולכן כתב רק פירש ראשון לדעת הסוברים דעמוד בעי מקום ד'. אמנם לשיטת עצמו דלא בעי מקום ד' הוצרך לפרש שאין בעיקרו ד'. ופליגי אי הנוף חשיב רה"י או לא דאלו לפירש הראשון קשה קושיות תוספות דלעיל כמו שכתבתי ודוק כי נכון הוא:

רש"י ד"ה רחבה ששה. בית אברהם כהן קט"ז ע"ב ע"ד:

רש"י ד"ה כפאה על פיה וזרקה אאינה רחבה ששה קאי עיין מהרש"א מ"ש בשם הר"ן. ראיתי להרא"ש דארכביה אתרי ריכשי דלענין ז' ומחצה פטור כתוב הטעם משום דהוי למעלה מי' כמ"ש רשי' ולענין שבעה ומשהו כ' הטעם דלת הוה כלי כמ"ש התוס'. ונ"ל דהי' מפרש דברי רשי' דלא כר"ן ומה שכתב רשי' אאינה רחבה ששה קאי היינו אפי' אינה רחב' שש' כיון דרשי' מפרש דהוא פטור משים דהוה למעלה מי' ולא משום כלי א"כ שפיר פטור אפילו

אינו רחב ששה. אמנם הא דחייב בז' ומשהו אפילו רחב ששה אע"ג דהוי כלי כשמגיע סמוך לגי' לארץ י"ל דס"ל לר"שי דלעשותו כלי לא אמרינן לבוד משום דעדיין המחיצות לא הוי מחיצות דוגמא לדבר דופן עקומה לשוי' מחיצה לא אמרינן דופן אבל לענין לשווי' למעלה מי' שפיר אמרינן לבוד כיון דיש עכ"פ מחיצות אע"ג שאין המחיצות לרוחב ד' כיון דאין אנו רוצים לומר לבוד לענין הרוחב אלא לענין הגובה. משא"כ לקמן גבי אסקופה שמה צריכים לרוחב ורוצים לומר ברוחב פי התקרה יורד וסותם לכן צריך שיהי' רוחב ארבע ממש ולא אמרינן לבוד. ובזה מתורץ קושיות מהרש"א ובלא"ה דבריו קצת מגומגמים שלא כתב כן רשי' לקמן מה שהוא הביא משמו רק שהוא הרכיב מ"ש רשי' בשני דיבורים ולפי מה שפירשתי דברי רשי' כן פי' הרמ"בן במלחמות דעת הרי"ף וכן נראה דעת הרשב"א:

רש"י ד"ה ה"ג רבא אמר. יתר הבז ס"ה ע"א:

תוספות ד"ה אמר אבי. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הי"ז והי"ח:

תוספות ד"ה אמר ליה יתר הבז ס"ה:

דף ח:

אלא לאו בבור דלית ביה עשרה. לשון הרשב"א קהלת יעקב כ' ע"ב:

כל דבר שהוא משום שבות. עיין לקמן ל"ט ד"ה ממעשה.

האי זירזא דקני רמי' וזקפי'. קהלת יעקב י"ח ע"ב: יצחק ירנן נ"ז ע"א לשון הרשב"א:
רש"י ד"ה מקום פטור. בית אברהם כהן קט"ז ע"ד:
תוספות ד"ה לימא. מרכבת המשנה פ"א דשבת ה"א:

דף ט.

אחרים אומרים. עיין על סוגיא דאסקופא ודברי התוס'. מרכבת המשנה פי"ז דשבת הי"א:
רשי ד"ה פתח פתוח כו' ולחי לפנים מן האסקיפה דברי רש"י לכאורה תמוהין דכאן כתב שהלחי לפנים מן האסקופה ובד"ה תוך פתח משמע שהלחי על האסקופה ובד"ה וכ"ת כתב שהכותל עצמו לחי היא וכבר עמדו על זה מהר"ם ומהרש"א איברא דדברי מהרש"א תמוהים לי טובא ולא עמדתי על סוף דעתו דנראה שהבין דהמקשה הי' סבר דהאסקופה רחבה ד' אמות ולפיכך הכותל פסולה ללחי אבל כדמוקי לה דלית בה ד' אמות דהוא כשר ללחי שפיר כתב רש"י דהכותל עצמה לחי היא ואחר המחילה רבה הא וודאי ליתא דאף בה"א לא רצה לאוקמי' בד' אמות אלא בד' טפחים וזה וודאי כשר ללחי אף למ"ד משך מבוי בד' כדאיתא להדיא בערובין דף ה' ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ארבע אמות למהוי מבוי אפילו בארבע טפחים ואין לומר דרש"י הוה סבר הא סתמא קאמר אסקופה ואפשר נמי דמיירי ברחב ד' אמות מ"ה כתב רש"י דיש לו לחי אחר אבל כדמוקי פחות מד' טפחים דוקא שפיר מוקי ליה רש"י שהכותל נעשה לחי הא ליתא דרש"י לא בא לאשמיעינן כאן דיני לחי מה שאין צריך לנו כלל במקום הזה ושוב בא לידי ספר שאלת יעבץ חלק ראשון וראיתי לו בסימן קס"ד שהשיג על המהרש"א וכתב דנתחלף לו ארבע טפחים בארבע אמות וע"ש ומה שתירץ בדברי רש"י לא הבנתי והנ"ל בכוונת רש"י הוא דהמקשה דקאמר ואע"פ דלית ליה לחי סתמא קאמר משמע דלית ליה לחי כלל רק שהלחי לפנים מן האקופה דאל"כ אלא שהלחי עומד על האסקופה או שהכותל עשוי באופן דהיא עצמה כשרה ללחי א"כ איך קאמר דלית לה לחי הא בוודאי אית ליה לחי אלא שאין הלחי מתירו אלא וודאי כוונת המקשה הי' שהלחי לפנים מן האסקופה והכרח המקשה הי' מהברייתא עצמה דבהכי מיירי מדקאמר פתח נעול כלחוץ ואי ס"ד שיש לחי לאסקופה א"כ למה פתח נעול כלחוץ הלא רה"י גמורה היא עם מחיצות שלימות ולחי לרביעית ואפילו מיירי בפתוח לכרמלית אינו כלחוץ דהא רה"י היא כמ"ש אבל כשהלחי לפנים מן האסקופה שפיר הוה בפתח נעול כלחוץ(בפתוח לכרמלית) ורק הא קשיא ליה פתח פתוח אמאי כלפנים הא אין לו

לחי והאמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו ודייק רש"י דברי רב דאמר סתמא תוך הפתח ומשמע דמיירי בסתם פתחי' הנעשי' שצריך לחי אחר להתירו ומאי פיסקא ואיך ברירא לרב הוא מילתא דלמא הלחי הוא חוץ לפתח וא"צ לחי אחר להתירו וא"כ יש מקום לטעות לכאורה דרב רוצה לומר שהלחי המתיר את המבוי אפי' הוא חוץ למבוי אינו מתיר תוך הפתח ולעולם צריך לחי מיוחד לתוך הפתח להכי בא רש"י לבאר דליתא אלא להכי קאמר רב סתמא תוך הפתח דמשמע כל פתחים דעלמא משום דמסתמא הלחי הוא תוך הפתח ולא חוץ לפתח ואי הכותל עצמו נעשה לחי פשיטא שהוא תוך הפתח ולא הוצרך רש"י לבאר זה שפשוט הוא אלא אפי' הכותל נעשה באופן שאין נעשית לחי וצריכי' להעמיד לחי מסתמא מעמידין אותו הלחי על האסקופ' וזה כנגד אסקופ' שכת' רש"י ולא חוץ לאסקופה (ונתן רש"י הטעם לפי שזקוף עלי'. ויותר נקל להעמיד הלחי) ולפיכך כיון שכן שבסתמן של פתחים הלחי על האסקופה ולא חוץ לפתח שפיר קאמר רב בסתמא תוך הפתח אבל פתחים דעלמא שצריך לחי אחר להתירו. (ועיין עירובין ששם נקט רשי' האופן האחר שהפצימין רחבין באופן דהכותל נעשה לחי) ועכ"פ מוכח מדברי הרב דאפילו בין הלחיים אסור מכ"ש בהברייתא דמיירי שהלחי בפנים כמ"ש וקאמר וכי תימא דלית בה ד' כלומר האי ברייתא דאסקופה מיירי דלית בה ד' והוקשה לרשי' דמאי בא לתרץ בזה ומה יושיענו דלית בה ד' דניהי דמחלקין בין ד' לפחות מד' היינו בין הלחיים. אבל כאן דמיירי דהלחי בפנים אפילו פחות מד' אסור להכי דייק רש"י לפיכך אינה רשות לעצמה ומותר להשתמש נגד הלחי וכ"ת מה יושיענו זה והא אין לו לחי לזה בא לתרץ ואין לך לחי יותר מעובי החומה כלומר דעד כאן היה מוכח דהברייתא מיירי דאין לו לחי כלל רק שהלחי לפנים מן האסקופה (דאל"כ קשה למה פתח נעול כלחוץ כמ"ש) [לוח הטעות: אמנם השתא דמוקמינן דלית בי' ד' שפיר י"ל דהכותל עצמו לחי ואפ"ה פתח נעול כלחוץ כיון דאין בין חלל המחיצות ד' לא נעש' רה"י ואפי' פתוח לרה"ר פתח נעול כלחוץ כמ"ש מהרש"א] מהרש"א ד"ה תוך הפתח ובחר רש"י לומר דעובי החומה נעשה לחי משום דהברייתא לא הזכיר כלום מלחי לפיכך עדיף יותר לומר שהכותל נעשה לחי ולא הוצרך לפרש. מעתה דברי רש"י יעלו כפתור ופרח: **תוספות** ד"ה אע"ג כו' ואי קיימה כולה לפנים כו'. לפי שהתוספות כתבו דמיירי דווקא שהאסקופה תוך עובי החומה ולא בפנים ולא בחוץ וביארו דאי אפשר בשום גוונא שיהיה מבחוץ ועכשיו כתבו לבאר דליכא למימר נמי דקיימי האסקופה לפנים מן החומה:

תוספות ד"ה תוך הפתח כו' בדליכא אסקופה ד'. ט"ם הוא וצ"ל אסקופה ג' דלא שייך בגובה כלל ד' וכן הוא בש"ם ד' ווינצי':

בא"ד וכי קאמר וכ"ת דלית ביה ד' ה"מ למפרך אפי' נעול נמי. כוונתם בזה משום דדברי המקשן דקאמר וכ"ת דלית ביה ד' כו' יש לפרש לרבא בפתוח לכרמלית ולפ"ז יקשה לן פתח פתוח כמו שמקשה באמת ויש לפרש נמי בפתוח לר"ה ויקשה לן פתח נעול כמו שתירצו התוספות וכן לאביי יש לפרש בגובה ג' ויקשה פתח נעול ובאינו גובה ג' קשה פתח פתוח וכיון שכן ה"ה דהוי מצי למימר הפן השני וכ"ת דלית ביה ד' על ד' ונפרש בגובה ג' לאביי ובפתוח לר"ה לרבא ויקשה המקשה אפילו נעול נמי וכוונתם הוא דקושיות התוס' ותירוצם בעצמם יקשה המקשן דלשון דלית ביה סובל שני הפירושים אלא דממ"נ קשה כמ"ש א"כ הוה מצי למנקט האופן האחר ולהקשות. זה נ"ל בכוונת התוספות. ומהר"שא לא הבין כן ולפיכך נתקשה בדבריהם:

תוספות ד"ה אמר רב יהודה כו' וה"ה דהוי מצי למינקט טפח אחד מקורה כו' ובלבד שיהי' פחות מד' דאי הוה ארבעה מחוד החיצון של אותו טפח עד הדלת הוה מקום חשוב ומבוי בפני עצמו ואפי' פתח נעול כלפנים ועיין בהרא"ש:

דף ט:

ואם התחילו אין מפסיקין. שער המלך ח"א ע"א ע"ג:

הי סמוך למנחה. שאגת אריה סימן י"ח:

אילימא סמוך למנחה גדולה. הסוגיא רש"י ותוספות קרית מלך רב ח"ב בית מושב דף ט"ו:

תיובתא דר"י בן לוי. זכרון יוסף י"א ע"ג:

אמר אביי הנהי חברין בבלאי. למנצח לדוד י"ב ע"ב. עיין חגיגה ט' ד"ה או תפלה של ערבית. יומא פ"ז ד"ה והאמר:

תוספות ד"ה לא ישב והא דאמר בערבי פסחים כו' התוספות קיצרו בלשונם דעיקר הקושי' מדקתני התם סמוך למנחה ואדרבה התוספות בפסחים לא גרסו בהך ברייתא עד שתחשך כדמוכח התם בד"ה עד שתחשך ואי גרסינן בהך ברייתא עד שתחשך בלא"ה צ"ל שכבר התפלל דהא הך ברייתא רבי יהודה היא ורבי יהודה ס"ל תפלת המנחה עד פלג המנחה ותו לא א"כ כבר התפלל זמן הרבה בע"כ קודם שתחשך ובאמת יש לדקדק על התוספות למה לא הקשו ממתניתן דערבי פסחים וכן הקשו תוספות שם.

וראיתי במרדכי פ' ערבי פסחים דתירץ דמיירי סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה דמותר כל ימות השנה וזה לקצת דעות אמנם התוספות כאן סוברים דסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה אסור. מעתה י"ל לכן לא הקשו תוספות ממתניתן דערבי פסחים דבאמת הוה דייקינן מזה כתירץ המרדכי דסעודה קטנה מותר כל ימות השנה סמוך למנחה כי תירוצם שכבר התפלל דוחק. ולכן הקשו מברייתא דהיא רבי יהודא וכיון דאמר עד שתחשך צ"ל שכבר התפלל. מעתה המשנה דערבי פסחים נמי הכי מתוקמא שכבר התפלל ולעולם סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה אסור. ולשיטת התוספות דמוכרחים לומר דכבר התפלל אין להקשות מאי בעי בפסחים סמוך למנחה גדולה או קטנה תדע דמנחה קטנה קאמר דאי מנחה גדולה קאמר כל ימות השנה אסור ואין לומר שכבר התפלל דהא סמוך למנחה גדולה אי אפשר להתפלל י"ל דאי אמרינן סמוך למנחה גדולה קאי דיוקא אמשתחשך דכל ימות השנה מותר לאכול קודם שתחשך דכבר התפלל וכרבי יהודה אבל בערבי פסחים אסור:

תוספות ד"ה בתספורת של בי אלעשא. שו"ת הרא"ם ח"א סימן צ"ה. לשון לימודים מ"ג ע"ד:

דף י.

רבא חזיא לרב המנונא דקא מאריך בצלותא. תבואת שור דף ק"י:

וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן. דת ודין כ"ד ע"ב:

הדן דין אמת לאמתו. ידי משה קס"ב. שנות חיים ס"ה פ"ה זהב שבא. עין יוסף ד' א'. מעין גנים פ"ו ע"א. קכ"ב ע"א. חזון עובדי' ק"ע ולהלן:

פנימי אין שם שאלת שלום. עיין ע"ז מ"ד ד"ה תנא כשיצא:

רש"י ד"ה הוה חלש ליבייהו. אמרי שפר פרשת שופטים חזון עובדי' ע"ה ע"ד:

תוספות ד"ה טריחתא. שונה הלכות דף י"ד. זהב שבא. אורח מישור. נזיר דף מ"ד. לחם יהודה י"ז ע"ב. עיין גופי הלכות דף ק""ג ע"א:

תוספות ד"ה אי איכא דאית ליה דינא. עדות ביהוסף ח"ב סימן כ"ו. שנות חיים פ"ד. עין יוסף קי"א ע"ב. רצוף אהבה סימן כ"ד:

דף י:

אסור ליתן שלום בבית המרחץ. שנות חיים ק"נ סוטה יוד ד"ה אלא:

הנותן מתנה לחבירו. פרי האדמה ח"ג דף ע"א. סם חיים בדרשות ל"ג ע"א שנות חיים י"ט:

לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים. לשון התוספות. מרכבת המשנה אלפאנדרי כ"ב ע"א בתחילתו:
רש"י ד"ה ויקרא לו. שדה הארץ פ"ה ע"א:
תוספות ד"ה מתרגמינן אלהא מהימנא. שנות חיים ק"נ רצוף אהבה סימן כ"ד מרכבת המשנה ח"ב פ"ג דק"ש ה"ה:
תוספות ד"ה הנותן מתנה לחבירו. שנות חיים ע"ט ע"ד אהבת עולם:
תוספות ד"ה נתגלגל הדבר צפנת פענח מ"ו ע"א. אמרי שפר דף כ' ע"ג כ"ז ע"ג חזון עובדי' דף נ"ח נ"ט שדה הארץ פ"ה ע"א:
תוספות ד"ה של סדום. עיין ע"ז דף ט' ד"ה וגמירי. ברכות ז' ד"ה לא הי':

דף יא.

כל עיר שגגותיה כו'. תבואת שור דף ק"י. מכתם לדוד יוד ע"א:
מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה. ברכי יוסף ע"א עיין לב שמח י"ז ע"א שנות חיים ק"ס. יצחק ירנן ז' ע"ג ע"ד:
והאמרת רישא. חקרי לב קכ"א:
דתניא חברים. יתר הבז ס"ה:
ל"ש אלא כגון רשב"י. מנחת ביכורים:
כגון אנו מפסיקין. ברכות יוד ד"ה גדול הקורא:
והתניא כשם שאין מפסיקין. אמרי שפר פרשת צו:
לא יצא החייט במחטו. עיין לעיל ג' ד"ה עקירת גופו עירובין צ"ח ד"ה אמר אביי:
רש"י ד"ה הא תנא ליה רישא. תולדות יצחק:
רש"י ד"ה לא יאכל הזב עם הזבה. עיין במהרש"א שהקשה על מהרש"ל שדבריו תמוהים. ולכאורה הוא נגד הגמרא לקמן והוא בעצמו מביא הגמרא. ונ"ל כי כוונת מהדש"ל להקשות על רשי' שמשמעות לשונו הוא דמפרש למתניתן כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה דכשגזרו זה גזרו מכ"ש שלא יאכל הטהור עם הזבה והא וודאי ליתא לפי הגמרא דלקמן דקאמר ראה כמה פרצה טהרה בישראל שהרי לא שנינו לא יאכל הטהור עם הטמאה ומוכח מזה דלא גזרו כלל על הטהור עם הזבה שלא הוצרכו לגזור משום הרגל עבירה דבלא"ה הי' נזהרים מחמת טומאה. לזה פירוש מהרש"ל דמה שכתב רשי' וכ"ש טהור לאו לפרושי למתניתן קאתי אלא דינא קמ"ל דעכשיו בזמן הזה שאין דין טהרה נוהג הך דינא דטהור עם הטמאה אסור משום הרגל עבירה מכח כ"ש אתי. אמנם לפ"ז לא הוי כ"ש גמור דלענין הרגל עבירה מאי ריעותא יש יותר בטהור מבטמא

אם לא שנאמר כפירש הרע"ב דזב קשה לו התשמיש וא"כ פשיטא בטהור איכא הרגל עבירה יותר. ואפשר דהרע"ב הי' מפרש כן דברי רשי' וממנו לקח פירושו ועיין בספר קול הרמ"ז. ובית דוד. ושושנים לדוד:

תוספות ד"ה כגון אנו. שנות חיים כ"ז:

תוספות ד"ה כגון רשב"י. אמרי שפר פ' צו:

דף יא:

היא גופה גזירה. ראב"ן קמ"ד ע"ג עיין לעיל ה' ד"ה הי' קורא:

כל אצולי טינוף. עיין לקמן ס"ד ד"ה ובמוך:

תוספות ד"ה אמר אבייי. באר יעקב ס"ב ע"ב:

[לוח הטעות: **יוצא** אדם בתפילין ע"ש עם חשכה. מנחות ל"ו ד"ה אי קסבר:]

דף יב.

תוספות ד"ה ושבתוכה. תולדות יצחק:

דף יב:

שבנא איש ירושלים. עיין כתובות ק"ד ד"ה שני דייני גזירות:

שאין מלאכי השרת נזקקין בלשון ארמי. תמים דעים סימן קפ"ד:

אמר רבה ואפי' גבוה שתי קומות שער אפרים דף י"א ע"ג:

חד הא דלא ליקרי כו' והתני'. תולדות יצחק:

לכשיבנה ב"ה אביא חטאת. יבמות ויו ד"ה או אינו:

שמש קבוע בדנפט. מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת הי"ו:

רש"י ד"ה שבנא אדם גדול הי' עבודת ישראל דף ל"ז ע"א:

תוספות ד"ה ר' יהודא. פרשת דרכים כ"ט ע"ג זהב שבא:

תוספות ד"ה שאין מלאכי השרת רצוף אהבה:

תוספות ד"ה ר' נתן חולין ה' ד"ה צדיקים:

דף יג.

נידה מהו שתישן עם בעלה. הסוגיא ותוספת מעיל צדקה סימן י"ט פרי האדמה ח"ג דף ל"ז בתי כהונה ח"ב. בית דין סימן י"ב. זרע אברהם חי"ד דף ל"ו. בית יעקב דף נ"ז מ':

מה אשת רעהו. זרע יצחק לומבראזי יתר הבז מ"ד ע"א:

ופליגא דר' פדת רמב"ן ומגילת אסתר ל"ת שנ"ג לב שמח שם על כל הסוגיא ודיבורי התוספות זרע יצחק. משכנות יעקב ס"ה ע"ג. רצוף אהבה זכרון יוסף ע"א ע"א:
מעשה בתלמוד אחד. סם חיים בדרשות מ"ז ע"ב. גופי הלכות קי"ג ע"א:
תוספות ד"ה מיתיביה. ב"ח א"ח סי' רע"ה:
תוספות ד"ה ופליגא דר' פדת. יתר הבז ס"ה:

דף יג:

ולא היה אדם מחזירו דבר. עיין חגיגה ד"ה מבעט:
בימי נידותן מהו אצלך כו' בימי ליבונך. בני חייא דף ק"פ:
ברוך המקום שהרגו משכנות יעקב כ"ב ע"ג:
ואלו תנן או אלו תנן. שנות חיים פ"ד. מנחת בכורים:
אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש נ"ל החילוק שבין שתי הלשונות כי לפי מה שאמר אין שוטה נפגע אינו מרגיש בצרות הבל אין אנו מכירין בניסים שעי"כ אנו ניצולים מהצרות וכמה ניסים נסתרים שעושה הקב"ה עמנו בכל יום לפעמים להקטין הצרות עכ"פ ופעמים להעבירם מכל וכל ואנו אין מרגישים בניסים ותולין הכל בדרך מקרה אמנם להך לישנא דאמר אין בשר המת מרגיש כו' אין אנו מרגישים כלל בצרות כמו שאדם שיש לו בשר מת אינו מרגיש כשחותכין כך אנו הורגלנו כל כך בצרות ישינות עד שאין אנו מרגישים בצרות החדשות הבאות עלינו וכיון שאין אנו מרגישים בצרות פשיטא שאין אנו מרגישים בניסים ודבר זה ראינו בעינינו בשנת תקנ"ד לא תקום פעמים צרה בגזירות שהי' לא הי' מרגישים לא בצרות הגדולות אשר ממש נתקיים בבקר תאמר מי יתן ערב ופשיטא שלא הי' מרגישים בניסים אשר ראינו בעינינו ואפשר רק אחד בעיר ושניים כמשפחה שידעו והסתכלו בכל זאת לשבח להקב"ה. עיין מנחת בכורים.
משכנות יעקב ר"ה ע"ב:
שמנה עשר דבר גזרו מאי נינהו עיין על כל הסוגיא דח"י דבר בארוכה רש"י ותוספות ומפרשים עד המשנה הסמוכה. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס אחרון:
אלו פוסלין את התרומה. חגיגי י"ח ד"ה כאן באכילה. חולין ל"ג ד"ה ה"מ:

דף יד.

זימנין דאכל אוכלין טמאין. סוטה ל' ד"ה הא אייתינן:
בתחלה הי' טובלים במערות סרוחין. ב"ב [לוח הטעות: דף ס"ו] ד"ה מכלל דשאובה:
שהידים עסקניות הן מגילת ספר עשין דף ט"ו ע"ד:

אף ידים. שב יעקב חא"ח סימן י"א. פרי האדמה ח"א דף קס"ב. מנחת בכורים:
ערום ס"ד ולשון התוספות. מחזיק ברכה חא"ח כ"ט ע"א:
רש"י ד"ה האוכל אוכל ראשון עיין מהרש"א ומה שכתב בשם הר"ש אני לא מצאתי כן בר"ש וז"ל לשון שלישי כו' אע"ג דלא שייך הך גזירה דמפורש בפ"ק דשבת משום דאין שלישי עושה רביעי בתרומה הרי (דהיש) [לוח הטעות: דהר"י] מפרש הטעם דלא שייכי הך גזירה משום דאין ג' עושה ד' ולא כמו שמפרש מהרש"א בדברי הר"ש דכוונתו לומר דלא שייכי הך גזירה כיון דליכא שום שתיה של קודש ואפשר דחסר בדברי מהרש"א וכוונתו להקשות על הר"ש דניהי דאין ג' עושה ד מ"מ שייכי הך גזירה דאכל אוכל שלישי ושת' משקה קודש ופסל ליה ועל זה תירץ דליכא שום שתיה של קודש אמנם הא וודאי ליתא דבאמת יש משקה קודש ומפורש במשנה פ' יו"ד דזבחי' אם ראית שמן שהוא מתחלק בעזרה אין אתה צריך לשאול מה הוא אלא מותר רקיקי מנחת ישראל ולוג שמן של מצורע ולדברי ר"ט שהלכה כמותו מתנדבין שמן ושיריו נאכלין כמ"ש הרמב"ם פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות ובע"כ צ"ל דלהא לא חיישינן שיאכל מאכל טמא ויתן משקה קודש לתוך פיו כיון שאין שירי המנחות נאכלין אלא בעזרה לא שכיח כלל שיביא לשם אוכלין טמאים וקרוב לסברא זו כתב מהרש"א בדף הסמוך בתוספות ד"ה אתו אינהו דלא שכיח שיביא גוש מארץ העמים למקדש:
רש"י ד"ה שלישי שני לקדש. יתר הבז ס"ה. בית אברהם כהן קל"ד ע"א:
רש"י ד"ה ופסיל להו והתורה הזהירה והקשה מהרש"א לימא עדיפא מני' דקאכיל תרומה טמאה שהיא במיתה ואפשר דרש"י כאן סבר כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דלא מצינו שלישי כלל מן התורה שאין אוכל מטמא ולא משקה מטמא מן התורה וא"כ פשיטא כיון דהתרומה אינו טמאה מן התורה אינו במיתה אבל עכ"פ צריך לשמרה בטהרה אפילו מטומאה דרבנן ושוב ראיתי להרב פני יהושע שהשיג על מהרש"א דאישתמיטתיה ליה סוגיא דס"פ הנשרפין דתרומה טמאה אינה במיתה ואחר המחילה רבה אישתמיטתיה להרב פני יהושע מ"ש רש"י ביבמות (צ"ל) [לוח הטעות: צ' ובגיטין נ"ד] דתרומה טמאה במיתה והאחרונים באמת נתקשו שם בדברי רש"י הנזכר מכח סוגיא דהנשרפין ועיין מה שכתבתי ביבמות שם:
תוספות ד"ה ושקול. מרכבת המשנה ח"ג (פ"ט דאבות הטומאה ה"ה) [לוח הטעות: פ"ח דאבות הטומאה הלכה ח"י]:

דף יד:

במאי אלימא במשקין הבאין מחמת שרץ באר יעקב פ"ד ע"ג:
בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י. הקשה מהרש"א דהרי שלמה גזר לקדשים ובקדשים בעי טבילת ידים וכתב כי בערובין ליתא תיבת ובנטילת אלא ערובין וידים ע"ש אמנם בנוסחתינו בש"ס ערובין הוא כמו כאן ואפשר לומר לחד מ"ד בירושלמי בתגיגה סתם ידים סגי בנטילה ודוקא אס נגעו בדבר הטמא צריך טבילה וא"כ שפיר קאמר ונטילת ידים לסתם ידים ועוד אפשר לומר דשלמה לא גזר הקודש רק נטילת ילים ולא טבילה וכשגזרו בח"י דבר אף על התרומה נטילה כדי לעשות הפרש בין תרומה לקדשים ולתת מעלה לקדשים גזרו בקדשים במקום נטילה טבילה. ועיין מלך שלם ח"א כ"ד ע"ב. דברי אמת בקונטריס ט"ז ע"א:
רש"י ד"ה ובי"ח נחלקו. תולדת יצחק:

דף טו.

שלמה גזר לקדשים דברי אמת בקונטרסים ט"ז ע"א. בית דוד א"ח ט' ע"א. יתר הבז ס"ה:
{לוח הטעות: **ר'** יוסי אומר חמשה פטורים. עירובין פ"ג ד"ה שבעה רביעים:
תוס' ד"ה אלא שלא דנו בית יעקב סימן ק"מ}

דף טו:

גזר אגושא לשרוף. על לשונות התוספות עיין משנה למלך פי"א דטומאת מת ה"א סנהדרן י"ב ד"ה חוששין לגושיהן.
והאמר אילפא. יתר הבז ס"ה:
על ששה ספיקות שורפין כו' ספק בגת עם הארץ ראבן קמ"ג ע"ד:
ספק בית הפרס. פ' נ"מ ח"ש סי' קנ"ב:
ועל ספק בגדי עם הארץ. חולין ל"ה ד"ה שמא תשב:
ספק מי רגלי אדם. אלי' רבה דף כ"א ודף ל"ז. קרבן אליצור י"ג ע"ב:
הואיל תחילת ברייתו מן החול. ע"ז ל"ג ד"ה קוניא:
תוספות ד"ה ואאוירה לתלות. יתר הבז ס"ה:
תוספות ד"ה ועל ספק בית הפרס עיין מהרש"א שהקשה למה לא הוכיחו דאי מיירי בשדה שאבד בו הקבר למה הוצרכו לגזור דהא מדאוריית' טמא מספק ותירץ דאע"ג דטמא מדאורייתא מספק מ"מ אסור לשרוף ע"ש ולא ידעתי איך ברירא ליה מילתא והא

בפסחים דף ט"ו אהא דתנן חביות שנולד' ספק טומאה פירש רש"י כגון טמא שנכנס ספק נגע ספק לא נגע ותוספות הקשה דא"כ הוה טמא וודאי אלא מיירי בשתי חביות וכן פירש הר"ש בתרומות וכן דעת הרשב"א בתשובת המיוחסת סימן רכ"ט הרי דדבר זה במחלוקת בין רש"י והתוספות כי לרש"י בספק טומאה ברה"י מוזהר על שמירתה לפי מה דקי"ל כר"ג שם גבי חביות דאל יחדש בה דבר אמנם לתוספות ור"ש ורשב"א גבי ספק טומאה דאורייתא ברה"י כולו עלמא מודי' דאין מוזהרן על שמירתה וא"כ הדרה קושיות מהרש"א לדוכתיה למה לא הוכיחו מדהוצרכו לגזור אמנם י"ל כיון דרש"י פירש כן על בית הפרס דמיירי שדה שאבד בו קבר נמצא דלשיטת רש"י עצמו לא הוה מצי התוספות להוכיח כן כיון דרש"י סבר דספק טומאה ברה"י מוזהר על שמירתה ועוד י"ל לפי זה שכתב בספר דברי אמת בקונטרסים דף פ"ו דרש"י סבר בכל ספק טומאה ברה"י חולין א"כ לא קשה כלל אלא דלפ"ז גם קושיות התוספות בעצמו ל"ק לרש"י ומ"ש עוד מהרש"א לדעת רש"י למה סברי רבנן תולין כיון דיש לספק ברוק של זבין וכלים טמאים ותירץ כיון דלא איתחזק איסורא ואיכא רוב יע"ש ובאמת ל"צ כלל בכאן לטעם רוב דאפילו לדעת התוספות דסברי דספק טומאה דאורייתא ברה"י אינו מוזהר היינו דוקא כגון ספק נגע ספק לא נגע דאיכא טומאה דומיא דסוטה דהבועל עכ"פ נסתר עמה אבל כל היכא דיש לספק אם יש כאן טומאה כלל פשיטא דמוזהר על שמירתה ומן התורה אינו טמא כ"כ הרשב"א בתשובה המיוחסת סימן רכ"ט וכ"נ מדברי תוספות בנידה דף ל"ג שכתבו דהרבה ספק טומאה אין שורפין כגון טומטם ואדרוגינוס באודם ובלובן שאין שורפין עליהם. ובעיקר דברי מהרש"א והבנתו בתוספות דבריו תמוהים כבר עמד עליהם במרכבת המשנה בקונטרס ח"י דבר והגיה בדברי תוספות יע"ש:

דף טז.

כלי חרם וכלי נתר טומאתן שוה. עיין ע"ז ל"ג ד"ה כלי נתר:

מיטמאין ומתטמאין מאיריהן. ראב"ן דף כ"ד ע"ב ודף קמ"ד ע"א בארוכה משנה למלך פ"א דכלים הי"ג. רש"י ותוספות:

כלי עץ פשוטיהן טהורין. עיין ערובין ל"א ד"ה בפשוטי כלי עץ. ב"ב ס"ו ד"ה פשוטי כלי עץ:

מכאן ולהביא אין ולמפרע לא עיין על זה ע"ז נ"ב ד"ה תבעי:

דף טז:

איכא בנייהו דרצפינהו מרצוף ראב"ן קמ"ד ע"א. זבחים צ"ד ד"ה ל"ש:
המניח כלים תחת הצנור על הסוגיא בארוכה זבח השלמים סימן קל"א. פסחים ק"ט ד"ה בים:
כל המטלטליין מביאין את הטומאה כעובי המרדע ראב"ן קמ"ד ע"ב:
רש"י ד"ה גללים שיש עיין לקמן נ"ח שפירוש צפיעי בקר ועיין תוספות מנחות דף ס"ט ד"ה כלי גללים כי התוספות שם כיוונו על רש"י כאן והמדפיס ציין הדף בטעות:
תוספות ד"ה הניחא כו' רשב"ג סבירא ליה הכי והוא בפי"א דכלים במשנה ובטעות ציין המדפיס על התוספתא:
בא"ד גבי האי דמייתי לעיל כלי מתכות כך צ"ל והוא התחלת הפרק די"א דכלים:
בא"ד וטעמא משום דטומאת מת כו' לא הבינותי דבריהם דלמה הוצרכה לתת טעם והרי בגמרא מפורש הטעם משום גדר מי חטאת וראיתי להר"ש פ"ב דכלים משנה א' שכתב דלא גזר טומאה ישינה אלא בכלי מתכות דטעמא דטומאה ישינה מפורש בפ"ק דשבת משום גדר מי חטאת וטעם זה לא שייך בשאר כלים דכלי מתכת הדבר קשה להמתין להם עד הזאה ג' וז' משום דחרב הרי הוא כחלל עכ"ל ודבריו סתומין דאטו שאר כלים לא בעי הזאה אם נגעו במת עצמו. (ועיין פי"ב דפרה שם מוזכרים כמה כלים) וצ"ל דכוונתו לומר כיון דבמתכת חרב כחלל א"כ שכיח טובא שטמא טומאת ז' אפי' לא נגע במת עצמו אלא באדם וכלים שנגעו ונעשו אב הטומאה אבל שאר כלים דוקא כשנגעו במת עצמו הוא דנעשים אב הטומאה אבל באדם וכלים שנגעו במת לא נעשים אב הטומאה ואינו טמא טומאת ז' לפיכך לא גזרו בשאר כלים כי מחמת חששא שיגעו במת עצמו זה לא שכיח ולהכי לא גזרו ולפ"ז אפשר דגם כוונת התוספ' כן הוא שבאו לבאר לקושית הר"ש למה לא גזרו בשאר כלים וכתבו דטעמא משום דטומאת מת הוא זמן מרובה בכל אופן שיטמא הכלי מתכת ולא ירצה להמתין אבל בשאר כלים אינו זמן מרובה אמנם כל זה דוחק ואפשר עוד לומר משום דאף לת"ק דרשב"ג דבכל טומאת גזרו צ"ל דבטומאת מת נמי סבר משום גדר מי חטאת דהרי ברצפינהו מרצוף לחד מ"ד טהור ואלו ב"פ י"ד דכלים תנן הזה עליהם ונשברו והתיכן וחזר והזה עליהם שנית בו ביום ר"א מטהר ור"י אומר אין הזאה פחות משלישי ושביעי והרי היתוך בוודאי הוא כמו רצפינהו מרצוף ואפ"ה טמא בלא הזאה אלא וודאי דהוא גם סבר הטעם משום גדר מי חטאת ולכן בטומאת מת אף במרצף טמא ועיין בתי"ט פי"א דכלים שכתב הכרח אחר ומעתה קשה להו לתוספות כיון דרבנן סברי טעמא דרשב"ג למה לא סבר רשב"ג

נמי טעמא דרבנן לזה כתבו וטעמא כו' כלומר דבשאר טומאת מילתא דלא שכיח הוא כיון שאין צריך להמתין ז' ימים ולכן לא גזרו:
תוספות ד"ה אחד כלים גדולים. תוספות י"ט רפ"ד דמקואות:

דף יז.

האיכר עובר והמרדע על כתפו ב"מ ק"ה ד"ה על האדם:
על עצמן בכל שהן. עיין לקמן כ"ז ד"ה ואין מטמא:
אם תקניטני גוזרני אף על המסיקה. חגיגי כ"ה ד"ה יתננה. יבמות ט"ו ד"ה צריכה לנקוב:
שמא יבצרנו בקופות מזופפות. פסחים ג' ד"ה אין מוסקין:
תוספות ד"ה אמר ר"ע זרע יצחק לומבראזי:

דף יז:

כיון דאפשר למעבד חטה אתת כדשמואל בכורת ל' ד"ה באתרא דר':
דילמא משהי ואתי לידי תקלה. ב"ק קט"ו ד"ה אתילד:
אוכלין וכלי שנטמאו במשקין כחד' חשיב להו מהרש"ל גריס בגמרא אוכלין וכלים כחדא חשיב להו ולא גריס בגמרא שנטמא במשקין ובא רשי' לפרש מאי אוכלין וכלים דקאמר אבל מהרש"א גריס בגמרא אוכלין וכלים שנטמא במשקין וגרס בדברי רשי' אוכלין וכלים מטמא משקין ולא בא רשי' לפרש אוכלים וכלים אלא בא ליתן טעם למה חשיב להו כחדא כיון דדבר המטמא אותם חד הוא דהיינו משקין ומ"ש במהרש"ל וכן בהגהת שבתחלות המסכ"ת מטמאין ט"ס הוא וצ"ל מטמאן בלא יו"ד:
אין שורין דיו וכרשינים. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב:
ובכולן ב"ה מתירין עם השמש. עיין לקמן מ"ז ד"ה שמקרב:
תוספות ד"ה כיון דאפשר. הקשה ריב"א ותירץ כלומר דבוודאי גבי תרומת מעשר הטעם משום תרומת מעשר ביד ישראל שיזרענו אלא דהגמרא רוצה ליתן טעם נמי לתרומה גדולה אמאי גזרו דלא שייך האי טעמא:
תוספות ד"ה דילמא משהי לי' כו' דברי התו' בוודאי תמוהי' דוודאי בפסחים מה שהקשו נוכל לומר שהוא לפי ה"א שמותר לכהנים אבל כאן דמשמע נמי מדבריה' דמותר לכהנים למה יקשו ויתרצו על ה"א שבגמר' בפסחים וכן קשה על הר"ש והרא"ש הנדפס בספר פי שנים שהקשו קושיתם על המשנה הוא וודאי תמוה ועיין בתוספת י"ט מ"ש מהרש"ל דלמסקנא שם הטעם משום היסח הדעת. ומהרש"א הקשה עליו. הנה מדברי

הרמב"ם פי"א דתרומת נראה ג"כ שהטעם משום היסח הדעת שכתב הואיל ונדחה וכן פירש הרדב"ז בספר יקר תפארת:

תוספות ד"ה ועל בנותיהן. שער המלך ח"ב דף ק"מ ע"ג. בני יעקב קפ"ח עד קפ"ט. מהרי"ט צהלון סימן י"א:

תוספות ד"ה אין פורשין. מרכבת המשנה ח"א פ"י דשבת הכ"ב:

ד"ה אין נותנין עורות כו' בשבת ובאבל ובע"ז הלכה כר' שמעון בן אליעזר כתב מהרש"א שלא ידע מהו ועיין יד מלאכי סימן פ"ח שכתב שקאי על שלשה דינים שאמר רשב"א אחד בשבת ואחד באבל וא' בע"ז. והא שבת הוא הך דהכא אמר רשב"א בד"א בקיבולת:

דף יח.

ושווין אלו ואלו שטוענין קורת בית הבד. אדמת קודש ח"ב ד' ע"ג ה' ע"ב. לשון לימודים. לשון רשי' שם:

מאן תנא נתינת מים. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"ב תולדת יצחק:

דיו לאו בר גיבול. בשמים ראש סימן שמ"א:

ומניחים קילור ע"ג העין. אדמת קודש ח"א ז' ע"ד ותוספות שם:

אין נותנין חטים לתוך הרחים. ע"ז כ"א ד"ה אריסא:

תוספות ד"ה אבל. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת הי"ו

[לוח הטעות: **תוס**' ד"ה ולימא באר יעקב י"ג ע"ג]

דף יח:

לא תמלא קדרה עסיות. פנים מאירות ח"א פי' על כל הסוגיא. תולדות יצחק. ועיין לקמן ל"ח ד"ה מעשה וד"ה אבל האי:

לימא ב"ש היא. יצחק ירנן מ"ד ע"ב:

ביורה עקורה. קרית מלך רב ח"א ט"ז ע"ג:

האי קדידה חייתא. קרית מלך רב ח"א ט"ו ע"ג ראב"ן קמ"ד ע"ג עיין לקמן ל"ח ד"ה שכח קדרה וד"ה תנור:

גדיא ושריק. מרכבת המשנה פ"ג דשבת הי"ג:

רש"י ד"ה ובשיל שפיר דמי מבושלת כל צרכיה. עיין בספר מנחת כהן שתמה על דברי רשי' דהא רשי' פסק בריש כירה כחננא דאפילו כמאכל ב"ד שרי וכמו שכתבו התוספות כאן בבשיל ולא בשיל דלא הגיע למאכל בן דורסאי הא הגיע למאכל בן דודסאי הוה בשיל ושפיר דמי ורצה להגיה בדברי רשי' ובשיל שפיר דמי להניחה ולא בעי חיתוי

יע"ש. וראיתי בשלטי גיבורים ריש כירה שכתב כי הטור וא"ז נחלקו בדברי רשי' כי א"ז סבר לדברי רשי' כמאכל בן דורסאי אפילו מצטמק ויפה לו מותר. אמנם הטור מפרש דעת רשי' דדוקא במצטמק ורע לו שרי אבל במצטמק ויפה לו אסור. ולכאורה קשה מנ"ל להטו"ר לפרש הכי בדברי רשי' ובפרט שהוא נגד הסברא לאסור במצטמק ויפה כמ"ש בעל המאור לקמן בפרק כירה ולכן נ"ל כי הכרח הטור מדברי רשי' כאן מדכתב דוקא מבושל כל צרכיה הא לאו הכי אסור ובע"כ מיירי במצטמק ויפה לו והכרח רשי' עצמו מדקאמר גמרא סתמא ובשיל שפיר דמי ולא חילק בין מצטמק ויפה לו למצטמק ורע לו ש"מ דבבישל כל צרכה מיירי. ואע"ג דחנניא נמי סתמא קאמר כל שהוא כמאכל בן דורסאי ולא פריש שיהי' דוקא מצטמק ורע לו כיון דחנניא תנא הוא לא צריך לפרש אבל סתם גמרא כאן שבא לפסוק הלכה הי' לו לפרש ועוד אפשר אע"ג דחנניא מתיר בסתמא רשי' בהא פסק כאמוראי דלקמן דאסרו מצטמק ויפה לו:

תוספות ד"ה דמפקר. אדמת קדש ח"ב ט"ז ע"א. דרך המלך ס"ד ע"א. עיין חזון עובדיה ס"ה ע"ד. ב"מ ל' ד"ה אפקרה:

תוספות ד"ה דילמא מגיס ורשי'. זרע אמת א"ח בשו"ת סימן מ' יצחק ירנן מ"ד ע"ב:

תוספות ולא ישאלנו. קהלת יעקב ח' ע"ד:

דף יט.

נותנין מזונות לנכרי בחצר. עיין לעיל ג' ד"ה בבא דרישא:

אין משלחין איגרת. זקן אהרן מ"ז. קרית מלך רב ח"א כ"ח ע"ב:

אין מפליגין בספינה. פרי האדמה ח"א ל"ג. ראב"ן סימן ט'. עיין עירובין מ"ג ד"ה הלכה כר"ג.

ופוסק עמו לשבות. חזון עובדי' כ' ע'ב ולהלן בארוכה:

ומצור לצידון פרי האדמה ח"א קמ"ד:

רשי' ד"ה והלא קצץ. תולדות יצחק:

תוספות ד"ה ר' ישמעאל. זרע יצחק לומבראזי:

דף יט:

במחוסרין דיכא כ"ע לא פליגי. על הסוגיא קרית מלך רב ח"א י"ב ע"א. אדמת קודש ח"ב סימן ד' מחלק א"ח. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"ב:

עז לחלבה. זרע אמת בחידושים סימן מ"ג:

אין צולין כו' ולא חררה. עיין לקמן ל"ז ד"ה אא"ב להחזיר תנן. דף מ"ח ד"ה דזתים:

אין נותנין פת לתנור. קרית מלך רב ח"א י"ז ע"א. עיין לעיל י"ח ד"ה התם בבשרי. יצחק ירנן מ"ד ע"ג:
אלא כדי שיקרמו פניה כו' מגילת ספר לאוין יוד ע"ד. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב. קהלת יעקב ל"א עיין מנחות נ"ז ד"ה ושמעינן ושם ע"ח ד"ה פורסה:
רש"י ד"ה מאחיזין. זרע יצחק לומבראזי. עיין יומא ט"ו ד"ה ואחת:
תוספות ד"ה הנהו כרכי דזוזא. שער המלך ח"א ל"ב ע"ד
תוספות ד"ה וחד. קהלת יעקב ל"ה ע"ב:

דף כ.

חנניא אומר כל שהוא כמאכל בן דורסאי ראב"ן קמ"ד ע"ג:
איבעי' להו תחתון האיך דגבי תנור. בני חייא דף ק"פ ע"ב:
אבל אתה מבעיר במדורה בית המוקד. עיין לקמן ע' ד"ה הבערה יומא ט"ו ד"ה ואחת:
למשרי אבריס ופדרים. פסחים פרק ג' ד"ה ולא עולת חול:
ושמואל אמר כדי שלא יאמרו. למנצח לדוד י"ב ע"ב:
תוספות ד"ה איבעי' להו כו' ולפירש הקונטרס כו' הא וודאי פשיטא להו דבין לרשי' דבין לריב"א צ"ל דרבנן לחומרא ור"א לקולא דהא אם נאמר דר"א צד הממהר לאפות קאמר א"כ ע"כ רבנן מחמרי א"כ פשיטא דבפן השני דר"א צד המאחר לאפות קאמר נמי רבנן מחמרי דהא המקשן לא הי' מסופק אי ר"א לקולא ורבנן לחומרא או איפכא ש"מ דזה פשיטא ליה דרבנן לחומרא ור"א לקולא רק דמספקא ליה בדברי ר"א עצמו אם לקולא קאמר או לחומרא דהיינו הצד הקל או הצד החמור וסבר רשי' דהצד החמור קאמר וריב"א סבר דהצד הקל קאמר ומ"ש מהרש"א לפירש ריב"א דהירושלמי קאמר עד שיקרמו כל פניו שבתנור קאמר משמע דבעי ב' צדדים. ולכאורה קשה מדקאמר מודה משמע דמודה לחכמים ואי ר"א צד הקל קאמר א"כ גם לחכמים סגי בצד אחד דהיינו צד החמור כמו שפירש התוס' לדעת רשי' וצ"ל דריב"א לא ס"ל בהא כרשי' אלא לעולם לרבנן בעי ב' צדדים ורק בר"א מסופק איזה צד קאמר וטעם מחלקותם משום דאי פסקינן כת"ק א"כ קשה למה בעי אליבא דר"א שלא כהלכת' אלא וודאי צ"ל דנפק' מינ' נמי לרבנן אלא דלר"א בצד צד הקל לרבנן החמור סגי ואי צד החמור קאמר לרבנן בעי ב' צדדים. אמנם ריב"א נר' דפסק כר"א מדבעי הגמרא אליביה וא"כ אין לומר נפקא מינה אילבא דרבנן ושפיר יש לומר דפשיטות לישנא דרבנן משמע דבעי ב' צדדים ושפיר קאמר בירושלמי מודה ר"א בלחם הפנים דבעי ב' צדדים כמו שסוברין רבנן בשבת זה

נ"ל לפי מה שכתבו התו'. אמנם הר"ן מפרש פירש אחר בדברי רשי' וע"ש וכנראה כי בתו' שלנו חסר:

דף כ:

עצים של בבל א"צ רוב. קהלת יעקב ויו ע"ג:

פרק שני

ולא בשמן שריפה. מרכבת המשנה ח"א סי"ב דשבת הי"ד:

תוספות ד"ה בעמרנייתא. יד מלאכי כלל כ"ד:

תוספות ד"ה אנן שירא פרנדא. מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת ה"ה. תולדת יצחק. חולין פ"ד ד"ה בזוגיתא עיין מהרש"א ונראה לי שהכרח מהרש"ל דלא שייך אם אין שם תירץ אחר אב"א. ועיין ה"ע. וכללי מהרי"ק דף כ"ד:

תוספות ד"ה עד כאן. מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת ה"ח:

דף כא.

בעי מניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים. ראב"ן קמ"ג קמ"ד. עיין על הסוגיא בספר וועד לחכמים שנדפס מחדש בקונטרס טוב עין סימן ט"ו שריג"א וראיתי לו שם שהקשה דמאי בעי מרבה לפשוט מרשב"ג כיון דהוא ידע הברייתא דפריך אח"כ מניה וכן מרב ברונא לפמ"ש הגהות מיימוני דהא אביי עצמו מקשה ובאמת סוגיות הש"ס הוא דהאמורא איבעי' ליה ופריך בתר הכי וכוונתו היה אולי יתרץ לו תירץ אחר ואפילו בתנאים מצינו כן כמ"ש הכריתות בל"ל ש' ג סי' קמ"ב:

כרך דבר שמדליקין על דבר שאין מדליקין ברכי יוסף פ"ט צ'. קרית מלך רב ח"א י"ט ע"א:

חלב מהותך וקרבי דגים משנה למלך פ"ה דשבת ה"ט. קרית מלך רב ח"א י"ט ע"ג ועיין קונטרס טוב עין שציינתי לעיל:

פתילות ושמנים כו' כבתה זקוק לו. עיין על הסוגיא שבות יעקב ח"א ל"ט שמש צדקה חא"ח סימן ל' מלכי בקודש דף ק"א. גט מקושר קל"ה על הסוגיא ורש"י ותוספות:

קסבר כבתה כו' ומותר למנצח לדוד י"ב ע"ג. זכרון יוסף ק"ו ע"א:

תוספות ד"ה שמחת בית השואבה תימא והאיך שרי להדליק. הקשה בספר פני יהושע הא רש"י כתב ביומא דף ס' דבגדי כהונה של כהן הדיוט אין בהן מעילה מפני שאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. איברא הרמב"ם כתב בפ"ה דמעילה דמכנסי כהנים שבלו מועלין בהן וזו היא שיטת התוספות בוודאי ומה שהקשה במ"ל הא אין לך דבר

שנעשה מצותו ומועלין בו כבר תירץ בחדושי קדושין לאחד מן הראשונים דזה לא נקרא דבר שנעשה מצותו כיון דראוי הוא אלא שמצד הבילוי אין ראוים. ושוב מצאתי להרב שער המלך שהביא ג"כ תירץ זה של בעל החדושין וכתב עליו דנכון הוא ועיין משנה למלך פ"ח דכלי המקדש ה"א ה"ה ה"ו. פ"ה דמעילה הי"ד. הרא"ם ח"א סימן צ"ט:

תוספות ד"ה ומותר להשתמש כו'. לשון לימודים קי"ו קי"ז משנה למלך פ"ב דתרומה הי"ד בהג"ה מקום שמואל שער התרוצים:

דף כא:

אמרוה רבנן קמיה דאביי' וכו' מחזיק ברכה קכ"ד ע"ג.

מצותה משתשקע החמה עיין מנחות כ' ד"ה נפסל:

דאי לא אדליק מדליק. א"נ לשיעורא. שדה הארץ י"ז:

ת"ר מצות חנוכה כו' והמהדרין. מקום שמואל שער התרוצים ודברי התוספות שם. כנסת יחזקאל סימן [י']:

ת"ר בכ"ה בכסליו כו' בתי כהונה בית וועד י"ב ע"ב י"ד ע"ב ז' ע"א ודף א':

ועשאום י"ט בהלל והודאה תבואת שור ק"י:

[לוח הטעות: **טמאו** כל השמני'. תבואות שור ק"י. עץ חיים בלשונות ד' ע"ד. מלך שלם ח"ב ע"ו ע"ד:]

נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. מחזיק ברכה קכ"ג ע"ג. סס חיים בדרשות י"ח ע"א:

רש"י מבחוץ משום פרסומי ניסא. יד אהרן א"ח סימן תרע"א בהגהת בית יוסף עיין ברשב"א שהקשה על רש"י מדאמרינן בסוגיא לר"י בנר חנוכה פטור אם הניח חנווני נרו מבחוץ וש"מ דצריך להניח נרו ברה"ר דאל"כ איך הוזק יע"ש ונ"ל דלא קשה לרש"י דהא אמרינן בב"ב חנות שבחצר יוכל למחות בידו. וכ"פ בש"ע ח"מ סימן קנ"ו ס"ב ואפי' כבר עשה יכולין למחות כמו שהביא הטור בשם הרשב"א וא"כ בסתמא כל פתחי החנות פתוחים לר"ה ולא לחצר ובפתוח לרה"ר אפשר דאף רש"י מודה דמניחו בחוץ ברשות הרבים משום פרסומי ניסא אבל כל שפתות לחצר די כשמניח בחצר על פתח ביתו ועיין בראי"ם על הסמ"ג שנראה ג"כ דס"ל לרש"י הכי והפר"ח הקשה דא"כ בעלי' למה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר יניחה ברה"ר עצמו ונראה דאין זו קושיא דבשלמא אם דר למטה כ"ע ידעי דזה הנר הוא למי שדר בבית מלמטה אבל אם דר בעלי' אם יניחנו למטה ברה"ר מי יודע שזה הנר המונח למטה ברשות הרבים שייך לזה שדר בעליה רק

יאמרו שאין לו נר כלל אבל אם מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר למעלה ידעו למי הוא הנר ובלא"ה נראה לי שצ"ל כן אף להחולקים על רש"י:
תוספות ד"ה המהדרן. אמרי שפר פ' וישב:
תוספות ד"ה מצוה. זרע יצחק לומבראזי:
תוספות ד"ה שהי'. זרע יצחק לומבראזי:

דף כב.

מה דכתיב והבור ריק. צפנת פענח דף מ"ז:
אסור להרצות מעות נגד נר חנוכה כו' ראב"ן קמ"ד ע"ד:
וכי נר קדושה יש בה. לשון לימודי יו"ד ע"ב ו' ע"ד:
אלא אמר רב יוסף אבוהון דכולהו דם תולדת יצחק:
אין מדליקין מנר לנר. באר יעקב ל"ח ע"א עיין שדה הארץ קמ"ט:
מדליקין מנר לנר מנחת בכורים:
כחומרא דרב עביד עיין ערובין צ"ג ד"ה לא תימא דכתבו לחד תירוצו לבד מעירוב ואבל דהלכה כדברי המיקל:
משום אכחושי מצוה דבר שמואל סי' שמ"ט על הסוגיא. מרכבת המשנה ח"א פ"ד דחנוכה ה"ט:
רש"י מתירין כו' דברי רש"י מגומגמים דמשמע דוקא מבגד ישן לבגד חדש ובמנחות משמע דבזה אפילו רב מודה ודוקא מחדש לחדש פליג. ועיין ב"ח א"ח סימן ט"ו ובני חייא שם ויד אהרן וברכי יוסף.
תוס' ד"ה אסור להסתפק. הליכות אליה דף מ"ז:
תוס' ד"ה סוכה תניא .לשון לימודים י' ע"ב. שער המלך ח"א צ"א ע"ב:

דף כב:

גזירה שמא לא יכוין משקלותיו. מרכבת המשנה ח"ב פ"ד דחנוכה ה"ט. שדה הארץ קמ"ט:
וכי לאורה צריך. שנות חיים קנ"ב. משכנות יעקב יעקב ק"ח ע"ד. צפנת פענח פ"ט קמ"ט ע"ב. אש דת כ"ח ע"ב. אזני יהושע פרשת תצוה. אמרי שפר פ' בהעלותך:
מאי עדות זו נר מערבי. מלך שלם ח"ב ז' ע"ד.
מאי הוה עלה. שער אפרים סימן מ' פרי האדמה ח"ג דף ע"א:
הדלקה עושה מצוה. שבות יעקב ח"ב מ'. מטה אשר ק"א. בית יעקב סימן נ"ג:

הרואה אומר לצרכו הוא דמדליק. ברכי יוסף קפ"ט:
דאמר רבא הדליקו בפנים. בית יעקב מ"ב ע"ד. באר יעקב ל"ח ע"ב. יצחק ירנן י"ז ע"א:
רש"י שנותנין לתוכה שמן. פרי האדמה ח"א פ"ג דתמידין ומוספים הי"א. ובח"ג דף ע"א:
רש"י ד"ה ובה היה מסיים. גט מקושר קל"ב ע"ג. שדה הארץ פ"ה ע"א:
רש"י הדלקה עושה מצוה. שבות יעקב ח"א סימן מ':
תוס' ד"ה ובה היה מסיים. זרע יצחק לומנדאזי. חזון עובדיה ע"ח ע"ד:
תוספות ד"ה דאיבעיא להו. תולדת יצחק. גט מקושר קל"ח ע"ג:

דף כג.

עששית שהיתה דולקת. ברכי יוסף דף קפ"ט:
האי מכבה ומדליקה. תולדת יצחק:
כל השמנים. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דתפילין ה"ד. עיין לעיל י"ח ד"ה אבל דיו:
מאי מברך. בתי כהונה בית וועד י"ח ע"א:
והיכן צונו. מרכבת המשנה ח"ב פ"ג דהלכות חנוכה וע"ש ח"א:
רב אוי אמר מלא תסור. רמב"ן מגילת אסתר בשורש ראשון דף יו"ד ע"ב קנאת סופרים דף ה':
וודאי דדבריהם בעי ברכה. בתי כהונה ח"א בית וועד. מכתם לדוד דף ל"א. צרור החיים ט"ו ע"ד. זרע יעקב סימן ב' עיין מקראי קדש ע"ו ע"א הריב"ש סימן רכ"א זרע אמת בחדושים סימן ל"ה בארוכה:
ומנא תימרא דחיישינן לחשדא. מהר צבי צ"א בית דוד א"ח קכ"ג ע"ב. שער אפרים סי' ע"ח. מכתב לדוד. בית אברהם כהן קכ"א ע"ג:
מפני ד' דברים אמרה תורה להניח פיאה בית אברהם כהן קכ"א ע"ג:
רש"י שאף הן היה באותו הנס. בתי כהונה בית וועד י"ז ע"ב:
רש"י ד"ה מאי ממעט. תולדת יצחק:
רש"י חצר שיש לו שני פתחים. יתר הבז ס"ה. יצחק ירנן ע"ז ע"א. שדה הארץ בחדושים על הרמב"ם:
רש"י מפני ביטול עניים בית אברהם כהן קכ"ב ע"ב:

דף כג:

אמר רבא פשיטא לי. חוות יאיר סימן ח' ט' י' י"א:
נר חנוכה וקידוש היום. ארעא דרבנן א'. לימודי ה' ט"ו ע"ב:

ובלבד שלא יקדים. עיין ברכות כ"ז ד"ה דרב צלי:
מאי שמן שריפה שמן תרומה ראב"ן קמ"ד ע"ד:
א"ל אביי' אלא מעתה מנחת בכורים:
אלא הכא בי"ט עיין לקמן נ"ז ד"ה והתנן:
מ"ט אין מדליקין בשמן שריפה בי"ט לפי שאין כו' מהרש"ל מחק תיבת בי"ט דהא הך מתניתן בשבת קמיירי ובש"ס דפוס פ"פ עשו נקודה בין תיבת שריפה לתיבת י"ט כלומר בי"ט תירוצא הוא דמיירי בי"ט. ועיין בהקדמת המדפיס בתחלת המסכתא:
רש"י ד"ה אטו כולהי. בית אברהם כהן קכ"א ע"ג
רש"י ד"ה יש לו שתי פיות. גט מקושר קל"ז ע"ד:
תוספות ד"ה הדר פשטי'. שב יעקב סי' כ"ב:
ד"ה גזירה י"ט עבודת הגרשוני דף ע"ו. יתר הבז דף ס"ה:
בא"ד ונראה לפרש דאביי ורבא לקמן כו' ולית להו האי גזירה אלא קיימי לפרושי כצ"ל ומה שנדפס בש"ס תרומה אטו קדשים הוא תוספת מהמדפיס שהוסיף כן ע"פ פירוש מהרש"א אמנם באמת אין כוונת מהרש"א להגיה בדברי התוספות אלא שמפרש דגזירה דקאמר התוס' היינו גזירה תרומה אטו קדשים וכוונתו דרב חסדא דקאמר טעמא דתרומה משום דאין שורפין קדשים צ"ל דגזרינין תרומה אטו קדשים אמנם רבא ואביי לית להו הך גזירה ומפרשין הטעם דתרומה בי"ט גזירה משום שבת ומ"ש ולית להו האי גזירה הוא בניחותא דבאמת לית להו הך גזירה אמנם מהרש"ל לא בחר בזה לפרש הך גזירה תרומה אטו קדשים והרי גזירה זו לא נזכר בש"ס וכל כי הא הוה ליה לתוספות לפרושא על איזו גזירה כוונו ולכן מפרש כפשוטא דהך גזירה היינו גזירה דלמא יטה שאמר רבה ולפ"ז צריך לפרש מ"ש התוספות ולית להו האי גזירה בלשון בתמי' כלומר דלא תימא דאביי ורבה מפרשין טעמיהו לקמן אתרומה בי"ט ולפ"ז צ"ל דלית להו בשבת הך גזירה שמא יטה דאי סברי בשבת הטעם גזירה שמא יטה א"כ למה צריכין לפרש לקמן טעם חדש ולימא גזירה י"ט אטו שבת דליתא הם מפרשה הטעם אקדשים אבל אתרומה שפיר סברו הטעם בשבת משום שמא יטה וי"ט גזירה י"ט אטו שבת ובאמת לפי דרך מהרש"ל יש לפרש דכוונת התוספות על הך גזירה די"ט אטו שבת ולפ"ז אף אם קאי אביי ורבא לקמן אתרומה בי"ט שפיר י"ל דסברי בשבת הטעם מישום שמא יטה אבל גזירה י"ט אטו שבת לית להו ולכן מפרשי' טעם אחר ואפשר דדחיק' לי' למרש"ל דבכ"מ מצינו די"ט ושבת כי הדדי נינהו:

דף כד.

מה תפלה בהודאה אף בה"מ בהודאה מגילת ספר עשין וט' ע"ג:

דף כד:

ולית הלכתא ככל הני שמעתתא. אמרי שפר פ' חיי שרה:
ולא בנפט. דבר שמואל רפ"א:
שמן דגים עיין משנה למלך פ"ה דשבת ה"ט:
שאין שורפין קדשים בי"ט מנה"מ. תמים דעים דף כ"ה ע"ב. לשון לימודים חי"ד וי"ו ע"ג ועיין פסחים מ"ו ד"ה לא תקרא שם. ביצה כ"ז ד"ה ועל החלה. לימודי ה' צ"ו ע"ד צ"ז. בנימין זאב סימן א' תוך התשובה:
רבא אמר הוא לבדו. ראב"ן קמ"ד ע"ב:
ולא מילה שלא בזמנה. עיין יראים דף נ"ג פירש מחודש שמתורץ קושיות התו' ועיין בשמים ראש ק"ב:
רש"י ד"ה שמן שריפה. תולדות יצחק:
תוס' ד"ה איכא בנייהו דרב ברונא. הליכות עולם ויבין שמועה דף ל"ב ל"ג. כללי שמואל דף כ"ג ע"א. ועיין מהרש"א ומש"כ דא"כ לא הוי שלש תנאים טעות הדפוס הוא וצ"ל דאי נמי לא הוי שלש תנאים. וכן כתב במנחת ביכורים:

דף כה.

והוה ליה י"ט עשה ולא תעשה בשמים ראש. קדושין ל"ד ד"ה מעקה:
שלך תהא להסיקה תחת תבשילך. בספר קהלת יעקב אלגאזי דף יוד ע"ד דמאי איצטרך קרא להסיק הא הוי שלא כדרך הנאתן דשרי מדאורייתא ותירץ דעיקר קרא להדליק נר אתי דהוי דרך הנאתו עיין שם. ולפ"ז אין מקום למה שפירש הפני יהושע בכוונת התו' ד"ה הא בחול שהקשו דהכא אסרינן הסקה והדלקה ובערלה שרי להנות בשעת ביעור דכוונתם לומר כיון דבערלה אע"ג דהסקה מותר הדלקה אסור ש"מ דהדלקה חמורה וא"כ גבי תרומה נמי נימא ניהי דהסקה מותר הדלקה אסור ולפמ"ש לא קשה מידי דהא ע"כ עיקר קרא דלך לא קאי רק אהדלקה דלהסקה לא צריך קרא כי בלא"ה שרי דהוה שלא כדרך הנאתן ובלא"ה פרושו דחוק ולעיקר קושיות מהרש"א בדברי התו' נ"ל דלק"מ דוודאי כי הוי בעי למילף תרומה לאיסור הנאה ממעשר או מקדש שפיר יש לומר פירכא אבל כיון דחזינן בשאר איסור הנאה דהיסק הוה בכלל הנאה הה"ד גבי ערלה דאסרה

תורה בהנאה היסק בכלל ועל זה לא שייך לומר פירכא דהא אין רוצין ללמוד זה מזה רק לידע הפירוש של איסור הנאה דהיסק בכלל. והרשב"א בקדושין דף נ"ו בד"ה מנין מלא יהנה הקשה מ"ש דבתרומה צריכה קרא להיתר הדלקה ובערלה צריכה קרא לאיסור ולפמ"ש התוספות כאן ל"ק מידי כיון דלעיקר איסור הנאה בתרומה הוה ילפינן ממעשר ושם הדלקה נמי אסור. עיין סוכה ל"ה ד"ה לפי:

תוספות ד"ה הא בחיל שפיר דמי. שער המלך ח"א ע"ד ע"ג. עיין קהלת יעקב אלגאזי דף י"א:

תוספות ד"ה כך אתה מצווה לשרוף. שער המלך ח"ב פ"ג ע"א מנחת בכורים:

תוספות ד"ה כרת מגילת ספר לאוין מ"ז ע"ד:

דף כה:

ואני אומר מצוה מאי מצוה. מחזיק ברכה נ"א ע"ג. ראב"ן קמ"ה ע"א:

סדין בציצית מהרי"ק קמ"ז

גזירה משום כסות לילה. חולין ק"ו ד"ה טלית קדושין ל"ד ד"ה תפילין:

תוספות ד"ה תתן לו. משנה למלך פ"ו דמתנות עניים ה"ו ד"ה שוב:

תוספות ד"ה חובה. מקום שמואל שער התירוצים:

תוספות ד"ה סדין בציצית כו' ונראה לר"ת כו' ופטרי אפילו ממינו מדנקט סדין בציצת הא וודאי לשיטת ר"ת דכלי קופסא פטורים בע"כ צ"ל דפטרי אפילו ממינו דאל"כ לא שייך לשון פטורים. והרא"ש נדחק בזה בהלכות קטנות לשיטת הרי"ף דסובר כמו כן כר"ת דב"ש דרשי סמוכים ופטרי רק מדרבנן אלא דהרי"ף סבר דעכ"פ [לוח הטעות: במינו] מחייב והביא ראי' מדאמרו סדין בציצית ור"א בר צדוק אמר עליה כל המטיל תכלת ש"מ דפרושו של סדין בציצית הוי כמו מטיל תכלת בסדינו שאמר ר"א בר' צדוק וזה באו התוס' לסתור דאדרבה מדשינה הלשון שאמר ר"א בר' צדוק וקאמר סדין בציצית ש"מ דלגמרי פטרי מציצית ולהכי לא נקטו התוספות כלאים בציצית כמו שנקטו בקושיתם לפירש רשי' ומהרש"א כתב דרך אחר ודבריו מגומגמים:

דף כו.

ולימא מר. מעיל שמואל בחדושיו על הרמב"ם ט"ו ע"ג:

אין מדליקין בטבל טמא. עיין פסחים ט' ד"ה כדי שתהא בהמתו. מנחות ס"ז ד"ה כדי. נדה ט"ו ד"ה כדי. יבמת ס"ו ד"ה לא יאכילנה:

גופא רשב"א אומר כו' ובנפט. דבר שמואל רפ"א:

איכא בנייהו דרב ברונא. משנה למלך פ"ה דשבת ה"ט הליכות עולם ויבין שמועה דף ל"ב ל"ג:
תוספות ד"ה ולימא מר. מקום שמואל שער התרוצים מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת ה"י:
תוספות ד"ה חדא ועוד. אמרי שפר פ' בחוקותי:
תוספות ד"ה אין מדליקין. משנה למלך פ"ב דתרומות הי"ד. קהלת יעקב בדרשות ג' ע"ב:
תוספות ד"ה ר' שמעון שזורי. זרע יצחק לומבראזי. חולין ע"ה ד"ה אנא כי האי. ועיין מה שכתבתי שם:
תוספות ד"ה אין בו משום שלש על שלש כו' קשה לריב"א כו' וקשה לרשב"א כו' הא דלא קשה להו מיד מהא דאמרינן לקמן ארוג כל שהוא טמא דהוה מתרצין אדרבה כאן מיירי דבאו מבגד גדול ולכך טהור בפשתן פחות מג' על ג' אבל כיון דמוכח מסוכה דבא מבגד גדול אין מסככין בו א"כ בע"כ הכא מיירי שארג בו בתתלה פחות מג' על ג' קשיא להו שפיר מדלקמן. ועיין לקמן בתוס' ומה שכתבו כדאמר בפ' במה אשה ארוג כל שהוא טמא ואין מסככין בו התם לא מיירי מסיכוך אלא הך ואין מסככין הוא סיום קושיתם כיון דהוא טמא אין מסככין בו:

דף כו:

דכ"ע מיהת שלש על שלש. שו"ת פני משה ח"ב דף רמ"ו ע"ד רמ"ט על הסוגיא ורשי' ותוספות:
שלש על שלש מנין. הרשד"ם חא"ח סי' יוד. קרבן אהרן דף קכ"ב:
תוספות ד"ה אתיא בק"ו. זרע יצחק לומבראזי:
תוספות ד"ה תרי מיעוטי קרבן אהרן דף קכ"ג מעשה חייא דף ט'. יתר הבז דף ס"ה:
גע"ג זבחים צ"ה ד"ה מעיל:
תוספות השתא שתי וערב מטמא. קרבן אהרן דף קכ"א:

דף כז.

מה לנגעים שכן שתי וערב מטמא בהם. עיין מרכבת המכנה פי"ג דטומאת צרעת ה"ד בח"ג ועיין שם בחלק א' משנה למלך ברמב"ם הנזכר:
רש"י דתניא לא גרסינן. תולדות יצחק:
תוספות ד"ה הדר בי'. זרע יצחק לומבראזי:

דף כז:

אף כל לאתויי ציצית. עיין יומא ע"א ד"ה ואימא:
רשי' לכסות לילה. שער המלך ח"א י"ג ע"ב:
תוספות ד"ה אונין. עיין מהרש"א ומ"ש דהתו' מפרשי' כמאן כי האי תנא כפי פירוש ראשון ברשי' כן כתבו להדיא בסוכה דף י"ב דהאי תנא הוא ר"מ דמטמא באונין מיד איברא מה שכתב מהרש"א מדלא מחלק סומכוס בטוי משמע דבין בשתי בין בערב מטמא מיד דברים אלו תמוהים שהרי לפירש התו' לא שייך בפשתן כלל לחלק בין שתי לערב אלא הכי הוי לי' למימר מדקאמר סתמא משמע אף קודם שיתלבנו:
{לוח הטעות: **רש"י** מ"ש. תולדות יצחק:
תוס' ד"ה ואין מטמא. משנה למלך פ"ה דטומא' מת הי"ב מרכבת המשנה שם:}

דף כח.

עור בהמה טמאה מהו שיטמא. מ"ל פ"ה דטומאת מת הי"ב:
עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן. ראב"ן קמ"ה ע"א:
רש"י אי הכי סייעתא הוא. למנצח לדוד י"ב ע"ג:
תוספות ד"ה מה לשרצים. עיין יראים דף נ"א בסופו מה שכתב לתרץ קושיות ר"י. ועין באר יעקב קמ"ב ע"ד קמ"ד:

דף כח:

לא הוכשרו למלאכת שמים גט מקושר קפ"ז:
של תפילין. עיין מגילה דף כ"ו ד"ה תשמישי. עירובין צ"ו ד"ה קשר:
אלא לרצועות. עיין ברכות ויו ד"ה אלו תפילין מנחות ל"ה ד"ה אלו תפילין:
מאי הוי עלי' דתחש. יד אלי' סימן ב'. בית יעקב מ"א לשון ערומיס בלשונות הרמב"ם י"ד ע"ג. ברכי יוסף א"ח קס"ח. תועפות ראם מ"ה. נחפה בכסף קפ"ז: גט מקושר קפ"ד:
מדקאמר קרן אחד היה לו במצחו. פרי חדש י"ד סימן פ' סק"ד עיין יד אהרן א"ח סימן תקפ"ו בהגהות ב"י. חולין נ"ט ד"ה וקרן:
פתילות הבגד שקיפלה. מרכבת המשנה ח"ג פכ"ב דכלים ה"ז:
רש"י מאי הוי עלי' דתחש. תולדות יצחק:
תוספות ד"ה תפילין כו' תימא לר"י כו' ואמר רבי יצחק כו' הוה לי' לאתויי' קרא כלומר דהכא הוה ליה לרב יוסף למתנא. לא הוכשרה אלא עור בהמה טהורה שנאמר למען

תהי' תורת ה' בפיך. אלא וודאי מדלא הביא הך קרא ש"מ דלא בא לאשמועי' הך דינא כלל שיהי' תפילין נכתבת על עור בהמה טהורה אלא מילתא אחריתא. והא דבאמת לא משמיע לן רב יוסף הך דינא והביא ראי' מפסוק למען תהיה. לזה כתבו כי דרשא למן המותר היתה פשוטה ולא היה צריך להשמיע לן זהו כוונת מהרש"ל בדברי התוס'. ומדברי מהרש"א נראה דכוונתם לומר דכך הוה לי' לרב יוסף למימר לא הוכשרה אלא מן המותר בפיך והוא דוחק שהרי כתבו הוה לי' לאתוי' קרא ומשמע דקרא ממש קאמרו ואלו לפי פירש מהרש"א לישנא דקרא הוה להו לומר. ואפשר נמי דכוונת מהרש"א על לישנא דקרא וגם הפסוק עצמו היה לו להביא והוא דחוק:

תוס' ד"ה לא צריך לכורכן בשערן. קשה לרשב"א כו' אפשר לומר דרב יוסף רצה לכלל הכל מה שהוא בתפילין צריך להיות מעור בהמה טהורה אע"ג דליכא שום חידוש כמ"ש התוספות דהוה ידוע אעפ"כ נקט שפיר לישנא דהרי שערות ג"כ מן העור הם באים:

דף כט.

לפי שאין מדליקין בפתילה ולא בסמרטוטין. למנצח לדוד י"ב ע"ג:

מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים שער המלך ח"א מ"ב ע"ג. ביצה ב' ד"ה קס"ד:

אכלן אין מסיקין בגרעיניהן כו' הא דרב. ראב"ן קמ"ה ע"א. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט הי"ד:

פחות מ"ג על ג' ביאור דברי הרי"ף פורת יוסף סאמיגה קי"ט. וראיתי בספ' מאור עינים לר"ע מן האדומים שטעות נפל בלשון הרי"ף:

ר"ע אמר בין מן המוכן. ב"ק קט"ז ד"ה הכרעה:

דף כט:

הניח בקופסא. מרכבת המשנה ח"ג פכ"ב דכלים הכ"ב:

לא יקוב אדם שפופרת של ביצה. קרית מלך רב ח"א י"ט ע"ג מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת הי"ב. יצחק ירנן מ"ה מ"ז.

גזירה עליתא דשישא כו' מחלוקת בקטנים שונה הלכות דף מ' הרמ"ע מפאנו סימן ל"ג עיין קרית מלך רב ח"א דף א':

מוכרי כסות מוכרין כדרכן. חוות יאיר סימן קפ"ח. קרבן אליצור צ"ח. ב"ק קי"ג ד"ה ומר סבר:

תיובתא דר ירמי'. קהלת יעקב אלגאזי ב' ע"ב:

המכבה את הנר מפני שהוא מתיירא עיין לעיל ג' ד"ה בר מהני תלת:

כחס על הנר. מגילת ספר לאוין י"ב ע"ב ועיין לקמן צ"ד ד"ה ר' שמעון:
ר' יוסי פוטר בכולן עיין יד מלאכי סימן של"ו דהוכיח מכאן דעל שנים שייך לומר וכלן ולא כמר"ן ב"י. ובספר דרך המלך כתב עליו כנראה דלא ראה בסוגיא דלקמן דמפרש הגמרא דדוקא בפתילה שצריך להבהבה אבל בשאר פתילה פוטר ר' יוסי וא"כ שפיר הוה ג' נר שמן ופתילה יע"ש ואחר המחילה רבה נראה כי הוא לא עיין בסוגיא כי דוקא ר' יוחנן הוא שמתרץ כן אבל לתירץ עולא בכל פתילה מחייב ר' יוסי וא"כ בע"כ בכולן לא קאי רק אנר ושמן ובוודאי אין סברא לומר דעולא ור' יוחנן נחלקו בהאי כללא אי וכולן קאי על תרי או על תלת דוקא ומדעולא נשמע לר"י:

דף ל.

ההיא בחולה שאין בו סכנה ור"ש היא. שער המלך ח"א ט"ו ע"ד:
מהו לכבוי בוצינא דנהורא. שנות חיי' כ' גופי הלכות קי"ג ע"ב ודברי רש"י שם:
ושבח אני את המתים. תבואת שור קי"א שנות חיים כ':
שנתעברו נשותיהן. אש דת כ"ט ע"ד:
גזירה היא מלפני שאין מודיעין. שפתי ישינים ק"ו ע"ב:
טוב לי יום אחד. משכנות יעקב קכ"ו ע"א:
רש"י ד"ה מדקתני סיפא. מנחת בכורים:

דף ל:

כל יומא דשבתא כו' נח נפשיה. עיין חגיגה י"ז ד"ה אף עצרת:
הניח עליו כבר או תינוק חזון עובדיה ל"ב ע"ד ל"ג:
עתידה אשה שתלד בכל יום. עיין ע"ז ה' ד"ה אין ב [בן] דוד:
עתידין אילנות שיטענו פירות בכל יום עיין ב"ב כ"ח ד"ה כגון צלף:

דף לא.

מעשה בעכו"ם אחד שעבר אחורי בה"כ. אש דת נ"א ע"ב. עיין בני חייא בליקוטים שמה שהקשה שם היא קושית התוספות יבמות דף כ"ד [יד אהרן]
ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו ודברי רש"י. אמרי שפר פ' משפטים:
נשאת ונתת באמונה. קדושין מ' ד"ה אין תחילת דינו. סנהדרין ז' ד"ה אלא על דברי תורה:

דף לא:

לעולם כר' יהודה ס"ל. קרית מלך רב ח"א ה' ע"ד:
סותר ע"מ לבנות במקומו הוה סותד. מגילת ספר לאווין י"ב ע"א:
בפתילה שצריך להבהבה. קרית מלך רב ח"א ב'ע"ג:
על ג' עבירות. מקום שמואל שער התרוצים:
תוספות ד"ה סותר ע"מ לבנות כו' בשלמא מכבה משכחת לה כו' כגון לעשות פחמין. עיין מהרש"א שכהב וה"ה דהוה מצי למנקט כגון פתילה שצריך להבהבה ולא הבנתי מאי חילק בין פתילה שצריך להבהבה לעושה פחם והרי גם בפתילה הטעם שהוא עושה פחמים כמו שמפרש מפני שהוא עושה פחם ופירש"י מפני שהוא מתכוין לעשות פחם נמצא דדא ודא חדא היא וזה פשוט:

דף לב.

לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה. כתובת ל' ד"ה הכל בידי שמים:
תוספות ד"ה על שקורין לארון עיין מהרש"א וכוונתו לומר דהיכא דמוכח דעל ארון הקדש כוונתו אין גנאי לקרות ארון אבל היכא דאין מוכחא מילתא יש גנאי ופשטא דמילתא אין נראה כן אלא כיון שדרכם הי' לקרות המגדלים שלהם בשם ארנא יש גנאי אבל ארון לא הי' דרכם לקרות לארגזים ומגדלות שלהם. והא דמצינו ארון של גרוסות היינו בשם לווי אבל לא סתם. ועוד דלשון משנה לחוד וסתם בני אדם לא הי' נוהגים לקרות כך:

דף לב:

בעון נדרים אשתו של אדם מתה עיין זבחים כ"ט ד"ה אלא א"כ:
בנים מתים כשהם קטנים. עיין לעיל כ"ה ד"ה כרת:
רש"י ד"ה לחטיא את בשרך כו'. והקשה מהרש"א כיון דרשי' מפרש דבשרך היינו בנים א"כ למה צריך הגמרא ללמוד אחבל את מעשה ידיך איזהו מעשה ידיו של אדם איבר' דמשו' הא ל"ק דבוודאי אי לאו וחבל הוה מוקמינא בשרך על עצמו כמו שפירשו מקצת מפרשי' אבל השת' דוחבל את מעשה ידיך בע"כ מיירי בבנים א"כ בשרך נמי מיירי בבנים. אמנם הא ק' שהרי בשבועו' דף ל"ט קאמר הגמר' להדי' ואין בשרך אלא קרובים והתוס' שם הקשו מגמרא זו ותירצו דרישא דקרא מיירי בשבועות ושם אפילו בשרך קרובים נענשים ולמה יקצף על קולך מיירי בנדרים ושם דוקא בנים נענשים עכ"פ מוכח

מהגמרא דבשרך היינו קרובים וזו תימא לרשי' דמפרש בבנים דוקא. ושוב מצאתי בשנות חיים דף ע"ט ע"א שעמד בזה ותרוצו הראשון דחוק. ומה שכתב עוד לתרץ ע"פ מה שתירץ בתוספות הרא"ש בשבועות לקושיות התוספות שם דדוקא על הבנים היא עונש מיתה כמו שאמר וחבל את מעשה ידיך אבל על הקרובי' רק עונש לבד כדכתיב לחטוא גם זה לא יצדק לרשי' דהא רשי' כתב לחטוא לחייב משמע חייב גמור ולא עונש לבד ועוד דעכ"פ דרשו בשרך על קרובים ורשי' דרש על בנים ועיין במנחת בכורים שכתב ג"כ לתירץ רשי' קרוב למה שפירש בתוספו' הרא"ש:

ד"ה מקרא נדרש לפניו. שנות חיים ק"כ מנחת בכורים. זהב שבא:

תוספות ד"ה ר' יהודה הנשיא. מנחת בכורים. זהב שבא צפנת פענח מ"ב ע"א רצוף אהבה סימן כ"ג:

דף לג

דף לג:

כמה נאים מעשיהם של אומה זו. צפנת פענח נ"ו ע"ב:

תקנו גשרים. עיין ע"ז ב' ד"ה תקנו גשרים:

כי הוה מטי זמן תפלה לביש ומכסי ומצלי עיין לעיל י"א ד"ה כגון:

תוספות ד"ה הכי גריס ר"ת. גופי הלכות כלל הקמ"ד:

דף לד.

שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו. מנחת בכורים:

ספק חשכה עיין ר"ה ט' ד"ה ור"ע:

אין מעשרין את הוודאי. מחזיק ברכה נ"ג. עירובין ל' ד"ה ולפרוש:

אבל מעשרין את הדמאי חולין ז' ד"ה ודילמא נתן. גיטין ל"א ד"ה במחשבה.

צריך לימרינהו בניחותא. מחזיק ברכה נ"ב ע"ג:

אני לא שמעתי וקיימתי מסברא. עיין ע"ז י"ט ד"ה אנא עבידתיה:

הא גופא קשיא. מחזיק ברכה נ"ב ע"ג וע"ד:

מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל. קרית מלך רב ח"א י"ז ע"ב:

רש"י אין מעשרין את הוודאי. מה"רי מטראני חי"ד סימן נ'. קהלת יעקב ל"ה ע"ג ל"ו ל"ז. יצחק ירנן ס"ג ע"ד:

רש"י ה"ג אמר רבא כו' כגון צמר ומוכין. רשי' אורחא דמילתא נקט שדרך להטמין בהם אבל אין דרך להטמין בכסות ופירות ולא צריך רשי' לחלק בין לחין ליבשין כיון דקי"ל דוקא לחין מחמת דבר אחר אבל מסתמא יבשין הן ובספר יצחק ירנן דף מ"ה ע"א נתקשה בדברי רשי' והדבר פשוט כמ"ש ועיין קהלות יעקב י"ז ע"א:

תוספות ד"ה ל"ק כו' וטעמא דמקילין בתחומין דלא בעי פת אע"ג דהקילו בעיקר העירוב שלא צריך פת משום דאין חשש בזה אם יערב בכל דבר דהא עכ"פ שביתתו היא ורק בע"ח החמירו מטעם דאמרי' בעירובין משום איבה אבל לענין זה שיהי' יוכל לערב ע"ת בה"ש אע"ג דלדבד מצוה הוא לא רצו להקל כיון דבה"ש ספק גמור ודילמא שבת הוא והוה כלא עירוב כלל לשיטת התו' ועיין בהגהות בשמים ראש סימן א'. ועיין יצחק ירנן דף ס"ד ע"א. לשון לימודים דף ס"ג ע"ג:

תוספות ד"ה שניהם ואע"ג דספק חשכה אין מערבין. והקשה בספר יצחק ירנן דמאי קושיא דהא דספק חשיכה אין מערבין כרבנן אתיא דס"ל גזרו על שבות בין השמשות ורבא פסק כר' דלא גזרו על השבות בין השמשות יע"ש ודבריו תמוהי' דע"כ לא הוצרך רשי' לומר דתנא דמתניתן סבר גזרו על השבות בה"ש אלא משום אין מעשרין את הוודאי דהדבר בעצמו הוא משום שבות ואי לא גזרו למה אין מעשרין אבל בעירובי תחומין אין הטעם דלא מערבין בין השמשות משום שבות אלא שהעירוב בעצמו אינו עירוב שהקניות השביתה צריך שיהי' מבעוד יום ואין חילוק בזה בין מ"ד גזרו על השבות ללא גזרו ועיין על התו' זרע יצחק לומבראזי לשון לימודים דף ס"ג ע"ב. שער המלך ח"ג ע"ג ע"א ע"ז ע"ד. קהלת יעקב ל"ה ע"ד. ועיין בהרב המגיד שתמה על הרשב"א דהקשה לשיטת רשי' והרמב"ם מהך דספק תרומה והרי אף לשיטתו דבערובי חצירות מיירי נמי קשה שהרי הוא פסק הך דינא דתרומה גבי עירובי חצירות נמי ובשער המלך נדחק לתרץ ואם כי אנכי ידעתי כי מאוד עמקו מחשבות הרב המגיד ז"ל כמו שכתבו האחרונים מ"מ אומר אני אחר המחילה רבה לא ידענא מאי קשי' ליה דהא דעת הרשב"א דאין מערבין עירובי תחומין בין השמשות אפילו בדיעבד משום דמקני הוא אבל עירובי חצירות כיון דמשום ערובי בתי הוא שפיר דמי וכן כתב להדיא בספר עבודת הקודש וא"כ שפיר הקשה הרשב"א לרשי' ז"ל דבשלמא אם נלמד הך מילתא דרבא בערובי חצירות מיירי שפיר יש לומר דלא הקפידו חכמים על אותו זמן אם הוא יום או הוא לילה כי כן הקילו חכמים לומר אפילו שיהי' וודאי לילה או וודאי יום שפיר דמי דהא על כל פנים עירבו הבתים. אבל בספק תרומה טמאה לא שייך זה אבל בעירובי תחומין דוודאי אליבא דכ"ע סוף היום או תחילת היום קונה עירוב וא"כ צריכין אנו להתיר מטעם ספיקא שנאמר לזה

יום הוא ולזה לילה הוא כמו שאמר הגמרא להדיא מספיקא דרבנן ולקולא וע"ז שפיר הקשה הרשב"א דהא אי מטעם ספיקא בעי להתיר הוי דומיא דתרומה ובעי חזקה כנ"ל: **ולפי** מה שכתבתי יש להשיב על הרב שער המלך בח"ג דף ע"ז שדייק מהא דכתב הרא"ש בשם רבינו יונה דאם הונח בין השמשות ונאכל בין השמשות לא הוי עירוב דכולי האי לא מקלינן ולמה לא אמר הטעם משום דהוי ספק ספיקא להחמיר אלא ש"מ דאף בס"ס להחמיר נמי שרי. ולפמ"ש לא מוכח מידי דהא לא נחתינן כלל בעירובי חצירות להתיר מטעם ספיקא דא"כ אפילו בחד ספק הי' אסור וכקושית הרב המגיד כמו דמצינו גבי תרומה ולפיכך שפיר הוצרך רבינו יונה לומר דכולי האי לא מקלינן אע"ג דהקילו חכמים בין השמשות אע"ג דליכא חזקה כי כן הקילו מעיקרא כיון דהטעם משום עירובי בתי א"כ נאמר להך יממא הוא ולאידך לילה אבל לומר בשעת הנחה יממא הוא ובשעת אכילה לילה זה לא מצינו לחכמים שהקילו כן בוודאי אם היינו מוצאים בפירוש שהקילו כן הוי ניחא לן ולא הוי קשה לן מידי אבל כיון שאין אנו מוצאים כן אין לנו לבדות סברא זו מלבינו כנ"ל בכוונת רבינו יונה:

דף לד:

ת"ר בין השמשות. על סוגיא דבין השמשות. עיין מנחת כהן חלק מבוא השמש שהעמיק הרחיב ובספר מוצל מאש חלק ב' אחר קונטרס מהר"א סימן א' קרית מלך רב ח"א י"ז ע"ג ולהלן ובסוף ספר שמן למאור קונטרס מהרב פר"ח והוא ממש קיצור דברי מנחת כהן. ובספר מקראי קודש. ועיין ראב"ן סימן ב' וסימן ויו. ספר יראים דף מ"ט. וגם אני בעניי הארכתי בקונטרס מיוחד על זה וצירפתי כל דברי האחרונים בזה לענין דינא:
משתשקע החמה. עיין זבחים נ"ו ד"ה מניין לדם פסחים ב' ד"ה והא קימ"ל:
זה נכנס וזה יוצא. עיין פסחים ב' ד"ה יכנס:
תלתא רבעי מיל. עיין פסחים צ"ד ד"ה ר' יהודא:
הרי תלתא מיל. עיין מנחות ך' ד"ה נפסל:
רש"י גזירה שמא יחתה בגחלים כו' דברי רשי' תמוהים לי דהא רשי' פסק לקמן בריש כירה דמותר להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה ורבה וודאי הכי ס"ל דאמר תרווייהו תנינהו לקמן ואע"ג דהכא בלהטמין מיירי הא לדעת ר"י בתוס' ר"פ במה טומנין שהי' והטמנה שוין הן ואי לדעת ר"ת שיש חילוק ביניהם כיון דלצורך מחר אף בבישלה כל צרכה אסור כיון דלצורך מחר הוא חיישינן שמא יתקרר ויחתה וא"כ למה צריך רשי' הטעם דגזרינן בשלה כל צרכה אטו לא בשלה כל צרכה תיפוק ליה דבלא גזירה אסור

וצ"ל דגרסינן הכא רבה בה"א ולא רבא באלף וס"ל לרשי' כדעת ר"י דאין חילוק בין שהיי' להטמנה ומאן דמתיר בשהי' מתיר בהטמנה. ורבה דאסור בשהי' אסר בהטמנה וסברת ר"ת לא ס"ל לרשי'. ולכן הוצרך לומר הטעם בבשלה כל צרכה אטו לא בשלה והביא ראי' מסברת האמוראים דאסרי לקמן גבי שהי':

תוספות ד"ה ספק לטומאה. זרע יצחק לומבראזי:

דף לה.

רש"י ד"ה טהור מלקבל טומאה. מהר"י מטראני חי"ד סימן י"ז תוך התשובה.

רש"י ד"ה פשיטא דלר"י כו' נפיש טובא ומערב שמשי' בין השמשות דר"י והא ס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור מישך שייך בדרבי יהודה כן היה הנוסחא הישנה וכן גרס מהרש"א ופרושו שהערב שמש הוא מתיר לאכול בתרומה וכדתנן הערב שמשו אוכל בתרומה וא"כ אף בכלות בין השמשות דר' יהודא לא נקרא הערב שמש בסופו ממש עד שיהי' בין השמשות דר' יוסי עבר ג"כ ואז נקרא הערב שמש לאכול בתרומה אמנם מהרש"ל סבר דכאן לא עסק לענין אכילת תרומה אלא לעניין הטבילה שצריך שיהי' ביום וודאי כדי שהי' הערב שמש אחריו כמ"ש רש"י בד"ה כהנים ובד"ה ספק וא"כ הערב שמשו שכתב רש"י כאן אין הכוונה על זמן אכילות התרומה אלא על הזמן שהוא ספק שהוא אסור לטבול וצריך להיות הטבילה לפניו וא"כ שפיר י"ל דלר' יוסי בסוף בין השמשות דר' יהודה נקרא הערב שמש לענין זה שלפניו מותר לטבול לר' יוסי ולכן גרס ברש"י דר' יהודה נפיש טובא ומעריב שמשו והוא סוף דבור וכוונתו על סוף בין השמשות דר' יוסי שנקרא הערב שמש לענין זה כמ"ש והדיבור שאחר זה מתחיל בין השמשות דר' יוסי מישך שייכי:

תוספות ד"ה תרי תלתא. קרית מלך רב ח"א ח"י ע"ב. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס בריכות בחשבון.

תוספות ד"ה ואפילו כו' קהלת יעקב ל"ו ע"ד:

תוספות ד"ה וירד ויטבול ויעלה. עיין מהרש"ל שהגיה בתוספות קושיות הרשב"א דלמה נקט ויעלה ומהרש"א כתב דלא קשה מידי דהרי צריך לומר השיעור שיש עד בין השמשות יע"ש ובוודאי דמהרש"ל מצא כן בתוספות שאנץ הקושיא ולא בדאו מלבו ח"ו אמנם באמת בירושלמי כמו שהעתיקו הרמב"ן בתורת האדם והרשב"א בחדושיו לא כתוב ויעלה אלא טובל ועולה דהיינו שעולה מטבילתו חזקה שביום טבל ובאמת נראה שהרמב"ן מפרש הך ויעלה שאמר בגמרא דידן שיעלה מטבילתו (לא שיעלה לראש

הכרמל) [לוח הטעות: כמ"ש הרשב"א בחדושיו כתב שאין הפי' כן אלא שיעלה לראש הר הכרמל] וזה הי' כוונת הרשב"א בעל התוספות שמביא מהרש"ל דלמה נקט ויעלה לפרושו לראש הכרמל ואי משום התחלת בין השמשות הלא כבר התחיל בעלייתו מן הטבילה כמו שאמר הירושלמי זה נ"ל בכוונתו:

דף לה:

כוכב אחד יום שנים בין השמשות והקשה בפני יהושע כיון דקיי"ל עד צאת הכוכבים יממא בצאת הכוכבים לילה מן הפסוק ואנחנו עושים במלאכה כו' עד צאת הכוכבים ומיעוט רבים שנים יע"ש. ולענ"ד לא קשה דהא בע"כ צ"ל דצאת הכוכבים האמר בקרא לא בכוכבים גדולים קאמר שהרי נראים גם ביום אלא כוכבים קטנים קאמר וכבר התוספות לעיל בד"ה תרי תלתא כתבו שכל כוכבים שיראו משתשקע החמה עד ג' כוכבים קטנים יש להסתפק שהם גדולים או בינונים דהא כשם דאנו מסופקין כך בימי נחמיה הי' ספק להו בשיעור בין השמשות וכוונת הכתוב על וודאי לילה ובע"כ צ"ל כן דלמה קורא יום עד צאת הכוכבים והלא קודם לכן נמי ספיקא הוא ואע"פ שלשיטת ר"ת דשיעור בה"ש קצר אפשר לומר דכל שיעור בין השמשות נראי' כוכבים אלא שהם בינוני' מ"מ לדעת הגאונים דס"ל דשיעור בין השמשות ארוכה ומתחיל אחר שקיעת החמה מהאופק תרי תלתא או תלתא רבעא מיל בזמן הזה וודאי לא יראו כוכבים כלל כי אם גדולים הנראים ביום וא"כ למה קורא הכתוב יום אלא ש"מ דכונת הכתוב דוקא על וודאי לילה. ועיין במנחות כהן דף ט' ע"ד שנראה שהרגיש בקושית פני יהושיע ודרך בדרך אחר יע"ש ומה שנ"ל כתבתי:

העושה מלאכה בשני בין השמשות. עיין שו"ת מכתם לדוד חא"ח סימן י"ז:

שש תקיעות תוקעין בע"ש. עיין ערובין יו"ד ד"ה הפוחת וד"ה אין בין:

חזן הכנסת נוטל ומניח בראש גגו. גיטין ס' ד"ה שיפורו

רש"י ממה נפשך אי לילה הוא. עיין מה שכתב הרב המגיד פ"ה דשבת ה"ד בכוונת רש"י:

תוספות ד"ה הקשה הר' פורת כו'. עיין בשמים ראש סימן קכ"א שהביא קושיות הרב פורת ותירוצו משם חכמי לוניל ורצה להוכיח מזה דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו אף בה"ש דמוצאי שבת דאל"כ לימא הלכה כר' יוסי במוצאי שבת לענין שבות יע"ש ומלבד שהראיי' בעצמו זרה ומסופקני אם יצא מקולמס אחד מן הראשונים גם י"ל כי לא רצה לאמור נפקותא שיש בו פלוגתא והרי לרבנן גזרו על שבות בה"ש ואע"ג דבערובין

דף ל"ב נראה דשמואל סבר כר' מדמוקי סתם מתניתין כוותיה דנתנו באילן מ"מ יש לומר רצה לומר נ"מ אליבא דכ"ע:
תוספות ד"ה ד"י הנשיא. מרכבת המשנה ח"א פ"ב דשבת הי"ט:
תוספות ד"ה והתניא כו' הקשה מהרש"א דאף לרש"י דשופר דבר שמלאכתו להיתר לוקמי הא דאין מטלטלין שופר מחמה לצל כר' נחמיא ודבריו תמוהים דהא לר' נחמיא אף לצורך גופו ומקומו אסור אם לא לתשמיש המיוחד לו בין לרבא בין לרבה כמ"ש רש"י בדף קכ"ד להדיא בד"ה אמר ליה רבא. ושוב מצאתי כן בחק נתן דף רי"ד ע"ב. וביתר הבז דף ס"ה:

דף לו.

חצוצרא שופרא. עיין ע"ז מ"ז ד"ה קרניה מהו. זבחים ס"ח ד"ה כשהוא חי:
הובלילא בי כסא כו' מחט שנמצא כו' ראבן קמ"ח ע"ג:
רש"י למאי נפקא מיניה לגיטי נשים. עיין פרח מטה אהרן ח"א דף ס"ג ע"ד:

דף לו:

פרק שלישי
כירה שהסיקוה. מכריע סימן כ"ב:
איבעי' להו האי לא יתן לא יחזור. עיין על הסוגיא בארוכה ודיבור התוספות קרית מלך רב ח"א דף י"ב י"ג:
תוס' ד"ה חמין ותבשיל. שו"ת פני משה ח"ב דף ר"נ:
תוספות ד"ה ב"ה אומרים. קרית מלך רב ח"א דף ט"ו ע"ד ט"ז:

דף לז.

עיין על כל הדף קרית מלך רב ח"א י"ב י"ג:
אי אמרת בשלמא להחזיר תנן. פנים מאירות ח"א ק"י חק נתן רי"ד ע"ג קהלת יעקב ה' ע"ג:
אלא אי אמרת לשהות תנן מה לי תוכו מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"ח:
ת"ש שני כירות המתאימות. שו"ת פני משה ח"ב ר"נ ע"ג:
אבעי' להו מהו לסמוך. קהלת יעקב ה' ע"ב:
רש"י אי אמרה בשלמה. פנים מאירות ח"א ק"ט:
תוספות ד"ה מהו לסמוך. קרית מלך רב ח"א ט"ז ע"ד:

דף לז:

תנינא אין נותנין פת לתנור מגילת ספר לאוין י"א
דיוקא דמתניתין קמ"ל. פנים מאירות ח"א. אחר חדושי זבחים:
לפתא דייסא ותמרי. למנצח לדוד י"ב ע"ד:
תוספות ד"ה ש"מ מצטמק. שו"ת פני משה ח"ב ר"נ ע"ד:
תוספות ד"ה מהו להשהות. שו"ת פני משה ח"ב רנ"א:
שכח קדירה ע"ג כירה. עיין לקמן מ"א ד"ה מוליאר:

דף לח.

עבר ושהא מאי. קרית מלך רב ח"א י"ד ע"ב רש"י ותוספות שו"ת פני משה ח"ב רנ"א ע"ב:
לדברי האומר מחזירין. קרית מלך רב ח"א ט"ו ע"ב:
רש"י ד"ה שכח קהלת יעקב ע"ג:
רש"י והביאו לפנינו בחול. תולדת יצחק:
תוספות ד"ה שכח קדרה. מנחת בכורים. שו"ת פני משה ח"ב רנ"א. ועל סוגיות הגמרא מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"ט:
תוספות ד"ה אבל. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"ט:
תוספות ד"ה בשלמה. קהלת יעקב ה' ע"ד:

דף לח:

עודן בידו אבל הניחן ע"ג קרקע. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דשבת ה"י:
תנור שהסיקוהו. קרית מלך רב ח"א י"ד ע"א:
סבר רב יוסף למימר תוכו תוכו ממש תולדת יצחק:
כירה מקום שפיתת שתי קדרות. נידה כ"ז ד"ה בפלוגתא:
אין נותנין ביצה ור"י מתיר תולדת יצחק:

דף לט.

כל שבא בחמין. גינת וורדים חא"ח כלל ג'. ובנמשכות זרע אברהם ח"א יו"ד ע"ג. נחפה בכסף י"ד ע"ב. ט"ו ע"ג:
אלא למ"ד מפני שמזיז עפר. פנים מאירות ח"א אחר חידושי זבחים:

אמר להו האי תולדה דאור. ע' חולין ח' ד"ה בחמי טברי' שכתבו דלענין נגעים אף ר"י מודה דלאו אור הוא ועיין ברמב"ם פ"ט דנגעים שכתב כי חמי טברי' עוברים על מחצב הגפרית ולאו אור נינהו ועיין זרע יצחק לומבראזי:

תוספות ד"ה שמא יטמין ברמץ. יתר הב"ז ס"ה:

תוספות ד"ה מפני שמזיז עפר. פני משה ח"ב רנ"א ע"ג:

דף לט:

מאי רחיצה אלימא רחיצת כל גופו. קהלת יעקב ל"א ע"ג:

מחלוקת בכלי. ראב"ן קמ"ה ע"א וע"ב:

חוץ מקולי מטלניות אין הלכה כדברי המכריע ב"ק קט"ז ד"ה הכרעה:

תוספות ד"ה אלא פניו. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט הי"ו. עיין ערובין ט"ז ד"ה אימא סיפא: כתובת [כתובות] נ"א ד"ה אתאן לר' יהודה:

תוספות ד"ה והא מעשה דאנשי טברי' תבואת שור קי"א:

תוספות ד"ה אמר רבה בב"ח. משנה למלך פ"א דבית הבחירה ה"ח. חקרי לב סימן י"ב:

דף מ.

דילמא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא. בשמים ראש קפ"ב. עיין מנחות ל"א ד"ה מי קאמר:

חמין שהוחמו מע"ש. לשון הר"ן זרע אמת בשו"ת א"ח סימן ע"א:

דילמא לא שמיע לי'. תולדת יצחק:

חמין שלו מחופין בנסרים. עיין ב"ב ס"ה ד"ה לא מכר:

מאן דעבר ארבנן שרי למקרייה עבריינא רמב"ן ומגילת אסתר שורש ראשון ד"ט קנאת סופרים דף ג' ע"א. לב שמח דף יוד ע"ב:

תוספות ד"ה ה"מ. משנה למלך פ"א דבית הבחירה ה"ח:

תוספות ד"ה הלכה כדברי המכריע. יבין שמועה צ"ד. זרע יצחק לומבראזי משנה למלך פ"א דבית הבחירה ה"ח:

תוספות ד"ה למוצאי שבת. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט ה"ו:

תוספות ד"ה אלא שחמין שלו כו'. עיין מהרש"א ומהרש"ל ובוודאי דברי התוספות תמוהים הרבה שהרי העתיקו בתחילות דבריהם פירש הקונטריס שלא הי' צריכין לחוש שהוחמו בשבת מעתה איך כתבו דשמא יחלק בין שבת לי"ט וגם על רש"י גופיה יש לדקדק למה נקט בשבת הלא הך מעשה בי"ט מירי כדקתני בהדיא שפקקו נקבים

מעי"ט ולומר דלא הי' תיבת י"ט בגירסתם כמו שכתב מהרם לובלין בחד תירוצא זה דוחק גדול וגם דברי מהרש"א מגומגמין. ועיין מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט ה"ו שגם דבריו דחוקים ואי לאו דמסתפינא ה"א שטעות נפל בדברי התוספות וכך צ"ל שמא יש לחלק בין שבת לי"ט וטעות זה מצוי כי השמיטו רק ה"ש מן תיבת יש וה"ל מן תיבת לחלק ואין כוונת התוספות לתרץ לרש"י דהא כתב להדיא דבשבת נמי מותר אלא שכוונתם שיש לקיים פירוש רש"י דשיטוף מותר אף בחמין בי"ט ורש"י בעצמו אפשר יפרש כמו שמפרש מהר"ם בת"י הנדפסי' תחלת המסכ"ת:

דף מ:

מביא אדם קיתון של מים. קהלת יעקב ל"א ע"ד.זרע אמת בשו"ת סימן ע"א. לשון הרא"ש אורח לצדיק חא"ח דף יוד. עיין לקמן מ"ח ד"ה מ"ש ממיחם:

הפשירו זהו בישולו. קהלת יעקב ל"א ע"ד:

אמר רב יצחק בר אבדימי. עיין ב"ב פ"ז ד"ה מי כאן תנא.

ש"מ תלת. דבר שמואל סימן רס"ב:

תדע דאמר רב יהודה. למנצח לדוד. ועיין מהרש"ל ומהרש"א ובעיקר דבריהם נראה כי הכל הולך אל מקום א' כי ממעשה דר' לא נשמע דלאפרושי מאיסורא שרי כי יש מקום לומר שבאמת היה רוצה בכלי שני ולא משום איסורא קאמר אלא דקושית הגמרא הי' דאעפ"כ אסור כאן דלאפרושי מאיסורי הוי ועוד י"ל על דרך מה שכתב מהרש"א דבוודאי לפי פשוטו י"ל דרבי לא רצה בכלי ראשון לא מחמת איסור אלא מחמת שהיה ניחא לו בכלי שני. וא"כ לא מוכחי הני תלת שאמר בגמרא וזה היה קושית המקשן והיכי עביד הכי אלא ש"מ דלאו משום איסור עביד וא"כ איך מוכחי הני תלת וקשה על רב יצחק בר אבדימי או על סתם גמרא דאמר ש"מ תלת ותירץ דלאפרושי מאיסורא שאני דאפילו אם נאמר דרבי לאו מחמת איסורא עביד אעפ"כ מוכח דלאפרושי מאיסורא שרו וא"כ שפיר י"ל דרבי מחמת איסורא עביד ושפיר מוכחי הני תלת. ואע"פ שעדיין י"ל מנא לן דרבי מחמת איסורא עביד דבוודאי ר' יצחק בר אבדימי שהי' אמר המעשה מסתמא הי' יודע אלא שהמקשן הי' רוצה להוכיח דבע"כ לאו הכי הוה:

מעשה בתלמידו של רבי מאיר. עיין לקמן קמ"ז ד"ה דתניא דיש גורסים תלמידיו אבל התוספות שם הסכימו לגרוס תלמידו דחד הוי:

אמר רבינא ש"מ המבשל בחמי טברי'. תבואת שור קי"א:

רש"י וש"מ הפשרו זהו בישולו. קהלת יעקב ל"א ע"ד:

רש"י ד"ה מעשה דר' לאחר גזירה הוא שגזרו על הזיעה כו' דברי רש"י תמוהין טובא שהרי בפרק תפלת השחר אמר להדיא דנכנס להזיע וקודם גזירה הוי ש"מ דעכ"פ בימי רבי לא נגזרה גזירת זיעה או עכ"פ במקצת זמן הי' מותר ובעל המאור הביאו הרשב"א בחדושיו ובעה"ת מפרשים לאחר גזירה דבמרחצאות דזה הי' וודאי קודם רבי ואין להקשות דילמא רבי להזיע נכנס דלהזיע לא היה צריך לשמן יע"ש אמנם על רש"י קשה ועיין במעיל צדקה סימן נ"ב ודבריו דרך חידודא כמו שכתב הוא בעצמו. ועיין תולדת יצחק:

דף מא.

רחץ ולא סך עיין ב"ב נ"ג ד"ה הרחיצו:

מוליאר הגרוף מנחת בכורים:

אבל נותן הוא לתוך הכוס. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב:

רש"י ד"ה דלית לי' גידודי. דברי רש"י צריכים ביאור והנ"ל ללישנא קמא דרש"י גרסינן הא דלית ליה גידודי הא דאית ליה גידודי והוא ע"פ הגהות מהרש"ל ופרושו ברייתא דלא יושט בדלית ליה גידוד ואז ליכא ספק דאסור משום חופר ומעשה דר' אבהו בדאיכא גידודי דלא שייך חופר ור"ז מסופק אי עקר ר' אבוהו או לא היינו אי עכ"פ שייך גזירה דחביות של שייטן אמנם ללישנא בתרא דרש"י אית ליה גדודי בוודאי שרי דלא שייך גזירה דחביות של שייטן כיון דדמי לכלי ורק באין לו גידודים אסור דדמי לנהר וא"כ לפ"ז לא גרסינן הא דאית ליה גידודי דמשמע דמעשה דר' אבהו באית ליה גדודי דא"כ מאי מספקא ליה לרבי זירא כיון דפשיטא דשרי ואי ר"ז מספקא ליה למה פשיטא ליה לרש"י אלא ש"מ דלא גרסינן ליה וכנראה דכן היה הנוסחא ישנה קודם שהגיה מהרש"ל רק הא דלית ליה גידודי ור"ז היה מספקא ליה על המעשה בעצמו שלא נזכר אם אמבטי דרבי אבהו היה לו גדודי ועקר או לא היה לו גדודי ולא עקר. וגם הרא"ש פסק דאם יש לו גדודי שרי והוא מפרש כפירש"י ש"מ כדכתבנא:

רש"י כאלו כופר. תולדת יצחק:

רש"י ד"ה שותין ואע"פ שהוחמו. תולדת יצחק:

תוספות ד"ה מוליאר. עיין מהרש"א שהקשה למה לא הקשו לרבה ולרב יוסף ממעשה דאנשי טבריה ולפי ע"ד לא ידעתי מאי קשיא ליה דהאמר עולא הלכה כאנשי טבריה ש"מ דאיכא תנאי דסברי כוותייהו וא"כ רבה ורב יוסף יסברו כהני תנאי. ואפשר לומר דהני תנאי שרי הטמנה אבל בהא לא נחלקו על החכמים דאם אסור לעשות כן שהמים

אסורים בשתייה מיהו יש לחלק דהתם המים לא היה מבושלים כלל מע"ש כי כל שעה ושעה באו מים אחרים כנראה מדברי התוספות לעיל ד"ה מעשה אבל בדינא דשרי רבה ורב יוסף כבר נתבשל מע"ש ואע"פ שלא נתבשל כמאכל בן דורסאי אבל הכא שפיר קשיא להו דוודאי מיירי נמי שנתבשלו המים מע"ש:

דף מא:

והלא מצרף. שער המלך ח"א דף י"ז. עיין על הסוגיא ותוספות. קרית מלך רב ח"א דף א':
אפילו שיעור לצרף. סנהדרן [סנהדרין] פ"ה ד"ה ור"ש:
תוספות ד"ה מיחם שפנו ממנו .קרית מלך רב ח"א ב' ע"ג. עבודת ישראל דף ע' מרכבת המשנה ח"א ריש פ"א דשבת:
תוספות ד"ה לא שנו אלא להפשיר. יתר הבז ס"ה:

דף מב.

למימרא דשמואל כו' גחלת של מתכת יצחק ירנן ל"ח ע"ג:
ואי ס"ד סבר לה כר"ש. חק נתן ריי"ד ע"ג:
במלאכה שא"צ לגופה סבר לה כרבי יהודה. קהלת יעקב ט"ו ע"א. עיין יראים דף מ' ע"ב. עיין לעיל ג' ד"ה בר מהני תלת כתובת יוד ד"ה ואם להוציא. סנהדרן [סנהדרין] פ"ד ד"ה מאן שמעת:
רחיצה בחמין ליכא. יצחק ירנן ס"ב ע"ג:
האילפס והקדירה. גינת וורדים חלק א"ח דף ס"ב ע"ב. תמים דעים סימן ע"ה:
רש"י שהעבירן מעל האור. מנחת בכורים:
תוס' ד"ה אפילו של עץ. מנחת בכורים:
תוספות ד"ה נותן אדם. באר יעקב ב' י"ג ע"ב:
תוספות ד"ה מי סברת. מרכבת המשנה פכ"ה דשבת ה"ה:
תוספות ד"ה שאני התם. מרכבת המשנה פרק כ"ה דשבת ה"ה:

דף מב:

אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי. עיין לעיל ל"ט ד"ה כל שבא:
לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר. פנים מאירות ח"ב ל"ט. נחפה בכסף י"ד ט"ו:
אין נותנין כלי תחת הנר. הסוגיא בית אברהם כהן קל"ו קל"ז:

ואין נאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן. עיין ביצה ו' ד"ה השתא:
רש"י מותר להניחה שם. התי"ט מדייק מזה דלכתחלה אסור להניחה דלא כהתוספות וע"ש. ובקול הרמ"ז ותוספת שבת ופני יהושע. ועיין בתולדות יצחק שלא כתב כן:
רש"י ד"ה אבל כופה כו' אלא לצורך דבר הניטל והוא ס"ד ומתחיל הדיבור באשפה ויש לחוש כצ"ל:
תוספות ד"ה אבל נותן. פרי חדש י"ד סי' ס"ח ס"ק י"ט:
תוספות לכל קדרות. קהלת יעקב ל"ב ע"ב:
תוספות ד"ה ואין ניאותן כו' איכא לאוקמי כר"ש כו'. עיין מהרש"א ואפשר לומר כי בביצה דף ויו כתבו דדיוקא לפי שאינו מן המוכן אתי להורות דאף לאחר שכבה אסור להנות ממנו יע"ש וזה יצדק לרבי יהודא אבל לא לר"ש וגם הוא קצת דחוק לזה כתבו כאן דכר"ש אתיא ולהכי קאמר לפי שאינו מן המוכן להורות אדרבה דדוקא בשעה שהוא דולק השמן המטפטף ג"כ אסור לפי שאינו מן המוכן דבהא מוקצה מודה ר"ש הא לאתר שכבה מותר:

דף מג.

איתבי' אבייי כו' כתב מהרש"א הא דלא קשיא ליה אמתניתן גופיה די"ל דסבר כרבי יצחק והוי משני בצורך למקומו יע"ש. ולפ"ז רבה ורב יוסף אפילו בצריך למקומו אסור. והנה מטעם ביטל כלי מהיכנו וודאי כן הוא דאפילו בצריך למקומו אסור לבטל כלי מהיכנו אמנם לרבה דאמר הטעם משום הצלה שאינה מצויה לא התירו צ"ע אם בצריך למקומו אסור וודאי לטעם הרשב"א שכתב דאסרו כמו דאסרו גבי דליקה יע"ש בוודאי יש לאסור אמנם לדעת התו' משום טירחא צ"ע דלמה יאסר בצריך למקומו ולרשי' דסבר דדבר הניטל מותר אפי' בהצלה שאינה מצויה בצריך למקומו מותר ולכן לפי פשוטו נראה דבאמת גם על מתניתן קשה אלא כיון דדינא דרב חסדא נשמע ממתניתין כמ"ש רשי' לעיל ומדיוקא דמתניתן שמעי' לה ממילא מקשה לרב חסדא וה"ה למתניתן. ולפי מה שכת' הר"ן בפרק מי שהחשך [שהחשיך] בשם בעל המאור דביטול כלי מהיכנו לא שייך אלא במבטלו לכל היום אבל אם דעתו לנערו לא וע"ש בר"ן לפ"ז יש לומר דלרבה וודאי לא מקשה כמ"ש דהוה מוקי בצריך למקומו דשרי לרבה אפילו בהצלה שאינו מצויה ואפילו נאמר דלרבה נמי מקשה י"ל דממתניתן לא הוה קשה ליה דהוה ידע הטעם דביטל כלי מהיכנו אלא דהוי סבר כסברת בעל המאור דוקא במבטלה כל היום. ומתניתן גבי שמן וודאי מיידי במבטלה כל היום שאי אפשר לומר שדעתו לנערו

שהרי בשמן אין שייך ניעור. משא"כ כל הני דמקשה מינה מירי בדעתו לנערם כמ"ש הר"ן לדעת המקשים על בעל המאור משא"כ רב חסדא סתמא קאמר אין נותנין כלי תחת התרנגולת ומפרש משום ביטול כלי מהיכנו והאיך פסק דאסר הא בביצה אפשר לנער. ומדאמר סתמא ש"מ דאפילו דעתו לנער אסור שפיר מקשה ועיין בית אברהם כהן סי' קל"ו קל"ז:

טבל מוכן הוא. בפנים מאירות. לשון לימודים ק"ד. קרית מלך רב ח"א ט"ו ע"א עיין חוט השני סי' ע' עירובין ל"ד ד"ה נוטל ממקום הפחת:

כופין את הסל לפני אפרוחים. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ב. ביצה ל"א ד"ה ונפחת לקמן מ"ה בד"ה הב"ע:

תוספות ד"ה טבל מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט ה"ט ובח"ב פ"ו דשבת ה"כ ביצה ל"א ד"ה ונפחת ודף ל"ו ד"ה בדטבלא:

באבנים מקורזלות. עיין פסחים מ"ז ד"ה באבנים:

תוספות ד"ה בעודן עליו כל בין השמשות. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ג:

תוספות ד"ה בעודן עליו כל בין השמשות. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ג. עיין לקמן מ"ד ד"ה יש עליה מעות:

תוספות ד"ה דאייתור כו' משום דלכאורה י"ל כאן דחזא למזגא עלייהו אבל בטלטול אסורין כי כל מוקצה מותר ליגע אמנם זה אי אפשר דא"כ עכ"פ לא מיקרי לדבר הניטל לזה כתבו דהגמרא קיצר כאן וכוונת התלמוד משום הטעם דחזי למזגא מותר לטלטל והוה שפיר לדבר הניטל:

דף מג:

אין עושין מחיצה למת. שער המלך ח"א כ"ב ע"ב:

מניח עליו ככר או תינוק. עיין לקמן צ"ד ד"ה גדול כבוד הבריות:

דכ"ע טלטול מן הצד. עיין עירובין ע"ז ד"ה מקצת עליו:

תוספות ד"ה שלא יעשנו כעין מצודה ואם תאמר מאי קמ"ל כו' והא לא משמע כו' כלומר דאין לומר דל"ק פשיטא דהברייתא רצה להשמיענו דאע"פ שאינו מכוון אסור לזה כתבו דליתא דהא לא נשמע מברייתא דהא אינו מגיה הברייתא אלא שמפרש ובלבד שלא יתכוון שלא יעשנו כעין מצודה וא"כ אינו מוכרח באינו מתכוון לעשות מצודה דאסור כי י"ל כפשטו דאם אינו מתכוון לצוד אע"פ שמתכוון לעשות מצודה שרי ועיין תולדת יצחק. ומרא דכיא:

תוספות ד"ה כבר תרגמא. יתר הבז ס"ה מרכבת המשנה ח"א פכ"ו דשבת הכ"ב:

דף מד.

מטלטלין נר חדש. קרית מלך רב ח"א כ"א ע"ג. תולדת יצחק:
רש"י חוץ מן הנר בשעה שהוא דולק. אדמת קודש ח"ב א' ע"ב:
תוספות ד"ה מתוך שאדם בהול. מנחת בכורים:
תוספות ד"ה שבנר ושבקערה. קרית מלך רב ח"א כ"א ע"ג. עיין שו"ת מקור ברוך ק"ל ע"י דף ב' ע"ד:
תוספות ד"ה לדברי המתיר. קרית מלך רב ח"א כ"א ע"ד:
תוספות ד"ה מטה. קרית מלך רב ח"א כ"א כ"ב:

דף מד:

ומה נר דלהכי עבידא. פנים מאירות ח"א ק"ט. קרית מלך רב ח"א כ"ב ע"א:
אלא אי איתמר הכי איתמר. זרע יצחק לומבראזי. יבמות ק"ח ד"ה אמר ר"א:
מוכני שלה בזמן. ראב"ן קמ"ה ע"ב:
בזמן שהיא נשמטת. עיין לקמן מ"ח ד"ה דבר תורה:
תוספות ד"ה יש עליה מעות. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ב וע"ג:
תוספות ד"ה מוכני. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דכלים. עיין ביצה ל"א ד"ה ונפחת מנחות ל"א ד"ה שידה:
תוספות ד"ה ואין מצלת עמה. אדמת קדש ח"א נ"ו ע"א. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דכלים:
תוספות ד"ה הא אין עלי'. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ב וע"ג:

דף מה.

ורב כר' יהודה ס"ל והא בעי מני' תולדת יצחק:
רש"י ד"ה בשעת הדחק סכנה. למנצח לדוד "ג ע"א:
רש"י ד"ה אלא גרוגרות וצימוקים. קרית מלך רב ח"א כ"ב ע"ג:
תוס' ד"ה אלא השמן. בתי כהונה ח"א בית דין דף ע"ז ע"ג:

דף מה:

דאית ביה אפרוח כו' הניחא למר בר אמימר. צרור החיים מ"ח:
מודה ר"ש בבעלי חיים שמתו. קרית מלך רב ח"א ט' ע"א:
מנרתא שאני. עיין לעיל ל"ה ד"ה ואפילו:
תוספות ד"ה הכי במאי עסקינן. תולדת יצחק:

תוספות ד"ה דאית ביה ביצה. שער המלך ח"א י"ט ע"א ל"ג ע"ד. צרור החיים מ"ט ע"ב. זרע אמת. בחדושים סימן ל"ג תולדת יצחק:
תוספות ד"ה אמר ליה מנרתא כו' ולהכי אינו יכול להוכיח מסוכה אנר כאן הוא ס"ד והמדפיסים הדפיסו לעיל וקאי על דיבור המתחיל לאו שהוא שייך קודם דבור המתחיל אמר:

דף מו.

הלכך דחוליות בין גדולה בין קטנה. קהלת יעקב י"ד. זכרון יוסף ק"ו ע"א:
הלכה כסתם חקרי לב י"ג:
שרגא דמשחא שרי לטלטולי. עיין לקמן קכ"ב ד"ה רחת ומזלג:
דנפט נמי שרי לטלטולי. עיין מנחות מ' ד"ה כל מילי:
רש"י וטלטול שרגא תולדות יצחק:
תוספות ד"ה והא כילת חתנים כו' כדאמר ב"פ כל הכלים נראה שכוונתם על מה שאמרו בדף קכ"ג גבי סיכי ומזיירי הואיל דקפיד עלייהו מיחד להו מקום:
תוספות ד"ה הורה זרע יצחק לומבראזי:

דף מו:

ואמר עולא מה טעם. עיין לקמן נ"ט ד"ה מאן דרכה מנחות ל"ו ד"ה אי קסבר:
כל שאין מומו ניכר מעי"ט מהר צבי פ"ה:
נשאלים לנדרים. בן לוי דף ג' שער המלך ח"א צ"א ע"ג. בתי כהונה ח"ב בית אבות דף א':
ואמאי נימא מי יימר בשמים ראש רכ"ט ר"ל:
סגי בג' הדיוטת לימודי ה' לימוד ק"ד:
רמי ליה אבייי. בתי כהונה ח"א. בית דין פ"ב ע"ב קרית מלך רב ח"א דף א':
כל היכא דקמכוון איכא איסורא דאורייתא עיין משנה למלך פ"א דשבת ה"ה. קרית מלך רב ח"א דף א'. עיין יומא ל"ד ד"ה הני מילי:
מתיב רבא מוכרי כסות לשון לימודים ע"ז ע"ב.
והא הכא דכי קא מכוון איכא איסורא דאוריית'. אדמת קודש ח"א מ"ה ע"א:
תוספות ד"ה התם מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט ה"ג:

דף מז.

הנח לנר שמן ופתילה. עיין סנהדרן פ"ה ד"ה ור"ש:
לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה. קרית מלך רב ח"א כ"ד ע"ד. מרכבת המשנה פכ"ה דשבת הי"ד
וכ"ת חזיא לעניים. מחנה אפרים בחדושי' דף א':
בגדי עניים לעניים. עיין זבחים צ"ה ד"ה מעיל. עיין עירובין כ"ט:
הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא. (מקור חיים) [לוח הטעות: מקור ברוך] סי' ג':
בגלילא שנו. עיין חגיגה כ"ה ד"ה בגלילא:
מטה של טרסיים. עיין לקמן ק"ב ד"ה האי מאן:
קרן עגולה. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דכלים הט"ו:
תוספות ד"ה הוה מטלטלין כנונא. חזון עובדי' ל"ג ע"ג:

דף מז:

אמר ליה האי מרבנן לרבא. למנצח לדוד י"ג ע"א:
מפני שמקרב כיבויו. בשמים ראש קצ"ד:
פרק רביעי
אין טומנין. עיין לעיל ל"ט ד"ה ממעשה:
איבעי' להו גפת של זתים תנן. מגילת ספר לאוין יו"ד ע"ד:

דף מח.

מ"ש ממיחם. תולדת יצחק:
מ"ש מפרוואנקי. קהלת יעקב י"א ע"ד:
תוספות ד"ה וכי מפני כו' ותירץ ר"י דגיזי צמר חשיבי טפי ממוכין. ועיין ברא"ש וברן בסוגיא לקמן דף נ' שכתבו להיפוך דמוכין חשיבי טפי ואסורין יותר מגיזי צמר ולפ"ז בוודאי קושיות התוספות קשה ואפשר לומר לשיטתם דממתניתין לא הוה מצי לסייע דהוה מוקמינין בשל הפתק אמנם בברייתא קתני ובלשונות של ארגמן והוא חשוב מאוד דהבגד הנעשה מהם מטלת של שלש על שלש אפילו השליכו לאשפא טמא ויש בה משום השבת אבידה כמו ששנינו בפכ"ז דכלים ועיין עוד שם בפ' כ"ט ובב"ב דף פ"ט דמשמע שהיה להם מאזנים קטנים לפי שמחתת חשיבתו הי' מוכרים דבר מועט ולפיכך

בארגמן וודאי אין חילוק בין הפתק ללא הפתק דתמיד חשוב הוא א"כ ה"ה לאינך המוזכרים בברייתא עיין זרע יצחק לומבראזי קהלת יעקב:
תוס' ד"ה הכי קאמר כו' אמוכין קאי היינו אי אביי קאי בלא הפתק צ"ל דאמוכין קאי דאי בגיזי צמר אפילו בטמן אסור כדמוכח ממתניתין אבל אי מיירי אביי בהפתק אין צריך לומר כך. ועיין מהרש"א:

דף מח:

וכי מה בין זה למגופת חביות.יצחק ירנן ס"ג ע"א:
בית הפך ובית התבלין. עיין לעיל ט"ז ד"ה עבדו רבנן
תוס' ד"ה חיבור עד שיתחיל להתיר כו' מתניתין דמסכ"ת פרה כו' דהך הכא ברייתא היא וכ"כ הרשב"א להדיא והר"ש בסוף פרה אמנם הדבר תימא דהרי בפ"ב דעוקצין תני' כיוצא בו שלל של כובסי' ובגד שתפר בכלאים חיבור עד שיתחיל להתיר ואיך אפשר דלהתוספות והרשב"א והר"ש אישתמיט להו משנה דעוקצין והיותר תימא מהר"ש שהרי כשלמד עוקצין לא נעלם ממנו תלמודא דסוגיא דכאן שהרי הוא מביא סוגי' דידן וכבר עמדו על זה בפני יהושע ובספר חפץ ה' וראיתי בערוך ערך שלל שכתב בריש גמרא דבמה טומנין בשבת תנן בעוקצין שלל של כובסי' והבגד שהוא תפור בכלאים כו' בסוף פרה שלשלות המפתחות נראה דלא הוה גריס כאן שלשלת המפתחות ולפיכך הוא מפרש הך תנן על משנה דעוקצין קאמר דשם גם לא נזכר שלשלת המפתחות ואפשר לומר דלא קשיא להו להתוספות ממשנה דעוקצין כלל כי לא הי' המקשן יוכל להקשות ממשנה הנ"ל כי יש לפרש שלל של כובסין חיבור עד שיתחיל להתיר היינו דהבגדי' שהם בתוך השלל הוה חיבור תמיד דלבגדי' עצמו אין חילוק בין שעת מלאכה לאין שעת מלאכה משא"כ במקל שעשאו בית יד לקרדום גם המקשן הוה ידע דהמקל רק טפל לקרדום וה"ה השלל עצמו אינו חיבור לבגדים רק בשעת מלאכה והא דקתני עד שיתחיל להתיר אבגדים קאי דהוי לבגדים חיבור עד שיתחיל להתיר ולא השלל מבגד (כי עיקור הקושי' כאן דוקא משלל) לכן הביא המקשן הברייתא דקתני בה נמי שלשלת המפתחות ושלשלות מפתחות מלאכתו ולעולם השלשלות חיבור מפתחו' א"כ דומי' דהני נמי שלל הוי אפי' חיבור לבגדים עד שיתחיל להתיר ומקשה שפיר ולהכי הקשה התוספות ממתניתין דפרה דשם נזכר ג"כ שלשלת נמצא לפי תיוצם הכל ניחא מעוקצין לא הוה מצי לאקשוי דשם לא זכר שלשלת ומפרה לא מצי לאקשוי דשם לא נזכר עד שיתחיל להתיר להכי מביא הברייתא דשם נזכרו שניהם:

דף מט.

תפילין צריכין גוף נקי. שנות חיים קי"ט ב"ב יו"ד ד"ה אא"כ:
אביי אמר שלא יפיח. זקן שמואל דף ב'. מגילת ספר לאוין דף ה':
קופה מטה על צדה ונוטל דבר שמואל סי' רס"א:
רש"י ד"ה ומטלטלין אותן. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה אבל קהלת יעקב וי"ו ע"ג:
תוס' ד"ה שלא יישן. לחם יהודא ע"ד ע"א:
תוס' ד"ה נטלן מראשו. שנות חיים קי"ט. זהב שבא:
תוס' ד"ה כנפיה. שנות חיים קי"ט ק"כ. זהב שבא למנצח לדוד י"ג ע"א אמרי שפר פ' נח. רצוף אהבה:

דף מט:

לא אמרו עבודים אלא לענין טומאה בלבד משנה למלך פ"ב דכלים ה"א ופי"א דכלים הי"ד:
אבות מלאכוות כנגד מי. מגילת ספר לאוין דף ח':
כנגד בל מלאכה שבתורה. ידי אלי' ק"ח:
הם העלה הקרשים. ב"ק ב' ד"ה ה"ג הך שבועות ב' ד"ה יציאות.
רש"י ואמר בחול. תולדת יצחק:

דף נ.

רבינא אמר בשל הפתק עיין חדושי הרשב"א ועיין בקונטרס טוב עין בספר וועד לחכמים דף לו:
בכל חפין את הכלים חוץ מכלי כסף מגילת ספר לאוין י"ג ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"א דשבת ה"ה.
תוס' ד"ה אלא אי אתמר יד מלאכי כלל י"ג:

דף נ:

אבל לא סורק פרי האדמה ח"א דף קל"א שונה הלכות דף מ"א קהלת יעקב ל"ב ע"ג.
קרית מלך רב דף א'. עבודת ישראל דף ע"ג:
וכי בחול מי התירו. למנצח לדוד י"ג ע"א:
האי סכינא דביני אורבא. קרית מלך רב ח"א ב' ע"א וע"ב עיין לעיל מ"ג ד"ה דכ"ע טלטול:

דף נא.

הוא סבר אדם חשוב שאני. ברכי יוסף א"ח דף פ"ב ובח"מ ס"ח ס"ט. מחזיק ברכה א"ח נ"א:

אע"פ שאמרו כו' רשב"ג אומר. יצחק ירנן מ"ה ע"ב לשון הרא"ש:

וכן הי' רשב"ג אומר לא אסרו אלא באותו מיחם. עיין לעיל ל"ח ד"ה פינה ממיחם:

טמן וכסה בדבר שאינו ניטל. עיין לקמן ק"כ ד"ה האי פוגלא:

אם הי' מגולה מקצתו נוטל ומחזיר. קרית מלך רב ח"א נ"ג ע"ד:

דף נא:

מניחין מיחם ע"ג מיחם וקדרה על גבה קדרה אבל לא קדרה ע"ג מיחם ומיחם ע"ג קדירה כך היא הנוסחא שלפנינו וכך היתה גירסת מהרש"ל ומפרש דזה כשיטת היש ספרים שכתב רש"י דגרסו אבל לא אלא שהם מהפכים הסדר וגורסים אבל לא מיחם ע"ג קדרה וקדרה ע"ג מיחם כמו שנראה מדברי רש"י שגורסים הך דאבל לא על מיחם ע"ג קדרה הכתוב קודם קדירה ע"ג מיחם ולהתוספתא הי' מקום לומר שגורסים נמי אבל לא אבל גורסין אחר מיחם ע"ג קדרה וקאי רק על קדרה ע"ג מיחם אבל מיחם ע"ג קדרה שייך אדלעיל להיתרא אמנם כיון דהרי"ף והרמב"ם התירו הכל ש"מ דלגירסת התוספתא לא גרסינן כלל אבל לא זה כוונת מהרש"ל אמנם מהרש"א מפרש דאף ליש ספרים גורסים קדרה ע"ג מיחם קודם למיחם ע"ג קדרה והך אבל לא קאי רק על מיחם ע"ג קדרה נמצא לפ"ז דמוכח דלהתוספתא הכל שרי כיון דקדירה ע"ג מיחם אפי' ליש ספרים שרי ולא ידעתי מה השיג מהרש"ל ומאי הוכחה יש דלהך ספרים לא גרסי כמ"ש מרש"ל ותרווייהו אסירי ולהתוספת' תרווייהו שרי וכמ"ש מהרש"ל בעצמו ואפש' מרש"ל חיבר ספרו קודם שנדפס התוספתא עם חיבור הריף שנדפס בשנת שי"ד ולכן לא הוכיח רק מן הרי"ף והרא"ש ואף מזה אין הוכחה דלהיש ספרים שניהם אסורים:

פרק חמישי

הסוס בשיר וכל בעלי השיר מלך שלם ח"ב ח' ע"ב:

כל נטירתא יתירא. קהלת יעקב כ"ט ע"ד:

דף נב.

רבינא אמר במורדת. עיין במהרש"א וט"ס יש בדבריו וצ"ל דא"כ לא הל"ל דהלכה כחנניא אלא שבכל זאת דבריו תמיהין דמאי רוצה בחמור באפסר השאלה הי' על

פרומביא כפי הנראה כך צ"ל במהרש"א דמנטר טפי בפרומביא מפרה המורדת באפסר ועיין ברשב"א שהקשה קושיות מהרש"א. ועיין חק נתן רי"ד:
ומזין עליהם וטובלים כו' ראב"ן קמ"ה ע"ב וע"ג:
תוס' ד"ה אדרבה תסתיים. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה מזין עליהם. זרע יצחק לומבראזי:

דף נב:

אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא עיין לקמן ס' ד"ה ותהוי כבירית:
רש"י יוצאת צרורות. קהלת יעקב ל' ע"ב:

דף נג.

מרדעת מותר טרסקל אסור בית יהודה ח"א סימן ג':
דיקא נמי דקתני דומיא דקמיע. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב:
רש"י ד"ה מתניתין נמי דיקא. תולדת יצחק:
{לוח הטעות: **תוס'** ד"ה והוא שקשורה לו. רשי' פי' כו' ועוד יש לפרש נראה דלרשי' כל שאינה קשורה מע"ש לא הוי מלבוש רק משוי וחיי' משו' שביתת בהמתו. אבל להך ועוד י"ל לעולם לא הוי משאוי אע"פ שאינו קשורה מע"ש ולא חייב משום שביתת בהמתו ורק מדרבנן אסור משום מראות העין שיאמרו כיון שלא הי' קשור מע"ש בוודאי אין להחמור בו צורך גם בשבת ורק הוא מכוון להוצאת המרדע ועיין מהרש"א. ועיין לקמן נ"ז ד"ה במה אשה ודף ס"ד ד"ה ובלבד שכתבו טעם קרוב לזה:

דף נג:

והוא אנן תנן ולא בקמיע יתר הבז ס':}
ומי איכ' מומח' לאדם ולא מומח' לבהמה כו' והק' מהרש"א דא"כ פשיטא דמומחה לבהמה הוי מומחה לאדם מכ"ש א"כ מאי פריך מאיזה חומר הא לענין זה חומר דקמיע מומחה לאדם הוי מומחה לבהמה ומומחה לבהמה לא הוי מומחה לאדם יע"ש ודבריו תמוהים דהברייתא לענין איסור שבת מיירי שזה חמור מזה וזה הענין דמומחה לאדם אין הבהמה יוצאת בו אין זה חומר שזה דבר בפני עצמו הוא שהקמיע אינו מומחה ולא אתא התנא לאשמעינן במעלות שיש לאדם יותר מן הבהמה רק לענין דינא דשבת קמ"ל ושוב מצאתי בתוספות שבת שהשיג כן על מהרש"א:
בהמה שאכלה כרשינים. יתר הב"ז ס"ו:

הלכה כר' יאשי'. עיין מ"ק יו"ד ד"ה ואין מונעין:
א"ל אביי אדרבה כמה גרוע אדם. זרע יצחק לומבראזי:
כמה קשה מזונותיו של אדם. משכנות יעקב קמ"ד ע"א:
זכרים יוצאים לבבים כו' לישני דתותרי ראב"ן קמ"ה ע"ג:
תוס' ד"ה תנאי היא. זרע יצחק לומבראזי:
תוס' כאן ליבש כו' וקשה ונ"ל ע"פ שיטת רש"י וודאי יש לחלק בין אם הדדים קשורים לבד או שיש להם כיס בדדיהן כי פירש צרורות במשנה היינו קישור לבד אבל לא כיס וכן מוכח בדף הסמוך שאמר ר' יהודה בן בתירה כך הך הלכה אבל מי מפיס איזו ליבש ואיזו לחלב ובוודאי דליבש אין דרך לתת כיס ועיין פני יהושע ש"מ דלחלב דמתניתין נמי בקשירה לבד מיירי ולא בכיס ובזה נראה דמחולקים רב יהודא ורב יוסף דרב יהודה סבר דבוודאי ממשנותינו לא מוכח כלל כיס רק הברייתא הוסיף מסברא מ"ש קישור ומ"ש כיס שניהם מותרים היכא דמהדק אבל ממשנה וודאי לא נלמד כיון דפירוש צרורות היינו קישור כמ"ש אמנם רב יוסף ס"ל דממשנה עצמו נשמע אף שלא היה הברייתא משמיע לן כן פשיטא דת"ק מתיר אפי' בכיס הן ליבש הן לחלב ואע"ג דאין צורך לתת כיס ליבש מכל מקום פעמים נותנין או כדי שלא יסרטו דדיהן דהוה נמי כמו ליבש כיון דהוה צורך גופם ולכן רשי' פירש הטעם במשנ' דלחלב אסור משום דנפל. היינו לרב יהודה דמתניתן דוקא בלא כיס איירי והוצרך לטעם דנפל אמנם בכיס לקבל החלב הטעם משום משא. ולפי איבעית אימא כאן ליבש כאן לחלב י"ל נמי דלא מיירי מתניתן מדין כיס כלל רק הגמרא סבר דאליבא דר' יהודה דס"ל קישור לא הוי משא ה"ה כיס נמי לא הוה משא ליבש אמנם אי מקבל החלב לכ"ע הוי משא ובזה מתורץ קושית התוספות מה שהקשו לכ"ע משא הוה דבאמת אפילו לת"ק אסור כיס לקבל החלב כי מתניתן לא מיירי מכיס כמ"ש:

דף נד.

כבונות ראב"ן קמ"ה ע"ג.
העזים יוצאות צרורות וכו' קהלת יעקב ע"א וע"ב:
עקוד עקידת יד ורגל. זרע יצחק לומבראזי חזון עובדי' כ"ג ע"ב ורשי' שם:
רש"י ד"ה ויקרא להן. תולדות יצחק:
רשי' כלאים דחבלי' שיש בהן חבילי צמר וכו' תולדות יצחק:
תוס' ד"ה והתנן זרע יצחק לומבראזי

דף נד:

פרתו של ראב"ע היתה יוצאת. משכנות יעקוב קע"ו ע"ד
כל מי שאפשר למחות. משכנות יעקב קע"ו ע"ד:
תוס' ד"ה הוה מעשר. מהר צבי ל"ג. קהלת יעקב אלגאזי י"ד ע"ג. עיין ע"ז י"ג ד"ה אין מקדישין. יומא ס"ו ד"ה אין מקדישין:
מחתני הרבני מהורר אברהם אויערבאך נר"ו
ושמואל אמר תמה זכות וכו' עיין בתוספ' שכתב שר"ת אומר שזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה כו' ור"י אומר דלרשעים תמה אבל לא לצדיקים וכו' וכן הוא בויקרא רבה ר' אחא אומר לעולם זכות אבות קיימת וכו' ואמינא להביא ראי' לדברי רבינו תם. שלכאורה יש לדקדק בדברי התו' שהביא ראי' מויקרא רבא מר' אחא והרי יש חולק עליו שם שכך הוא בשלהי ויקרא רבה. והביא הילקוט בישעיה נ"ד כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה. ר' יהודה בר חנן בשם ר' ברכיה אם ראית זכות אבות ואמהות שמטה לך הדבק בגמילות חסדים הה"ד כי ההרים ימושו אלו זכות אבות והגבעות תמוטנה אלו זכות אמהות וחסדי מאתך לא ימוש אמר ר' אמי לעולם זכות אבות קיימת ולעולם מזכירין וכך הוא אומר כי אל רחום ה' אלקיך כו' לפ"ז הרי ר' ברכי' חולק על ר' אמי. ועוד קשה מאותו פסוק עצמו סתירה לדברי ר' אמי שהרי הוא אומר כי אל רחום וכו' ולא ישכח את ברית אבותיך וכו' דוקא הברית ולא הזכות. רק נר' לפענ"ד שאלו הב' תנאים אינם חולקי' כלל. שאמרו במדרש לך לך. ונתתי לך ולזרעיך אחריך אם מקבלים בניך המילה אהי' להם לאלוה ולפטרון ואם לאו לא וכן אמר להן יהושע מה אתם סבורים שתכנסו לארץ ערלים וכו' נמצא למדינו שע"י המילה זכו ישראל לארץ וכן הי' הבטחת אברהם. ואמרו במדרש עקב אמר הקב"ה לישראל אל תעשו המצוות על מנת לקבל שכרם תיכף שאילו ביקש אברהם שכר מצותיו האיך הי' משה יוכל לומר זכור לאברהם וכו' ועוד אמרו שם ושמר ה' אלקיך וכו' כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז מברכה שבירכן בלעם. אבל ברכת אבות היא שמורה לעולם הבא. נמצא יש כאן ג' מדריגות. הא' כשישראל הם צדיקים גמורים אוכלים הברכות שבירכן בלעם והנותר שמור לעוה"ב. ואם אינם צדיקים גמורים צריך ליתן להם שכר מצות של האבות ואם הם רשעים שאינם מקיימין מצות כלל ח"ו הם תלוים רק בברכת אבות. וידוע מה שאמר חז"ל נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע וכך אמר הקב"ה למשה בי"ג מדות. אם תעשו כסדר הזה ופירשו כל המפרשים שהכוונה היא שאתם תעשו כמו שנאמר בי"ג מידות מה אני רחום אף אתה רחום ואין הכוונה שיהי' צדיקים גמורים שא"כ און שייך לומר

נושא עון כו' אלא הכוונה שאם האדם רחום וחנון ארך אפים אזי הקב"ה רב חסד ונושא לו עון ופשע זה ברור בדבריהם. נמצא לפ"ז אם ישראל הם גומלי חסדים להדדי הקב"ה ברוב רחמיו גומל להם חסד וזוכר זכות אבות אע"פ שהם אינם כדאי. ולפ"ז לא פליגי הני ב' תנאים במדרש ר' ברכי' אם ראית זכות אבות שתמה לך הדבק בגמילות חסדים שאע"פ שאין אנו ראוים לזכות אבות מכח גמילת חסד הוא זוכר לזכותם ור' אמי לא לחלוק רק לפרש שלא תחשוב שח"ו זכות אבות תמה. רק היא קיימת. אבל ישראל פעמים שאין ראוים להזכיר להם הזכות. לכך צריך גמילות חסד וצדקה להזכיר זכות אבות אבל בזמן חורבן בהמ"ק שלא הי' אפילו גמילות חסדים נמצא לא הי' יוכל להזכיר להם זכות אבות רק ברית אבות והם בטלו המילה כידוע וכמ"ש בגמרא דמנחות ובשר קודש יעברו מעליך. והברית אבות תלוי במילה נמצא אפי' הברית לא יוכל להזכיר. וזה הי' כוונת ר"ת שזכות אבות תמה דוקא להם שלא היו ראוים לו. והביא ראי' שהרי אפי' בגלות אנו מזכירין הברית וא"כ למה לא הזכיר להם הברית אלא אפי' בע"כ לברית לא הי' ראוים ומכ"ש לזכות הנך. וזה הוא כוונת ר' אמי בדקדוק לשונו. לעולם זכות אבות קיימת ולעולם מזכירין וכן הוא אומר דלמה כפל הדברים שהיא קיימת ומזכירין רק כוונתו שלעולם זכות אבות קיימת ורק פעמים שאין אנו ראוין לה. לכך מזכירין בגמילות חסדים וכדי לעורר הזכות רק שלא תקשה מנ"ל שע"י כך אנו מעוררין הזכות דלמא דוקא הברית ותו לא לכך הביא ראי' וכן הוא אומר כי אל רחום וכו' ולא ישכח את ברית אבותיך שלברית אינו צריך הזכרה שאין בו שכחה כלל. רק הזכרה הוא כדי לעורר הזכות אבות שיגון עלינו כמו שהיתה הבטחות הקב"ה מזה ודוק: (עד כאן לשון חתני הנ"ל)

דף נה.

רישך בקרירי. משכנות יעקב קע"ו ע"א עיין ב"ב יוד ד"ה על יונים.
לוכחינהו מר. משכנות יעקב קע"ז ע"ג אזני יהושע פ' בא. חיי עולם נ"ה:
אם לפניך גלוי. עיין ב"ב ד"ה מוטב:
מזבח הנחושת מי הוה. עיין זבחים ס' ד"ה הכי קאמר:
ושמואל אמר תמה זכות אבות. אמרי שפר. אהבת עולם. רצוף אהבה
אין מיתה בלא חטא. צפנת פענח קע"ב ע"א. משכנות יעקב ד' ע"ב:

תוס ד"ה אע"ג דלא מקבלי. צרור החיים א' ידי משה י"ז ע"ב. זרע יעקב בדרשות ל"א ל"ב מחזיק ברכה קט"ו ע"ד. שנות חיים מ"ז קפ"ח. דת ודין נ"ט. חיי עולם נ"ו תולדת יצחק ח"י ע"ד:

תוספות ד"ה על הרשעים. צפנת פענח ק"פ שנות חיים מ"ז. זהב שבא:

תוספות ד"ה קצף אף וחימה. זהב שבא שנות חיים מ"ח ע"ב:

תוספות ד"ה ושמואל אמר סם חיים בדרשות כ"ח ע"א. שנות חיים מ"ט ע"א:

דף נה:

רשב"א אמר אף משה ואהרן. מנחת בכורים:

יש מיתה בלא תטא עיין לעיל ך ד"ה כרת:

ר"א אומר פותה חבתה. פרשת דרכים:

כל האומר בני עלי חטאו. גופי הלכות קי"ד ע"א:

ישבכון כתיב סנהדרן ד' ד"ה ורבנן:

מעבירם כתיב. נידה ל"ז ד"ה והנשא:

רש"י ד"ה ששהו. מגילת ספר לאוין ק"ס ע"ג:

רש"י ד"ה מעבירם כתיב. מהר צבי ל"ג תורת שלמים להר"ב באסאן כ"ט תולדת יצחק:

תוספות ד"ה ד' מתו בעטיו של נחש. בארות המים ע"ג ע"ג. שנות חיים נ' ע"ב אמרי שפר כ"ח ע"ד. צפנת פענח פ"ט ע"ג עין יוסף ח' ע"ב:

תוספות ד"ה מעבירים. יד מלאכי כלל רפ"ג:

דף נו.

כל האומר דוד חטא. פרשת דרכים:

את אורי' החתי הכית בחרב לשון ערומים נ"ז ע"ב וע"ג:

לקוחין יש לך בה. ברכי יוסף חלק א"ע ק"ז ע"ד. משנה למלך פ"ב דסוטה הי"ב צפנת פענח קמ"ד ע"א:

כל היוצא למלחמות בית דוד. ראב"ן קמ"ה ע"ג עץ חיים פ' נשא ע"ב ע"ג:

רש"י משונה רעה כו' מנחת בכורים:

רש"י ד"ה דברים הנכרים מנחת בכורים:

תוספות ד"ה גט כריתות. דת ודין ל"ט ע"ד:

דף נו:

והכתיב אז יבנה שלמה. זהב שבא שפתי ישנים ק"ה:
בשעה שנשא שלמא [שלמה] את בת פרעה. שפתי ישנים ק"ה. זהב שבא. משכנות יעקב קל"ב ע"ב:
תוס' ד"ה אלא מעתה. זהב שבא. שנות חיים מ"ה ע"ב:

דף נז.

פרק ששי
טבילה מאן דכר שמיה. ראב"ן קמ"ה ריש ע"ג עיין לעיל נ"ב ד"ה וטובלין במקומן:
תיכי חלילתא מהו. עיין זבחים צ"ד ד"ה מקנחו בסמרטוט שכתבו דלא אסרינן תיכי חלילתא אלא משום העברת ארבע אמות ברשות הרבים ולא משום שרי' כיון דהוי דרך טינוף. דבריהם תמוהים דהא תיכי חלילתא שרינן הכא ובוודאי כוונתם על חוטי ציור ופשתים:
רש"י ד"ה הא נמי ארוג הוא כו'. והקשה מהרש"א דלמא לפירוש רבותינו של רש"י באמת הי' מהודקים והנה הערוך בערך חל פירש חלילתא שהן רפויות כמו שמצינו כמה פעמים במשנה במקוואות היה צרורות מתחללין בתוכו ולעיל נ"א ולעיל נ"ב במתניתא תנא במחוללת וע"ש כל המקומות שמביא הערוך ואעפ"י שלכאור' נר' פרש"י פירש חלילתא שיש חלל ביניהן ועגולת אפשר דאף רש"י מודה נמי לפירש הערוך כיון דהם עגולות ממילא אי אפשר להדק כי דבר עגול אי אפשר להדק וא"כ בין אם פירש חלילי חלול או אינו מהודק עכ"ע מוכח דעייל ביה מיא וכוונת דברי רש"י שהשיג על רבותיו שהם הי' מפרשים דלא מקפדי הא במטנפי קפדי וחוצץ כדאמרינן רובו ומקפיד עליו חוצץ והקשה עליהם רש"י דהך נאמר לענין דבר החוצץ בוודאי ואעפ"כ במיעוטו שאינו מקפיד אינו עושה חציצה אע"פ שאין המים באים לשם אבל בדבר שהמים באים בו לא שייך חציצה וכאן מוכח שהמים באי' בו כמ"ש שהרי נקרא חלילתא ועוד אי מירי דאין המים באים בו א"כ אפילו דלא מנטפין הוי חציצה דמאי איכא בין אלו לחוטין ואין לומר דחוטין מקפדי והנך לא מקפדי אם אין מטנפין דמהיכא תיתי כיון דאין המים באים בו למה יקפידו בחוטין ולא יקפידו בתוכו (ודברי מהרש"א תמוהים) וכתב עוד רשי' ואי אתית למימר וכו' כלומר נהי דודאי מים באים בתוכו חלילתא מיהא החציצה לא תליא כלל בדבר המהדק או לא מהדק אלא כל המקפיד עליו אסור והא דאמר (חולץ ואו) [לוח הטעות: חוצץ לאו] דוקא והוה כאלו אמר כל המקפיד עליו אסור לטבול בו

לזה כתב רש"י דאי אפשר לפרש כן. דאם כן הוי לי' למימר כל המקפיד עליו אסור אע"ג דלא מהדיק א"כ ללישנא קמא איך שריא ואיך יחלוק על הל"מ ולפי שראיתי בתולדות יצחק שנתקשה בדברי רשי' הארכתי לבאר דבריו.

וצריך לדקדק לפירש רש"י עצמו כיון דעיילי ביה מיא מאי הי' ספקו של בעל האיבעי' מהיכא תיתי יאסור וצ"ל דספקו הי' אי' משום לא פלוג בין אלו לחוטין ואי משום אע"ג דלא חייצי לענין מ"מ אולי שהיא מתיראת שלא יבואו המים עליה כל צרכם היא מסירם וקאמר לשון ראשון דלא גזרו וללשון שני דלא קפדי א"כ חזינן שמים באים כל צרכם אפי' להנאות רחיצה ופשיטא שלא תסירם וליכא למגזר כו':

תוספות ד"ה אלא אמר רב יוסף. עיין מהרי"ק בכלליו דף י"ב ע"א:

דף נז:

ודלמא כשם קאמר גופי הלכות י"ב ע"ב:

תוספות ד"ה אי כבלא דעבדא תנן כו' קשה לרי"בא והקשה מהרש"א דלמה לא הקשה לרש"י דאיך כתב לכ"ע כבול לקמן כיפה של צמר דמשמע הא כבלא דעבדא אף לחצר אסור והרי במתניתין אסור דוקא כבול לר"ה וא"כ למ"ד כבלי דעבדא עכ"פ לחצר מותר ולענ"ד לא קשיא דאין כונת רש"י שמפרש לקמן דלכ"ע כיפה של צמר משום דכבלא דעבדי אף לחצר אסור דמודה רש"י דלמ"ד כבלא דעבדא תנן שרי לחצר דהא לא אסר במתניתין הכא אלא לרה"ר אלא טעמא של רש"י משום דאמרינן לקמן מ"ש הני ומתרץ כדי שלא תתגנה על בעלה וש"מ דלכ"ע כיפה של צמר דאל"כ הוה ליה להגמרא לומר הניחא למ"ד כיפה של צמר תנן ולתת טעם למ"ד כבלא דעבדי ש"מ דלכ"ע מפרש לקמן כיפה ואע"ג דבקצת נוסחות כאן רב קאמר הכי כיפה של צמר ולרב מפרש לקמן הך טעמא שלא תתגנה על בעלה מ"מ אפשר דרש"י לא הי' בגירסתו כאן רב כמו שהי' נראה מדברי הרא"ש שכתב דהלכתא כיפה של צמר מדאמר ר' אבוהו דמסתברא כן ואי הוי פלוגתא דרב ושמואל פשיטא דהלכה כרב באיסורי ואין להקשות איך הוה ניחא ליה עכ"פ למקשה דלקמן דפריך מ"ש הני הך דהכא דכבלא דעבדי משום דהוה פשיטא ליה דכל דלא הוה תכשיט לא גזרו וכמ"ש הרשב"א והר"ן. ועיין ברש"י בסמוך ד"ה ושמואל נראה נמי דלת הוה גריס הך גירסא הכתובה על הגליון:

דף נח.

ומי אמר שמואל הכי כו' והקשה מהרש"א דמגופא דמתניתן קשה דיהא נמי כבול כיפה הא כבלא דעבדא מכ"ש אסור יע"ש וי"ל דהגמרא לא רצה להקשות כן דניהי דר' ינאי אמר דאי כיפה של צמר הוא כ"ש כבלא דעבדא אפשר שמואל לא ס"ל הכי כי באמת לאו סברא פשוטא היא כל כך דמאי ענין כבלא דעבדא לכיפה כי כיפה האסור משום תכשיט וזה גזרינן שמא יטלנו ואפשר דאין כוונת ר' ינאי דהוה כ"ש מכח כיפה של צמר אלא כוונתו דפשוט דאסור שמא יטלנו ואפשר שמואל לא ס"ל סברא זו ולהכי הוצרך להקשות שמואל אדשמואל. ועיין תולדת יצחק:

והא אמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו יתר הבז:

לא אידי ואידי דעביד ליה רבי'. תולדת יצחק:

רש"י גללים צפיעי בקר. עיין מה שכתבתי לעיל דף ט"ו:

תוספות ד"ה ולא בזוג כו' דומי' דחותם כלומר דהא חותם שבכסות של עבד מוקמינן באריג כמ"ש התוספות ודומיא דהכא בתותם שבכסות בהמה נמי מיירי באריג דאפ"ה אסור וא"כ ה"ה זוג נמי מיירי באריג כמו חותם ומה שהקשה מהרש"א למה באמת חותם שאריג בבהמה למה אסור כיון דלא שייך שמא יפסק י"ל דחותם לא הוי תכשיט ולא שמירה כלל לבהמה. ועיין תוספות שבת:

תוספות ד"ה הב"ע דמחי. יתר הבז ס"ו:

תוספות ד"ה אע"פ שחברו קשה לי דפי"ד דכלים תנן גבי מינקת שקבעה בדלת הי' כלי וחברה לו טמא מאימתי היא טהרתה בש"א משיחבל וב"ה אומרים משיתבר ופירשו המפרשים משיחבר במסמרים לדלת וא"כ מ"ש בזוג דלא מהני חיבור במסתרים ולפי מה שפירש מהר"ם שם הביאו התי"ט דב"ה בעי תרווייהו חובל וחובר וחבול היינו הפחתה אתי שפיר דהוה שינוי מעשה אמנם להמפרשים דחיבור לבד סגי קשה אם לא שנאמר דיש שום חילוק בין מינקת לזוג ועוד קשה לי דהך מתניתין דסדין שעשה ווילין הובא גם בפ"כ דכלים ושם קאמר ב"ה דטהרתה משיקשור לכאורה קשירה לא עדיף טפי מקביעות מסמרים:

דף נח:

הואיל שהדיוט יוכל להחזירו. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דכלים הט"ו:

רש"י ד"ה אם נטלו ענבליהן. מהרש"ל מחק תחלת דברי רש"י ע"פ מה שכתבו התוספות בשם רשי' דמכאן ואילך לא מקבלי טומאה אמנם לפי סוגיות רשי' דידן ולפי מה שכתב

רשי' בד"ה הואיל וראוי' נטלו ענבליהן בין לפני טומאה בין לאחר הטומאה טמאים שפיר יש לגרוס כן ברשי':
תוס' ד"ה אלא אמר רבא. זרע יצחק לומבראזי.

דף נט.

הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס רבי יוחנן אומר. עיין תוספות חולין נ"ה ד"ה שיעורן:
מאי בעיר של זהב. עיין גיטין ו' ד"ה עטרת חתנים:
רש"י איכא בנייהו דמאיס. עיין מהרש"א שהקשה על רשי' דכוונת הגמרא באמת לדחות ההוכחה דר"י בעי מעין מלאכה ראשונה אלא להכי נקט בשעה שבורח להיכא דמאיס ומכה לית ליה יע"ש ולפי פרושו קשה דא"כ ל"ל לגמרא לומר בין ר' חנינא לר' יוחנן איכא דייק ומאוס אבל יקיר לחוד לר' יוחנן ג"כ טמא משום דראוי' לשתיה אלא ודאי דאין כוונת הגמרא כן הוא ולקושיתו דמנ"ל לגמרא י"ל אי ר' יוחנן לא בעי מעין מלאכה למה נתן מקום לטעות בדבריו ואמר מפני שמניחן ברגל שמסתמא לא נשנו דברי ר' יוחנן על דברי רב שהרי רב מבבל ור"י מא"י והוה לי' לר' יוחנן לומר מפני שראוי' לשתות ובשעה שבורח דהוה משמע כן בתירץ מהרש"א מדנקט בשעה שבורח לחודא ש"מ דוקא קאמר דבעי מעין מלאכה ראשונה ועיין תולדת יצחק.
תוס' ד"ה ואין אומרים. זרע יצחק לומבראזי:

דף נט:

בפירוש אמרת לן כלילי שרי. קהלת יעקב כ"ח ע"א
תוס' ד"ה מאן דרכה למיפק בכלילא. תולדת יצחק
תוס' ד"ה נזמי האף. מלך שלם ח"ב י"ד ע"ד

דף ס.

הכל הולך אחר המעמיד. עיין לעיל ט"ו ד"ה ור"מ:
רש"י למאי חזיא לתכשיט דקתני אינו חייבת חטאת כוונת רשי' דהמקשן הי' סבר דהתנא קאמר בסתם מחט שאין נקובה שאין צריך לאשה כלל בה לתכשיטיה וא"כ פשיטא דכשמוציאה בידיה דחייבת חטאת דהוי כמוציאה שאר כלי שאין בו צורך כלל לתכשיטיה דפשיטא שהיא חייבת חטאת אלא וודאי מדנקט התנא שאין חייבת ש"מ דמחט שאינו נקובה לצורך תכשיטיה הוא וע"כ פריך למאי חזיא ומשני ליה דודאי לצורך תכשיטיה הוא שכן אוגרת בה שערה ולכך אינה חייבת חטאת ומעתה מתורץ

מה שהקשו תוספות לרשי' דמאי משני אם משא הוא דבודאי אם אינו לצורך תכשיטיה משא הוא הא כל לצורך תכשיטה הוא לא הוי משא:

תוס' ד"ה תהוי כבירית כו' אלא שבירית באחד וכבלים בשנים וכו' לא ידעתי מאי קושיא לרש"י מזה דהא ה"א בגמרא אבל ר"ה מסיק דאידי ואידי בשתים וכן כתבו הם עצמם לקמן בד"ה בירית למאי דס"ד השתא דבירית באחת וש"מ דלמסקנא אינו כן ואי קשי' להו לפי ה"א דלקמן אי הטעם משום צניעות למה כבלים אין יוצאין י"ל דבודאי לפי ה"א לא הוי סבר הטעם משום צניעות אלא כמו שכתבו הם לקמן משום דגנאי הוא להראות אחת אבל לפי המסקנא דאידי ואידי בשתים ודאי הוה הטעם משום צניעות ולכן שפיר מקשה אבייי הכא לפי המסקנא שם ומה שהקשה עוד דלמה לו להזכיר כאן בירית טהורות אלא הוה ליה למימר סתם ותהוי כבירית כבר נשמר רשי' מזה וכתב טהורה דלאו תכשיט כלומר דלא יקשה הא דרבה מאי ראי' מבירית דשם הוי תכשיט אלא דשרי דלא שלפא משום צניעותא אבל כאן ניהו דגזירה דשלפה ליכא מ"מ לא הוי תכשיט כלל ולהכי אסור לזה הביא ראיה מדטהורה היא ש"מ דלא הוה תכשיט רק לתשמיש הכלים ואפ"ה שרי לצאת בשבת א"כ הכא במחט נמי זה נ"ל נכון לתרץ דברי רשי':

בא"ד וצ"ל דאטומאה נמי פריך כוונתם מבוארת לפי שפירשו דהמקשן הוה פשיטא ליה דמחט שאוגרת בו השער טהורה ומקשה ותהוי כבירית טהורה כלומר שתהא כבירית שטהורה כן נמי טהורה המחט ועל זה הקשה הרשב"א כיון דפשיטא ליה לתלמודא דמחט שאגרת בו השער טהורה א"כ למה אמר דא ודא אחת היא לזה כתבו וצ"ל דאטומאה נמי פריך כלומר דלהמקשן אדרבא פשיטא ליה דכל המחטים טמאים והמקשן הקשה קושיות הרשב"א נמי וזה שאמר ותהי כבירית כמו שבירית טהורה ויוצאין בו בשבת כך מחטיהם טהורה ויוצאין בה בשבת אלא ודאי ש"מ דאין אוגרין השער במחט ולכך לא נמצא מחט טהורה זה פשוט בכוונתם ודברי מהרש"א תמוהים לכאורה וע"פ הדוחק י"ל שנתכוון למה שכתבתי:

תוס' ד"ה ולא בסנדל. שער המלך ח"א נ"ז ע"ג.

דף ס:

י"ט ושבת כי הדדי ננהו. עיין לעיל כ"ד ד"ה גזירה י"ט:

רשי' ד"ה נעקרו. פרי האדמה ח"ג דף ע"א מנחת בכורים

תוספות ד"ה השתא. מגילת ספר לאוין ס"ד ע"ג משנה למלך פ"ח דלולב ה"ז. זרע יצחק עיין זבחים ק"ז. כתובות צ"ז ובריש פ"ב דב"ק ב"מ. ריש פרק נגמר הדין חולין קמ"א יומא כ"ג ד"ה שתים. סוכה ב' ד"ה עד. נידה ל"ז ד"ה ארבעים. כתובות ס' ד"ה ר' יהושע:

דף סא.

היכי עביד סיים דימינא. תבואת שור קי"א:
דילמא אתי לאתוינהו. עיין מנחות ל"ו ד"ה אי קסבר:
ולא בקמיע סוגיא דקמיע. מרכבת המשנה ח"א פ"ט דשבת הי"ד:
קושר ומתיר אפי' ברה"ר. עיין לעיל נ"ז ד"ה במה אשה:
תוספות ד"ה דעבד הכי. לשון לימודים ס' ע"ד:

דף סא:

היה כתוב על ידות הכלים. מגילת ספר לאוין ב':
תוספות ד"ה תלתא קמיע כו' וי"ל והשתא מימחי כבר תרי קמיע וגברא כו' הך וגברא אלמטה קאי כלומר דאימחי כבר תרי קמיע אבל גברא וקמיע ג' אכתי לא אתמחי:
ד"ה הא לאמחויי קמיע. קהלת יעקב כ"ח ע"ג:

דף סב.

ואם יצא חייב חטאת. עיין לעיל י"א ד"ה ואם יצא:
מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה. לימודי ה' לימוד קצ"ב:
תינח אשה אלא איש. יצחק ירנן ס"א ע"א:
מאי בכוליאר כו' מכבנתא. עיין ב"ב קנ"ה ד"ה כבינתא לבתי:
ר"א פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטן עיין לעיל ג'. ד"ה בר מהני תלת:
תוספות ד"ה והתני ר' אושעי'. שער המלך ח"א נ"ו ע"ב:
תוספות ד"ה שין של תפילין. עיין ברכות וי"ו ד"ה אלו תפילין:
תוספות ד"ה וחלופיהן באיש. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב:

דף סב:

שתי בקנישקנין. ע"ז ע"ג ד"ה איכא דאמרי:

דף סג.

וכי מאחר דתכשיטין הן כו'. גופי הלכות יו"ד ע"ג:
אין בין העה"ז לימות המשיח. מעיל שמואל בחדושי הרמב"ם דף ה' ע"ב. הרמ"ע מפאנו סימן ט"ו לחם יהודה קי"ח:
מאי דכתיב אורך ימים בימינה. כסף מזוקק כ"ח כ"ט. אהבת עולם. צפנת פענח ק"מ ע"ד:
שני תלמידי חכמים המרגילין. זרע יצחק לומבראזי עיין ע"ז כ"ב ד"ה רגליה בחבריה ידע:
תוספות אין בין. לחם יהודה קי"ח:

דף סג:

וציץ אריג הוא והתניא. למנצח לדוד י"ג ע"א:
רשי תחת אצעדה זרע יצחק לומבראזי:
תוספות ד"ה וכתב עליו. מהרח"ש חלק א"ע שו"ת סימן ג':
תוספות ד"ה מניין עיין משנה למלך פ"א דכלים ה"י:

דף סד.

דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה חולין כ"ה ד"ה שאר בהמה. ב"ק כ"ה ד"ה וקמייתי לה:
מופנה דאי לא מופנה כו' מה לשרץ. ראב"ן קמ"ה ע"ג. גופי הלכות ל"ז ולשון רש"י שם:
מכדי כו' ש"מ לאפנוי' זרע יצחק:
בגד עור דכתב רחמנא. זרע יצחק:
הניחא למ"ד מופנה מצד א'. לימודי ה' כ"ג ע"ב וע"ג:
מידי הרהור לא יצאנו. פרי האדמה ח"ב קע"א בית שלמה קנ"ט. יצחק ירנן פ"ב ע"ג. שדה הארץ פ"ה ע"א ועיין מה שכתבתי ביבמות דף ס' על התוספו'.
רש"י לא נפקד לא נחסר. צפנת פענח קפ"ז ע"ג ודף רנ"ג:

דף סד:

שן של זהב. מרכבת המשנה ח"א פי"ט דשבת ה"ז:
זקנה בשל ילדה. מרכבת המשנה ח"א פי"ט דשבת ה"ט:
בשלמא כו' שבח הוא לה. זרע יצחק:
ילדה בשל זקנה מאי גנאי הוא לה. למנצח לדוד י"ג ע"א:
הכל ככבול וכו' עיין מנחות ל"ו ד"ה אי קסבר:
תנן ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק. לשון לימודים חא"ח דף ע"ג ע"ב חוות יאיר סימן ק"נ:

בנדתה תהא עד שתבא במים. עיין חגיגה י"א ד"ה לא נצרכה. יבמות מ"ז ד"ה במקום.
תוספות ד"ה ובלבד מרכבת המשנה ח"א פי"ט דשבת ה"ז:
תוספות ד"ה ענני. עיין מהרש"א ומ"ש עכ"ל ע"ש והשתא ניחא דרב לא קאסר טעות הוא וצ"ל והשתא אי נימא:

דף סה.

שן תותבת. מרכבת המשנה פי"ט דשבת ה"ז:
תוס' ד"ה לעביד ליה. עיין ריש הזהב ושם בתוספות ד"ה אסימן זרע יצחק לומבראזי עיין עירובין ל"א ד"ה שפדאו:

דף סה:

פסולת לכהונה. רשי' ותוספות קרית מלך רב ח"ב בשו"ת פ"ט ע"ב:
מטרא במערבא סהדה רבה פרת. קידושין ע"א ד"ה עד היכן.
שמא ירבו נוטפין. יבמות פ"ב ד"ה אמר ר' יוחנן. ב"ק ק' ד"ה אמר לו.
הקיטע יוצא חק נתן ריז"ז ע"ג. גופי הלכות ק"ה ע"ב
רשי' ד"ה שמא ירבו נוטפים. שאלות יעבץ ח"א דף ק"ז

דף סו.

ואם יש לו בית קיבל כתותין. ראב"ן קמ"ה ע"ד. עיין לעיל נ"ב ד"ה וטובלין במקומן:
ונכנסין בהן לעזרה. מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דבית הבחירה ה"ב:
אנקטמין טהורין. ראב"ן קמ"ה ע"ד. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלים ה"ב. ועיין מנחות ל"א ד"ה שידה:
סנדל של סיידים. גופי הלכות דף ק"ה ע"ב ראב"ן קמ"ה ע"ד:
רש"י ד"ה ור' יוחנן. הקשה מהרש"א דא"כ מאן הך תנא דהודה לו. ועיין בתוספות ישינים. יומא דף ע"ח שכתבו דלכ"ע סנדל של עץ מנעל הוא ולא חולק ריב"נ וסבר דלא מקרי מנעל רק של עור וע"ש וצ"ל לדבריהם דממילא נשמע כיון דשל עץ מנעל ה"ה משאר מינים אבל לר' יוחנן בן נורי דוקא של עור בעינן הוא דלא הודה לו ועיין זרע יצחק לומבראזי. ועיין בר"ש סוף פ"ט דכלים דמוקי הך פלוגתא דר"ע ור"י בן נורי אי הוה דבר המתקיים אי לא. ודבריו צריכים ישוב וכדומה שיש ט"ס בדבריו ובקונטרסי לסדר טהרות ביארתי דבריו:

תוס' ד"ה והא לאו להילוכא עביד הקשה הרר אליעזר ממיץ לרשב"א נ"ל שטעות הוא וצ"ל הרר אליעזר לרשב"ם כי כל הקושיות שמקשים התוספות במסכת שבת על שם הרר אליעזר הוא המחבר ספר הראב"ן כי כולה נמצאי' שם והוא אינו ר' אליעזר ממיץ בעל המחבר ספר יראים והוא הי' ממגנצא וזקנו של הרא"ש הי' וגם לרשב"ם שאל שהוא נכד רשי' כמבואר שם סוף ספר הראב"ן שהיה אחיו של ר"ת וריב"ם ולא לרשב"א שהוא היה הר"ש משנצא המחבר תוספות שאנץ וביאור על זרעים ועל טהרות:

דף סו:

לפופי ינוקא ע"ל קכ"ג ד"ה אסוכי ינוקא:

דף סז.

לאשתא צמירתא. עיין פסחים קי"א ד"ה נפתח. שבועות ט"ו ד"ה אסור להתרפאות
רשי' ד"ה דבר שישנו משום רפואה. זרע יצחק ועיין בשו"ת הרשב"א:
תוס' ד"ה בני מלכים כו' וי"ל דאי לאו בני מלכים הוה מחייכי עלה כל שעה כצ"ל ובני מלכים השני הוא טעות וכוונתם להקשות למה צריך לטעמא דבני מלכים כל ישראל אפילו אי לאו בני מלכים מחייכי עלה ואייתי ליה בידו מה בכך כיון דקטן הוא כמו דלא חיישינן דמפסק ואתא לאתוי' ותירצו אי לאו בני מלכים הוה מחייכים עליה זה דבר המצוי תמיד והוה חיישינן שאביו יהי' אצלו ויטלנו אבל כיון דבני מלכים הם כל ישראל ולא מחייכי ולא חיישינן רק דילמא אפסק זה דבר שלא שכיח שיהיה אביו בצדו:

דף סז:

פרק שביעי
כלל אמרו בשבת. לשון הרמב"ם בפירש המשנה מלך שלם ח"ב ע"ו ע"ב. ועיין במהרש"א בדף הסמוך:
כל השוכח מנחת בכורים.
רשי' ד"ה אינו חייב. מנחת בכורים
רשי' ד"ה ועשה מנחת בכורים:
תוס' ד"ה כל היודע. מנחת בכורים.

דף סח.

כלל גדול בשביעית. מרכבת המשנה חלק ג' פ"ז דשמיטה ה"י.

ולבר קפרא כו' מאי אבות מאי תולדות. ראב"ן קמ"ו ע"א:
גדול עונשו של שבת. זרע יצחק
מתניתן בתינוק שנשנה לבין הנכרים. עיין חזון עובדיה כ' ע"א ועיין ראב"ן סימן כ"ט
גר שנתגייר לבין הנכרים. עיין מגילת ספר לאוין דף נ"ג ע"ב
תוס' ד"ה וגבי שביעית זרע יצחק:
תוס' ד"ה גר. מלך שלם ח"ב ע"ו ע"ב

דף סח:

מ"ט דמותבו. מלך שלם ח"ב ח' ע"ג:
תוס' ד"ה וכ"ש האי הכי נמי לא בעי למימר כצ"ל:
תוס' ד"ה אבל תינוק. קהלת יעקב אלגאזי קכ"א ע"ד קכ"ב:

דף סט.

שגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו עיין סנהדרין ס"ה ד"ה הואיל ושניהם:
מבעי ליה לכדתניא מעם הארץ. קרבן חגיגה דף ל"ד
אבות מלאכות וכו'. רבי בצלאל אשכנזי סי' מ"א
דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע מכאן הוכיח הרא"ש ושאר ראשונים דתלמודא דידן סובר די"ב מיל אפילו דרבנן ודלא כירושלמי דסבר י"ב מיל אפילו לרבנן הוא דאורייתא דאל"כ לימא דידע בתחומין די"ב מיל ואליב' דכ"ע עיין ברא"ש ספ"ק דערובין והגהות הרא"ש שם כתב דלא פליג תלמודא דידן על הירושלמי ותמה בספר נודע ביהודה חלק א"ע סימן א' דהא בע"כ חולק תלמודא דידן על הירושלמי מכח קושיית הרא"ש וכתב לתרץ דהגהת הרא"ש סברו דלהירושלמי י"ב מיל לאו מקרא נפקא דאל יצא איש ממקומו דבודאי אי הוה נפקא לן מקרא דאל יצא הוה מוקמינן לאלפים דילפינן מקום מניסה אמנם באמת לא מצינו כלל בירושלמי שיאמר דמאל יצא ילפינן. אלא קאמר סתם בפ' כיצד מעברין י"ב מיל דאורייתא וכוונתו מדברי קבלה אבל לא מקרא ואין לוקין עליו ולהכי לא קאמר כאן דידע בתחומין די"ב מיל דהגמרא רצה דוקא למצא שידע בלאו ובע"כ צ"ל כן דאל"כ לימא דידע בעשה כמ"ש התוספות זה תורף דבריו שם. ובהשגות אשר שלחתי להרב נודע ביהודה על ספרו כתבתי לו דנעלם ממנו דברי הירושלמי בפ' בכל מערבין על מתניתן נתגלגל חוץ לתחום דשם יליף מקרא דאל יצא וקאמר דלוקין עליו ומ"ש דאלו מקרא יליף הוה מוקמינן לאלפים הא וודאי ליתא דדרשה דר"ע מקום מניסה דרשה רחוקה היא אמנם י"ב מיל מפשטא דקרא נפקא ממקומו שהוא מחנה

ישראל שהיא י"ב מיל שהוא נקרא מקום לענין זה. וכן נראה מדברי רבינו שמואל ראש ישיבה בבבל שהובא באגרת רמבם הקטן שהביא הירושלמי הנזכר ובע"כ מוכח כן מהירושלמי דמתיבת ממקומו יליף דאל"כ למה צריך לומר י"ב מיל כמחנה ישראל ועוד אין להלום פירושו בדברי הגהת אשרי שהרי כתוב כיון שאין כתובה בפירש בקרא חשוב אין לו עיקר מה הלשון אומרת בפירוש הלא לא נכתוב כלל בקרא והוה ליה למימר כיון שאין כתובה בקרא ש"מ דכתובה היא אבל לא בפירוש שיש לפרש הקרא דאל יצא לאיסור הוצאה. ומה שתמה על הג"א דהרי מוכח מסוגי' די"ב מיל לאו דאורייתא הג"א לא חש לקושיא זו דודאי דבר תמוה הוא לומר איש אשר שכח כל דיני שבת אפילו הידועי' לדרדקי דבי רב ודין זה די"ב מיל שאינו ידוע רק לחכמים יודע וודאי רחוק לומר כן אבל תחומין דאלפים שפיר י"ל דידע ושוב מצאתי כן למהרש"ל בביאורי סמ"ג. ועיין פנים מאירות ח"ש קמ"א באר יעקוב י"ג ע"ד עץ חיים פרשת בהעלותך פ' ע"ג. מרכבת המשנה ח"א פ' כ"ז דשבת ה"א. ועיין חגיגה י"ז ד"ה דכתיב וכו':

תוס' ד"ה מה ע"ז וכו' וא"ת למונבז האי דרשה דרבי יהושע בן לוי מנלי' משמע דמונבז לא סבירא ליה הך הקישא לע"ז וא"כ ר' יוחנן דס"ל כמונבז נמי לא סבר הך הקישא ושמעתי מקשין דא"כ האיך קאמר הגמרא לקמן דף קנ"ד אמר ר' יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום דהוקשה כל התורה כולה לע"ז וכשאגיע למקומו אי"ה אבאר פרושא דשמעתא שם דלא קשה מידי והרשב"א כתב דגם מונבז ס"ל הך הקישא ע"ש:

תוס' ז"ה אלא למונבז. מלך שלם ח"ב ח' ע"ג:

דף סט:

הא מני מונבז היא. ראב"ן קמ"ו ע"א

דף ע.

חילוק מלאכות מנל"ן.מלך שלם ח"ב ח' ע"ג:

מחלליה מות ימות התורה ריבתה וכו'. בספר קרבן חגיגה דף פ' נסתפק אי הנך תנאי דנפקא להו חילוק מלאכות מלמודים אחרים ס"ל דהך קרא במזיד איירי או נמי ס"ל דבשוגג איירי ופשיט ליה מדאמרינן בב"ק ובכתובות גבי מעשה שבת לר' יוחנן הסנדלר יכול אף בשוגג ת"ל מחלליה מות ימות במזיד אמרתי לך ולא בשוגג ש"מ דמוקי קרא במזיד דוקא ולא בשוגג וצ"ל דנפקא ליה חילוק מלאכות מלמוד אחר ושוב כתב לתרץ

לשמואל יע"ש ולקמן דף ק"ו בתוספות בד"ה מה לי כתבו דרבי שמעון כשמואל סבירא ליה דחילוק מלאכות ממחלליה נפקא והרי בכתובות ובב"ק אמר הגמרא דר"ש ס"ל כר' יוחנן הסנדלר וא"כ בע"כ מוקי קרא במזיד ולא בשוגג דאל"כ אף בשוגג יהי' מעשה שבת אסורין ודוחק לומר דר"ש כר' יוחנן הסנדלר ס"ל במזיד ולא בשוגג ונ"ל דלמ"ד מעשה שבת דרבנן שם פשיטא דל"ק מידי דהא הך דרשה לא הוי רק אסמכתא בעלמא ואפילו למ"ד דדרשה גמורה היא לר' יוחנן הסנדלר מ"מ כיון דלמ"ד דרבנן משני התם דרבנן לא פליגי אשבת רק אשארא כן צ"ל ג"כ למ"ד אפילו דאורייתא ור"ש לא סבר כלל כר' יוחנן הסנדלר ולפי ה"א שבגמרא דר"ש כר' יוחנן הסנדלר ס"ל הוה מצי להקשות לר"ש א"כ אפילו בשוגג יאסור דהא לדידיה קרא בשוגג מיירי אלא כיון דהוצרך לתרץ למ"ד דרבנן דקאי אשארא ממילא מתורץ נמי אפילו למ"ד דאורייתא כנ"ל לדעת התוספות וראיתי בשיטה מקובצת לכתובות שכתוב על לשון רש"י שכתוב יוכל אפילו בשוגג ששכח שהוא שבת דמ"ה כתב דשכח שהוא שבת דע"כ קרא בשגגת שבת מיירי ולא בשגגות מלאכות מדכתיב ושמרתם וע"ש והדברים תמוהים דהא תלמודא דהכא מוקי ליה בשגגת מלאכות ובלא"ה דברי ש"מ שם תמוהים ונראים שנפלו בהם טעות:

לא תבערו אש מה ת"ל. דברי אמת קונטרסים מ"ז ע"ד. עיין הליכות עולם ויבין שמועה דף כ"ז:

ועדיין אני אומר על חרישה ועל קצירה. ראב"ן ק"מ ע"א:

הבערה לאו יצאה. עיין כריתות בתי מידות בית ט' סימן ה'. שנות חיים ק"ב:

הבערה לחלק יצאה. עיין מנחות נ"ה ד"ה א"כ וד"ה כלל:

ר"י אומר ועשה אחת ועשה הנה. שער המלך ח"ג ס"ו ע"ג:

מ"ט דר"י אחת מאחת ודברי רש"י והוספות קרן אהרן דף צ':

תוס' ד"ה אם אינו ענין. מלך שלם ח"ב ח' ע"ג שופרא דיעקב דף י"ט ע"ב:

תוס' ד"ה ועל כולן ודברי רש"י יבין שמועה מ"ט ע"ב. יתר הבז מ"ב ע"ד:

תוס' ד"ה הבערה מלך שלם ח"ב ע"ו ע"ד. זרע יצחק:

דף ע:

(שייך לע"א: **קצירה** גוררת קצירה... דמאכלות אסורות ה"ו:)

דף עא.

{**קצירה** גוררת קצירה ראב"ן קמ"ו ע"ב:

בעי ר' זירא. עיין שבועו' י"ח ד"ה אי בעם הארץ. זרע יצחק:

חלוקין לחטאת ולא מצטרפי. עיין שבועו' י"ח ד"ה אין בעם הארץ:
תוס' ד"ה משני מינים. מרכבת המשנה פי"ד דמאכלות אסורות ה"ו:}

דף עא:

למאן דאמר אשם וודאי לא בעי ידיעה בתחלה. רשי' ותוספות תבואת שור קי"א ומקרוב בא לידי וועד לחכמים מופת הדור מהרח"ד אזולאי נר"ו וראיתי לו שהאריך בקונטרס טוב עין סימן י"ב בענין זה לתרץ קצת דברי רשי' וראיתי להרב נר"ו שדקדק בדברי המשנה דקאמר שאינו מביא את מעילתו עד שיוודע לו ויביא עמו אשם וודאי. דמדקאמר עד שיוודע לו משמע דבעי ידיעה מתחלה דאל"כ הוה ליה למימר עד שיביא עמה אשם וודאי ולדעתי דקדוק זה קלוש מאוד דהא פשיטא בלא"ה דכל זמן שלא יודע לו שאינו צריך להביא אשם וודאי שכבר הביא אשם תלוי ואפי' אם נאמר דאשם לא בעי ידיעה עכ"פ אי אפשר להביא לחלוטין רק על תנאי רק ר"ע מפרש אימת יביא אשם וודאי לזה אמר כשיוודע לו גם ראיתי להרב נר"ו מה שהקשה למהרש"א שהשיג למהרש"ל דנעלם ממנו המשנה דהתם דאם כן גם לרשי' נעלם. ונ"ל כי כוונת מהרש"א הוא דודאי מרשי' לא נעלם מתניתן דהתם אלא דלא רצה להביא ראי' מדרבנן משום דאיכא למדחי כמו שדחה הרב המאירי דטעמא דרבנן לאו משום דבעי ידיעה בתחלה הוא אמנם התוספו' שהשיגו לרשי' ולא כתבו מי הוא התנא דבעי ידיע' בתחלה סבר מהרש"א שזה שכתבו וקאמרינן בגמרא מדברי שניהם נלמוד אין כוונתם להקשות לרשי' בזה דהרי היא הקושיא ראשונה בעצמו אלא כוונתם לבאר מי הוא התנא מדאמרינן מדברי שניהם נלמד משמע דת"ק לא ס"ל וטעמא דבעי ידיעה מתחלה שהרי ג' תנאים במשנה והוה ליה למימר מדברי כולם זה היה כוונת התוספות לדעתו של מהרש"א ועל זה השיג למהרש"ל דמשמע מיניה שלדברי התוספות הוא בא למצוא תנא דסבר דבעי ידיעה בתחלה והרי לדברי התוס' מבואר דת"ק הוא ולכן כתב דנעלם ממנו מתניתן דהתם:

דף עב.

בעל חמש בעילות בשפחה חרופה. מרכבת המשנה ח"א פ"ו דשגגות ה"ט
כי אתא רבין. תבואת שור קי"א:
תוס' ד"ה בעל. שער יוסף י"ט ע"א. ראב"ן קמ"ו ע"ב

דף עב:

נתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר קרבן חגיגה ל"ד:

הרי לבו לשמים וכו' קרבן אליצור דף ד'.
אי דחזי אנטרדי. עיין ע"ז מ' ד"ה באנטרדי.
תוס' ד"ה נתכוון. עיין שבועות י"ט ד"ה פרט למתעסק זרע יצחק. ברכת הזבח קע"ו ע"א. מרכבת המשנה. ח"א פ"א דשבת ה"ח.
תוס' ד"ה רבא אמר וכו' ומההיא גופיה נמי יש לדקדק דחייב אע"ג דלא קיבלו עליה באלוה והקשה מהרש"א כיון דרבא אמר כהמן ולא כהמן דהכא לאו מיראה וא"כ כיון דלאו מיראה אייריי ע"כ מיירי בדקבלו עליה לאלוה ודבריו תמוהים דודאי יש חלוקים משתחוה דרך כבוד לאדם שכמותו ומשתחוה לאדם נעבד מפני שמקבלו עליו באלוה ומשתחוה לנעבד מיראה והנה משתחוה לאדם שכמותו דרך כבוד וודאי מיירי ודומיא דהכי נעבד כהמן ג"כ בהכי מיירי כמו שכתבו התוספות ולאו בקבלו לאלוה אלא שאביי הי' מפרש מדהברייתא מפרש כהמן ש"מ דומי' דהמן בכל מילי אפילו מיראה חייב אפילו בלא קבלו עליה ורבא סבר כי דומיא דהמן לאו לכל מילי דומי' דהמן אלא לענין זה דומי' דהמן שעובדין אותו ולהכי חייב כיון שאינו מיראה רק דרך כבוד אע"פ שלא קבלו אבל מיראה פטור זה פשוט בכוונת דתוספות:

דף עג.

נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שונה הלכות דף מ"ד ב"ק כ"ו ד"ה נתכוון:
אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. פרי חדש במים חיים ג' ע"ב. קרית מלך רב ח"א כ"ט ע"א זבחים ק"ז ד"ה הני תלתין. שו"ת ר' בצלאל אשכנזי סימן מ"א:
החורש מגילת ספר לאויין ט' ע"א:
הקושר והמתיר. מגילת ספר לאווין י"ב.
והסותר המכבה. עיין לעיל ל"א ד"ה. וסותר על מנת לבנות:
תוס' ד"ה אלא לאו. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דשבת ה"ו. זרע יצחק:
תוס' ד"ה הקושר והמתיר כו' וכן משמע בירושלמי. בירושלמי שלפנינו אין שום משמעות ולפי שראיתי לבעל קרבן העדה פירוש רחוק אעתוק [אעתיק] הירושלמי ואפרשהו וז"ל אמר ר' פינחס מתופרי יריעות למדו נפסק הי' קושרו חזר ונפסק לעשותן קשרים קשרים אי אפשר אלא חוזר ומתיר את הראשון אמר חזקיה ההן חייטא אומנא מבליע תרין ראשין והיידא אמרה דא דאמר ר' יוסי בר חנינא מאורגי יריעות למדו מ"ט אורך היריעה האחת כדי שתהא כולה תחת נפסק הי' קושרה מכוון שהוא מגיע לאריגה הוי שרי ליה ומעל לה ר' תנחומה בשם רב הונא אפילו ערב שבה לא היה בה לא קשר

ולא תיימת ע"כ ופרושי דר' פינחס אמר שמלאכות קושר ומתיר הי' נלמד מתופרי יריעות לחברן שכשהיה נפסק החוט שהיה תופר בו הי' קושרו ואם נפסק עוד הפעם והי' צריך לקשור פעם שני והי' מגונה לעשות בו שני קשרים הי' מתיר החוט הראשון והי' קשה להירושלמי אם הי' מתיר הקשר אנא באים ראשי החוטים שהי' מתיר ואמר ר' חזקיה כי חייט אומן בקי בזה שיוכל להבליע תרי ראשי חוטין ואידך מ"ד (זה והיידא) אמר שלא היה נלמד מן התופרין רק מן האורגין שהי' צריכין לקשור החוטין לפי שהיה ארוכין אמנם כשבא לארגם הי' מתיר הקשר ומבליע שתי ראשי החוטין באריגה ועכ"פ נראה מן הירושלמי שאינו הולך על דרך תלמוד שלנו שאינו לומד מן אורגי יריעות אלא מציידי חלזון והירושלמי למד מן התופרי אומן והאורגים וגם אינו אומר שהיה זורקין החוטין גם מדברי הירושלמי נראה שאפילו קשר אחד לא היה בחוט ולפי גמרא דידן משמע דוקא שני קשרים לא היה מניחן. ואפשר דזה באמת כוונת התלמוד והלא לפני מלך ב"ו אין עושין כן אפילו חד קשר וש"מ דלא הי' קושרין במשכן כלל וה"ה דהוה מצי לאקשוי' תיכף רבא לאביי כן והוא על דרך שאמר ר' תנחומא שאפי' בשתי לא הי' קשר. ועיין במהר"ם לובלין:

דף עג:

זומר חייב משום נוטע. קרית מלך רב ח"א כ"ט ע"א:

זומר וצריך לעצים. צרור החיים ל"ו:

האי מאן דקטיל אספסתא דקניב סילקא מגילת ספר לאוון ח'. ועיין לקמן קי"ד ד"ה לקניבת ירק:

רב אשי אמר אין דרך תלישה בכך. תבואת שור קי"א: ועיין מה שציינתי סוכה ל"ז גבי אתרוג במחובר:

האי מאן דכניף מילחא. מגילת ספר לאוין ט' ע"א:

אין עימור אלא בגדולי קרקע. עיין ביצה ל"א ד"ה מן הקרפף:

רש"י בא"י קשה הוא ואינו יוכל לכסות בלא חרישה לפי מה שמוכח במכות כ"א דמחפה בשבת חייב נמי משום זורע אפשר נמי דהכא חייב שתים משום חורש ומשום זורע וכ"כ בעץ חיים למשניות בהקדמתו אמנם י"ל דהתם במחפה ממש איירי אבל לחרוש כדי לחפות לא שמענו ומה שכתב רש"י ואשמעינן דהא נמי חרישה היא אבל וודאי דעל חרישה ראשונה שקודם הזריעה נמי חייב אע"פ שאין הכרח לפרש כן בדברי רש"י כי

י"ל דכוונתו דחרישה אחר הזריעה נמי חרישה אבל חרישה ראשונה לא כלום ועיין בהון עשיר ושושנים לדוד:

רש"י בד"ה כולן מלאכה אחת כו' אבל זומר תולדה. עיין שו"ת ר' בצלאל אשכנזי סוף סימן מ"א הכרח רש"י שתולדה הוא ודבריו דחוקים והרמב"ם כתב דאב הוא ונ"ל כי רש"י סובר כי לענין אבות לא די שיהי' תכלית ענינם אחד אלא שגם מעשיהם יהי' על אופן אחד והנה נוטע וזורע וזומר אף שתכליתם אחד כדי שיצמח מ"מ אין מעשיהם דומין זו לזו כי במלאכת הזורע ונוטע הוא עושה דבר בארץ או באילן וכן במבריך או מרכיב אבל זומר אין מוסיף דבר אלא אדרבה מסלק דבר להכי הוי תולדה וחזינן לרש"י שהולך אחר דמיון המעשים כמ"ש בד"ה משום מעמר שאף הוא מאסף:

תוס' ד"ה משום זורע. עיין מהרש"א מה שתירץ על קושיתו דנימא דלהכי קרי אבות דאי התרו בתולדות משום אבות דהא גם באבות הדין כן דאבות הדומות זו לזו חייב אם התרו באחד משום השני וקשה לי דא"כ איך אמר התם בגמרא לרבנן דמש"ה קרי אבות דאלו עביד אב ותולדה דידה לא מחייב אלא חדא הלא גם באבות הדומות זה לזה דינא הכי דאי עביד כמה אבות שהם מעין אב אחד לא מחייב אלא חדא וודאי לולא דברי מהרש"א ל"ק על הגמרא שם כי י"ל הגמרא שם לא נחית אלא בחילוקים שיש בין אבות הנזכרים במשנותינו לתולדה אף כי ליכא חילוק בין אלו התולדת לשאר אבות כי על השם ל"ק דאלו נקראים אבות כיון שקרובים והם מעין שאר אבות (אע"פ שיש בהם גם דבר שישנו בתולדה) ותולדת נקראים אותן שהם רחוקים כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מה"ש אבל לדעת מהרש"א שצריך שההפרש שבין תולדה לאב לא יהי' בין אב לאב קשה ושוב ראיתי בספר לב שלם הקשה קושיא זו על הגמרא ול"ק מידי כמ"ש אבל על המהרש"א קשה ועיין בזרע יצחק שכתב דדעת התוספות דהנך כולם תולדת הן וכן נראה דוודאי דעת התוספות וכמו שהוא דעת הרמ"כ שהביא הכ"מ בפ"ז דשבת דליכא שום אב אלא השנוים במשנה [לוח הטעות: וא"כ תירץ מהרש"א ממילא נסתר] אבל קשה א"כ מאי הוכיחו מב"ק דלימה דלהכי קרי תולדת דצריך להתרות משום אב דא"כ נוטע יהי' אב דבוודאי בו א"צ להתרות משום זורע רק משום נוטע אע"פ שאינו אב. וכ"כ תוספות שאנץ שם בב"ק כמו שכתב הש"מ ואפשר דלתוספות דידן דחיקא להו תירץ זה דדילמא אין ה"נ דהוה אב לר"א ואי משום דלא אשכחן אין זו ראי' אבל עכ"פ לפי אמת מודה דלא הוה אב וכ"כ הערוך בערך זמר דנוטע תולדה הוה ולקושיות מהרש"א י"ל דוודאי אי בתולדה צריך להתרות דוקא משום אב שפיר קשה דילמא דלהכי קרי זה אב וזה תולדה כיון דשם התולדה בפני עצמה אינה כלום ואם התרו בו משום תולדה פטור רק

משום אב דוקא מחייב אבל אי גם התולדה מחייב אי אתרו בה משום שמה אע"ג דאב לא מחייב אי אתרו בה משום תולדה שפיר ראוי' לקרות לתולדה אב כיון דעל שמה לבד חייב ואי משום דעל אב לא מחייבי אי אתרו בה משום תולדה אין זו מעלה ורק קולא כמ"ש הש"מ בשם תוספות הרא"ש שס בב"ק. עיין מרכבת המשנה ח"א פ"ו דשבת ה"ב ועיין חזון עובדיה קכ"ז ע"ד:

[לוח הטעות: **תוס**' ד"ה זומר וצריך לעצים. עיין חולין ח' ושם נראה כמ"ש מהרש"ל בסנהדרין ומהרש"א השיג עליו וע"ש:]

תוס' ד"ה וצריך לעצים. עיין במהר"ם לובלין ולא הבנתי דבריו דלפי מה שכתוב מה דמיון לזומר וא"צ לעצים לקורע ומוחק דממ"נ במאי מיירי אי תופר וכותב ג"כ פשיטא דחייב שתים דאי רק קורע ומוחק ואינו תופר וכותב מהיכא תיתא לחייב שתים דהא מחוסר מלאכות התפירה ומלאכות הכתיבה אמנם בזומר אע"ג שאינו צריך לעצים הרי עכ"פ המלאכה נעשית ג"כ שקוצר ונוטע כאחד אמנם כונתם מבוארת שכתבו אע"פ דמלאכה שאינה צריך לגופה חייב אי אין צורך לעצים פטור אע"פ שנעשות מלאכות הקצירה כיון שאין צורך לו במה שקוצר הוה מקלקל והביא ראי' מקורע ע"מ לתפור דהא קריעה וודאי מלאכה היא וכן מחיקה ואעפ"כ פטור אי לא עביד ע"מ לתפור וכן במחיקה וש"מ כיון שאין צורך לקריעה מחיקה הוה כמקלקל א"כ הכי נמי ועיין מרכבת המשנה ח"א ריש פ"א דשבת ועיין מה שאכתוב לקמן דף צ"ג גבי הנוטל צפרניו.

תוס' ד"ה מפרק. קהלת יעקב יוד ע"ג. יבמות קי"ד ד"ה וקסבר. סוכה י"א ד"ה וגדולו מן הארץ.

דף עד.

היינו זורה היינו בורר כו' כל מידי כו' אע"ג דאיכא דדמיא ליה חשיב. מגילת ספר לאוין ח' ע"ב. שער המלך ח"א ע"ח ע"א. קהלת יעקב י"א ע"ב:

ת"ר היה לפניו מיני אוכלים. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת הי"ב על הסוגיא:

אלא אמר רב יוסף בורר ואוכל. מכריע כ"ג מגילת ספר לאוין ט'. ע"ד. מהרי"ט צהלון סימן ר"ג על כל הסוגיא. ברכי יוסף ק"ח. קרית מלך בח"א דף ל' בארוכה ולשון התוספות שם:

ואם בירר נעשה כבורר לאוצר וחייב חטאת קהלת יעקב י"א ע"ד:

רשי' ד"ה שכן עני. עיין מהרש"א שהקשה למה נקט רש"י סידורא דפת וכתב דדוחק לפר-ש דקשיא ליה מרקד לא ליתני יע"ש ולא הבנתי דאיך תירץ רש"י קישי' זו בדבריו

ונ"ל דכוונת רש"י לבאר משום דלכאורה יש לפרש בגמרא דלהכי לא נקט כותש כיון דליתא בפת דעני ולהכי כיון דלא שייך בכל דבר לא חשיב ליה אע"ג דהוה במשכן ולפ"ז קשה אזורה ובורר ומרקד דבוודאי לא שייך בכל דבר דיש דברים דסגי בזורה לבד או בברירה לבד או במרקד לבד לזה כתב רש"י דכוונת הגמרא דלהכי לא חשוב כותש משום דלא שייכא בכל פת ותנא סידורא דפת נקט אבל אי הוה שייך בפת הוה תני ליה אע"ג דלא שייך בכל דבר ולהכי תני זורה ובורר ומרקד כיון דעכ"פ שייכי בפת:

רש"י וכי מותר לאפות. מגילת ספר לאוין ט"ו ע"ב חקרי לב ק"ד:

רש"י ד"ה מידי קנון ותמחי קתני במשנה פירש רש"י הזורה ברחת לרוח הבורר פסולת בידיו המרקר בנפה ופשוט הוא דרש"י בא לפרש החילוק בין שלשתן כי זה ברחת וזה ביד וזה בנפה ואעפ"כ מקשה הגמרא שפיר היינו זורה היינו בורר היינו מרקד אע"פ שאופן המלאכה אינו שוה מ"מ תכלית הפעולה שוה ואחד הוא להפריש האוכל מתוך הפסולת אלא דלפ"ז קשה איך אמר רב יוסף בורר ואוכל ביד. דהא בוודאי מלאכות הברירה ביד היא ולא בנפה וכברה דאלו בנפה וכברה מרקד הוא ואי אתרו ביה משום בורר לא מחייב ונ"ל דרש"י מפרש דזה באמת כוונת המקשין מידי קנון ותמחוי קתני הא פירושו של בורר ביד הוא וא"כ הא דקתני ולא יברור ע"כ ביד הוא וזה שכתב רש"י וה"ה דהוה מצי למפרך מידי נפה וכברה קתני כלומר הא דמוקמית הך אם בירר חייב חטאת בנפה וכברה דהא ברירה ביד והוה ליה למימר ואם ריקד חייב ובזה מתורץ מה שהקשה התוספות דלרב המנונא נמי קשה מידי אוכל מתוך פסולת קתני כי דוקא מידי קנון ותמחוי קתני קשי' לי' דאין זה ברור אלא ריקוד כמ"ש אבל אוכל מתוך פסולת ל"ק כלל דהכל נקרא בורר ולפי האמת הברייתא נמי מיירי ביד דוקא כמו שאפרש בסמוך:

רש"י ד"ה והתניא חייב הנה התוספות הקשה לרש"י דלפי פירושו יהי' מותר בנפה וכברה לאלתר וי"ל דהרשב"א והביאו הר"ן וב"י סימן שכ"א כתב כמו דבורר מותר לאלתר כן טוחן מותר לאלתר ויש לדקדק לפ"ז א"כ יהי' בנפה וכברה דהוא מרקד ג"כ שרי לאלתר ואפשר דזה ג"כ דעת רש"י דוודאי מותר מן הדין דחיוב חטאת אין כאן רק דמדרבנן אסור דדמיא לעובדא דחול והנה רב אשי דפטר וודאי מיירי בלאכול לאלתר לפי האמת אלא שהמקשה הי' סבר דרב אשי מיירי ביד וא"כ בע"כ לא מיירי לאלתר דא"כ אף לכתחילה מותר כמ"ש רש"י אלא וודאי מיירי במניח וא"כ במניח הא תניא חייב בברייתא דלעיל אפי' ביד דביד מיירי כמ"ש ועל זה השיב לו התרצן לא כמו שאתה סבור דרב אשי מיירי במניח אלא רב אשי מיירי לאלתר והא דקשיא לך א"כ מותר לכתחילה הוה כמו שאמר רישא דברייתא ולמה אמר רב אשי פטור אבל אסור ל"ק הא

דשרי לכתחילה לאלתר בברייתא מיירי בקנון ותמחוי ובאמת הוה ליה להגמרא למימר ביד דהא הברייתא מיירי ביד אלא דהגמרא רצה לאשמעינן דאפילו בקנון ותמחוי מותר לכתחילה כיון דבנפה וכברה לא אסור רק משום עובדא דחול בקנון ותמחוי לא שייך. והא בנפה וכברה לא על הברייתא קאמר אלא על רב אשי קאמר דאמר אסור לכתחילה מיירי בנפה וכברה דאפילו לאלתר אסור מדרבנן כמ"ש וא"כ גם רש"י מודה דבנפה וכברה לכתחילה אסור אף לאלתר והא דקאמר רב אשי ואם בירר אע"ג דמיירי בנפה וכברה משום דכיון דשני מיני אוכלין הם לא שייך ריקוד דדוקא היכא שיש פסולת שייך לשון ריקוד אבל בשני מינין אוכלין אף בכלי שייך לשון בורר ולכן רש"י בברייתא לא גריס שני מיני אוכלין כמו שגורסים התוספות דא"כ לא הוה מקשה הגמרא מידי מידי קנון ותמחוי קתני לפי מה שפרשתי דעתו של רש"י:

תוספות ד"ה אע"ג. קהלת יעקב ט' ע"ג:

תוספות ד"ה מתקיף לה. חק נתן ר"צ ע"א:

תוספות ד"ה בורר כו' וקשה לרשב"א ע"ש בביצה ושם תירצו קושיתם ועיין מה שכתבתי שם טעמא למה הניחו כאן בקושיא. ועיין בספר טל אורות מה שמתרץ. ועיין מלך שלם חלק ב' ח' ע"ד:

דף עד:

האי מאן דסלית סילתא. מגילת ספר לאוין ט':

שכן קושרים ביתידת אהלים. מגילת ספר לאוין י"א ע"ב:

והתופר שתי תפירות כו'. קהלת יעקב י"ד ע"ד:

והא לא קיימא. יצחק ירנן נ"ב ע"ב:

תוספות ד"ה האי מאן דפריס סילקא ודוקא סילקי דבריהם סתומים כי יש לפרשם על פי מה שכתב הרא"ש בשם ר"ח דסילקי היינו עצי דקלים אבל בשאר אוכלין לא שייך טוחן ויש ג"כ לפרש דבריהם דכוונתם לאו דוקא סילקי אלא כל דבר שאינו ראויה לאכול כמות שהוא חי דומי' דסילקי אבל דבר הראוי לאכול חי והוא אוכל גמור אינו חייב משום טוחן וזה נראה יותר. ועיין בהגהת הרא"ש. ועיין מה שכתבו בסוף אלו קשרים ד"ה לקניבת ירק. ועיין מגילת ספר לאוין יו"ד ע"ד. קרית מלך רב ח"א כ"ט ע"ב. אדמת קדש ח"ב י"ד ע"א:

תוספות ד"ה מהו דתימא. מרכבת המשנה ח"א פ"ט דשבת ה"ו:

תוספות ד"ה חביחא והנורא לפירש התוספות צ"ל דמפיק חד משאר מלאכות וכן כתב בעל המאור בפ' הבונה ואפשר לומר דמפיק טוחן לפי מה שכתב בתרומת הדשן דטוחן לא שייך אלא בגידולי קרקע אע"פ שרש"י מנה טוחן ועיין בספר תוספות שבת אבל וודאי מכה בפטיש יש למנות אע"פ שהתוספות בסוף פ' כירה נראה מדבריהם שחולקים שם על רש"י שמחייב משום מכה בפטיש התם בחולית מיירי דלא שייך בונה וכיון דלא שייך בונה מכה בפטיש נמי לא שייך אבל היכא דשייך בונה חייב נמי משום מכה בפטיש:

תוספות ד"ה שכן צדי חלזון כו' כוונת התוספות דלפר"שי כאן שמתירין מרשת זו להוסיפו על רשת אחרת הוה שמתירו ע"מ להקשר אבל לפרש"י לקמן לא הוה מתיר ע"מ לקשור:

דף עה.

מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. עיין כתובות ה' ד"ה דם מפקד פקיד.

שוחט משום מאי מחייב. יצחק ירנן נ"ד ע"ב. כתובות ה' ד"ה דם מפקד פקיד:

תוס' ד"ה הצד חלזון כו' ושמא חלזון דרכו לפרכס והקשה מהרש"א למה צריכי לטעם זה דהא מסיק דנטילת נשמה דחלזון לא ניחא ליה ואפשר דהיינו דוקא אם צד חלזון לפצוע חי משא"כ הכא שפצעו מת לא שייך טעם הגמרא דהא חזינן דלא איכפת ליה בחיוחא דחלזון ולכן הוצרכו לטעם שמפרכס:

תוס' ד"ה ולחייב נמי כו' יש תיקון קצת שאינו מפרכס לפי מה שכתבו שם בפסחים ולקמן בפרק האורג לר' יוחנן אליבא דר' יהודה בתיקון קצת לא מחייב עד שיהי' שם תיקון גמור והכא נמי ר' יוחנן הוא צ"ל דהכא נמי תיקון גמור הוא שהרי כתבו שם דלהוציא מידי אבר מן החי תיקון גמור והתוספות כאן מדמה הך דחלזון לאבר מן החי. ומ"ש התוספות דלמאי דמסיק גם לר' יהודה ניחא אע"פ שכתבו לקמן ובחולין דף ח' אע"פ שהקלקול יותר מן התיקון חייב צ"ל דשאני הכא שהם שני הפכים בנושא אחד דהתם עיקר כוונתו לקלקול זה ומש"ה חייב אבל כאן שאין כוונתו כלל ליטול נשמתו בשביל הפרכס ומש"ה לא מחייב משום מלאכה מחשבת משום דהוה היפוך כוונתו ולפ"ז מתורץ מה שהקשה מהרש"א דלפירש התוספות למה צריך לומר טפי ניחא ליה אלא אפילו לא ניחא ליה טפי אלא דלא איפכת ליה בנטילת נשמה פטור ולפמ"ש לר"י הוצרך לומר כן דאי לא איכפת ליה וודאי חייב כיון שאין הקלקול היפוך כוונתו אבל

השתא דטפי ניחא ליה הוה הקילקול הפך כוונתו ועיין בספר כפות תמרים לסוגיא דסוכה דף ל"ג:

בא"**ד** ומיהו שמעת' אתי' אפילו לר"ש כתבו כן משום דלר"ש צריך לדחוק בלשון מתעסק כמ"ש בדיבור הסמוך והוה אמינא דלא אתי' שמעתת' כר"ש ועוד דאפשר לומר משום שאם נאמר כסברת התוספות בפ' האורג ובב"ק אף לר"ש צריך תיקון קצת וא"כ הך סוגיא דוקא לר"ש אליבא דר' יוחנן כמ"ש בב"ק אבל לר' יהודה לא מחייב עד דאיכא תיקון גמור לכן כתבו אפילו להך פרושא שכתבו כאן הסוגיא אליבא לר"ש ואין להקשות אם הסוגיא כר' יהודה מאי מקשה גמרא מדמודה ר"ש בפסיק רישא וכמ"ש מהר"ם לובלין דהא כתבו התוספות בפ' כירה דלר"י מלאכה שא"צ לגופה רק מדרבנן אסור אבל בפסיק רישי' בין לר"י בין לר"ש חייב חטאת ולהכי הקשה הגמרא מדמודה ר"ש ש"מ דחייב חטאת:

תוס' ד"ה טפי ניחא לי' כו' ורש"י פירש כו' וליתא דהא מזרד זרדין אפשר דכוונת רש"י העושה דבר שיש בו שתי מלאכות ואפשר לחייביה או משום זה או משום זה או משום שתיהן אמרינן דכל כמה דלא איכפת ליה במלאכה האחת לאו עושה מלאכה הוא כגון בזורד זרדין דאם מכוון ליפות חייב משום בונה בכל שהוא ואם כוונתו לאכילה אינו חייב משום בונה רק משום קוצר ואמרינן כיון דלא איכפת ליה ליפות אינה חייב משום בונה ולהכי צריך שיעור וכן בזומר וא"צ לעצים דלא איכפת ליה בעצים שא"צ לעצים אבל כשאינו עושה מלאכה אחרת כגון לרבנן כאן דאין חייב משום דש אי לא הוה טפי ניחא ליה הוה מחייב אע"ג דלא איכפת ליה כיון שאין אנו יכולין לחייבו משום מלאכה אחרת ועכ"פ הוא עושה מלאכה לא הוה מתעסק וחייב כיון דהוי פסיק רישיה שהרי עכ"פ עסוק הוא במלאכה ומ"ש רשי' וכו' מודה ר"ש וכו' היינו דמודה בגוונא דהכא דלא עשה שום מלאכה אחרת לרבנן דרבי יהודה ואע"ג דגבי מזרד בארעא דחברי' פחות מאכילת בהמה נמי פטור ולא עשה מלאכה הא עכ"פ עשה פחות מכשיעור שאסור מן התורה ומלאכה היא אלא שחסר השיעור. משא"כ כאן ועיין מרכבה המשנה ח"א ריש פ"א דשבת:

תוס' ד"ה כי היכא. זרע יצחק. מרכבת המשנה פ"ח דשבת ה"ז:

תוספות ד"ה שוחט משום מאי מחייב. עיין בשושנים לדוד שהקשה דלמה אי אפשר לומר במתניתן נמי דשוחט חייב משום צובע ומשום נטילת נשמה עיין שם מה שתירץ. ונ"ל דכוונת התוספות פשוטה דכוונתם דעיקר חדושא דמתניתין ותכלית מלאכות

השחוטה השנוי' במשנתינו הוא משום נטילת נשמה אבל אין כוונת התנא לאשמעינן משום צובע (אף שבאמת חייב משום צובע ג"כ בשוחט בלא צובע) דהא כבר תני לה:

דף עה:

צובע במאי ניחא ליה כו'. הקשה בספר אור יקרות למה צריך רב לומר במאי ניחא ליה אע"ג דלא ניחא ליה חייב דהא לפי מ"ש הרב המגיד בפ"א דשבת מאן דמחייב בדבר שאין מתכווין כ"ש שמחייב במלאכה שא"צ לגופה ורב ס"ל כר"י בדבר שאינו מתכווין א"כ מחייב במלאכה שאינה צריכא לגופא. ועיין בתוספות שבת סימן רע"ח ובסימן ש"כ. אמנם לפי מ"ש התוספות לעיל גבי זומר וצריך לעצים דאי אין צריך לעצים אפילו לרבי יהודה פטור פשיטא דל"ק כלל. ובפרט גבי חובל דמקלקל הוא ואי ליכא תיקון לא הוה אפילו מלאכה שא"צ לגופה:

והמולחו והמעבדו הסוגיא ורש"י ורמב"ם. זרע אמת בחידושים סי' ל':

אין עבוד באוכלין. שער המלך ח"א דף נ' ע"א ודף ע"ח ע"ב ארעא דרבנן מה"ב בעפרא דארעא סימן קמ"ב:

המגרר ראשי כלונסאות. מגילת ספר לאוין י"ד ע"א:

כל הכשר להצניעו. עיין משנה למלך פרק י"ד דאבלות הכ"א:

אין חייב אלא המצניעו. מגלת ספר לאוין י"ב ע"א:

לאפוקי עצי אשרה והקשה התי"ט לקמן עכ"פ לחייב למאן דמחייב במלאכה שא"צ לגופה כמו כזית מן המת וכעדשה מן השרץ וגם במשנה למלך סוף הלכות אבלות דקדק כן והוכיח מדברי הרב המגיד שכתוב דעל שום שיעור אינו חייב בעצי אשירה משמע אפי' כדי טומאה ועיין מה שתירץ בקול הרמ"ז והנה על הגמרא ל"ק מידי כי י"ל דמתניתין אזלא כמ"ד מלאכה שא"צ לגופה פטור ואע"ג דמוקמינן מתניתין דלא כר"ש מ"מ הא איכא תנאים אחרים דסברו מלאכה שא"צ לגופה פטור ובפרט ר' יוסי ב"פ במה מדליקין גבי כחס על הנר לתירוצא בתרא אמנם על הרמב"ם קשה דפסק מלאכה שא"צ לגופה חייב ופסק הך דינא דמתניתין ולכאור' יש לדקדק על התי"ט ועל קול הרמ"ז דלמה קשיא להו מעצי אשרה דהוה רק טומאה דרבנן ויש שיעור לטומאתו ולא קשיא להו מדם הנידה שהוא טומאה דאורייתא וטומאתו בכל שהוא כמ"ש הרמב"ם בהלכות אבות הטומאות והרמב"ם מיעט בהדיא דם הנידה וא"צ ללמוד מדיוקא של הרב המגיד: ולע"ד נראה כי המשנה בכאן אמר כל שכשר להצניע דהיינו חמין שמצניעים אותו ומצניעין כמוהו שיש בו השיעור שראוי' לחייב. אמנם כשיחסר אחד מזה דהיינו שהוא

מן המין שאין מצניעין אותו או שהוא מן המין שמצניעין אבל אין בו כשיעור פטור דתרווייהו בעי במתני' (ועיין פני יהושע ושושנים לדוד) נמצא דאם הוא מן המין שאין מצניעין לא מהני בו שיעורא כלל ומזה ממועט דם הנדה ועצי אשירה שאין מצניעין אותם כלל. אמנם מה שהוא מן המין שמצניעין צריך שיעור ומת שלם הוא בוודאי מן המין שמצניעין שהוא בכלל כשר להצניעו וכן שרץ גדול מאכילין אותו לחתול. אמנם כזית מן המת וכעדשה מן השרץ אעפ"י שהם מן המין שמצניעין והוא בכלל כשר להצניע מ"מ אין בכלל מצניעין כמוהו מפני שחסר שיעור כי דוקא מת שלם או רובו מצניעין לצורך קבורה כמ"ש המ"ל. אבל כזית אין בו חיוב קבורה וכן כעדשה מן השרץ הוא פחות מכשיעור לחתול כמ"ש הרמ"ז אי לחתול שבעליו מאכילין אותו בכעדשה מש"ה לר"ש פטור אבל לר' יהודה חייב כי אעפ"י שהוא פחות מכשיעור מ"מ כיון שהוא בכלל כשר להצניעו ויש בו תיקון שלא יטמא הוי מלאכה שא"צ לגופה וחייב אבל דם הנדה ועצי אשירה כיון דאין בכלל כשר להצניע לא מהני מה שמתקן מפני הטומאה אפי' למ"ד מלאכה שא"צ לגופה חייב ור"י שמחייב בע"ז ס"ל כיון שמצוה לבערו משום ולא ידבק חשיב כשר להצניע וכפי מה שהבינו התי"ט ומ"ל דכזית מן המת וכעדשה מן השרץ בעצמו ראוי' הוא תמיה לי א"כ אפילו לר"ש יהי' חייב דהא כל שאותו דבר ראוי' לדבר מה מלאכה שצריכה לגופה מקרי:

רשי' ד"ה מכה בפטיש. קהלת יעקב ט"ו ע"א

תוס' ד"ה לאפוקי עצי אשירה. וקשה לרשב"א עיין בירושלמי שהביא המ"ל סוף הלכות אבל והביאו בעל המאור בפרק האורג בענין מלאכה שאינו צריכה לגופה וכתב כי חולק על תלמודא דידן וז"ל הירושלמי ר' חנינא בשם ר"א לע"ז איתאמרית רבי יוחנן אמר לאיסורי הנאה איתאמרית רב חסדא אמר לשיעורא אי תאמרית אית תנא תניי חייב חטאת אית תנא תנא כל שהוא מאן דאמר חייב חטאת מסייע ליה לרב חסדא מאן דאמר כל שהוא מסייע לר' אליעזר ולרבי יוחנן ופירושא דירושלמי נ"ל כי ר"א ורבי יוחנן גרסו במתניתן כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו חייב בכל שהוא ומפרש ר"א שהוא ע"ז מפני שמצוה לבערו משום לא ידבק וכר' יהודה אבל איסורי הנאה אין חייב כלל כיון שאינו מצוה לבערו הוה מלאכה שא"צ לגופה או אפילו יהי' מצוה מ"מ צריך שיעור. אבל ר' יוחנן סבר דגם לאיסור הנאה איתמר שיעורא בכל שהוא אי משום דסבר מלאכה שא"צ לגופה חייב אי משום דמצוה בכל שהוא ורב חסדא סבר כתלמודא דידן וגריס חייב חטאת וקסבר דמשנה איירי לענין שיעור שצריך. וא"כ ממילא ממועט ע"ז דאי ס"ד על ע"ז חייב א"כ לא בעי שיעור דהכלל נע"ז או דלא חייב כלל בשום שיעור או דחייב בכל

שהוא. וא"כ מתורץ קושיות התוספות דמ"ד דם הנדה [לוח הטעות: (סבר כר"ש) ר"ש] עצי אשירה דאי ס"ד סבר כרבני יהודה. א"כ היה חייב בכל שהוא ומתניתין בעי שיעור וש"מ דע"ז לא הוי בכלל כשר להצניעו. אמנם למ"ד עצי אשירה אבל דם הנידה חייב אע"פ שלא גריס כל שהוא כי דם הנדה בוודאי אין שיעורא בכל שהוא דבעי שיעורא דראוי לחתול זה נ"ל נכון. אעפ"י שיש עוד כמה דברים ששיעורן כל שהוא לקמן בהזורק. מ"מ אין חידוש וליכא בי' מחלוקת. אבל בע"ז איכא מחלוקת אלו הוה סבר תנא דידן כר' יהודה הוה לן לאשמעינן וליתני בכל שהוא. וכמו שסובר ר"א בירושלמי. וראיתי בספר קרבן העדה סוף המצניע שכתב דלר"י דמחייב בעצי אשרה ה"ה דמחייב בדם הנידה דאחשב' שלא תטמא ודבריו לא נ"ל דבשלמא עצי אשרה רחמנא אחשבי' משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (לר"י) והוה אפילו מלאכה שצריכה לגופה כמו מקק ספרים ומטפחותיהן שאליבא דכ"ע חייב בכל שהוא וה"ה בע"ז אבל דם הנידה אפילו אם נאמר דאחשביה עכ"פ הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה ואין לו דמיון כלל לע"ז:

תוס' ד"ה הא דלא כר"ש כו' דא"כ כולהו הוה מצי למימר בכל שהוא כו' כוונתם שבאו להוכיח שמה שאמר ר' שמעון ולא נאמרו כל השיעורן הללו אלא למצניעיהן היינו לומר שסתם בני אדם חייבים בשיעורים הללו אע"פ שלא הצניעו כיון שדרך הוא להצניעו בשיעור הלז (חוץ מעשיר שאינו חייב בשיעורים הללו) דאי ס"ד דסתם בני אדם אין חייבין בשיעורן הללו אלא א"ל הצניעו אותם לצורך הדברים הנזכרים במשנה א"כ למה נקט ר"ש ולא נאמרו כל השיעורים הללו ש"מ דאלו השיעורים קבלה היה ולזה בא לתרץ ר"ש דמיירי במצניע וא"כ הוא לא תירץ כלום דהא במשנה נזכר מים כדי לשוף בהן את הקילור והוא לרפואה ומוכח לקמן ברש"י דף ע"ט דיין וחלב טובים נמי לשיפות קילור ואם שיעורא דמים דמתניתין מיירי שהצניעו בפירוש לצורך שיפת קילור קשה א"כ ה"ה יין וחלב נמי אם הצניע לשיפת קילור חייב ולמה נקט גני יין וחלב שיעורא אחרינא אלא וודאי דר"ש מיירי אפילו בלא הצניעו בפירש רק מה שדרך בני אדם להצניעו חייב ואין דרך בני אדם להצניע יין וחלב לשיפת קילור שהרי אפשר במים ולפיכך בעי שיעורא אחרינא למה שדרך בני אדם להצניע הא אלו הצניע הוא עצמו יין וחלב לקילור באמת חייב הוא בכל שהוא ומהר"ם לובלין נדחק בזה ועכ"פ נראה מדברי התוספות הללו דמצניע אינו חייב אלא כשהצניע בפירש לדבר מה אבל הצניע סתם לא נקרא מצניע דאי במצניע סתם נמי דינא דמצניע יש לו א"כ למה כתבו התוספות כולהי הוה מצי למימר בכל שהוא עדיפא הוא להו להקשות דהא חייב בכל שהוא גבי יין וחלב אם הצניעו אלא וודאי דלא נקרא מצניע אלא הצנעה בפירוש ולכן לא קשיא להו אלא דהוה מצי

למימר שיעורא דקילור גבי יין וחלב אם הצניעו בפירוש אבל וודאי אם הצניעו לכוס של ברכה אינו חייב על היין רק ברביעית וכן באחרים לפי שיעורם. ועיין במשנה למלך פי"ח מהלכות שבת. ועיין קהלת יעקב כ"ו ע"ב:

דף עו.

כמלא פי פרה. פרי חדש במים חיים ב' ע"ג:

וכל היכא דלא שוי בשיעורייהו לא מצטרפי. תורף ההלכה לדעת רש"י דכוונת המקשה וכל היכא דלא שוי בשיעורייהו כו' כלומר דצירף לא מהני אלא בדברים דבצרופם יחד. המה ראוי' לדבר מה משא"כ כאן שאין ראוין בצירפם לשום דבר כי בהצטרפם לא יוכל בהמה לאכלם ורש"י לא סביר ליה כסברת התוספות דאגב התבן יאכל העצה וא"כ למה יצטרף והביא המקשה ראי' לסברא זו דדבר שאינו ראוי' ביחד אין מצטרף מדתני וכו' ואמר ר"ש מה טעם כלומר ששם הקשה ר"ש הך קושי' בעצמו הלא אין ראוין ביחד ותירץ הואיל וראוין לטמאן מושב שאם חיבר משנים מהם טפח על טפח מטמא מושב כי ראוי' הוא למרדעת הרי דבעינן דוקא דבצדופם יחד ראוי' לדבר מה ומתרץ ה"נ חזי לדוגמא בתערובתם ומעתה לא קשה קושיות התוספות נימא לזרע ולרפואה דשם אין ראוי רק כל חד בפני עצמו לא בצירופם. אמנם התוספות ימאנו בפירוש זה לפי שהם מפרשים דוקא בגד שק או שק עם עור מצטרפי לפי שבכך הם ראוים ורגילים להתחבר אבל מה שאין רגיל להתחבר באמת אין מצטרף מעתה אי אפשר לפרש דברי ר"ש מה טעם כמו שמפרש רש"י דלא חזי למידי הא אדרבה הוכח דתני למידי דאי לא הוה ראוי לא הוה מצטרף כלי. לכן הם מפרשים דאפי' דבר שראוי' לחבר אין מצטרף. אלא דוקא כשיהיה לו בענין מה שיעור שוה אבל כל היכא שאין להם בשום דבר שיעור שוה לא מצטרפי אע"פ שראוים לחבר ותירץ ר"ש שיש להם שיעור שוה לעניין טפח על טפח שכל אחד בפני עצמו שיעורא טפח למושב אבל אי לא הי' שיעור זה של טפח ששוים בו כולם לא מצטרפי וא"כ הכא אמאי מצטרפי ומתרץ הכא נמי יש להם שיעור אחד לדוגמא ומה שכתוב מהר"ם לובלין בדברי רש"י דבריו לא ברורים לי:

הבגד והשק והעור. עיין משנה למלך פ' כ"ג דכלים ה"ד על דברי רשי' ותוספות:

רש"י ד"ה לחין. מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"א:

תוס' ד"ה אכילה מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"ג:

דף עו:

חמשת רבעים קמח עיין עירובין פ"ג ד"ה שבעה רבעים:

פרק שמיני

ולא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן. עיין משנה למלך פ' ח"י דשבת הכ"א:

תנא עיין על כל הסוגיא דלקמן ודברי רש"י ותוספות ידי אלי' כ"ו כ"ז:

כוס של ברכה צריך שיהי' רובע רביעית. עיין ב"ב צ"ו ד"ה כל חמרא ודף צ"ז ד"ה עד שיתן. פסחים ק"ח ד"ה ואת אמרת:

תוס' ד"ה חלב כדי גמיאה. עיין מהרש"א כי דבריו קצת מגומגמים גם בספר קקיון דיונה נתקשה בו וכונתו הוא דלכאורה יש להקשות כיון דלתירץ שני שכתבו התוספות דסתם חולב לגבינה ומיירי בחולב סתם הוה ניחא להו שחייב בשיעורא דגרוגרת ולא הוצרכו לתת טעם א"כ לעיל בתירוץ הראשון של ר"י כשאמרו דמיירי בחולב לגבינה בפירוש למה הוצרכו לטעם דחשוביה אחשביה דפשיטא הוא דחולב בפירוש לגבינה בתירץ הראשון הוה כמו חולב סתם בתירץ השני וכמו שבזה לא הוצרכו לטעם כן בזה ועל זה תירוץ דבשלמה לתירץ השני לא הוצרכו ליתן טעם כיון דמיירי שהוא כגרוגרת ביבש א"כ שפיר מחייב אפילו בסתם דהלא זה הוא השיעור דכל אוכלין בכגרוגרת אבל בתירץ הראשון דהוה רק כגרוגרת בלח שפיר קשה למה יהי' חייב אפילו חולב לגבינה בפירוש לזה הוצרכו לומר דאחשובו אחשבי היינו דאחשבי לגרוגרת זה הלח כאלו הי' יבש ולהכי מחייב ועל פי זה ניחא נמי הא דלא תירצי בתירץ הראשון דסתם חולב לגבינה והכא מיירי בחולב לגמיע בפירוש ושיעור גמיע זוטר מכגרוגרת משום דאי הוה תירצי הכי קשה לן למה נשער שיעור חולב לגבינה בגרוגרת כי מה שיעור שלו בשלמא לתירץ השני ניחא דהוה שיעור אוכלין אבל לתירץ הראשון דמיירי בלח קשה לכן הוצרכו לתרץ ולומר דאחשביה לגרוגרת הלח כאלו הוא יבש אבל אי הוה מיירי בסתם ליכא למימר הא אחשביה:

בא"ד והא דמחייב הכא היינו במפרש בהדיא לשתיה ק"ק אי במפרש מיירי למה נקט כדי גמיאה הא גם במפרש לשיפת קילור חייב וכמו שכתבו התוספות לעיל בד"ה הא דלא כר"ש ועיין לקמן דף ע"ח גבי חלב אכילתו שכיח ומה שכתב מהרש"א שם ועיין בתוספות פסחים ס"ה:

תוס' ד"ה ויעמיד על רביעית וכו'. ועוד י"ל דוקא מקדש. והקשה מהרש"א האיך אפשר לומד כן הא אמרינן בערבי פסחים דכוסות הללו צריך שיהי' בהן רביעית והרי כוס של ברכה אחד מהם והניח בצ"ע. ובאמת גמרא זו עצמה דעדבי פסחים הביאו התוספות

בעירובין דף ע"ט לראי' שאי אפשר לומר מלא לוגמא ממש. וכן ביומא ושם לא כתבו הך תירוצא דדוקא מקדש ואפשר לומר דהך ועוד י"ל ס"ל דכל המסובים צריכים ארבע כוסות כנראה מסקנת התוס' ריש ערבי פסחים ד"ה ולא יפתחו לו. וכבר נראה מהסכמת רוב הפוסקים דדוקא אותו שמקדש צריך לטעום מלא לוגמא אבל אחרים המסובים לא וזהו שכתבו דוקא מקדש כלומר אותו שמקדש ומוציא אחרים אבל אחרים היוצאים בקידוש שלו א"צ לשתות מלא לוגמא וא"כ זה שאמרו ד' כוסות הללו צריך שיהיה בהם רביעית מיירי כשיוצאים ידי קידוש ולא מיירי הגמרא רק מדין ארבע כוסות ולהכי סגי להם ברביעית ואע"פ שיוצאים בקידוש של המקדש אעפ"כ צריכין לשתות מכוס שלהן מתורת ד' כוסות ולא מתורת קידוש שכבר יצאו ולהכי סגי ברביעית אבל אי לא יצאו ידי קידוש בשמיעה מאחר וצריכים בעצמם לקדש ולשתות מתורת קידוש ג"כ לא סגי ברביעית:

דף עז.

יין השרוני לחוד. עיין זבחים ע"ח ד"ה דלי שיש בו:

לא טמאו אלא בדם שיש בו רביעית. עיין ע"ז ל' ד"ה ומטמא טומאה חמורה:

הואיל ויכול לקרוש. זרע יעקב סימן ס"ח ס"ט יד אליה סימן כ"ו כ"ז:

תוס' ד"ה דאמר רבא. סנהדרן י"ד ד"ה אל יחסר:

תוספות ד"ה מים בכד כו' ומיהו קשה. והקש' מהרש"א דאימא דרבי נתן כרבי שמעון ס"ל במתניתן דשיעורא ברביעית אבל לת"ק סגי ברובע רביעית. ותירץ דא"כ מנ"ל דאמרו דבר אחד דלמא רבי נתן כת"ק ס"ל. ולע"ד התירץ הזה דחוק דא"כ האיך יחלוקו כ"כ ריב"י ור' נתן דזה מצריך רביעית לח לכזית קרוש ולזה סגי ברובע' רביעית לכזית ובוודאי ההפרש לא הוה כל כך בפלוגתא בין לח ליבש והרי תוספות גופיה כתבו לעיל דאין לחלק כל כך בשיעורים באופן דקושית מהרש"א צ"ע אם לא שנאמר דדחיקא להו להתוספות למימר דרבי נתן כיחידאה ס"ל כר"ש אלא שקשה אפילו לתירץ התוס' לרבא איך יהיה ההפרש כל כך בין רבי נתן לרבי יוסי בר רבי יהודא ובע"כ צ"ל דרבא ס"ל דר"נ כרבי שמעון. ועיין ביד אלי' סימן כ"ו וכ"ז ומה שהקשה על מהרש"א לא הבנתי כי אין כוונת מהרש"א לומר שרב יוסף אמר כי רבי נתן ורבי יוסי בר רבי יהודה אמרו דבר אחד לענין דינא של הוצאה ודין הטומאה שזה וודאי לא מוכרח כלל רק אמרו דבר אחד דרביעית לא הוי כזית קרוש [לוח הטעות: וע"ז כ' מהרש"א אי ר"נ ס"ל כת"ק דיין גבי שבת ברובע רביעי וש"מ דרובע רביעית לח הוי כזית קרוש וריבא ס"ל:] ור"י בר"י

ס"ל דרביעית דוקא הוי כזית קרוש וא"כ לא אמרו דבר אחד וזה פשוט. וכל שאר דברי הרב יד אלי' מגומגמין ומה שכתב הגדול בסימן כ"ז הוא הנכון:
בא"ד אבל אי הוי מפסל ע"י פגימה וכו' קשה א"כ ר"ש מחמיר יותר מת"ק דהא אמר סתמא כולן ברביעית ובאמת משמע דר"ש להקל אתא ולא להחמיר:

דף עז:

לימא כתנאי. עיין מהר"ם וכבר כתב כן מהרש"א לעיל בדף ח'. וכאן קשה לפרש כן דאם הקושיא לימא ר' ינאי הלכה כר' שמעון בן אליעזר דאם כן מאי צריך לומר דכולי עלמא לית ליה דרבי ינאי ולחדש פירוש חדש בדברי רבי נתן הלא לולא דברי ר' ינאי אין ידוע לנו פירוש דברי ר' אליעזר ברבי שמעון ור' נתן וכל היכא שיאמר הלכה יש לפרש דבריו היפוך כוונתו על כן הוצרך רבי ינאי לפרש:
רשי' ד"ה גדול וכוי והאי קטן אאבר קאי וכו' ובדיבורים הנמשכים דברי רשי' מגומגמים קצת ונ"ל כוונתו משום דבלאו הכי קשה מאי מקשה מהך ברייתא הא ע"כ ברייתא לא ס"ל כמתניתחן דאפילו אם לא נפרש במתני' כרבי ינאי ורק נפרש אבר קטן של גדול אבל על כל פנים אבר גדול של קטן לא ובריייתא אמר נמי אבר גדול של קטן ודוחק לומר דחד שיעורא הוא וכמ"ש הגמרא לקמן דעל כל פנים הוה ליה לפרש לכן כתב רשי' דבאמת לפי סברת המקשן הברייתא אינה חולקת על המשנה ומאי לאו אבר דקאמר המקשן אין כוונתו על הברייתא דמאי לאו דקאמר הלא בהדיא מפורש כן אם לא שנגיה הברייתא אלא כוונ' המקשן דקאמ' מאי לאו קאי על מתני' כלומ' מדחזינן בבריית' דתרתי קאמר גם אנו נפרש כן המשנ' ונאמ' דהך קטן תרתי משמ' אבר קטן של גדול וגם אבר גדול של קטן ומתרץ לא הכי קאמר דגם הברייתא נמי הכי קאמר וא"כ בע"כ נפרש המשנה קטן אכולהי מילתא אבר קטן וגוף קטן זהו נראה לי כפתור ופרח בכוונת רשי'. ועיין יתר הבז דף ס"ו:

דף עח.

חלב אכילתו שכיח רפואתו לא שכיח והקשה מהרש"א לפי מה שכתבו תוספות לעיל דמתיתין מיירי במפרש א"כ מ"ש מפרש לאכילה מ"ש מפרש לרפואה ותרוצו דחוק וכאן בגמרא יש לפרש שאינו רוצה ליתן טעם על שיעור גמיאה המפורש במשנה אלא שיעורא דגרוגרת שהוא שיעור סתמא ולכן אמר אכילתו שכיח שהוא בגבינה ולא אמר שתייתו שכיח אבל על המשנה קשה וכמו שכתבתי לעיל:

בגלילא שנו. מדברי רש"י נראה להדיא דלהכי קרי רפואה לא שכיח היינו שלא שכיח ממין זה כיון שלוקחים גם מינים אחרים לשיפת קילר אבל בוודאי שיפת הקילר בעצמו שכיח היה ובכל יום היה עושים כן אף מי שאין לו כאב עינים ולכן בגליל שלא היה לוקחים רק מים לשיפת הקילור כיון שענים היו אף על פי שגם כן לא היה שותים רק מים מיקרי שכיח ושכיח. והתו' לעיל דף מ"ד הקשה לפירש רש"י כיון דעניים היה ולא היו שותים רק מים אם כן שתיית מים שכיחי טפי ולא ידעתי מאי קשיא דבוודאי אכילת דבש שכיח טפי מרפואה לכתית וכי כתית שכיח כל כך ואפילו הכי קרי שכיח ושכיח כיון שאין יכולין ליקח דבר אחר לכתית. וא"כ ה"ה במים נמי:

במה דברים אמורים במוציא אבל במצניע כו' עיין במשנה למלך פי"ח מהלכות שבת ובמה שכתבתי סוף פרקין דלעיל:

תוס' ד"ה שכן כוחלין עיין וזה שכתבו שם בבכורות על פי זה יש ליישב שפיר דברי רש"י דכאן:

תוס' ד"ה אטו מצניע. עיקר קושיות התוספות על רש"י הוא דכפי פירושו ברייתא כרבי שמעון בן אליעזר אתיא וזה דוחק ועל זה היו יכולים התוספות לתרץ בקיצור דבתלמוד שאמר לו רבו כ"ע מודי' דאזלינן בתר מחשבות רבו אלא דלפי זה יקשה לן מאי דוחקא דאביי לתרץ הכי נתרץ דהכי קאמר במה דברים אמורים כו' אבל במצניע ומוציא חייב וכמו שכתב רש"י לזה הוכרחו התוספות לפרש דעיקר הכרח המקשן הוא דמשמע מלשון הברייתא המוציא והמצניעו אינו אדם אחד רק אחר הוציא לזה הוצרך אביי לתרץ כן וכזה כתב מהרש"א:

תוס' ד"ה שופכי' עיין שו"ת מהר צבי סי' קי"ח שהקשה הלא בוודאי שופכין אינם ראוים לשום דבר שהלא על כן נקראו שופכין שהם נשפכין ואינם ראוים לשום תשמיש ולכאורה יש לומר דוודאי אין הדבר כמו שכתב הרב דהרי משמע במתניתין דשופכין קאי על המשקין שנזכרו במשנה ובוודאי כמה משקין אי אפשר שיתקלקלו כל כך עד שלא יהי' ראוים לכלום ובפרט שמן אמנם רש"י פירוש במשנה שופכים מים סרוחים משמע דוקא על מים סרוחי' קאי הך שיעורא אבל [(שרר) שאר] משקים לא קרי שופכים דעכ"פ ראוי' לדבר מה וראי' לדבר בב"מ ל"ח קאמר שמן והבאיש חזי לסוך בהן עורות דבש והדביש חזי לכתית וסבר רש"י כיון דדבש במשנה אף על גב דהבאיש חזי לכתית הה"ד משקין אחרינא חוץ ממים דלא חזי כלל. אמנם התוספות יפרשו כיון דשמן והבאיש לא חזי לסיכה מדלא נקט שם בב"מ כדי לסוך אדם ואם כן בוודאי הוא בכלל שופכין. (וצ"ל דשיעור רביעית פחות מכדי לסוך עורות דאין אדם טורח לסוך עורות

מועט) ואם כן ה"ה מים נמי מיירי דקצת חזי. והמחבר תירץ דהוה אמינא דבמתניתן טעמא כדי שלא תלכלך הבית ואף על פי שהיא מלאכה שאינו צריכה לגופה כתנא קמא דרבי שמעון אתיא אבל הכא קאמר מודים חכמים לרבי שמעון ותירוצו דחוק דאם כן למה ממעט במתניתן דם הנידה דוודאי הוא דבר מאוס ומתלכלך הבית וצריך לומר דבהך הוה אמינא הוה סבר דממעטה ממתניתן דכל הכשר להצניעו רק ע"ז ולא דם נדה. אבל קשה דמנא ליה דמיירי תוך הבית דילמא בתוך כלי הוא ואינו מלכלך הבית. ועל פי דרכו של הרב יש לתרץ בדרך אחר דשם בב"מ אמר ועושה תקנה שלא יתקלקלו הכלים ואם כן במתניתן הוה אמינא שעושה כן משום הכלים אבל לרבי שמעון הוה מלאכה שאינו צריכה לגופה. ועל פי זה מתורץ נמי מה שהקשה הרב לפי דרכו דאם כן אפילו בפחות מרביעית יחייב. אמנם לפי מה שכתבתי יש לומר דפחות מרביעית כיון דדבר מועט הוא אינו מקלקל הכלי וגם הך דלעיל לגבי דם נידה אתי שפיר דיש לומר דמיירי במוך שהתקינה לנידתה וכן הוא להדיא בירושלמי ולהכי פטור כיון דאין עושה בשביל תיקון כלי:

דף עח:

קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין. פרי חדש במים חיים ב' ע"ג. סוטה י"ז ד"ה אינו כותב:

שתי אותיות של קשר מוכסין. נראה לי דעיקר הפלוגתא בין רבא לרב ששת הוא דרב ששת סבירא ליה דעיקר טעם החיוב בהוציא נייר חלק בשיעור זה הוא משום שראוי לכתוב קשר מוכסין אבל לא מפני שראוי לשאר ב' אותיות דשאר שתי אותיות לא הוה דבר חשוב אשר בשביל זה יהיה חייב. ומשום הכי תני במתניתן דוקא קשר מוכסין כלומר מפני שראוי לקשר מוכסין. (אף על גב דסברא ליה נמי כרבא דשתי אותיות דידן ובית אחיזה היינו קשר מוכסין דוודאי לא יחלוקו בשיעור שהוא מציאות דנוכל לראות) ורבא סבירא ליה דמה שאמר במתניתין קשר מוכסין היינו להשמיע לן השיעור אבל לא הטעם דבאמת חייב משום שראוי לכתוב שתי אותיות ונשאר בית אחיזה ולכן מקשה הגמרא דוקא לרבא. אבל לרב ששת לא קשה למה צריך נייר חלוק לכתוב שתי אותיות של קשר מוכסין אפילו בשתי אותיות דידן לחייב כיון שיש לו בית אחיזה דלרב ששת לא מחייב משום שתי אותיות דידן ולשתי אותיות של קשר מוכסין אינו ראוי והא דכתבו רשי' ותוספות דקשר מוכסין לא בעי בית אחיזה לרב ששת הוצרכו לומר כן כיון דרבא ורב ששת אינם חולקים בשיעור אם כן למה יהא חייב כיון דאין לו בית אחיזה אבל

לרבא לא הוצרכו לזה כיון דחייב משום שתי אותיות ולא משום קשר מוכסין אע"ג שאינו יוכל לעשות ממנו קשר מוכסין חייב זה הי' סברת המקשן. אמנם כיון דאמר רק קשיא ולא אסקא בתיובתא ש"מ דרבא אינו חולק בזה על רב ששת וסבירא ליה גם כן דאינו חייב רק משום שראוי' לעשות קשר מוכסין הא כל שאינו ראוי' לקשר מוכסין פטור אפילו יש בו שתי אותיות דידן ובית אחיזה נמצא שפיר נקט הברייתא שתי אותיות ובית אחיזה מנייר חלוק דאם לא כן לא הוה חייב כיון שאינו ראוי לקשר מוכסין ורבא סבר דהא דנקט שתי אותיות דידן ובית אחיזה לשיעורא נקט שהוא כדי קשר מוכסין אבל לא משום טעמא דמשום שתי אותיות דידן אינו חייב:

המוציא נייר מחוק. יצחק ירנן ס"ג ע"א:

כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטין חייב. והקשה מהרשא לכולהי אמוראי לקמן חוץ מרב יוסף ברייתא דלא כמאן ובוודאי קושיא אלימתא היא ומה שתירץ על פי התוספתא הוא דחוק גדול כיון דעכ"פ נייר זה אינו ראוי לכלום מהיכי תיתי לחייב אף על גב דהוא שיעור של רוב בני אדם והנה ליש גורסים שהביאו רשי' אתי שפיר דברי התוספתא דיש לומר דמיירי בכתב שובר ובזה כולהי אמוראי מודים היכא דכתב שובר אינו אסור לשהות שטר פרוע (ולקמן הברייתא מיירי בדלא כתב שובר) וזו סברת הרב שפתי כהן בח"מ סימן ס"א סעיף י"א. אמנם הרי רשי' סתר סברא זו וכתב דאפילו בדכתב שובר אסור לשהות שטר פרוע. ויש לתמוה על הגאון שפתי כהן איך אישתמיטתיה ליה דברי רשי' הללו ועוד אפילו לסברת מהרש"א קשה דהרי מוכח להדיא דרשי' מוקי פלוגתייהו בשטר גדול שהרי כתב בד"ה הכא בכותבין שובר ואי אמרת כיון דראוי לצור על פי צלוחית הא בעי אהדוריה ללוה כו' ואי מיירי בשטר קטן דאינו ראוי לצור על פי צלוחיתו מאי מקשה רשי' וגם מדברי התוס' מוכח כן שהרי הקשו למ"ד במודה בשטר שכתבו פליגי הרי ראוי לצור על פי צלוחתו [צלוחיתו] אף לתנא קמא ומוכח מזה דבשטר גדול מיירי. ועוד שהרי לרב יוסף דאוקי פלוגתייהו באסור לשהות שטר פרוע אם כן לית לן טעמא לרבי יהודה לחיוביה אלא משום שראוי לצור על על פי צלוחיתו ובוודאי שאר אמוראי לא יחלוקו בסברא זו באופן דבין לרשי' ובין לתוספות קושיות מהרש"א במקומה עומדת וגם מכח הקושי' אחרונה שכתבתי נראה דהתלמוד אינו הולך על דרך התוספתא אמנם מדברי הרב המגיד פרק י"ח מהלכות שבת נראה דהוא ס"ל כן שהרי כתב שהרמב"ם פסק כהך ברייתא משום שהוא כתנא קמא דאידך ברייתא הרי להדיא מדבריו דס"ל דאם הוא כדי לכסות לכולי עלמא מחייב ור"י מחייב אפילו בפחות מכדי לצור על פי צלוחתו [צלוחיתו] ונראה מזה דס"ל דמיירי בדכתב שובר איברא שלא

מצאתי כלל להרמב"ם בחבורו שכתב דאסור לשהות שטר פרוע והוא פלא בעיני רק בפ"ג מהלכות עדות משמע מדבריו דאסור לשהות שטר אמונה אף על פי שיש לדחות וצ"ע ועיין בשלטי הגבורים סביב הריף מה שכתב לדעת הרמב"ם ודבריו תמוהים:

ת"ר המוציא שטר חוב. מגילת ספר לאוין י"א ע"ד:

תוספות ד"ה רבב. זרע יצחק:

תוספות ד"ה ת"ק. זרע יצחק:

דף עט.

לעבדו בכמה. מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"ה:

כדי לצור בו משקולת קטנה. עיין ב"ב פ"ט ד"ה ולא בשל עץ. ב"מ נ"ב ד"ה שיהא:

קתני מיהת כדי לצור בו משקולות קטנה. קשה לי אדמקשה מברייתא דתני רב שמואל בר יהודה לסייע ממתניתין דהא קתני סתם במתניתין עור כדי לעשות קמיע ובתיב' עור נכללו כל הג' מיני' ושמע מיני' דשאינו מעובד כמעובד ואין להקשות לפי סברא זו למה לא שיעור עור בקלף יש לומר אדם טורח לעבד כדי קמיע ואינו טורח לעבד לקלף גם אין להקשות למה לא שיעור בגט לפירוש רש"י יש לומר דמתניתין כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ודפתרא אינו כשר לגט:

תוספות ד"ה אלמא. קהלת יעקב י"ו:

תוספות ד"ה כדי כו' המפרשים הקשו לפירוש רש"י למה לא הקשו מחיפה נמי יהי' שיעורא בגט וקושיא זו לא מתורץ בתירץ הגמרא (ועיין במג"ש ולא הבנתי דבריו כי אדרבה להתוספות לא קשה מידי כי הם סברו דשיער גט גדול רק משום שחשוב לא מחייב בפחות וא"כ איך נאמר בחיפה להקל) ואפשר לומר דאפשר לפרש הברייתא הכי חיפה כדי לעשות קמיע וזה למ"ד עדי חתימה כרתי (דלמ"ד עדי מסירה כרתי שיעור' בגט) וה"ה דפתרא נמי שיעורא בהכי להך מאן דאמר דפתרא כדי לכתוב גט למאן דאמר עדי מסירה כרתי דפתרא כשר לגט ואם כן ה"ה חיפה ואפשר דמשום הכי הביאו התוספות הך פלוגתא דעדי חתימה ומסירה כלומר אף על גב שיש להקשות לרש"י מחיפה מכל מקו' יש לפרש הברייתא על הדרך שכתבתי כיון דאיכא פלוגתא ומיהא בלאו הכי בחנם פירוש הקונטרס כן ואפשר עוד לומר בכוונת התוספות כי כבר כתבתי דלכאורה אדמקשה מברייתא לסייע ממתניתין ואפשר דהתוספות סברו דבאמת קושיות הגמרא היא דרמי מתניתין ובריתא אהדדי אבל לפ"ז קשה למה לא הקשו ג"כ מדפתרא לזה כתבו דוודאי מדפתרא אין להקשות כי יש ליתן טעם למחלקותם דמשנה

אתיא כר"מ ובריייתא כר"א אבל במצה קשה מה טעם למחלקותם כי לא מצינו פלוגתא בזה אם אינו מעובד יהי' כמעובד:

דף עט:

תפילין על הקלף לצד בשר. עיין ב"ב י"ד ד"ה בגויל ששה טפחים:
על הנייר ועל המטלת פסולה. עיין לקמן קט"ו ד"ה מגילה:
על הגויל כשרה. באר יעקב צ' ע"א על הסוגיא ותוספות:
אלא כי תניא ההיא בספר תורה. הרמב"ם בפ"א מהלכות ספר תורה פוסל ס"ת אדוכסוסטס והוא לכאורה נגד גמרא דידן דמוקי ברייתא דכתבה על הקלף ועל הדוכסוסטס ועל הגויל כשרה בספר תורה ואפשר לומר דמר"ן הב"י כתב בי"ד סימן רפ"ח ראי' דמזוזה על הגויל כשר מדקתני מזוזה על דוכסוסטס דלמצוה הוא ויותר הוה ליה למתני מזוזה על הקלף ועל הדוכסוסטס לאשמועינן פסולה דגויל דיותר טוב לאשמעינן פסולה מלאשמעינן דמצוה על דוכסוסטוס ע"ש וכתב שגם דעת הרמב"ם נראה כן ויש לתמוה לסברא זו של מרן דאם כן איך קאמר הגמרא ולטעמך תפילין אגוויל מי כתבינן דהא לפי הך הוה אמינא תפילין כשרין אדוכסוסטס ואם כן קלף דקתני בע"כ למצוה ואם כן יותר הוה לן לאשמועינן פסולה דתפילין על הגויל לפי סברת מר"ן אלא וודאי דהכרח מר"ן אינו הכרח. אמנם נראה ליישב דברי מר"ן דיש לדקדק למה לא אמר בקצרה תפילין אגויל מי כתבינן ולמה קאמר ולטעמך. אמנם נראה שהר"ן כתב מדקאמ' אילימ' מזוז' מזוזה אקלף מי כתבינן ולא קאמר מזוזה אגויל מי כתבינן ש"מ מזוזה אגויל כשר נמצא דזה כוונת הגמרא דקאמר ולטעמך כלומר דבוודאי קושיא זו באמת אינו קושיא דהא לפי סברת רב דתפילין כשרין על הקלף צריך לומר נמי בע"כ דכשרין אגויל וכסברת מר"ן. אמנם אתה המסייע דקאמרת מזוזה אקלף מי כתבינן ולא קאמרת מזוזה אגויל מי כתבינן שמע מיניה דסבירא לך דאפי' מזוזה דלא כשירה בקלף כשירה בגויל ואם כן קשה לימא מזוזה על הדוכסוסטס ועל הגויל דיותר טוב לאשמועינן פסולה דקלף אלא ש"מ דלא סבירא לך הנחה זו ולא סבירא לך. אע"ג שמזוזה כשרה על הדוכסוסטס ועל הגויל פסולה על הקלף מעתה יש לומר תפילין נמי אע"ג שכשרין בקלף ודוכסוסטס פסולין בגויל. ומעתה בע"כ צריך לאוקמי ברייתא בספר תורה נמצא דכל זה דצריך לאוקמיה בספר תורה לפי סברת המקשה דלא סבירא ליה סברת הב"י כמו שאמר ולטעמך אבל דעת המתרץ אינו כן רק סברת הב"י נכונה וא"כ לפי המסקנא

דמזוזה כשרה על הקלף ועל הדוכסוסטס כשרה נמי על הגויל מהכרח מר"ן ואם כן יש לאוקמיה הך ברייתא דכשר במזוזה ולא בספר תורה:

עיין בספר באר יעקב דף ב' ובה נמשכים מה שהקשה על הט"ז ומה שתירץ מהר"י איטינגן זה עולה לסוגיא דמנחות ולא לסוגית דכאן ע"ש כי קצרתי:

לימא מסייע ליה. באר יעקב דף ויו ז':

ר"מ הי' כותבה על הקלף. עיין מנחות ל"א ד"ה ר"ש בן אליעזר:

תוספות ד"ה קלף. עיין פרח מטה אהרן ח"א סוף סי' מ"ה:

תוספות ד"ה והא מדקתני סיפא כו' גם בב"מ שם כתבו כן. אמנם נראה שרשי' ימאן בזה. וסבר באמת כי קושיות הגמרא הוא דרישא וסיפא סותרים אהדדי והוא שיטת הרשב"א שם בב"מ והובא בשיטה מקיבצת שם דהמקשין לא אסיק אדעתיה הסיפא עד שתירץ לו המתרץ ואז נזכר מהסיפא. שוב מצאתי כן בספר שארית יוסף נתיב המשנה כלל ט':

תוספות ד"ה תפילין אגויל. באר יעקב קמ"ד ע"ד. זרע יצחק:

תוספות ד"ה הא מורידין עישין. באר יעקב ב' ע"ג יע"ש על הסוגיא:

דף פ.

הוציא שתי אותיות וכתב כשהוא מהלך. ראב"ן ק"נ ע"א:

כתיבתן זהו הנחתן. עיין לעיל ה' ד"ה אגוז. ודף י"א ד"ה לא יעמוד:

הוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא. עיין מנחות נ"ז ד"ה ואם נצלה:

והעבירה דרך עליה. עיין פסחים פ"ה ד"ה בנגררין:

ת"ר וכו' אבל כרמלית לא. חוות יאיר סימן קמ"ט:

רש"י ד"ה שתי אותיות בקולמס כל היכא דאיכא שתי אותיות. בא לשלול בזה דעת הרמב"ם שסובר דוקא בקולמס סגי בשתי אותיות משא"כ בדיו ובקולמסין בעי יותר משני אותיות כדי שיגיעו שתי אותיות על הקולמוס לזה כתב כל היכא דאיכא שתי אותיות סגי:

תוס' ד"ה אבל פיסלא כו' ד' אמות על ד' אמות. אמנם בגיטין ובחזקת הבתים נראה מדבריהם דלא בעי רחב ד' אמות רק ד' טפחים. ועיין במהרש"א שם ישוב לדבריהם וקרוב למה שכתב מהרש"א מצאתי כעת בחדושי רבי מאיר הלוי הנקראים יד רמה שם בחזקת הבתים אמנם מה שהשיג מהרש"א שם על מהרש"ל שכתב דאינו גבוה עשרה ורחב ארבע הוה מקום פטור וכתב דלא הוי מקום פטור בפחות מעשרה דבריו תמוהים וכבר הושג מהרב פני יהושע שם. ועיין מה שכתבתי להליץ בעדו במסכת גיטין:

באותו הדיבור אי נמי בגבוה יו"ד ואינו רחב ד' היינו מדאמר בגמרא שם אבל אי גבוה יוד אע"ג דלית בהו ארבע אמות ומשמע להו להתוספות מדקאמר סתמא אף על גב דלית ביה ד' אמות משמע דד' טפחים נמי לא בעי ומהר"ם לובלין נדחק בזה ועיין במהר"ם שיף בגיטין אמנם רבינו מאיר הלוי כתב דאלו הוה גבוה יוד ליכא מאן דפליג דהוי כמחיצה גמורה. ועיין דבר שמואל סי' קצ"ח אמרות טהורת דף מ"ד ע"ד:

עיין ברמב"ם פי"ח מהלכות שבת שפסק כרבה דכרמלית לא מפסקה ובהלכות זכייה ומתנה פ"א כתב כל המפסיק לשבת כגון כרמלית יע"ש ודבריו סתרי אהדדי ועיין בלחם משנה שם בהלכות זכיה ומתנה ובשו"ת רבי יעקב הלוי סימן קי"ח ובחוות יאיר סימן קמ"ט ומה שכתב שם הרב חוות יאיר דאיך יתכן הפסק כרמלית בין שתי שדות והלא שדה עצמה כרמלית היא דברים אלו לא הבנתי אם כונתו להקשות למה יפסיק כיון שהוא כרמלית זה אינו קושיא כלל והלא אפילו מצר וחצב מפסיק ואם כונתו להקשות איך אפשר לאשכוחי כרמלית בין שתי שדות הא נמי לא קשיא אפשר דמיירי ברקק מיס עמוק יו"ד כמו שכתב הרמ"ה או בית שאינו גבוה יו"ד דהוה כרמלית כדאמרינן בריש פרק קמא ובדעת הרמב"ם אפשר לומר דסבר דע"כ לא פליגי הכא בהפסק כרמלית אלא במוציא מרה"י לרה"ר ואם הוציא לשני רה"ר לא הוי הפסק אם אין חיוב חטאת בניהן דרה"ר אלים טובא ובטל לגבי ר"ה הכרמלית אבל במכניס מרה"ר לשני רה"י כ"ע מודה דכרמלית מפסיק שהרי רב יוסף אמר התם סתמא דפילסא לענין גיטין מקום אחר מקרי ולא מצינו חולק על רב יוסף שמע מיניה דברה"י סברא הוא דכל דבר מפסיק ולא הוצרך רבא לומר רשות שבת כרשות גיטין אלא להפסיק ברה"ר אבל ברה"י אין חולק ולענין פיסלא סבר הרמב"ם דהוה עמוד כמ"ש הרמ"ה ולא דבר תלוש דלכן השיג הרמב"ן שם בב"ב וכתב דלא מצינו דבר תלוש דהוה הפסק אמנם לפי מה שכתב הרמ"ה דהוה עמוד. ובלאו הכי צריך לומר כן ניחא יע"ש בהרמ"ה:

תוס' ד"ה אם לרפואה פירוש רבינו שמואל הוקשה להם דהא קיימא לן שכיח ולא שכיח אזיל לרבנן בתר דשכיח לחוחרא ואם כן כיון דרפואתו שכיח הוה לן למיזל בתר רפואה לחומרא ועוד דמ"ש כחול הא כל דבר שמוציא לרפואה חייב כדאיתא לקמן ריש פרק המצניע ולכן פירש רשב"ם דהכי קאמר דוודאי סתמא לא לרפואה אלא לקישוט ולכן בעי כשיעור ב' עינים רק קא משמע לן אם הצניעו לרפואה ובא אחר והוציא סתמא נתחייב אפילו כשיעור עין אחת על מחשבתו של ראשון אלא דלפי זה קשה איך קאמר דלקש' בב' עינים דמשמע דקאי אריש אם זה הכחול שהצניע אדם אחד לרפואה ובא אחר והוציא לקשט שיעורו בב' עינים ואיך אפשר להוציא שיעור שתי עינים הלא לא

הצניע רק שיעור עין אחד לרפואה (דאם הצניע כדי שתי ענים לרפואה והוציא אחר כדי עין אחד בוודאי לא מחייב אפילו לר"ש בן אליעזר וכן לרבנן אם הצניעו שיעור גדול יותר מכדי הצריך לרפואה והוציא אחר כך רק שיעור שצריך לרפואה לא מחייב דהא לא אחשביה) לכך קאמרו התוספות דהך ואם לקשט לא קאי אריש בהצניעו לרפואה אלא בלא הצניעו כלל מיירי וע"כ צריך לומר כן דמיירי אפילו בלא הצנעה דהא כתבו התוס' דסתמא לקישוט עומד ואם כן פשיטא דחייב אפילו בלא הצנעה כמו כל השיעורים בלא הצנעה המוזכרים בכל הפרק ומהרש"א נדחק גם נראה מדבריו דמיירי בהצנעה לקישוט ולא ידעתי למה:

דף פ:

כחול כדי ליתן על מלא כף סיד. עיין לקמן צ' ד"ה בורית:
קנה כדי לעשות קולמוס. פרי חדש במים חיים ב' ע"ג:

דף פא.

צרור כדי לזרוק בעוף. מרכבת המשנה ח"ב פכ"ד דשבת:
אבנים מקורזלות. עיין פסחים מ"ז ל"ה באבנים
רש"י חף קס"ד פותחות של עצם כן צריך להיות. זרע יצחק. וכוונת רש"י דהמקשן הוה סבר דהפותחות עצמן נקראין גם כן חף והפותחות גדול מתרווד והתרצין השיב דחפי של פותחות קאמר ולא פותחות עצמו והתוספות כתבו דהמקשן הי' סבר דחף של דלת קאמר דהוא גדול והשיב לו דשל כלים קאמר ולפרושפ הלשון דחוק:
רש"י ד"ה טמאים דכלי עצם ככלי מתכת מדנקט רש"י ככלי מתכת ולא נקט כלי עץ שמע מינה דסבירא ליה לרש"י דכלי מתכת וכלי עץ חלוקים דכלי עץ טהורים אפילו מדרבנן וכלי עצם טמא מדרבנן ועיין באורך בזה בספר מגיני שלמה שהוכיח כן ממקומות אחרים מרש"י דכלי עץ טהור אפילו מדרבנן וצדקו דבריו של המפרש לספר חסידים (הוא היה זקנו של אבא מ"ו החסיד ז"ל ושמו בקרבי) בסימן רפ"ג שכתב הטעם שרצה החסיד לפסול עצם לעשות ממנו קולמס משום דמקבל טומאה והוא כדעת רש"י ובשאלית יעביץ [יעבץ] ח"א סימן ק"ס האריך להשיג על מורי זקני וכתב דאין חילוק כלל בין עצם לעץ שמדאורייתא תרווייהו טהורים ומדרבנן תרוויהו טמאים וליתא כי דעת רשי' אינו כן דעץ טהור ועצם טמא. וכבר האריך במגיני שלמה ליישב דברי רשי' ועיין בחפץ ה' וגם מה שהשיג הרב יעבץ על מורי זקני שכתב דבעצם שייך טומאת נבילות לא

הבין כוונת מורי זקני וזה לשונו וגם עצם הוא מעוף טמא ובעוף טהור שייך נמי טומאת נבילות הרי דכוונתו שהוא ממין טמא דהיינו שהבשר בטומאת נבילות וזה פשוט:
תוספות ד"ה חפי פותחות כו'. ואף על גב דמשמע דמתניתן אתיא כר' נחמיא [לוח הטעות: דבריהם תמוהי' דהרי סיפא דטבעת לא אתי' כר' נחמי' וכמ"ש מהר"ם כצ"ל] וכמו שכ' מהר"ם ובע"כ צריך לומר דסבירא להו דרישא רבי נחמיא וסיפא רבנן וכך כתב בחזון נחום. אמנם הר"ש והרא"ש שם פירשו כרשי'. ועוד אפשר לומר בכוונת התוס' משום דלעיל דף נ"ט איכא תלתא תנאי תנא קמא ור"נ וחכמים. והנה בדעת תנא קמא יש לספק אי ס"ל כחכמים. ולכן הולך אחר הטבעות דאזלינן בתר מעמיד או דהוא לא הולך כשיטת חכמים אלא כר"נ דלא אזלינן בתר מעמיד אלא טעמא דאזלינן בתר טבעת משום שהוא משמש. וה"ה דאזיל בתר חף שהוא משמש ומתני' דכלים כת"ק אתי' דאזלינן בתר משמש הלכך אזלינן בתר חף ובתר טבעת דאלו לחכמים קשיא חף הא פותחות מעמיד הוא ואי כר"נ קשיא טבעת ובוודאי דהכי נרא' כי ג' תנאים הם דאם לא כן הוה ליה להגמר' להקשות חכמים היינו ת"ק אלא ש"מ כמו שכתבתי. וזה שכתבו התוספות שהקשו לרשי' דכתב דאזלינן בתר פותחו' ממשנה דכלים ואף על פי דכר"נ אין כוונתם לרבי נחמיא אלא לענין זה דחולק על החכמים ולא אזיל בתר מעמיד ואלו לת"ק אינו מפורש דהולך אחר המעמיד או לא רק ע"פ הכרח הקושיא חכמים היינו תנא קמא צריך לפרש כן ועל כל פנים כוונתם לומר דהמשנה לא אזלא בתר מעמיד לזה כתבו דהכא נמי רבי נחמיא היא ק אפשר לומר לחומר הנושא:
תוס' ד"ה אסור למשמש. זרע יצחק:

דף פא:

מיתיביה רבינא כו'. מדברי התוספות בביצה דף ל"ג נראה דלא הוי גרסו וחכמים אומרים או אפשר אף על גב דהוה גרסו הם מפרשים דהקושיא רק מר' אליעזר ולא מחכמים ואפשר דהוה מפרשים האי בעי' כפרש"י כאן משום טרחה ואי הקושיא מחכמים קשה קושיתם דכאן תיקשה מכולה שמעתן איך שרי לטלטל אבנים מקורזלות ולהכי מפרשים דמחכמים ליכא לאקשוי' דאפשר דלא פליגי חכמים במשנה בתרתי רק בהדלקה דלא כדש"י שמפרש בתרתי פליגי כי אין הכרח במשנה לפרשו כן אע"ג דנקטו ומדליק י"ל אי לא הוה קתני ומדליק הוה משמע דקאי אלחצות בו שיניו ובהדלקה מודו וא"כ כיון דחכמים דמתניתין לא פליגי על ר"א אין להקשות מחכמים דברייתא דהוה סתם במשנה ומחלוקת בברייתא והלכה כסתם משנה ולכן פריך מר"א דוקא וכיון דפריך

מר"א לא קשיא אכולהי שמעתא דשרי לטלטל אבנים מקורזלות דלר"א ניחא דהוה כמו שלפניו אבל על הגג שפיר קא קשיא ליה דהא ר"א לא מתיר אלא לפניו וגג לא הוה כלפניו מיהא תרוצם שם צ"ע שכתבו לחלק בין הדלקה לקיסם מטעם דאדם קובע לו מקום והרי המקשן הכא לא נחית עדיין להך סברא ואפשר דעל המקשן לא הוצרכו לתרץ דלא הוה ידע מהך ברייתא כל מה שבחצר מוכן הוא אבל הוצרכו שם לבאר לפי האמת דידעינן מברייתא דר"א ס"ל כל מה שבחצר מוכן הוא. א"כ צריך לומר משלפניו לאו דוקא לכן הוצרכו לחלק בין אדם קובע לו מקום כמו שמתרץ הכא:

צרור שעלו בו עשבים. קרית מלך רב ח"א כ"ט ע"ד:

האי פורפיסא. עיין ניטין ז' ד"ה דילמא לא היא:

ומי אמר ר' יוחנן הכי. דברי אמת בקונטרסים ט"ו ע"ג:

והא אמר ר"י הלכה כסתם. עיין עירובין צ"ג ד"ה לא תימא. ב"ק ע' ד"ה כסתם:

רשי' מדריש לקיש דאמר מותר. יצחק ירנן מ"ט ע"א:

רשי' ד"ה חייב משום תלוש כו'. ונראה לי דהאי חייב לאו דוקא ואע"ג דהתולש ממנו חייב חטאת וא"כ ג"כ קשה קושיות רשי' איך שרינן לקנח יש לומר משום תלישת עשבים וודאי לא חיישינן דאינו מתכוין ולא הוה פסיק רישא אבל נטילת הצרור וודאי פסיק רישא הוא ואי הוה אסור מדאורייתא לא הוי שרינן כן פירש הב"י בסי' שי"ב. אמנם הרב המגיד בפ"ח דשבת כתב דרשי' לא גריס גבי והתולש ממנו חייב חטאת אלא אסור. והב"י כתב עליה דאין צריך. והלחם משנה נדחק בזה. והפר"ח בספר מים חיים כתב דה"ה לא דק. ולענ"ד טעמא של הרב המגיד משום דלא הוה מפרש טעמא של רשי' דאינו חייב על גבי יתדות משום דכשהוא על גבי יתדות נמי מחובר מקרי דזה דוחק אלא משום דלא היינו מקום גידולי ואף כל הפורפיסא על הארץ לאו מחובר מקרי מן התורה. ולפי זה קשה למה התולש ממנו חייב הלא לקמן דף ק"ח מוכח דהתולש מעציץ נקוב חייב משום דהיינו רביתי' אם כן כיון דרשי' סבר דלאו היינו רביתיה לענין שאם הגביה מן הקרקע ואינו חייב אם כן ג"כ לענין זה לאו היינו רביתיה שאם יתלשו ממנו יהיה חייב לכן צריך לומר דרש"י באמת לא גריס והתולש ממנו חייב חטאת זה נראה לי נכון בכוונת הרב המגיד:

תוספות ד"ה וחכמים. זרע יצחק:

תוספות ד"ה והניחו. קהלת יעקב יו"ד ע"ב:

תוספות ד"ה והאמר ר' יוחנן. עיין יבין שמועה דף צ"א ומה שפירוש בדברי התוספות הוא נכון. ועיין זרע יצחק:

דף פב.

מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא. עיין זבחים פ"ז ד"ה אמרי ביה רב:
היה לפניו צרור וחרס תבואת שור קי"א:
פרק תשיעי
מנין לע"ז שמטמא במשא כנידה. מרכבת המשנה פ"ג א"ו דאבות הטומאת הלכה ה':
צא תאמר לו. תבואת שור קיא:
רש"י כותלו סמוך לע"ז במסכת ע"ז פירש רשי' דהבית גופה נעבד ובוודאי דהכי מוכח דאם לא כן כלי משמשין הוא ואיך אמר רבי עקיבא דמטמא כנידה ומשמשין וודאי לא מטמאי' כנידה אמנם הרמב"ם לא כתב כן. ועיין פני יהושע:
תוספות ד"ה אמר רבי עקיבא. שער יוסף קי"ב ע"ב ע"ג:

דף פב:

אמר רבה במשא דכולי עלמא לא פליגי פני משה ח"ב רנ"ב ע"א:
כי פליגי באבן מסמא. עיין נידה ד"ה באבן מסמא:
ולקשי' לנבילה ראיתי בספר קטן פלפולא חריפתא שהקשה אי הוי מקשינן לנבילה הוה מקשינן נבילה לע"ז הוה אמינא דאסורה בהנאה ולהכי איצטריך לגר אשר בשעריך ולא הוה שמעינן דלא תאכל איסור הנאה במשמע וגם באור חדש לפסחים הביא קושיא זו ותמהני שלא הרגיש כי ריח קושיא אין כאן כי טומאת ע"ז דרבנן והאי היקישא בכל הסוגיא הוא רק מדרבנן וזה פשוט. איברא יש לדקדק מאי מקשה ולקשיא לנבילה הא לא מצינו פסוק דאיתקש ע"ז לנבילה כמו דמצינו דאיתקש לנידה ושרץ ואין לומר דהקושיא על התורה דלכתוב הקישא לנבילה זה וודאי אינה כלום דהא הכל הוא מדרבנן. ונראה לי משום דמצינו בירמיה י"ו בנבילות שקיציהם ותועבותיהם הרי דע"ז קרוי נבלה:
רש"י נדה מטמא במשא דאיתקיש לזב. בע"ז דף מ"ז כתב רש"י טעמא דנדה מטמא במשא מדכתיב וכל אשר תשב עליו. והוא תמוה דקרא דהתם מטעם מושב אתא עלה. והרי יש חילוק בין מושב למשא. כמבואר ברמב"ם בהלכות מטמא משכב ומושב ותו דבנדה דף נ"ד אמר הגמרא מה נדה עושה משכב ומושב אף דמה עושה משכב ומושב ואי סלקא דעתך דמושב ומשא אחד והרי דם נדה מטמא במשא כמ"ש רש"י שם ואפ"ה עושה מושב. ודברי רש"י בע"ז צל"ע:
רש"י אליבא דר"ע בעי לה. גט מקושר ק"ל ע"ד:

רשי' למשמשיה תירוצא הוא ויש לדקדק מי לא ידע בזה דתירוצא הוא. ותו למה לא פירש כן רשי' לעיל בלישנא דרבה. ואפשר לומר משום דלפי מה שכתבו התוס' דמקשינן לחומרא משום דכתיב תזרם. אך כיון דאין לנו היקש אחר לשרץ בע"כ אנו מוכרחים לומר דלהכי איתקש לשרץ דלא מטמא באבן מסמא. אמנם ר"ע ימאן בזה כיון דיש לומר דהיקישא לשרץ לענין משמשין מעתה ראוי' להקיש לנידה לחומרא וכזה כתב רשי' לעיל בד"ה במשא דלהכי אהני היקש' לשרץ אלמא מכח היקשא דשרץ הוצכרו רבנן לומר כן. ולפ"ז יש לומר הא דקאמר הגמרא לעיל ור"ע למאי הילכתא איתקש לשרץ כו' לאו קושיא ותירוצא הוא לר"ע אלא אדרבה ר"ע מקשה לרבנן כיון דכל הכרח של חכמים הוא דלא מטמא באבן מסמא משום דאם לא כן למאי איתקש לשרץ קאמר ר"ע אדרבא כיון דיש לומר דאיתקש למשמשין מעתה ראו להקיש נדה לחומרא לטמא באבן מסמא אבל בלישנא דר"א דבע"כ צריך לומר דלא סבירא ליה הך סברא דלחומרא מקשינן כדמוכ' בסוף הסוגיא אף אם נימא דר"ע סבירא ליה כן מ"מ לא יכול להקשות מזה לחכמים ולפיכך בע"כ צריך לומר דהך ולר"ע קושיא הוא ולמשמשיה תירוצא הוא:

ומדברי רשי' אלו מוכח דרשי' הוי גריס ולר"ע למאי הלכתא ומה שכתב מהרש"ל לפירוש הקונטרס לא גרסינן לא ידעתי למה. ומה שכתב רשי' לעיל בד"ה דלא מטמא דהא אתקש לשרץ הך שלשה תיבות דהא אתקש לשרץ אינו מלשון הגמרא שרשי' מציין על זה אלא מה שמפרש רשי' מנפשי' אליבא דחכמים ובע"כ צריך לומר כן. דהא' הגמרא קאמר לא מטמא על אבן מסמא ואיך כתב רשי הטעם דשרץ מגע ולא משא הא ר"ע סבר אפילו משא אלא וודאי רשי' אליבא דחכמים קאמר:

תוס' ד"ה אמר רבה. תבואת שור קי"א. שו"ת פני משה רנ"ב:

תוס' ד"ה באבן מסמא וכו' מוקמינן לעליונו של זב באמת נוכל לומר כי רשי' ס"ל כהרמב"ם דעליונו של זב מדרבנן. וכתב הכסף משנה בפ"ו מהלכות מטמא משכב ומושב דקרא אסמכתא בעלמא הוא אלא שרשי' בנידה דף ד' הביא סברא זו וכתב שהוא שיבוש. ורשי' בסמוך דף פ"ג ד"ה בין אחרים הביא הך סוגיא דבנות כותים ומיקי לה בהיסט והרי רשי' סבר דהיסט ואבן מסמא חדא מילתא הוא ושפיר יש ללמוד תרווייהו מחד קרא ובע"כ מוכרח לומר כן בדעת רשי' שהרי כתב לקמן דאבן מסמא דומיא דהיסט ואי לאו מחד קרא נפקא מנא ליה לרשי' לומר דומיא גם מה שכתבו התוס' דבת"כ מוקי קרא למרכב לא מצאתי כן רק שמצאתי בת"כ תחתיו של זב ולא תחתיו של מרכב ועיין בקרבן אהרן שמפרש תחתיו של זב שהי' מרכב תחתיו. וזה נראה שיטת התוס'. אמנם רשי' יפרש שהי' תחתיו אפילו שאר כלים שאין ראוין למרכב:

באותו הדיבור ואמר ר"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא כו'. עיין מהר"ם בנידה שנדחק מאוד. ומהר"ם בנבנשתי הגיה בתוספות ולענ"ד כוונת אשר גם לזה נתכוין מהרש"ל על פי מה שכתב הרמב"ם בפ"ו מהל' מטמא משכב ומושב דאם היה כלים תחת אב הטומאה. שראוי' למשכב ומושב הרי היא אב הטומאה ואם היה אדם תחת אבן מסמא נעשה ראשון בלבד וידוע שאין ראשון מטמא מן התורה אלא אוכלין ומשקין בלבד. ולפי זה כוונתם מבוארת דאף על גב דהוה ממעטינן מדוה מדין משכב ומושב היינו משום שהוא טומאה חמורה לפי שאם הוא תחת אבן מסמא נעשה אב הטומאה אבל לעולם הוי אמינא אם יד של טהור הוא תחת אבן מסמא שיש עליו מדוה שאותו אדם הוא רק ראשון ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין שפיר ה"א דליטמא ע"י מדוה נמי להכי צריכין מיעוט ועיין עירובין כ"ז ד"ה כל שהזב נשא עליו:

תוס' ד"ה ורבנן כו' דאיצטריך היקשא דמת לכזית ויש לדקדק דהא השתא אילו לא נאמר היקש של שרץ אמרינן. ואם כן מהיכא תיתא נאמר בכעדשה עד דנצרך היקשא דמת לכזית ואין לומר משום דדם הנידה בכל שהוא דאם כן תיקשה לר"ע דסבר לחומרא מקשינן לנידה נימא במשהו אלא שבזה יש לומר בהכרח היקש דמת נאמר בע"כ כזית דאם לא כן היקש דמת למאי אתא דהא אי לא הוה יכולין לומר היקש דשרץ למשמשין אף ר"ע הוה מודה לחכמים אלא שבלאו הכי אין סברא לומר כן דהא לנידה מקשינין ולא לדמה והנכון כמו שכתב הרב פני משה דמסברא הוה ידעינן בכל שהוא כיון שהוא אסור בהנאה ואין להקשות לפי זה למה קאמר הגמרא לקמן מה שרץ בכעדשה ולא מסופק נמי על כל שהוא משום דהאיבעי' אליבא דרבנן הוא לר' אליעזר דמקשינין הכל לקולא וליכא לספוקי בכל שהוא דהא לענין זה וודאי מקשינן לשרץ לקולא דצריך כעדשה אבל כל שהוא לא:

תוס' ד"ה ולר"ע למאי הלכתא כו' פני משה ח"ב רנ"ב ע"ד:

תוס' ד"ה למשמשיה כו' משמע דאי לא דאיתקש לשרץ הוה מטמאין במשא ובאבן מסמא וכו' ולע"ד אין הכרח לפרש כן כוונת רשי' אלא שכוונתו לומר משום דר"ע סבר שאי אפשר להקיש ע"ז לשרץ משום דסבירא ליה דע"ז מטמא במשא ובאבן מסמא מה שאינו כן בשרץ אבל משמשים שפיר יקשה לשרץ שהרי אין מטמאין במשא אלא באבן מסמא וזה שכתב רש"י משמשין אין מטמאין אין כוונתו שזה נצרך ללמוד משרץ אלא כוונתו כיון דבלאו הכי אין דעת ר"ע שמשמשין טמאין במשא ובאבן מסמא ומשום הכי נוכל לתרצי שפיר אליבא דר"ע דהקש הוא למשמשין מה שאין כן אם ר"ע הי' סובר

שמשמשים דינים כע"ז עצמה לא היינו יכולין לתרץ כן ועיין עוד מה שאכתוב בסמוך בלשון רש"י:

והרמב"ם בפ"ו מהלכות אבות הטומאות כתב משמשי ע"ז מטמאין לאברי' ויש לתמוה מנא ליה להרמב"ם ועוד נראה מדבריו שם דבית ועציו ואבניו משמשי ע"ז הן ולפי זה נראה דגם במשמשים פליגי ר"ע ורבנן. ושוב ראיתי בפירוש המשנה שלו בע"ז שכתב ואין הלכה כר"ע בע"ז עצמה וכ"ש במשמשיה ולכאורה הדברים תמוהים שהרי נראה מסוגיא זו דבמשמשים ר"ע מודה דאיתקש לשרץ וכמו שכתב רש"י והתוספות ואפשר דלפי מה שכתב מהרש"ל הרמב"ם לא היה גריס ולר"ע למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה ואפשר נמי דרמב"ם מפרש דעל משמשי ע"ז קאי סוגין וקאמר רבה דבמשא כ"ע לא פליגי בין ע"ז בין משמשיה רק באבן מסמא פליגי בע"ז עצמה וקאמר ולר"ע למאי הלכתא לשרץ למשמשיה כלומר ע"ז גופה לנידה לבד איתקש אבל משמשיה לשרץ נמי איתקש דלא יטמא באבן מסמא אבל לנדה נמי איתקש לטמא במשא ונראה דרש"י בא לשלול זה הפירוש שכתב למשמשין שאין מטמאין לא במשא ולא באבן מסמא משום דלא נפרש כמו שכתבתי דמשמשים איתקש על כל פנים לנידה למשא ורק לענין אבן מסמא איתקש לשרץ לכן כתב דלא מטמאין כלל ורבנן סברו דבין ע"ז בין משמשיה אין מטמאין רק במשא ולהכי מקשה ולוקשי' לנבילה ומשני דאינה לאברי' ור"א סבר דבאבן מסמא כ"ע לא פליגי דלא מטמא כי פליגי במשא בין לע"ז בין למשמשיה ופריך ולר"ע למאי הלכתא איתקש לשרץ לר"ע למשמשין וכוונתו דמטמא לאברים המשמשין אבל במשא וודאי מטמא דהא קאמר במתניתן מטמאין כנידה ובית ועציו משמשין הן וקאמר ולוקשי' לנבילה וקאמר דלהכי לנידה ע"ז עצמה דאינה לאברי' וסבר הרמב"ם כיון דר"ע סבר כן דע"ז אינה לאברי' ומשמשי' ישנו לאברי' גם רבנן לא פליגי בזה וסברו ע"ז ומשמשיה איתקש לשרץ לענין טומאה וגם משמשים דמטמא לאברי' אבל ע"ז עצמה בע"כ אינה לאיברי' דלזה איתקש לנדה ע"ז עצמה דאל"כ אמאי איתקש לנדה. ויש עוד להרחיב בזה בברייתא דלקמן ע"ז כשרץ ומשמשיה כשרץ דיש גם לפרש על זה הדרך ואני אקצר:

דף פג.

מי אלימא ממתניתין דקתני תבואת שור קי"א:

רש"י ד"ה אלא אמר רב אשי. זרע יצחק:

דף פג:

חוץ מהיסט של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה. עיין בברכות כ"ח תוספות ד"ה שלא מצינו שנראה שלא הוה גרסו כאן שלא מצינו לו חבר אלא שלא מצינו בכל התורה דאי הוה גרסו חבר אין ענינו לאידך שלא מצינו שמביא שם התוספות:

ע"ז ישנו לאברים. קרבן אליצור צ"ט. משנה למלך פ"ו דאבות הטומאה ה"ד:

אקשיה רחמנא למת לטמוי. עיין סנהדרן י"ב ד"ה שעיקר:

ספינת הירדן. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דכלים ה"א וה"ג:

נלמדנו משק. עיין מנחות ל"א ד"ה שידה:

תוס' ד"ה ע"ז ישנה לאברים. קרבן אליצור דף ס"ח. גט מקושר ק"ל עד קל"א:

דף פד.

דתנן שלש עגלות הן. זרע יצחק:

ג' תיבות הן. עיין לעיל מ"ד ע"ב ד"ה מוכני:

ת"ר מדרס כלי חרס טהור. שו"ת דברי דוד סימן ח':

רש"י מפץ במת מנין כו' לפי שמצינו פשוטי אין כוונת רש"י לומר דבשרץ יהי' טהור לגמרי אפילו דחזי למדרס דהא במסכת נידה דף מ"ט גבי כל הראוי למדרס כתב רשי' דראוי למדרס מטמא בכל טומאות אלא כוונת רש"י דעיקר טהרת פשוטי כלי עץ מצינו בשרץ דאיתקש לשק ומת ילוף מניה לזה קאמר רש"י לפי שמצינו פשוטי כלי עץ טהורין ובא רש"י לבאר היכא מצינו שטהורין וכתב במגע טומאת שרץ שם מצינו דטהור ומת יליף מניה ועיין מה שאכתוב בסמוך בתוספות:

תוס' ד"ה ולחנניא נראה לר"י כו' תימא כו' מדברי רשיי נראה שמפרש הא דקאמר ולחנניא משום שיש מקום לומר הא דמטמא חנניא ספינת הירדן היינו ספינה קטנה שאפשר לטלטלה ע"י בני אדם אבל ספינה גדולה מאוד שאי אפשר לטלטלה אלא על ידי שוורים מודה חנניא דלא מטמא וקא משמע לן רבא דאפי' הכי מטמא חנניא מעתה הקשו התוספות תימא כי לולא דברי רבא היתה הסברא נותנת דספינה גדולה אינה טמא לחנניא רק רבא משמיע לן דהסברא אדרבה להיפוך דאפילו ספינה גדולה טמא א"כ מנא לן דפליג רבנן בהא אחנניא כיון דמסברא אמר רבא כן ולפיכך הקדימו התוספות הא דנראה לר"י דאפילו מ' סאה משום דלכאורה יש לומר דלחנניא אין חילוק בין ספינה לשאר כלים וכל שהוא יותר ממ' סאה אפי' ספינה טהורה רק מה שהוא למטה ממ' סאה ספינה טמאה אף על פי שצריך לטלטלה בשוורים כיון דרוב הכלים שהם למטה ממ'

א"צ לטלטל בשוורים. אמנם כל שהוא למעלה ממ' סאה דצריך דוקא לטלטל בשוורים בין ספינה בין שאר כלים טהורים דוודאי טלטול ע"י שוורים לא שמיה טלטול ולפי זה שפיר יש לומר כיון דחזינן דאף חנניא מודה למעלה ממ' סאה א"כ רבנן פליגי אף למטה ממ' סאה וסברי אדרבה לא פלוג בטלטול על ידי שוורים דלעולם לא שמיה טלטול אמנם כיון דנרא' לר"י דאף למעלה ממ' סאה טלטול ע"י שוורים שמיה טלטול ש"מ דסברא פשוטה היא ואין חילוק בין טלטול ע"י שוורים לטלטול ע"י אדם א"כ מה"ת יחלוקו רבנן ואף רבנן מודו דטלטול ע"י שוורים טלטול הוא:

תוס' ד"ה הנאה במדה. עיין לעיל דף מ"ד ע" בד"ה מוכן. ובמשנה למלך פ"ג מהלכות כלים הלכה א' ובפרק כ"ז שם הלכה א' ובפני יהושע:

תוס' ד"ה אמר רב פפא. זרע יצחק:

תוס' ד"ה מפץ וכו' ואמר ר"ת דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן כו'. עיין מהר"ם ומהרש"א. ואפשר לפרש כוונתם לבד מטומאת מדרס היינו שראוי למדרס כלומר דכלים של שיפה ושל גמי דראוי למדרס אז הם טמאים בכל טומאה מדאורייתא אבל אם אינם ראוים למדרס אינ' טמאים אלא מדרבנן. ומה שכתב מהרש"א דאתא למעוטי טומאת נבילות רש"י בסוכה דף כ' כתב בהדיא דכלי הראוי למדרס אף בטומאת נבילות טמא. ועיין ברמב"ם פרק א' מהלכות כלים הלכה יוד וריש פרק כ"ג שכתב להדיא דהך דמטמא מפץ במת אינו אלא מדרבנן שפשוטי כלי עץ ושיפה וגמי במדרס לבד טמאין מדאורייתא אבל בכל שאר הטומאות מדרבנן כי זה דכל המטמא מדרס מטמא במת הוא רק מדרבנן. ואפשר להעמיס זה בדעת ר"ת אמנם אפשר לומר דהרמב"ם לשיטתו דכל דבר הנלמד בי"ג מדות מדברי סופרים קרי לה כמו שכתב בכלל השני מספר המצות שלו. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"א דמקואות ה"ד:

דף פד:

ומה פכין קטנים. עיין חגיגה כ"ג ד"ה יצא זה:

והא אית ליה טהרה במקוה. עיין יראים דף ס' ע"ב:

הא יש צמיד פתיל עליו טהור. עיין יראים קכ"ג ע"ב:

ערוגה שהיא ששה טפחים. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלאים ה"ט:

שנאמר כי כארץ תוציא צמחה. מהר"ם לובלין כתב דהך קרא אסמכתא בעלמא היא. וכן נראה מדברי הרמב"ם. אבל הר"ש בכלאים כתב דלימוד גמור הוא:

רש"י ד"ה מי לא עסקינן. בתי כהנה בית וועד דף ד' ע"ב. גט מקישר קל"א ע"א:

רש"י וכ"ש כלאי זרעים דרבנן. מגילת ספר לאוין קנ"ג ע"ד. שונה הלכות ל"ו ע"ב. משנה למלך פרק א' דכלאים ה"א:
רש"י ד"ה והמפרש ד' גרעינים בד' רוחות טועה כו'. עיין מה שהקשה מהרש"א לקמן בתוספות ד"ה וקים להו והקושיא גם לרש"י כאן דילמא טעמא דהמפורש ד' גרעינים דוקת דצריך להיות ג' טפחים לבד ומקום הזרע ולא שייך כאן תירץ מהרש"א דהא באמת מפרש בארבע רוחות רק הקרנות ולא כל הרוחות וצריך לומר דרש"י סבר דאין סברא כלל לומר שיהי' ג' טפחים לבד ממקום הזרע ולכן הקשה שפיר. אמנם מהרש"א לקמן הקשה לתוספות שהרי נחתו לסברא זו והקשו זאת לקושיא אם כן נתרץ בזה סברא אחרת:
תוס' ד"ה ומה פכן. זרע יצחק:

דף פה.

חמשא בשיתא לא ינקו. עיין קדושין כ"ו ד"ה קרקע. ב"ב כ"ז ד"ה בחטה:
אמר רב ערוגה בחרבה. עיין בארוכה פירוש על הסוגיא בשו"ת ר"י בן מיג"ש הנדפס מחדש סימן כ"ו:
רשי ד"ה אחר רב ערוגה בחורבה כו' ואין צריך להמשיכן מכנגד איתן שבחבירו מפנים אלא טפח בתוספות סוף הדף הקשו על זה דאם כן האלכסון לא הוי ג' טפחים. ונראה לי דרשי' לשיטתו אזיל שאין הטעם משום יניקה רק משום היכר וכל היכא דהוי היכר שרי כמו שמפורש במשנה דלארבע רוחות שפיר הוי היכר רק אם הוא חמש כנגדו כמו הגרעין שבאמצע אז צריך היכר כשיעור יניקה וכאן אם מרחיק טפח לא הוי כנגדו ממש ולפיכך שפיר הוי היכר בג' טפחים דהיינו ב' טפחים ברוחב ואחד באורך ואע"ג דהוה באלכסון לית לן בה דכל היכא דהוה היכר לא קפדינן איניקה:
תוס' ד"ה וקים. זרע יצחק:
תוס' ד"ה לא תסיג כו'. זרע יצחק. לימודי ה' דף מ"ז ע"ב:
תוס' ד"ה הוי כו' שהרי אינו דורש כולם למה כצ"ל זרע יצחק. ועיין מהרש"א בעין יעקב:

דף פה:

הרוצה למלאות גנתו ירק. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלאים הט"ו:
תוס' ד"ה אמר ר' יוחנן וכו' ובלבד שיהא ג' טפחים בין זרע קרן זה לזרע קרן זה. לכאורה קשה דהא בוודאי איכא גי טפחים כיון שעיגל ה' אם כן לא נשאר מכל קרן פנוי כי אם טפח כמבואר בציור וגם בחכמת המדידה. ונראה לי דכוונתם באמת כן הוא שיעגל דוקא ה' ואם לא יעגל ה' על כל פנים לא יזרע יותר מטפח בכל הקרן אע"פ שאם עשה

עיגול פחות מה' נשאר בכל קרן יותר מטפח אעפ"ב אינו רשאי לזרוע יותר מטפח כדי שישאר בין קרן לקרן ג' טפחים ונראה שלזה נתכוון מהרש"א:

דף פו.

רישא דלא כראב"ע. לסברת הרמב"ם דאף לראב"ע צריך ג' עונות דוקא אפשר למצוא אף לראב"ע דפולטת ביום ג' טמאה אם עדיין לא הוה ג' עונות ועיין ברמב"ם בפירוש המשנה בפ"ח דמקואות ובמשנה תורה שלו בפ"ה דאבות הטומאות אלא שלא ניחא לגמרא לפרש כן משום דהוה משמע כל יום ג' טמאה והא ליתא דאחר ג' עונות טהורה ביום הג'. ואף דהשתא נמי דתני טהורה לא הוה לשון ברור דהא לפעמים טמאה מכל מקום אפשר דסמיך אלשון יום דמשמע יום ולא לילה וביום השלישי בוודאי טהורה היא כי דוקא בלילה אפשר להיות טמאה ועוד דכחה דהיתרא עדיף ליה וניחא ליה לתנא לאשמעינן ההיתר ודע דהרמב"ם פסק כראב"ע משום דגריס לקמן בגמרא אבל חכמים אומרים שלשה עונת והא כדברי ראב"ע לפי פרושו של הרמב"ם וכתב בעל המאור שגם בנוסחאות ספרדיות כן הוא ושכן הוא בירושלמי אף שבירושלמי שלפנינו אין הנוסחא כן אמנם בדברי הרב ברטנורי שפירש בדברי ראב"ע כפירוש רש"י דמצריך רק ב' עונות ואפילו הכי פסק כוותיה יש לתמוה שהרי חכמים לא סברו כוותיה בין אם יגרוס בדברי חכחים וי"ו עונת או ג' עונת. וכבר הרגיש התוספות י"ט במסכת מקואות בזה והרב בית דוד כתב דסבר הרע"ב דמתניתין משבשתא היא וגרסינן טהורה ולע"ד אינו נכון דהא במסכת שבת כתב הרע"ב א"נ רבנן דראב"ע ולית הלכתא כוותיה אלמא אי אפילו מתניתין דהכא לא אתיא כראב"ע אפילו הכי פסק הרב כראב"ע ותו אפילו אם נימא דסתמא דמתניתין דידן כראב"ע הרי סתם ואחר כך מחלוקת הוא במקואות ואפשר דעת הרב משום דהך מרחיצין הלכתא פסיקתא היא שלקמן פסק הגמרא כן ומשום הכי הקשה רישא דלא כראב"ע וכו' כלומר רישא דלא כהלכתא וסיפא כהלכתא ועל זה מתרץ הגמרא דלחד מאן דאמר באמת משבשתא היא כדי לאוקמה אליבא דהלכתא ולאידך מאן דאמר לא איכפת לן אם הוה דלא כהלכתא ועל כל פנים מוכח מזה דהלכתא כראב"ע דאם לא כן לא הוה מקשה הגמרא מידי רישא דלא כרא"בע כיון דאין הדינים שווים ולא הוה מחד ענינא לא איכפת לן אם יסתם התנא כב' תנאים רק מהלכתא קשיא ליה כמו שכתבתי. ועוד ראיתי להב"ד שהקשה מסוגיא דלקמן ש"ז במעי נכרית דמשמע דלא כראב"ע ולא ידענא מאי קושיא דהא הגמרא קאמר סתם ולא פירש בכמה זמן ושפיר שייך האיבעי' לכל הדיעות אי דינא דנכרית כישראלית לכל חד כדאית ליה אלא שנראה

שהרב בית דוד ראה בהר"ש במקואות שכתב בפי' שהאבעי' דלקמן ג' ימים וסבר הבית דוד שכתב כן בגמרא אמנם באמת הר"ש מדנפשיה מפרש לשיטתו שגורס בחכמים עונת ופסק כן אבל בגמרא לא נזכר כלל משום זמן:

מאן דלא מוקי כתנאי תנא רישא טהורה יד מלאכי כלל תע"ח:

ת"ר הפולטת ש"ז. לשון ערומים בהשמטות הרא"ם ל"א ע"ג. בירך יצחק מ"ב ע"א מגילת ספר לאוין נ"א ע"ד. חק נתן רי"ז. מרכבת המשנה ח"ג פ"ה דהלכות אבות הטומאות ה"י:

בשלמא ראב"ע כרבנן אפשר לומר דסבר ראב"ע כר' יוסי אלא שלא נתנה תורה לטבול יום ובע"כ פולטת ביום ו' טהורה ואם כן אף שבד' עבוד פריש' מוכח דפולטת בג' טהורה אלא שסובר הגמרא שאין סברא שיחלקו תנאים בזה אי נתנה תורה לטבול יום או לאו:

לעולם כר' יוסי הקשה בספר חקרי לב איך אפשר דר"י ור"ע סברו כר' יוסי הלא לקמן מקשי מברייתא דעשר עטרות ומשני לר' יוסי ז' חסרים עבד ולא סבירא ליה כאחרים ובמסכת סוכה והביאו התוספות לקמן דף קי"ד גבי חלבי שבת קריבן ביום הכפורים מוכח דר"י ור"ע סברו כאחרים ונראה לי דלא קשה מידי דהגמרא רצה לתרץ הך ברייתא דעשר עטרות ואפילו כר' יוסי אבל ר"י ור"ע סברו דלא כברייתא דעשר עטרות ובלאו הכי כתב הרא"ם בפרשת שמיני דר"ע חולק על הך ברייתא מדקאמר מישאל ואלצפון הי' משמע דמלואים לאחר הקמת המשכן והך ברייתא דעשר עטרות סבירא ליה דמלואים קודם הקמת המשכן ובמקום אחר הארכתי יותר מזה:

רש"י ד"ה לג' ימים כו' וקס"ד כו' דברי רש"י מגומגמין וכבר עמד עליהם מהרש"א וגם אין דרך רש"י במשנה לכתוב קס"ד רק על המקשן בגמרא ועיין ביצה דף ט' במשנה מוליכין סולם ובמהרש"א שם וראיתי בהר"ן שהעתיק לשון רש"י במשנה אות באות וכתב וזה לשונו וקס"ד דביום ד' פירשו מנשותיהן ותיבת עם יום הפרישה קאמר לא העתיק וכן נראה לי להגיה בלשון רש"י:

תוס' ד"ה מנין לפולטת כו'. הא וודאי דזבים ומצורעים שהיו באותו עת לא היו טמאים כלל אף לאחר מתן תורה כדמוכח בנגעים ובהוריות דף יוד אלא שקשה להם כיון דהקפידה תורה על טומאת קרי אף שבאותו פעם היה טהור ואף אח"כ ב"ק שקודם לזה טהורים היה להקפיד גם אזבים ומצורעים אף שאותו זב ומצורע אינו טמא לאחר מתן תורה ותירצו שטומאת קרי עיקר הטומאה בא מתחילה על ידי קלות ראש ולכן הקפידה תורה עליו ולכן פולטת אף על גב דלנשים לא בא ע"י קלות ראש מ"מ עיקר הטומאה מתחילה בא ע"י קלות ראש ולכן הקפידה תורה. וראיתי בתועפות ראם למהר"א גאטיניו דנתקשה בזה והניח הדבר בצ"ע. ולא קשה מידי וגם אישתמיטתיה ליה דהר"ם לא

מדיליה אמרה אלא דברי התוספות הן ומה שהקשה עוד שהרי לא היה זבים ומצורעים במתן תורה שנתרפאו לא קשה מידי דעל כל פנים היה להם לטהר ולא מצינו שנטהרו מטומאתם ועוד אפשר דהתוספות דהכא לא סבירא להו הך מדרש דנתרפאו ואף שבע"ז דף ה' כתבו שמצורעים נתרפאו במתן תורה כבר ידוע שתוספות בע"ז תוספות אחרים ונתחברו זמן רב אחרי שאר התוספות:

דף פו:

נתנה קאמרת או ראוי קאמרת. יש לדקדק מאי נפקא מיניה בזה אם נתנה או ראויה. ועוד היכא משני ראוי קאמינא מנא ליה הא דילמא לא טבלי רק בליל שבת ועיין בתפארת ישראל על הלכות נדה ולא הבנתי דבריו. אמנם נראה לי דלכאורה יש להקשות מהנך תנאי דסברי כרבנן אדנילף ממשה להוסיף יום אחד נילף מהקב"ה כשצוה ביום ד' על הפרישה הי' רוצה ליתן תורה ביום ויו ושמע מיניה דפולטת ביום ג' טהורה וצריך לומר דהקב"ה היה יודע שלא יפלטו ביום ויו ויוכל ליתן התורה אלא שלפ"ז קשה למה באמת הוסיף משה יום אחד וצ"ל דמשה היה סובר ניהי דהקב"ה רצה ליתן התורה כיון דטהורים הם על כל פנים הוה טבולי יום ואין ראוי ליתן התורה לטבול יום וזה הי' חומר' שרצה משה להחמי' שלא יהי' טבולי יום וא"כ בע"כ מוכרח דטבלו ביום ויו דאם לא כן למה הי' מוסיף משה יום אחד כיון שעיקר טעמא הי' שלא יהי' טבול יום אבל אי אמרינן באמת נתנה תורה לטבול יום הקושיא במקומה עומדת למה הוסיף משה יום אחד וצריך לתרץ זאת הקושיא בענין אחר למה קאמר ליה נתנה קאמרת וצריך אתה לתרץ הקושיא למה הוסיף משה יום אחד או ראוי' קאמרת אבל משה רצה להחמיר ולא קשה מידי ואמר ליה אדרבה ראוי' קאמינא משום הך קושיא ואין להקשות לפי זה מנא לן ללמוד שיעור עונת כיון דמשה עשה שלא יהי' טבול יום יש לומר דמשום זה לבד לא הי' משה מעכב נתינת התורה וגם משום עונת לבד לאשמעינן כמה עונת טמאות הי' יכול לאשמעינן במקום אחר כמו שכתב מהרש"א אלא וודאי תרווייהו איתניהו ומשום שני טעמים עשה משה. עיין למנצח לדוד י"ג ע"א:

ולטבלו ביני שמשא והקשה מהרש"א דילמא באמת ר"ע לא סבירא ליה בהשכמה עלה ע"ש ולרש"י לא קשה מידי דהא כיון דרש"י חולק על התוספות שמפרשים קושיא זו בה לראב"ע ולר' ישמעאל ובע"כ צריך לומר טעמא דרש"י משום דסבירא ליה דוודאי הך טעמא דמשה עלה בהשכמה שפיר הוה הכרח למילף מינה עונות אבל הך סברא דלטבול בני שמשי אין הכרח כלל ללמוד מזה עונת אם אין לנו הכרח אחר דפשטא

דקרא משמע דהקפיד הכתוב על הימים ולא על העונת ומשום הכי לא ניחא לי' לרש"י לפרש הקושיא על ראב"ע ור"י אמנם לר"ע כיון דכבר יש לנו הכרח לשיעור עונת מכח הא דבהשכמה ירד שפיר מקשה דנילף עונה יתירה דזה שפיר יכולין למילף כיון דעונת בלאו הכי מוכרח ולפירוש התוספות יש לומר דבאמת אר"ע לחוד לא הוה מקשי אבל כיון דמקשי אר"י וראב"ע אגב מקשה גם אר"ע ולהכי הקושיא האחרת ולטבלו בצפרא בשבת לא ניחא להו לפרש כפירוש רש"י כיון דאף לפי פרושם קושיא זו לר"ע לבד היא היינו יכולין לתרץ באמת דהכרח ר"ע מזה הוא ולא סבירא ליה בהשכמה ירד לפי שיטתם ולכן מפרשים קושיא זו על דרך מנא לן כלומר דנימא הכי והכי לחומרא ולרש"י לא ניחא לפרש כן דאין דרך לומר שיהי' ספק בזה מתי טבלו:

ש"ז של ישראל במעי נכרית. עיין ע"ז ל"א ד"ה דאכלו:

אשה הוא דאית לה פרוזדר. עיין בכורות מ"ו ד"ה דאדם:

בחד בשבתא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא פירש הקב"ה לא אמר מידי ולפיכך בע"כ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים אמר הקב"ה למשה ביום שני והוקשה לרש"י ניהי דלישראל לא אמר מידי משום חולשא דאורחא אבל הקב"ה אמר למשה ביום ראשון ורק משה לא אמרה לישראל רק ביום שני והוכיח רש"י דזה אי אפשר דמסתמא לא עלה משה כלל ביום ראשון שהרי כל עליותיו בהשכמה הי' ומיהא אי לאו טעמא דחולשא דאורחא הי' הקב"ה קורא למשה שאז בוודאי הי' עולה כי דוקא כשמשה עלה מעצמו הי' דוקא עולה בהשכמה אבל לפעמים הקב"ה קרא למשה באיזה עת שיהיה ומשה עולה וכן כשהקב"ה צוה לו לעלות ביום שלפניו אי לא אמר לו בפירוש הי' עולה ביום של אחריו בהשכמה וזה כוונת הרא"ם ומהרש"א בחידושי אגדות הבין כוונתו בדרך אחר ולכו השיג עליו שוישכם משה בבקר על פי ציווי הי' ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי דוודאי כשהציווי הי' ביום שלפניו לעלות למחרת הי' עולה בהשכמה אבל כשהציווי הי' לאותו יום עלה תיכף יהי' לאיזה עת שיהיה ביום:

תוספות ד"ה אמר ר' יצחק. למנצח לדוד י"ג ע"ב:

תוס' ד"ה וכתיב התם החדש כו' ויש לומר דניחא ליה למילף הזה ומשמע אי לא הוי הזה הוה ילפינן שפיר מדבר מבמדבר אמנם בפסחים כתבו דלא ילפינן מדבר מבמדבר ומשמע דלא ילפיגן כלל ואפשר לומר על פי מה שכתוב בקרבן חגיגה סימן צ"א דלפירש ר"ת דהחדש הזה לא נאמרה לישראל בר"ח בוודאי עדיף טפי ללמד מחדש הזה ממדבר ובמדבר כי שם הי' אמירה וכאן לא הי' אמירה כדאמרינן יומא קמא לא אמר ולא מידי נמצא שם בפסחים הביאו פירש ר"י דגם החדש הזה נאמרה בר"ח והי' אמירה וכאן לא

הי' אמירה אם כן אזדא ליה סברת הרב קרבן חגיגה לכן הוצרכו לומר דלא ילפינן כלל מדבר מבמדבר אבל כאן שכתבו פיר"ת יש לנו טעם שנלמד מהזה שלא הי' שם אמירה וגם כאן לא הי' אמירה ולא נילף מבמדבר ששם הי' אמירה לכן כתבו שפיר דניחא ליה למילף מהזה כיון דלה הוה אמירה אבל לולא זאת הוה ילפינן נמי מדבר מבמדבר:

דף פז.

בתלתא אמר להו מצות הגבלה. קרבן חגיגה דף ט"ז ע"ג:
שלשה דברים עשה משה מדעתו. שנות חיים ע"ו. בית שמואל על אבן העזר בהקדמה:
ומנא לן דהסכיס הקב"ה על ידו. גופי הלכות קמ"ג ע"ב:
יישר כחך ששברת. ארעא דרבנן מהדורא בתרא וי"ו. שנות חיים פ"ב ע"ד:
תוס' ד"ה היום כמחר. שנות חיים פ"ב ע"ד:
תוס' ד"ה ואתה פה עמוד עמדי. שנות חיים פ"ב:

דף פז:

וקמפלגי בשבת דמרה. קהלת יעקב ל"ח ע"ג באר יעקב י"ג ע"ד. עיין מקראי קדש דף ל"א ע"א:
כאשר צוך במרה. זרע יעקב בדרשות דף מ"ג:
ואותו יום ה' בשבת הי'. בית דוד א"ח ל"ד ע"ד. אמרי שפר:
לר"י ז' חסרים עבד לרבנן כו' על כל הסוגיא. עיין זכרון יוסף ז' ע"ב. חקרי לב רל"ד ה' ועיין מה שכתבתי לעיל בסוגיא דעונת:
רשי' ואם היתה שנה מעוברת. חקרי לב רל"ד:
תוס' ד"ה כאשר צוך כו' ואם תאמר כיון דבמרה איפקד. עיין ברש"י בחומש פרשת המן שכתב כי אף על פי שמשה נצטוה במרה מכל מקום לא הגיד להם לישראל עד אחר כך גבי המן וכן הוא בסדר עולם בהדיא דבאלוש נצטוה על השבת ומתורץ בזה קושיות התוספות כי שפיר הי' השבת ראשונה מזמן שנצטוה וכבר הארכתי בזה בקונטרס הדורות אשר לי וגם על הרא"ם יש לתמוה שהקשה איך נסעו מאלים בשבת למאן דאמר אתחומין איפקד ולפי דברי רש"י הנ"ל לא קשה מידי:
תוס' ד"ה לרבנן ח' חסרים עבד. עיין מהרש"ל וכוונתו דאף לפי האמת אמרינן דעבדוהו לאייר והא דקאמר ח' חסרים היינו מאותו סיון לסיון האחרת דכיון דזה הסיון הי' ביום ב' לרבנן וסיון האחר הי' ביום ד' כי ניסן הי' ביום א'. אם כן אייר בב' וג' וסיון בד' מעתה בע"כ צריך לומר ח' חסרים דאם לא כן לא יהי' סיון ביום ד' ובע"כ מוכרח הוא

כאשר כתבתי דהרי ניסן ביום א' אמנם מהרש"א סבר לפי האמת לא עברוהו לאייר לפי הברייתא דס"ע דפסח הי' ביום ו' וכן חולקת על הברייתא דלעיל דויסעו מאלים סבר דלא הי' בשבת וכן איתא להדיא בסדר עולם דבאחד בשבת הי' ומה שהכריחו התוספות לעיל מדכתיב ששת ימים תלקטוהו יש לומר כי אינו הכרח כמו שכתב הרב אבן עזרא בפירוש לתורה:

דף פח.

מלמד שכפה עליהם הר כגיגית. מהר"י קולן שורש ס"ג ע"ש שורש קס"ו תועפת ראם ל"ז ל"ח. משנה למלך פ"י דמכירה סוף הלכה א'. פרח מטה אהרן ח"א מ"ט ע"א ר"ה. תמים דעים דף פ"ט ע"ד. רצוף אהבה אשר הנחלים דף מ"ו. שנות חיים פ"א. פרשת דרכים מ"ט ע"ג. מנחת בכורים משכונת יעקב קנ"ז ע"ב:

מכאן מודע' רבה. צפנת פענח פ"א ע"ב מעיין גנים ס"ה. אש דת דף א' ע"ב. פרשת דרכים. חזון עובדיה ר"ב ע"ג. חיי עולם ט"ז:

הדר קבלוה בימי אחשורש. מגילת ספר לאוין א' ע"א. מנחת בכורים. משכנות יעקב קנ"ז ע"ג:

מאי דכתיב משמים השמעת דין. בני חיי ק"פ ע"ג. דת ודין נ"ז ע"ד:

בשעה שהקדימו נעשה לנשמע. משכנות יעקב קנ"ט ע"ב רכ"ג ע"ד:

וכולן זכה משה ונטלם. משכנות יעקב ק"ס:

מאי דכתיב כתפוח. מקום שמואל שער התרוצים ולשון התוספות שם:

עמא פזיזא. משכנות יעקב רכ"ד ע"ב:

תוספות ד"ה הדר קבלוה. שנות חיים פ"א. אשד הנחלים. פרשת דרכים. והמפרשים שציינתי בגמרא:

תוספות ד"ה ירדו ק"כ ריבוא. צפנת פענח קפ"ב ע"ד קצ"ו:

תוספות ד"ה פריו. עיין תענית כ"ט ד"ה של תפוחים ומ"ש שם:

דף פח:

לבבתני וכו' עין יוסף ק"ד ע"ד. משכנות יעקב קי"ד ע"ג:

מה לילוד אשה. עין יוסף ק"ט ע"ד. משכנות יעקב ק"נ ע"ב:

רש"י הנעלבים. צפנת פענח קל"ג ע"ד קמ"ו מעיין גנים פ"ה ע"ב:

תוס' ד"ה מה פטיש. שפתי ישנים ק"ו ע"א עין יוסף י"א ע"ד. עיין סוכה נ"ב ד"ה אם ברזל. סנהדרן ל"ד ד"ה מה פטיש:

דף פט.

ואף מלאך המות מסר לו. עבודת ישראל דף וי"ו ע"ב. משכנות יעקב קנ"ח ע"ג:
מצאו להקב"ה שהי' כותר כתרים. צפנת פענח ק"ס ע"ד:
כלום יש עבד שנותן שלום לרבו. עיין ב"ק ע"ג ד"ה כדי שאילות שלום:
לסוף ארבעים יום. בית דוד א"ח פ"ח ע"ד. ב"ק פ"ב ד"ה כדי שלא ילינו.
תוס' ד"ה מדבר ציין. חזון עובדיה קכ"א ע"ג:

דף פט:

דל עשרים דלא ענשת. תבואת שור קי"א:
תבליו כדי כו' זרע יצחק:
תבליו שנים ושלשה שמות. עיין מעילה י"ח ד"ה תני:
תוס' ד"ה תבלין וכו' אבל תימא. לכאורה נראה שכוונתם למה שהקשה הר"ש בפ"ב דערלה אבל א"כ התירוץ מבואר כמו שכתב שם הר"ש ולכן פירש מהרש"א פירש אחר ועוד יש לפרש באופן אחר ואני קצרתי:
תוס' ד"ה אסורין ומצטרפין וכו' מצטרפין למלקות פירש שלא נפלו לקדרה אלא אכלם בעין מצטרפין ולכן הוקשה להם בסוף הדיבור דלר"ש אי אפשר לפרש כן דהא לדידי' לא בעי' צירוף אבל אין לפרש כוונתם ומצטרפין למלקות נמי בנפלו לקדרה דא"כ מה הקשו מר"ש דלא בעי צירוף הא מסקי התוספות בע"ז דף ע"ח דלר"ש דוקא בעין לא בעי צירוף אבל ע"י תערובות בעי צירוף:

דף צ.

הכי נמי חזי למתק. עיין שו"ת מעיל צדקה דף ע"ח:
כבריתא עיין ע"ז י"ד ד"ה תורניתא:
פלפלת כל שהוא. זרע יצחק:
אף משמשי ע"ז. משנה למלך פי"ד דאבלות הכ"א. עיין רמב"ן בלא תעשה קצ"ד בהשגותיו על הרמב"ם ועיין מה שכתבתי סוף כלל גדול:
ר"י בן בתירא אמר חמשה. פרי חדש במים חיים ב' ע"ב:
רש"י ד"ה פלפלת ואינו פלפלת שלנו יש לפרש דבריו דאי הוא פלפל שלנו א"כ הרי הוא בכלל תבלין במשנה דלעיל וכן נראה שהבין הר"ש בפרק ב' דערלה ועוד יש לומר

שכוונת רש"י דאי פלפל שלנו הוא הרי הוא בכלל בשמים השנוים במשנה ועיין בט"ז י"ד סימן ק"ח בסופו ובנקודת הכסף שם ובתי"ט:

תוס' ד"ה הואיל וראוין. לפירוש ר"ת בדיבור הקודם דמצטרפין היינו ביבש שפיר נקט הואיל וראוי דהרי ביבש אין ממתקין וצריך לומר דהתוספות כתבו כן לפירוש ראשון ועיין בע"ז ועיין בתוספות בע"ז ובתשובת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן ר':

שם באותו דיבור וא"ת כו' עיין בי"ד סימן צ"ח בסופו דשני איסורין אין מצטרפין לאסור ולא עוד אלא שהאחד מעלה את חברו ובוודאי דשני איסורין נותנין טעם אלא שאין טעמם שוה ולכן הוקשה להם דאי תבלין נותנין טעם שוה בכל איסורין אסור ואי אין נותנין טעם שוה למה יצטרפו בתבלין יותר משאר איסורים ותירצו דוודאי גם תבלין אין נותנין טעם שוה אלא שעל כל פנים הטעם היוצא בין שניהם לשבח מה שאין כן בשאר דברים שאין טעמם שוה טעם התערובות לפגם הוא ועיין בכנה"ג סוף סימן צ"ח ובבאר שבע. ומזה יש להקשות לדעת הראב"ן שהביא בהגהות או"ה דכל שני איסורין שאין טעמם שוה מצטרפין דמה יענה לקושיות התוספות דמ"ש תבלין דנקט וצריך לומר דראב"ן סבירא ליה כפירוש ר"ת דמצטרפין היינו ביבש ולא ליתן טעם אלא למאתים ובהא וודאי כולי עלמא מודו דשאר שני מינים אין מצטרפין רק מין אחד בשמא או בטעמא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולהכי קשור הך וא"ת שכתנו התוספות למה שכתבו קודם דראוי לאו דוקא דזה אזיל לפירוש ראשון דמצטרפין למלקות בנ"ט כאשר כתבתי מה שאין כן לפירוש ר"ת לא קשה מידי נמצא דבקישיתם הי' סוברים כסברת הראב"ן ובתרוצם תירצו דלא אלא להך פירושא שאר מינים אף על פי שנותנים טעם לפגם הם ולפיכך שרי ודוקא לפירוש ר"ת יש לאסור:

תוספות ד"ה תרי גווגא אהלא. זרע יצחק:

תוס' ד"ה לא יפחות ממעה כסף. עיין בברכת הזבח דף קמ"ו ע"ב:

תוס' ד"ה המוציא וכו' בבת אחת ואפילו רבה דמחייב אליבא דר"א כן צריך להיות. עיין מרכבת המשנה ח"א פי"ח דשבת הכ"ו:

דף צ:

חגב חי. חקרי לב רכ"ד:

אי הכי טהור נמי ורש"י ותוספות. בית עקב דף ע"ה ע"ג. עיין משנה למלך פי"ז דאסורי מאכלות הלכה כ"ז. קהלת יעקב דף י"ז י"ח:

וקעבר משום בל תשקצו. עיין ע"ז ל"ח ד"ה לעולם.

תוס' ד"ה ועובר משום בל תשקצו וכו' וסתם מתניתין זהו קושיא אחרת כמו ועוד קשה:

דף צא.

פרק עשירי

(**תוס**' ד"ה וכל אדם) [כל התוס' הזה שייך לדף-הגמרא צ' עמוד ב']. תימא. עיין בקול הרמ"ז ישוב נכון לזה:

הוציא חצי גרוגרות לזריעה ותפחה. שער אפרים דף כ"ב ע"ד. עיין מנחות נ"ד ד"ה דמעיקרא:

זרק כזית תרומה. התוספות מפרשים דלהכי נקט תרומה משום דבחולין לא איכפת ליה בטומאתן אמנם זה ניחא לפי שיטתם דהאי איבעי' הוא לענין האוכל עצמו מה שאינו כן לפירוש רשי' דצריך לומר דהאיבעי' היא לטמא אוכל אחר אם כן קשה למה נקט תרומה וצריך לומר דרש"י באמת לא גריס תרומה ושוב מצאתי כן במשנה למלך פח"י דשבת הכ"ז. עיין מרכבת המשנה במקום הנ"ל:

תוס' ד"ה או דילמא. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הכ"ז:

תוס' ד"ה אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן. הקשה בספר יערות דבש לשיטת התוספות דבעי כביצה לקבל טומאה מה הקשו רבנן לרבי יוסי הגלילי בפרק השוחט והמעלה דאמר טמא שאכל קדש טהור חייב וטמא שאכל טמא פטור שלא אוכל אלא דבר טמא ואמרו לו אף טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טמאוהו דלמא מיירי דלא אכל אלא כזית דחייב משום אכילה ואינו מקבל טומאה. ושוב מצאתי קושיא זו במשנה למלך ונראה לי דלא קשה מידי כי אין כוונת רבנן דאמרו לו להוכיח דטמא שאכל טמא חייב מדחייב טמא שאכל את הקדש דאם (לו) [נדצ"ל לא] כן היכא משכחת לה טמא שאכל את הקדש כיון דכי נגע טמאוהו דבוודאי על זה יש לתרץ דמיירי בפחות מכביצה ובלאו הכי יש לומר שתחב לו חבירו בבית הבליעה ובע"כ צריך לומר דכוונת רבנן להקשות לר' יוסי הגלילי דהא את הוא דאמרת טמא שאכל טהור חייב ולא חלקת בשיעור ומשמע מדבריך אפילו הכל כביצה חייב והא וודאי כיון דנגע בו טמאוהו. ועיין שער המלך ח"א דף ד' תועפת ראם ס"ח ע"א. משנה למלך פ"ד דטומאת אוכלין הלכה א' בהגה. קהלת יעקב כ"ו ע"ד. ידי משה קס"א ע"ש מלך שלם ח"א דף כ"ג ע"א. ועיין זבחים ל"א ד"ה אמר רב המנונא:

דף צא:

חזר והכניסו [כו'] פשיטא. קהלת יעקב כ"ו ע"ב:
עד שיוציא את כל הקופה. שער המלך ח"ד דף ב' ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פי"ב דשבת הי"א:
היה מגרר ויוצא פטור. עיין לעיל ח' ד"ה לא מחייב:
ואי סלקא דעתך אגד כלי שמיה אגד קדים איסור גניבה כו' בנסכא כו'. קרית מלך רב ח"א קס"ט ע"ד:

דף צב.

ברגלו בפיו. יבמות ל"ד ד"ה והוציא בפיו:
המוציא משאוי למעלה מיו"ד. עיין לקמן צ"ט ד"ה או דילמא:
דאמר מר אין השכינה שורה. משכנות יעקב פ"ו ע"ד ורש"י שם פ"ז ע"א:
תוס' ד"ה התם. מרכבת המשנה חלק א' פרק ט"ו דשבת ה"א:
תוס' ד"ה אשתכח דלמעלה מי'. זרע יצחק דף רע"ז ע"ג:

דף צב:

אנשי הוצל [עושין כן] בטלה דעתן. עדות ביהוסף ח"ב סימן כ"ז:
אף מקבלי פתקין לשון רש"י. קרית מלך רב ח"א (ה' יו"א) [לא ברור]:
זה יכול וזה אינו יכול. עיין ע"ז ס' ד"ה ואי מצדד:
תוס' ד"ה ואת"ל. צרור החיים ק"א ע"ג. מרכבת המשנה אלפאנדארי ס"ה ע"ג. יתר הבז מ"ג ע"א. עדות ביהוסף ח"ב סימן כ"ז. גופי הלכות דף כ' ע"א:

דף צג.

ר"ש סבר תלתא מיעוטי כתיבי. עיין על הסוגיא בארוכה קרית מלך רב ח"א דף ה' וביצחק ירנן ל"ט על הסוגיא:
(**ויש**) [**צ"ל ור"ש**] יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. קהלת יעקב א' ע"ד רש"י ותוספות וסוגיא. מגדנות נתן מ"ט נ':
אמר ליה רב המנונא (והא קא) [צ"ל דקא] מסייע (בהדן) [בהדיה]. מדברי רש"י נראה להדיא דהקושיא היא לפטור אותו שיכול כמו שכתב רש"י בד"ה מסייע אין בו ממש ולא מפטר אידך ונראה לי לפרש דעת רש"י שסובר דבוודאי זה שיכול חייב דכיון שאין חבירו יכול הרי עושה המלאכה לבדו ואפילו לר"ש דפוטר בשניהם אינם יכולים היינו

משום דהתם אף על פי שחבירו אינו כול מכל מקום הרי גם הוא אינו יכול ונמצא אינה עושה המלאכה כולה מה שאינו כן בהוא יכול וחברו אינו יכול היכול עושה כל המלאכה אמנם זה שאין יכול פטור אפילו למאן דמחייב בשניהם אין יכולים דהתם כיון שחבירו גם כן אינו יכול הוה כמו שעשה כל אחד המלאכה דלולא השני לא הי' נעשה אבל בזה יכול וזה אין יכול אם כן תלינו המלאכה בזה שיכול ולא בזה שאינו יכול דלא הוה רק מסייע אלא שאפשר לומ' במסייע שני פנים או דמסייע לא עביד מידי כלל באופן שאינו מחסר ממלאכות חבירו כלום ויש גם כן פנים לומר אף על גב דמסייע פטור משום דלא עביד כל המלאכה על כל פנים הרי הוא מחסר מקצת ממלאכות חבירו ואם כן חברו נמי פטור לפי שאינו עושה כל המלאכה ותירץ לו מסייע אין בו ממש כלומר דמסייע אין מחסר כלום ממלאכות היכול והיכול עושה כל המלאכה ולפיכך חייב והביא ראי' לזה מרכוב על גבי בהמה כו' לפי שיכולה לעמוד על שלש רגלים וסבר רש"י דוודאי זה דומה לשניהם יכולים דהא כל רגל עם ב' רגלים יכולים וכן רגל אחד עם ב' רגלים גם כן יכולים ומכל מקום מביא ראי' דמסייע אין בו ממש דמסייע לא מחסר ממקצת מלאכות חברו. דאי סלקא אדעתך דמסייע מחסר מקצת אם כן בע"כ צריך לומר דזה השיעור שהוא מחסר ממלאכות חבירו עושה הוא בעצמו אם כן קשה למה גבי זב טהור דניהי דהוא רק מסייע הרי על כל פנים מקצת מן הזב עליו דהיינו מקצת מן המשאוי שמחסר מחברו אלא וודאי צריך לומר דמסייע לא מחסר כלל ממלאכות חבירו ולפיכך טהור גבי זב שהרי על כל רגל יש לומר שהוא אינו עושה כלום רק הרגלים אחרים מה שאינו כן אי הוה מסייע מחסר ממלאכות חברו ועביד מקצת מלאכה הרי על כל פנים קצת משא על כל רגל וכן כל הראיות שהביא לקמן הם על אופן זה שהמסייע אינו מחסר כלום ממלאכות העושה אבל ממתניתין דזה יכול וזה יכול אין להביא ראיי' דלא מחסר מחלק חבירו דלעולם יש לומר דמחסר מחלק חבירו ואפילו הכי ניחא דפטור ואי לא (תחסר) [נדצ"ל נחסר] מחלק חברו רק אחד עושה המלאכה גם ניחא דפטור ולכן לא הי' יכול להביא ראי' מזה אבל מזב מוכח וודאי:

ויש לתמוה על מהרש"א שהקשה דהוה ליה להוכיח מזה יכול וזה יכול דוודאי אי הוה רש"י מפרש כפירוש התוספות דבא להוכיח דמסייע עצמו פטור א"כ שפיר יש להוכיח מזה יכול וזה יכול דפטור לפי סברת רש"י דכל אחד הוה רק מסייע אבל כיון שרש"י מפרש שבא להוכיח דמסייע אין פוטר חברו והלא היה יכול להוכיח ממתניתין ונראה לי דהוכרח רש"י לפרש כן דבא להוכיח דמסייע אין פוטר חברו משום שקשה לרש"י קושיות התוספות מהא דביצה ותרוצם וודאי דוחק טובא. ועיין (במהר צבי) [לא ברור

למי הכוונה] סימן פ"ג אמנם לפי מה שפרשתי דברי רש"י ניחא דניהי דרב זביד ורב אשי הביאו כאן ראי' דמסייע אין בו ממש ולא מחסר ממלאכות חבירו מקדשים דאי סלקא אדעתך שמחסר ממלאכות חבירו אם כן קיבל (בשמואל) [צ"ל בשמאל] אמאי כשר הא לא נעשה כל העבודה בימין ובוודאי צריך להיות כל העבודה בימין וכן עמד על הרצפה אלא וודאי צריך לומר דמסייע אין מחסר ממלאכות לבדו ונמצא נעשית העבודה כהלכתה. אבל אף על פי כן סבירא ליה לרב אשי ולרב זביד דהמסייע עושה איסור דרבנן ואטו שניהם יכולים דלשיטת רש"י הוה מסייע מי מותר לכתחילה משום הכי ניחא בביצה דאסרי לכחול העין אבל גבי קדשים לא קשה מידי דאי מדאוריית' כשר דמסייע אין עושה כלום מדרבנן אין יכולין לפסול הקרבן ואפילו אם תמצי לומר שעשה איסור דרבנן הקרבן לא נפסל. אטו מי שעושה עבירה בשעת הקרבת קרבן מי נפסל דוקא אם לא נעשה העבודה כהלכתה פסול ובוודאי לשיטת התוספות דהראי' הוא דמסייע עצמו פטור וזה מוכח מקדשים דאי סלקא אדעתך מסייע חייב הי' בקדשים פסול דהעבודה לא נעשית כתיקנה ושפיר הוכיחו דאפילו עשה איסור דרבנן הכי נמי לפסול מדרבנן כיון דטעם האיסור הוא שלא נעשית העבודה כהלכתה ולפיכך מוכח לשיטה התוספות דאפילו איסור דרבנן ליכא. אמנם לשיטת רש"י שפירוש לומר דאיכא איסור מדרבנן אמנם אין האיסור מצד חסרון העבודה דהעבודה נעשית כהלכתא אפילו מדרבנן כיון דמסייע לא מחסר מידי ולכן העבודה כשרה אף על גב שעשה איסור דרבנן:

ונראה לי לתרץ קושיות התוספות אף לפי שיטתם דהא כתבו לעיל דזה אינו יכול היינו אפילו שיכול רק שלוקח בענין שאינו יכול ולפי זה יש לומר דרב אשי ורב זביד לא סברו האי סברא אלא כל שיכול אף על גב שלוקח בענין שאינו יכול אף על פי כן יכול מקרי ולכן גבי כחול עין כיון דהוא יכול לעשות בעצמו כן יכול מקרי להכי אסור מסייע ור"כ סבירא ליה כסברת התוספות אמנם לא ידעתי הכרח התוספות אי ממקבל בשמאל אפשר דמי שאינו איטר אפילו אם רוצה אינו יכול בשמאל לבד וכן לעמוד על הכלי בלבד אי אפשר אפילו אם רוצה:

מסייע אין בו ממש ודברי התוספ'. בארות המיס ס"ו ע"ג:

ור"ש מטהר. באר שבע:

רש"י וחד יתירא למעוטי. קרית מלך רב ח"א ט' ע"א:

תוס' ד"ה אמר מר זה יכול. יצחק ירנן ל"ט:

תוס' ד"ה אמר רב זביד משמיה דרבא. מהר צבי פ"ב:

תוס' ד"ה ור"ש מטהר. מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דמשכב ומושב ה"ד:

דף צג:

פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי. ביצה ל"ט ד"ה ותיפוק ליה:
את המת במטה. משנה למלך פי"ד דאבלות הכ"א:
תוספות ד"ה ששגג על האוכלין והזיד על הכלי. ולא התרו בו משום דלפירש"י באמת חייב סקילה על המזיד אבל לרשב"ם דלא ניחא ליה לפרש לשון חייב על המזיד אם כן אי אפשר לומר שהתרו בו על האוכלין דאם כן הי' באמת חייב והי' חוזר לשון חייב אף על המזיד הקושיא מאי אף כפרש"י לכן מפרש שלא התרו בו ואינו חייב כלום על האוכלין ולא קאי חייב רק על הכלי והקושיא מאי אף כיון דלא חייב כלום על האוכלין:
באותו דיבור (דמיירי הכל במזיד) [צ"ל: איירי הכל לענין סקילה] וה"פ. משום דלפרש"י יש לפרש הרישא ששגג בכלי והזיד על האוכלין דלרש"י מקרי זה שב מידיעתו ואשמעינן דאילו הי' הכלי צריך לו בכי האי גוונא חייב אבל לשיטת ר"י בכה"ג לא שב מידיעתו הוא ואפילו הכלי צריך לו פטור ואם כן רישא במאי מיירי עד שמכח קושיא זו הוצרך ר"י לפרש פירוש זה דהיה יכול לפרש כפשוטו שפטור באוכלין מהאי טעמא דלאו שב מידיעתו הוא כמו שפירש הרשב"א בחדושיו אלא דקשיא ליה הרישא ונדחק מאוד ע"ש ולכן מפרש ר"י דמיירי הכל לענין סקילה ואתיא שפיר הרישא אף לפירוש זה ומהרש"א נדחק מאוד:

דף צד.

שגג על האוכלין והזיד על הכלי. עיין פסחים כ"ט ד"ה ר' נחוניא ומ"ש לקמן בדף ק"ב:
שגג בזה ובזה ונודע לו כו' עיין לעיל צ' ד"ה המוציא:
בן בתירא ור"נ אמרו דבר אחד. שער המלך ח"א כ'. באר יעקב קט"ז ע"ד קי"ט:
תוס' ד"ה ור"ש פטור וכו' וכן סותר על מנת לבנות עיין מהרש"א ומ"ש דמהקמת המשכן לא ילפינן לא ידעתי מנא להו לתוספות לומר כן כיון דהגמרא קאמר בהדיא לעיל בפ' במה מדליקין דילפינן מהקמת המשכן ויש מקום לומר דניהי דהתוספות כתבו לעיל דכיון דילפינן ממשכן לא בעינן שיהי' טוב יותר משלא הי' בנוי מעולם זה כתבו לשיטת רש"י דדברי רש"י יש לפרש בשני פנים כמ"ש בסוף הדיבור האחר כל היכא דלא ניחא ליה והי' רוצה שלא הי' בא כלל לזאת המלאכה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא כמו למירמא אימתא אאינשא ביתא אע"ג דהשתא שעשו שלא כהוגן וצריך לכעוס ולהטיל עליהם אימה ולשבר כלים מ"מ יותר הי' ניחא ליה שלא היה עושים שלא כהוגן ולא הי' צריך לכעוס ומלאכה שאינה צריכה לגופה היא לפ"ז כל סותר מלאכה שאינה צריכה

לגופה היא דוודאי ניחא ליה יותר שלא היה צורך לסתור ולזה צריך לומר דילפינן ממשכן דאפילו הכי חייב ויש עוד לומר בדברי רשי' דאע"ג דעיקרו של דבר לא ניחא ליה ורוצה שלא היה מכל מקום השתא שאירע הדבר וצריך לו שצריכה לגופה היא כגון יריעה שנפל בה דרנא דוודאי היה ניחא לו שלא היה בה נקב מעולם. מכל מקום השתא שאירע שנפלה בה נקב הוא צריך למלאכה. ולפי זה גבי סותר שפיר מקרי מלאכה שצריכה לגופה אם סותר על מנת לבנות בבין יותר טוב אף על גב שהי' ניחא לו שלא הי' שם בבין מעולם ולא הי' צריך לסתור וכן לשיטת התוספות במלאכה שאינה צריכה לגופה יש לומר כן ולפי זה בוודאי יש לומר דאף על גב דבמשכן לא הי' טוב יותר מן הראשון אף על פי כן לענין שבת צריך לומר כן דלא גרע סותר משאר מלאכה שאינו צריכה לגופה דכלל גדול הוא מלאכת מחשבת בעינן ומי שהוא עושה כן שסותר ובונה בלי תועלת בכלל כסילים יחשב ולא חשיב מלאכת מחשבת וגבי משכן שאני שהי' על פי ציווי ה' והא דקאמר הגמרא לעיל דילפינן היינו לענין סותר ע"מ לבנות במקומו דוקא דזה אינו בכלל מלאכת מחשבת. אבל זולת זה לא בעי דומיא דמשכן אבל אי הוי אמרינן דלא הוי מלאכה שצריכה לגופה עד שטוב מאלו לא היה בנוי כלל וזה אי אפשר א"כ בטל מלאכת הסותר לזה צריכין לומר דילפינן ממשכן אע"ג דלא הוי כן חייב לזה נקטו התוס' כאן בפשיטות לפי שיטתם דצריך בבין טוב יותר מן הראשון וכתבו לרשי' אם נתפס. הפן השני כיון דהשתא צריך לאותו דבר מלאכה שצריכה לגופה היא אם כן קשה סותר אע"פ שלא טוב נמי לחייב דהא השתא צריך לו (ולא ניחא להו בחלוק שחלקתי לעיל) ואם נאמר כפן הראשון שכתבתי לדעת רשי' וא"כ לא קשה מסותר דבע"כ צריך לומר דילפינן ממשכן א"כ קשה מפיס מורסא. אמנם בחגיגה דף יוד נקטו לעיקר בכוונת רשי' סוף דבריהם דהכא דכל דלא ניחא ליה בעקרו של דבר מלאכה שאינו צריכה לגופה מיקרי ולפיכך הוקשה להם שם דסותר לא לחייב כלל אפילו לבנות במקומו וצריך לומר דלא ניחא להו שם בתירוצם דבמה מדליקין דילפינן ממשכן דזה דוחק דבכל מלאכת שבת מלאכת מחשבת בעינן. ועיין בכפות תמרים. ועיין מרכבת המשנה ח"א ריש הלכות שבת:

דף צד:

ר"י אחוה דמר בריה דרבינא. למנצח לדוד י"ג ע"ב:

תנן התם הקוצץ סימני טומאה. חזון נחום קדשים קל"ט:

הנוטל צפרניו זו בזו ולשון הר"ן. רדב"ז חדשות סימן תר"ף. קהלת יעקב י"ב ע"ד:

וכן הכוחלת. פרי חדש במים חיים ב' ע"ג:

המלקט לבנות מתוך שחורות. עיין ע"ז כ"ט ד"ה המסתפר:
והוא שפרשו כלפי מעלה. עיין מנחות י"א ד"ה מלמטה:
תוספות ד"ה אבל בכלי ד"ה חייב היינו כרבי יהודה וכן כתבו בבכורות דף כ"ה דכל עוקר נוצה ואינו צריך לו הוה מלאכה שאינו צריכה לגופה וכן הביא הרא"ש שם בשם הרמב"ן והודה לו הרא"ש אלא שאסר תלישת הנוצה. ויש לתמוה על הריב"ש בסימן שצ"ד שכתב בפשיטות וזה לשונו הנוטל צפרניו בכלי אף על פי שאין צריך לצפרניו ואזלי לאיבוד חייב אפילו לר"ש שהרי הנטילה היא המלאכה ע"ש ואיך כתב בפשיטות נגד כל גדולים הללו וביותר יש לתמוה על מהר צבי סימן פ"ב שכתב שאין ספק שדעת כל הפוסקים כהריב"ש חוץ מהתוספות והרי הרמב"ן והרא"ש מגדולי הפוסקים ולא סבירא להו ודעת ר"ח שכל דבריו דברי קבלה נראה כדעת הריב"ש (שהי') [נדצ"ל שהו'] פסק כר"ש במלאכה שאינו צריכה לגופה כמו שכתב הרמב"ן במלחמות ה' פרק כל כתבי ואלו הכא פסק כר' אליעזר כמו (שכתוב) [שכתב] הר"ן ואיך יצדקו שני פסקים הללו אם נאמר דנטילת צפרנים מלאכה שאינו צריכה לגופה היא אם לא שנאמר דצריך לצפרנים והוא וודאי דוחק גדול דאם כן גם להתוספות הוה ליה לומר כן אלא וודאי ר"ח סבירא ליה כריב"ש וכן הר"ן שהביאו נראה דעתו כן ולעיל בפ' כלל גדול ובביצה הביא הר"ן דברי הרמב"ן להתיר תלישת הנוצות (וכתוב) [וכתב] טעם הראשון של הרמב"ן ולא כתב טעם השני משום מלאכה שאינו צריכה לגופה נראה דכהריב"ש סבירא ליה ועיין בנקודת הכסף סימן קצח ומה שהקשה מהר צבי איך יתכן סתם משנה דלא כהלכתא ועוד יש להפליא שגם סתם משנה בערובין גבי חותכין יבלת מוכח דבכלי אסור איברא י"ל שטע' הפוסקים כר"ש משום דרבא בפ' נוטל סבירא ליה כוותיה ולפי מה שכתב הרמב"ן גם רב אחאי ורבינא בסוף המסכת פסקו כוותיה וידוע שיש כח לאמוראים לפסוק נגד סתם משנה:
באותו דיבור וא"ת דילמא רבנן כר"ש סבירא להו יש לדקדק הא אמרינן לקמן בדר"ש בן אליעזר דכל היכא דבכלי פטור אבל אסור ביד מותר לכתחילה ואי סלקא אדעהך דרבנן כרבי שמעון סבירא להו אם כן אפילו לכתחילה נמי מותר ביד והא חכמים אסרו משום שבות ויש לומר דהכי קמקשו דדילמא רבנן נמי כר"א סברו דאין חילוק בין יד לכלי אלא דר"א מחייב בתרווייהו ורבנן פטרו בתרווייהו מטעם מלאכה שאינה צריכה לגופה הא לאו הכי אפילו ביד הוה מחייבי ור"א ורבנן פליגי בפלוגתא דר"י ור"ש במלאכה שאינו צריכה לגופה ועל זה תירצו דאם כן דלכולי עלמא אין חילוק בין יד לכלי למה משמיע לן הפלוגתא ביד דוקא לאשמעינן נמי בכלי שלא נטעה אליבא דרבנן ונאמר דרבנן בכלי

מחייבי אלא וודאי האמת כן הוא שמחייבי בכלי ואין לומר דנקט ביד חידושא אליבא דר"א דאפילו ביד חייב חדא דיותר ניחא לאשמעינן אליבא דרבנן ועוד דמה שמחייב לר"א ביד אין חידוש דלפום הך סברא רבנן נמי הוה מחייבי ביד אי הוה סברו מלאכה שאינו צריכה לגופה חייב:

תוספות ד"ה פוקסת. יצחק ירנן ס"ב ע"ד. עיין מועד קטן ט' ד"ה פוקסת. כתובות ד' ד"ה פוקסת:

תוס' ד"ה וכי דרך אריגה כו'. הכא לא חשיבה אריגה בשער כמו בבגד פי' דבשער לא חשיבה קלייעה אריגה כמו בבגד שג"כ לא חשיבה קלייעה אריגה ודוקא בשק אמרי' לעיל דחשיב קלייעה אריגה. אמנם מדברי רשי' שם נראה דתיכי חלילתא בריש פרק במה אשה נמי אריגה קרי לה נר' מזה דכל קלייעה בכלל אריג וצריך לומר דרשי' ס"ל כוועד של התו':

מחתגי הרבני מהורר אברהם אויערבאך נר"ו

נשאלתי אני הצעיר על דבר המוהל שיש לו למול בשבת בעיר שאין בו מוהל אחר ותיקן צפרניו ערב שבת כראוי ובשבת נסדק הצפורן וכמו שאירע כמה פעמים אי רשאי לתקן צפרניו כראוי ואם תמצי לומר דאסור לו אי שרי על ידי חבירו ואם תמצי לומר דאסור אי שרי על ידי גוי. וזה תשובתי בע"ה:

גרסינן בפרק המצניע דף צ"ד ע"ב הנוטל צפרניו כו' וכן שערו ר"א מחייב חטאת וחכמים אוסרים משום שבות. אמר ר' אליעזר מחלוקת ביד אבל בכלי חייב אפילו לרבנן. וכתבו תוס' ד"ה אבל בכלי דברי הכל חייב היינו משום דסבירא ליה כר' יהודה דמלאכה שאינו צריכה לגופה חייב ואמר רבי אליעזר מחלוקת לעצמו פי' רשי' בהא הוא דמחייב ר"א דיכול לאמן ידיו לתקנו בלא כלי אבל לחבירו דברי הכל פטור דאינו יכול לאמן ידיו לתקנו בלא כלי. ופסק הרמב"ם פרק ט' מהלכות שבת כחכמים הנוטל צפרניו חייב משום גוזז והוא שיטול בכלי אבל ביד בין לו בין לאחר פטור וכן פסק הטור וש"ע סי' ש"מ סעיף א' אסור ליטול צפרניו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחרים. וכתב המגן אברהם למאן דאמר מלאכה שאינו צריכה לגופה פטור מירי בצריך לשערן כו':

וכתב הר"ן וזה לשונו מדמפרשי רבנן טעמא דר"א שמע מינה הלכתא כוותיה ויש מי שאומר דהלכתא כחכמים דאסרו משום שבות ומאן דאמר כר"א טפי עדיף דאיסור' דאורייתא הוא ולחומרא עבדינן עד כאן לשונו ועל זה תמה הבית יוסף וכתב ואיני מבין דבריו דכיון דחכמים נמי אסרי מאי שייך לומר לחומרא עבדינן. ועוד מאי קאמר משום דאיסורא דאורייתא הלא זה הוא מחלוקת אי מדאורייתא או מדרבנן עד כאן לשונו. ולא

זכיתי להבין דבריו. דהרי נפקא מינה טובא לדידן בין איסור דאורייתא לדרבנן דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או שעת הדחק. ולפי זה לרבנן שדי ליטול צפרניו בין השמשות ביד ולר"א אסור ועוד מצינו דכל דבר שהוא משום שבות מותר לומר לגוי לעשות כשיש שם מקצת חולי או קצת צער כמו שהביא הרב המגיד הגירסא בדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות שבת הביא המגן אברהם סימן ש"ו סעיף ה' דאפילו בקצת צער מותר. אלא דברי הר"ן פשוטים והכי קאמר משום דאיסורא דאורייתא הוא לרבנן בכלי דגם הם מודו ולכך יפה כחו מי שפסק כר' אליעזר אפילו ביד לחומרא הואיל דיש לו עיקר מן התורה וכמה פעמים מצינו חילוקים באיסורים שיש להם עיקר מדאוריית' או גזירת חכמים בלבד וזה ברור. והר"ן גופי' הקש' בפ' חביו' למה אסרו חכמי' לכבות דליקה בשבת והלא היא מלאכ' שא"צ לגופה ותירץ דאם הי' צריך לגופה היה אסור מן התורה ולכך אסרו אפילו באינו צריך דאין הכל בקיאין בזה לחלק בין מלאכה שצריכה לגופה ובין מלאכה שאינו צריכה לגופה לכך אסרו אפילו על ידי גוי דמתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה על ידי גוי אתו לכבויי. ועוד דשבות כדרכו אפילו על ידי גוי אסור עד כאן לשונו. וא"כ אף אנו נאמר דהפירוש בדברי הר"ן כאן דמאן דאמר כר' אליעזר ואסר נטילת ציפורן ביד כמו מלאכה גמורה ולא כמו שבות טפי עדיף. דאי נטלן בכלי הוה איסורא דאורייתא לחכמים ואם כן מתוך שאין הכל בקיאין לחלק בין כלי ליד טפי עדיף לאסור ביד אפילו על ידי גוי ובין השמשות כמו מלאכה גמורה. ולכך לא כתב הר"ן והלכתא כרבי אליעזר. אלא דקדק בלשונו לומר [ומאן דאמר כר"א טפי עדיף] והדברים פשוטים לעניות דעתי. אחר כותבי זה מצאתי כמו כן בשו"ת הרדב"ז חלק שני סימן תר"פ:

ומעתה זכינו לדין. ודייקינן מהני מילי דליטול ציפורן ביד לעצמו לר"א חייב חטאת ולדברי חכמים פטור ולחבירו אפילו לר"א פטור ובכלי לדברי כולם חייב. ולא תימא דוקא אליבא דמאן דאמר מלאכה שאינו צריכה לגופה חייב. וכדברי התוס' שם ואחריהם נמשך המגן אברהם סימן ש"מ וכתב דמיירי בצריך לשער. זה אינו דהריב"ש כתב דבמשכן הי' גוזזים עורות תחשים ולא הי' צריכים אלא לעורות כו' הביאו הרב תוספות שבת בסימן זה. ועוד דהרי הטור גופיה פסק מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ולא הזכיר מאומה בסימן ש"מ אי צריך או לא צריך והי' לו לפרש ולא לסתום. אי איסורא דאורייתא הוא או לא. ורבינו חננאל גופיה שהביא הר"ן לעיל דפסק כר"א סבירא ליה גם כן מלאכה שאינו צריכא לגופא פטור הביא הראב"ד פ"א מהלכות שבת אלא וודאי דכאן אפילו אין צריך לגופה נמי חייב:

והנה יש כאן מחלוקת בין האחרונים המה הש"ך וט"ז בהלכות נדה באשה ששכחה ליטול צפורניה בערב שבת או ערב י"ט שאירע ליל טבילתה הט"ז פסק סימן קצ"ט דאסור ליטלם על ידי גוי דכיון דאפשר בניקור למה נתיר על ידי גוי ונבטל שבות דאמירה לעכום ועוד הוא חומרא דאתי לידי קולא דהישראלית מסייעת בהטיות ידיה כו' והש"ך השיג עליו בספרו נקודת הכסף וכתב דהוה מסייע שאין בו ממש וגם הוה מלאכה שאינו צריכה לגופה דהא אינה צריכה לצפורנים והוי שבות דשבות על ידי עכו"ם מכל מקום אם אפשר ליטלו ביד עדיף יותר כו' והרב מגן אברהם הביא דבריהם סימן ש"מ ובאשר שדבריו מגומגמים פירש בעל תוספות שבת דבריו וזה הוא דלדעת הריב"ש שהבאתי לעיל בכה"ג מלאכה שאינו צריכה לגופה נמי חייב כמו גוזז עורות תחשים. נסתר ראיות הש"ך לכן אם אפשר ליטול ביד על ידי גוי מוטב ואם לאו שרי אפילו בכלי דכדאי הוא הטור לסמוך עליו בשעת הדחק דמלאכה שאינו צריכה לגופה פטור והוי שבות דשבות ודלא כריב"ש עכ"ל:

ולי הצעיר נראה דלא דמי כלל דגבי גוזז עורות תחשים על כל פנים לעורות הי' צריכים וא"כ הוה כחופר גומא וצריך לגומא דבוודאי חייב. אבל הכא גבי אשה וכי לאצבע היא צריכה. הא אינה צריכה אלא לסלק הלכלוך שתחת הצפורן ואם כן קיל יותר ממלאכה שאינה צריכה לגופה ואפילו לדעת הריב"ש בהא נמי מודה:

והנה תוכן השגת בעל הש"ך על הט"ז הוא חדא דמסייע שאין בו ממש לענין שבת הוא פטור ועוד דאפילו בכלי הי' נראה להתיר דהתוספות כתבו ב"פ המצניע דהך מתניתין אתיא כר' יהודה דמלאכה שאינו צריכה לגופה חייב ואם כן הרמב"ן והרשב"א ושאר פוסקים ראשונים ואחרונים דפסקו הלכה כר"ש אם כן אפילו בכלי אינו חייב חטאת ואם כן על ידי עכו"ם ליכא אלא שבות דשרי במקום מצוה וגם בלאו הכי יש פוסקים אפילו במלאכה גמורה מותר ע"י עכו"ם במקום מצוה וכמבואר בהר"ן סוף פרק ר' אליעזר דמילה וברמ"א סימן רע"ו אם כן הכא הוי תרתי למעליותא אלא כיון שאפשר ליטלן שלא בכלי למה נקיל בכדי אבל ביד מותר כו' והאריך להקשות על הטור וש"ע דפסקו סימן ש"א מלאכה שאינו צריכה לגופה פטור ובסימן שכ"ח פסקו דחייב חטאת ואפשר דבסימן שכ"ח לא מיירי מדין מלאכה שאינו צריכא לגופא רק דינא קא משמע לן. ונפקא מיניה היכא שצריך לצפורן שחותכו. אבל בלאו הכי אפילו בכלי אינו רק פטור אבל אסור עד כאן לשונו. והרב חכם צבי סימן פ"ב סתר דברי הש"ך ותוכן דבריו דוודאי בכלי חייב חטאת אפילו לרבי שמעון מכח טעם הריב"ש אשר הבאתי לעיל עד כאן לשונו:

ואני הצעיר לא זכיתי להבינו כי נראה לי דברי הש"ך כראי מוצקים. תחילה מה שכתב דלרוב הפוסקים בכלי אסור מדאורייתא וכך הוא שיטת הטור ובעלי הש"ע כמו שכתב הריב"ש ולא צריכינן למדחי סתם מתניתין וגמרא מהלכתא אלא אף לרבי שמעון חייב שהרי הנטילה היא המלאכה אף שאין צריך לצפרנים כו' עד כאן לשונו:

ואני בעניי לא ידעתי מי הם הפוסקים דבכלי אסור מדאורייתא אין אחד הלא אותן הפוסקים דמלאכה שאינו צריכה לגופה חייב חוץ מהטור שפסק כאן דבכלי חייב חטאת בע"כ מוכח דצריך לצפרנים כמו שכתב הש"ך דהרי הרב ב"י בסימן שי"ו פסק דמלאכה שאינו צריכה לגופה פטור. ולהרמב"ם חייב והרי עינינו רואות דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כדעת הטור וכן הביא בכ"מ בהלכות שבת פ"א מדברי הרמ"ך מה שקשה על הרמב"ם והרי"ף דפסקו מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ולכך כאן בסימן ש"מ לא כתב כלום מדין חיוב חטאת. רק כתב סתם אסור ליטול צפורנו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחרים דלפי דקים ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור לכך השוה אותם ביחד ואילמלא כיוון הב"י לדעת הריב"ש הי' כותב מדין חיוב חטאת כמו שכתב לעיל בסימן שכ"ח אלא בע"כ בסימן שכ"ח מיירי בצריך לשערן וצפורן. דבלתי זה אי אפשר לתרצו. אם כן גם הטור מיירי בסימן ש"מ גם כן בצריך לצפורן כו' ועוד מה שכתב הרב חכם צבי ומה שכתב הש"ך דבלאז הכי יש פוסקים דמותר לומר לגוי אפילו מלאכה דאורייתא במקום מצוה תמהני עליו דאזל בתר איפכא עכ"ל. והדבר ברור דהרב הש"כ הכי קאמר דהואיל דהר"ן פרק ר"א דמילה פסק דאפילו מלאכה מותר במקום מצוה כמו שכתב הרמ"א בסימן רע"ו כדאי הוא הר"ן לסמוך עליו במקום שבות דשבות:

וראיתי להרב מאמר מרדכי שכתב כאן עוד איסור על נטילת צפרנים דאף למאן דאמר מלאכה שאינו צריכה לגופה פטור בהא מודה דחייב דהרי חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה אחרינן דפטור הא צריך לגומא עצמה חייב והכא נמי אף שאין צריך לשער וצפורן (שמיסר) [שמסיר] מכל מקום צריך לצפורן עצמו הוי מלאכה שצריכה לגופה עכ"ל. ואחרי הסליחה (א"פ) [לא ברור] הדברים רחוקים כמזרח למערב דהטעם דחופר גומא בבית פטור משום דמקלקל הוא ואפילו להרמב"ם דפסק דמלאכה שאינו צריכה לגופה חייב בהא נמי פטור ולא ימצא דחייב חופר גומא אי דחפרה בשדה במקום שאין בו קלקול ואין צריך לגומא אינו חייב אלא לדעת הרמב"ם דפסק מלאכה שאינו צריכה לגופה חייב כמו שכתב הכסף משנה והרב המגיד ואי דצריך לגומא עצמה חייב משום בונה אליבא דכולי עלמא אבל הכא וכי לאצבע הוא צריך אלא להסיר הלכלוך שתחת הצפורן הא למה זה דומה לחופר גומא ואין צריך לעפרה רק להסיר דבר שתחת עפר

הגומא ואין צריך לא לעפרה ולא לגומא. דפטור אליבא דפוסקים מלאכה שא"צ לגופה פטור. והדבר ברור לכל מעיין:

אחרי כותבי זאת מצאתי תנא דמסייע לי הרב סדרי טהרה בסימן קצ"ח ות"ל כוונתי לרוב דבריו אחרי שסתר דברי החכם צבי מה שכתב על הש"ך ממסייע אין בו ממש האריך לדבר על דברי הריב"ש מה שכתב דבמשכן הי' גוזזים עורות תחשים אע"פ שאין צריך אלא לעור מנ"ל (שהיה) [שהיו] גוזזים עורות תחשים דילמא הי' עושים על ידי גירוד ומיחוק אבל גיזה לא היה אלא בצמר הצריך לתכלת והביא ראי' לזה וכן הרא"ש במסכת בכורות דמותר לתלוש נוצות העופות בי"ט לשחיטה דהוי מלאכה שאינו צריכה לגופה והוא חלק עליו מטעם אחר אם כן הרי הרא"ש והרמב"ן והתוספות דסבירא ליה מלאכה שאינו צריכה לגופה פטור. והריב"ש הוא יחיד נגדם. ואם תרצה לומר דהרא"ש והרמב"ן לא כתבו כן רק גבי שחיטה דלא משום העור הוא אלא משום צורך שחיטה אבל היכא שהוא לצורך העור באמת אסור אף שאינו צריך לשער מכל מקום בנדון דידן אינו צריך לצפורן אלא לצורך הטבילה עד כאן דבריו. והדברים ברורים אין בהם נפתל ועקש אפס מה שצידד שם בעל סדרי טהרה להתיר בניקור הצפרנים יותר מחיתוכם אינו נ"ל שהרי לדעת הראב"ד צפורן עצמו חוצץ וכן פסק הרמ"א בסימן קצ"ח כמו שהוכיח שם הש"כ מדבריו וכן פסק הב"ח א"כ אני הצעיר לא זכיתי להבין שאיך נתיר יותר דבר שלדעת פוסקים ראשונים נוגע לאיסור דאורייתא משנתיר דבר שלכולי עלמא אינו רק שבות ולרוב פוסקים אפילו שבות אין כאן מלבד שיש בניקור קצת איסור כמו שכתב בעל סדרי טהרה גופיה. לכן נראה לי להתיר יותר בחיתוך על ידי גוי וכן הסכים בעל א"ח סימן ש"מ שהיכי שאי אפשר

על ידי גוי בשינו או בידו יחתוך בכלי מכל המורים מדברים האלה שמעינן מיניה שמותר לומר לגוי במקום מצוה כגון טבילת אשה לחתוך הציפורן אפילו בכלי:

והנה בהך דאיירינן בענין מילה. דבר ידוע ומוסכם דמכשירי מילה אינם דוחים את השבת ולפיכך אסור להביא סכין אפילו דרך חצר שלא עירבו כנזכר ביורה דעה סימן רס"ו וסימן של"ו בא"ח אפילו שכח להביא סכין מערב שבת אסור להביאו בשבת על ידי עכו"ם רק היכא שאם עשהו ישראל אין בו אלא איסור דרבנן אבל במקום שיש גבי ישראל איסור דאורייתא אפילו ע"י עכו"ם אסור ולא תימא דוקא בשכח ולא הביא איזמל אבל אם הביא ונאבד מותר להביא אחר אינו כן אלא אפילו נאבד אסור וכן כתב הסמ"ג בשם בה"ג והביאו בהגהת מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה דהיכא דהביא איזמל ונאבד אינו מותר להביא אחר בשבת אלא על ידי עכו"ם ובמקום שאם עשאו ישראל אין בו

איסור דאורייתא עכ"ל. והנה מוכרח ע"כ הך דאמר ר"א מכשירי מילה שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת אפילו הביא ונאבד נמי מקרי אפשר לעשותו דהוי ליה למנקט פשרא וליתוב גבי סכיניה דלא לישמטיה איניש אחרינא אבל בצפרנים אין הדבר כן שאי אפשר לאדם לישב כל ליל שבת וידיו אסורים שלא ישמש בהם גם לפעמים נסדק הצפורן מבלי משמוש כלל כאשד הנסיון מוכית ואין אצבע דומה לחבירו בענין זה לכן אחר כל מה שהבאתי למעלה נאספו כל העדרים ראשונים ואחרונים נמנו וגמרו דנטילת צפורן אפילו בכלי אינה רק מלאכה שאינה צריכה לגופה. ודעת הריב"ש יחידאי היא נראה להתיר גבי מילה אלא דיש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דכאן גבי מוהל צריך לאצבע הוא כמו חופר גומא וצריך לגומא. זה אינו חדא דכשהצפורן מתוקנת מערב שבת ונסדקה אחר כך הסרת החתיכות הסדוקות אינו רק כמו הסרת הלכלוך גבי אשה ואין זה מתקן עכשיו דבהסרת הלכלוך הצפורן מתוקנת ועומדת כבר בוודאי אם לא תיקנה מערב שבת כלל אסור לתקנו בשבת כמו כל מכשירי מילה אבל אם תיקנה תערב שבת ואח"כ נסדקה א"צ אלא להסיר הלכלוך של חתיכת הסדק ואם אינו צריך לחתוך רק החתיכה שנסדקה אפי' ע"י ישראל בכלי מותר דהוי צפורן שפירשה רובה דנסדק הוי כאילו ניקב ונפרש וכן אמרינן בהלכות טריפות גבי גרגרת שנסדקה וגבי אתרוג עיין לקמן בהלכות אתרוג ובט"ז שם דנסדק גרע יותר מניקב וא"כ צפורן שנסדקה הוי כנפרש אבל אפילו אם צריך לחתוך קצת יותר מהסדק גם כן מותר על ידי גוי דהוי מכשירי מילה שאי אפשר לעשותן מערב שבת ואם כן אפילו לדעת בה"ג גבי נאבד הסכין כאן מותר שהרי אם עשהו ישראל אין בו איסור דאורייתא ובוודאי אפילו לדעת המחמירים ואומרים דזה הוי צריך לאצבע זה דוקא אם עושהו אבי הבן דהוא צריך לאותו אצבע או המוהל גופא במקום שאין מוהל אחר דיש לומר דהמצוה מוטלת עליו לעשותה אבל ישראל אחר אין המצוה מוטלת עליו ולא רמיה עליה ואפילו במוהל עצמו יש לפקפק אי מקרי רמי' עלוויה דלא סגי' דלא מהיל ואם כן כאן במקום מצות המילה החמורה שהדבר ידוע שאי אפשר לפרוע בלא חידוד צפורן נראה לעניות דעתי שאם נסדקה הצפורן ואין צריך להסיר רק הסדק אפילו על ידי ישראל מותר ואפילו יש לחוש שעל ידי הסרת הסדק מסיר גם כן מצפורן גופיה אינו חושש שזה דבר שאין מתכוין וכדאמרינן גבי פרה אדומה במסכת בכורות דף כ"ה גוזז במספריים ואינו חושש עיין בתוספות שם דזה מקרי דבר שאין מתכוין כו' ואם צריך להסיר יותר מהסדק מותר על ידי גוי בכלי (כי ביד או בשן אי אפשר כידוע) ואי ליכא גוי מותר אפילו על ידי ישראל אחר חוץ מאבי הבן והמוהל דלגבי ישראל אחר לא מקרי צריך לאצבע אבל היכא דליכא

ישראל אחר רק אבי הבן והמוהל לא מלאני לבי להתיר עדיין והדבר צ"ע מאוד אבל (ידי) [נדצ"ל על ידי] גוי פשיטא דמותר כן נראה לי להלכה ולא למעשה עד יסכים מו"ח הגאון נרו' על זה:

ועוד יש לעיין על זה גבי מוהל אי מקרי צריך לאצבע כמו שכתבתי למעלה מזה עד כאן דברי חתני הרבני נר"ו:

דברי חתני הרבני נר"ו כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת ומכל מקום אין דעתי מסכמת להקל בזה בוודאי אלו היה האיסור משום נטילת הצפורנים מקום יש להקל על ידי גוי ובפרטות אם אין שם מוהל אחר אך חוששני מאיסור אחר והוא תיקון אצבע שזה עיקר המלאכ' לתקן את האצבע ועושהו כלי וחוששני מאיסור דאורייתא וכל שהוא איסור דאורייתא אפילו על ידי גוי אסור כידוע ובלאו הכי דעת ריב"א במרדכי פרק לולב (הגוזל) [הגזול] דף ל"ג דכל מתקן מדאורייתא אסור בחדושי המאירי שנדפסו מחדש בפרק במה מדליקין הביא דעה זו דדוקא תיקון בעלמא כגון הפרשות תרומות ומעשרות הוא מדרבנן אבל תיקון מעליא אסור מדאורייתא. וכיון דמשום תיקון נגעינן ביה אין חילוק בין ביד בין בכלי אם לא שנאמר דהוה מלאכה כלאחר יד ומי מפיס הן אמת שיש לי כמה קושיות על דעה זו מכל מקום מפני זה לא נוכל לדחות דעות גדולי ראשונים והנה וודאי לענין איסור דרבנן יכולים לפסוק כהש"ך דמסייע אין בו ממש אבל לדעת הסוברים דהוה איסור דאורייתא מי יקל בזה במסייע לכן אין דעתי מסכמת להתיר ומי שדעתו רחבה מדעתי הוא יכריע:

דף צה.

כוחלת משום כו' ופוקסת. אדמת קודש ח"א ה' ע"ג וע"ד:

ת"ר החולב כו'. קהלת יעקב יוד ע"ג. עיין לעיל ע"ו ד"ה המוציא:

והרודה חלות דבש. עיין לעיל מגילה ד"ה דחשיב עלייהו:

שרא זילחא במחוזא. מלכי בקדש מ"ח ע"ב שדה הארץ פ"ה ע"ב. עיין לעיל כ"ט ד"ה גזירה:

התולש מעציץ נקוב. לשון רש"י משנה למלך פ"א דבכורים הלכה ט' עיין חולין קכ"ח ד"ה הטמא:

רש"י ד"ה וכן מילתא לאיסורא. מרכבת המשנה אלפאנדארי ס"ט ע"ב:

רש"י [ד"ה] משום שבות. יצחק ירנן מ"ט ע"ג:

תוס' ד"ה החולב. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת ה"ז:

תוס' ד"ה והרודה. ארעא דרבנן מה"ב סימן ה'. אורח לצדיק חא"ח י"ז ע"ב י"ט ע"א:

תוס' ד"ה ורמינהו. זרע יצחק דף רע"ז:

דף צה:

שורש כנגד נקב. זרע יצחק דף רע"ז. מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דטומאת אוכלין הלכה ט':
השתא שורש כנגד נקב מבעי' [בעאי] מינך. כתובות נ"ג ד"ה ותבעי לך:
חמש מידות בכלי חרס. מרכבת המשנה ח"ב פ"ו דברכות הי"א. עיין ב"ב קנ"ה ד"ה איתמר קטן. מנחות פ"ד ד"ה כאן בספינה. זבחים צ"ד ד"ה ל"ש. נידה מ"ט ד"ה אם כונסה:
ניקב כמוציא זיתים כו' כמוצא רימונים. עיין לעיל נ"ט ד"ה ורבי יוחנן. ערובי ד' ד"ה כל כלי. ב"ב ו' ד"ה שיעורן:
רש"**י** ד"ה טהור. זרע יצחק דף רע"ז:

דף צו.

תוספות ד"ה הא ברברבי. מרכבת המשנה ח"ג פכ"ב דטומאת מת ה"ה:
תוס' ד"ה לענין צמיד פחיל כו' ובנקב כי האי (איך הנכנס טומאה) [לפנינו במהרש"א: נכנסת הטומאה] כצ"ל וכן העתיק מהרש"א:
באותו דיבור והא דבעי רבא התם אגף חצי כצ"ל:
פרק אחד עשר
(**היה**) [**היו**] שתיהן בדיוטא אחת. עיין ב"ב ס"ד ד"ה ואי סלקא: '

דף צו:

מכדי זריקה תולדה דהוצאה כו'. מקשים למה לא מקשה בלאו הכי הוצאה היכא כתיבה אפילו אי זריקה לא תולדה דהוצאה ונראה לי דהרשב"א כתב בריש המסכת דהכנסה נמי אב ולהכי תני המוצי' מרשות לרשות שכולל גם הכנסה כדאמר רב פפא שם וכן דעת הרמב"ם אמנם ר"ת סובר דהכנסה תולדה והא דהוצרך לכלול הכנסה בהמוציא מרשות לרשות משום דהוה אמינא כיון דהוצאה מלאכה גרוע היא אין לה תולדה והקשה הרשב"א לשיטת ר"ת כיון דשניהם הוה במשכן למה הוצאה אב והכנסה תולדה ותירץ דויכלא משמע הוצאה ואם כן יש לומר דהמקשן הוה סבר כהרשב"א דאף על גב דהוצאה מלאכה גרוע היא אין צריך קרא כיון דהוה במשכן והכנסה נמי אב הוא ולא קשה מידי דהוה סבר דתולדת אין להם אמנם השתא דזריקה תולדה דהוצאה מקשה שפיר הוצאה היכא כתיבה דאי לא כתיבי מהיכא (תיתא) [נדצ"ל תיתי] ליתן לה תולדה כיון שמלאכה

גרוע היא ובזה אפשר לתרץ קושיות התוספות דמאי מקשה ודילמא בחול הוה (הוא) [הא] על כל פנים מלאכה היא דלפי זה שפיר מקשה דהמקשן גם כן הוה ידע דמלאכה היא אלא כל כמה דלא מצינו קרא לאסור ניהו דהיא מלאכה אין לה תולדה אם כן שפיר מקשה אם הפסוק בחול מיירי אין ליתן לה תולדה והא דמקשה אשכחן הוצאה הכנסה מנלן הכי פרושו לפי סברת המקשן שהי' סובר דהכנסה נמי אב כמו הוצאה ואף על פי ששניהם מלאכה גרוע חייב בלא שום קרא וקאמר השתא דאמרת דיש להוצאה קרא מעתה דילמא לא מחייבין כלל אמלאכה אי לית לן קרא ואם כן הכנסה מנלן ותירץ סברא הוא מה לי אפוקי כו' מיהו הוצאה אב דלכאורא הך מיהו מיותר אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר כיון דהמקשן הוה סבר עד הנה דהכנסה נמי אב קאמר באמת סברה הוא אבל אף על פי כן אינו כמו שאתה סובר שהכנסה אב אלא הוצאה אב והכנסה תולדה ומתורץ נמי קושית התוספות דמאי מקשה הכנסה מנלן כיון דהוה במשכן ולפי מה שכתבתי אתי שפיר. שוב מצאתי מעין מה שכתבתי בבני חייא דף קפ"א ע"א. ועיין שאר יוסף ל"א. סם חיים בדרשות ל' ע"ג זרע יצחק דף רע"ז. מרכבת המשנה ח"א פי"ב דשבת ה"ח:

בש"ס דפוס פ"פ כתבו על הגיליון גירסת רב האי הוצאה מנלן והוא מדברי הרב המגיד והקשה בשו"ת ר' בצלאל אשכנזי דמנלן להרב המגיד הא דרב האי לא גריס זה דלא מצינו לרב האי אלא דלא גריס בסמוך ומנלן דבשבת קאי כמו שכתב התוספות אבל דאינו גורס כאן היכא כתיבה לא מצינו לו ונראה לי דהא בהא תלי' דאי גרסינן היכא כתיבה אם כן המקשה ידע שפיר דהוה במשכן אלא שסבר דמלאכה גרוע היא ולא נקראת מלאכה לאסור בשבת אם כן שפיר יש לגרוס לקמן מנלן דבשבת קאי דאי בחול קאי אף על פי שנקראת מלאכה זה לא מהני מידי כי גרוע היא כל כמה דלא מצינו בפירוש שאסורה בשבת אבל אי גרסינן כאן מנלן דהמקשה לא הוה ידע כלל דמלאכה היא ואי מצינו דמלאכה היא אתי שפיר אם כן אין לגרוס בסמוך מנלן דבשבת הוה דאפילו יהי' בחול על כל פנים נקראת מלאכה:

דאמר קרא (ויצא) [ויצו] משה. עיין פסחים פ"ה ד"ה הוצא:

משה היכא הוה יתיב. יצחק ירנן נ"ז ע"ב:

וממאי דבשבת קאי. מקשים להך גירסא מאי מתרץ דניהי דידעינן דבשבת הוה מכח גזירה שוה דהעברה אבל הטעם אינו משום איסור שבת רק משום דשלימא עבידתא ועיין פני יהושע ונראה לי דלא קשה מידי דבאמת הכי מקשה הגמרא מנלן דדוקא בשבת היה ומשום איסור דילמא אפילו בחול הוה ומשום דשלימא עבידתא כי באמת אי אמרינן

הטעם משום דשלמא עבידתא אין נפקא מינה אם הי' בחול או בשבת ומתרץ מדאפקיה קרא בלשון העברה וראיתי בבני חייא שתירץ דאי בשבת קאי אי אפשר לומר דקאי על שאר מלאכות שכבר נאסרו ואם כן בע"כ על הוצאה קאי ואף דהטעם משום דשליחמא עבידתא על כל פנים הוצאה נקרא מלאכה אבל אי בחול קאי יש לומר דקאי על שאר מלאכות דשלימא (עבידתיהו) [עבידתייהו] ולעניות דעתי אין התירוץ מספיק דלעולם אף על פי דבשבת הוה קאי אשאר מלאכות ואף על פי שכבר נאסרו הלא לא לאותו יום לבד הוכרז אלא מכאן ולהבא לא צריכין עוד למלאכה ושפיר יש לומר דמיירי משאר מלאכות. ועיין יצחק ירנן נ"ו ע"ג:

גמר העברה העברה. עיין יראים מ"ה ע"ח:

סברא הוא [כו'] מה לי אפוקי מה לי עיולי. עיין שבועות ב' ד"ה יציאות:

ולר"א דמחייב אתולדה במקום אב. מגילת ספר לאוין י"ח ע"ב. זרע יצחק:

בוכיאר ביריעה. עיין לקמן ק"ב ד"ה והוציאן:

כל ארבע אמות ברשות הרבים (הלכתא) [גמרא] גמירה לה. חוות יאיר סימן קל"ב:

מקושש [כו'] תולש הוה. מקום שמואל שער התירוצים:

פשיטא דמעביר חייב. חוות יאיר סי' קל"ב:

מקושש זה צלפחד. משכנות יעקב קס"ח ב"ב קי"ט ד"ה אפילו קטנה:

דף צז.

(**אלימא**) [אילימא] במעביר. עיין בערובין ל"ג בתוספות ונראה מדבריהם שמפרשים דקושית המקשן כך היא דמעביר מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים לכולי עלמא מחייב ואפילו למעלה מעשרה שכן משא בני קהת שהי' עוקרין ברשות היחיד ומניחין ברשות היחיד ועוברין דרך רשות הרבים וכן הביא הרשב"א בשם התוספות בסוגיא דקלוטה בד"ה דכולי עלמא לא ילפינן זורק (ממושט) [ממושיט] אף על פי שלא נמצא שם כן בתוספות שלנו אמנם כאן נחלק הרשב"א וכן הריטב"א בערובין דבני קהת לא הי' עושין עקירה ברשות היחיד אלא אהרן ובניו הי' (מוציאן) [מוציאין] אותן לרשות הרבים וקושית הגמרא דאם לא תרצה לפשוט מברייתא זו דקלוטה כמי שהונחה לר"ע אלא תאמר טעמא דר"ע דסבר מהלך כעומד אם כן כיון דאמרת מהלך כעומד אפילו למעלה מיו"ד לחייב. ועיין בריטב"א שם:

בתוך ג' דברי הכל חייב. עיין לעיל פ' ד"ה והאמר רבא. לקמן ק' ד"ה והא לא נח. עירובין צ"ח ד"ה נימא כתנאי:

תוס' ד"ה גזירה שוה לא גמיר. לימודי ה' לימוד ל"ו. משכנות יעקב קס"ח ע"ב:

דף צז:

אנן אדרבי יהודה מתנינן לה. והא דלא קאמר אנן אדרבי עקיבא מתנינן לה כבר כתב הר"ן במשנה דר"פ דמוכח בכריתות דמשנה דריש כלל גדול העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת כרבי עקיבה אתיא ושמע מינה דלא מחייב רבי עקיבה אתולדה במקום אב ומזה יש לתמוה על מה שכתב רשי' בדף ד' ע"ב בד"ה ודילמא הנחה מדלא קתני רבי עקיבא מחייב שתים והא אי אפשר לומר כן כדמוכח וגם על התוספות שהקשו קושיא זו לרש"י דדילמא לא מחייב רבי עקיבה אתולדה במקום אב דמאי ודילמא הא בכריתות רבה גופיה קאמר כן להדיא ממתניתין דכלל גדול וולדי מלאכות לאו כמלאכות דמיא כולי עלמא היא וצריך עיון:

מרשות היחיד לרשות (היחיד) [צ"ל הרבים] ועבר ארבע אמות ברשות הרבים. עיין לעיל פ' ד"ה והא אמר רבא:

רבי יהודה סבר קלוטה כמי שהונחה. עיין ערובין צ"ח ד"ה אלא כוליה רבי יהודה:

נתכוון לזרוק ארבע וזרק שמנה. עיין לעיל ע"ב ד"ה נתכוין:

רש"י ד"ה ואי (להכי קבעי) [צ"ל להכא כו' קבעי]. זרע יצחק:

תוס' ד"ה למימרא וכו' בנודע לו וחזר ונודע וכו'. מדהקשה התוספות בכי האי גוונא ולא הקשו כפשוטו דנודע לו בנתיים וחזר ושכח שמע מינה אפילו בשיעור שלם בדבר שאין בידו כמו הכא בזריקה ידיעות לא מחלקת והעלם אחד הוא כמו שכתב הרמב"ן בשבועות (ועיין מה שאכתוב בדף ק"ב) מיהו רש"י אפשר דלא סבירא ליה הכי ולכן כתב לעיל דליתנא חייב שתים דבאמת חייב הוא שתים דידיעות מחלקות אף על פי שאין בידו וכסברתו שם בשבועות שהוא גם כן שיטת בעל המאור שהשיג עליו הרמב"ן אמנם התוספות לשיטתם בשבועות דלאו ידיע' הוא הוצרכו להקשות על אופן זה ובתירוץ התוספות כפי מה שפירש מהר"ם דלאו שמעינן בעלמא מתורץ נמי הקושיא לשיטת רש"י ובעל המאור. ועיין מכתם לדוד חא"ח סימן כ"א. זרע יצחק. שו"ת רבי בצלאל אשכנזי סימן מ"א:

תוס' ד"ה הרי כתב שם משמעון. מרכבת המשנה ח"א פי"ג דשבת הכ"א:

דף צח.

עגלות תחתיהן וביניהן [וצדיהן] רשות הרבים. עיין ערובין וי"ו ד"ה כיצד מעברין:

תוס' ד"ה הניחא. זרע יצחק:

דף צח:

תנו רבנן קרשים. ראב"ן פ"ז ע"ב הסוגי':
אלא למאן דאמר [כו'] למעלה כלים והולכים. מקום שמואל שער התירוצים:
לכסות אמה של קרשים. עיין לעיל כ"ח ד"ה ואין קרשים:

דף צט.

חולית הבור והסלע. עיין לעיל ה' ד"ה כאן למטה:
בור וחולייתה. עיין לעיל ח' ד"ה רחבה ששה:

דף צט:

או דילמא כיון דממקום פטור קאתי. קהלת יעקב כ' ע"א. זרע יצחק:
בעי ר"י בור ט' ועקר ממנו חוליא. עיין לעיל ח' ד"ה רחבה ששה:
תוס' ד"ה ואמאי. זרע יצחק:
תוס' ד"ה זרק. קהלת יעקב:

דף ק.

בור [כו'] מלאה מים וכו' מלאה פירות. כנסת יחזקאל סימן ב' ולהלן:
מיא לא מבטלי מחיצתא. קהלת יעקב י"ט ע"א:
הזורק מן הים לאיסרטיא. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת ה"ו:
תל המתלקט. מהר"ל בן חביב סימן י"ט. עיין זבחים ס"ג ד"ה כל כבשי:
רש"י ד"ה תל המתלקט. יצחק ירנן נ"ו ע"ד:
רש"י ד"ה זרק [כו'] לא שנפל. למנצח לדוד י"ג ע"ב:
תוס' ד"ה והא לא נח כו' ואין נראה דאתוך ד' אמות (פריך) [צ"ל קאי]. עיין במהרש"א ותרוצו לכאורא תמוה שכתב דתוך ד' אמות לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא נראה שהבין טעמא דתוך ג' חייב משום קלוטה ולכאורה הא (ליתה) [ליתא] אלא משום דכארעא סמיכתא דמי וכן כתב מהרש"א עצמו בערובין דף צ"ח דאי אמרינן קלוטה אין לחלק כלל בין תוך ג' למעלה מג' ולא בתוך יו"ד למעלה מיו"ד אלא הטעם משום דכארעא סמיכתא דמי ושפיר יש לחלק ע"ש ונמצא לפי זה שפיר יש לומר כארעא סמיכתא אפילו ברשות אחרת אף על גב דקלוטה לא אמרינן ברשות אחרת כמו שהוכיח מהרש"א וקושיתו במקומה עומדת ומלבד זה אפילו סברתו בקלוטה אינו מוכרח ועיין לרשב"א בשיטת קלוטה ובשיטה מקובצת כתובות ובתוספות לעיל דף ה' שכתבו טעמא

דהלכתא גמירא לה מעתה יש לומר דוקא למעלה מיו"ד ומה שכתב מהרש"א דלא אמרינן ברשות אחרת הוא תירוץ אחר שהביא הרשב"א והשיטה מקובצת. אמנם התו' לא סבירא להו תירוץ זה. אמנם אעפ"כ הסבר' מוכרח' דאפילו כארעא סמיכתא לא אמרי' בד' אמות ברה"ר דהא גורר ד' אמות ברה"ר חייב אע"ג דהוא בתוך ג' ועיין במ"מ פ' י"ג הלכה א' ולמ"ד תוך ג' לא בעי הנחה זורק ומעביר שוין הן ואם כן כשם שמעביר תוך ג' חייב כך זורק תוך ג' חייב וכן לרבא גופיה במעביר לא בעי הנחה וגורר חייב וראיתי בתוספות פסחים דף פ"ה ד"ה בנגררין שכתבו דאפילו לרבנן דרבי עקיבא דלית להו קלוטה בזורק אפי' הכי במעביר תוך ג' מודו וכוונתם אע"ג דלא אמרי' בזורק קלוטה תוך ג' כרבא במעביר תוך ג' מודו ומשמע מזה דטעמא דתוך ג' משום קלוטה ולא משום ארעא סמיכתא וכסברת מהרש"א כאן. ועיין קהלת יעקב י"ט ע"א. למנצח לדוד י"ג ע"ג. יצחק ירנן נ"ז ע"ב:

תוס' ד"ה אחזתו הרוח. עיין בספר טל אורות הישן דף נ"ג שהתוספות כאן ולעיל דף פ' סתרי אהדדי ושרבו ר' הירש שור נתקשה בדבר עד שמצא בתוספות עירובין שהתוספות עצמם מקשים ולא הבנתי מה סתירה יש דהא התוספות עצמם כתבו וחזר ר"י לפרש הרי שחזר ממה שכתב לעיל אלא לפי שבספר הנזכר כתב שצריך דברי רבא הסברא גדולה והרב הגדול ר' הירש שור (שהיה גדול הדור תלמיד דרמ"א ונזכר בתשובתו ורבו של הרב הב"ח) נתקשה בו בעיון ראיתי לפרש דברי התו'. והנה עיקר הקושיא שצריכין לתרץ הוא איך חולק רבא על הברייתא דלעיל דאמרה תוך ג' לדברי הכל חייב ותירצו לעיל דהא דאמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה על גבי משהו היינו ר' יהודה שהוא רבנן דרבי עקיבא ומוכח שם בעירובין דהוא סבר דתוך ג' בעי הנחה על גבי משהו ומעתה לא יקשה לרבא אם הוא נגד הברייתא והקשה על זה לעיל דאי אפשר לומר כן דהא מוכח בריש פרקין דר' יהודא סבר קלוטה כמי שהונחה ואם כן אי אפשר לומר דכוונת רבא במה שאמר לרבנן על רבי יהודא וגם בלאו הכי קשה דרבי יהודה אדרבי יהודא דלעיל מוכח דסבר קלוטה ובעירובין מוכח דסבר דבעי הנחה על גבי משהו ועל זה תירצו דלעולם כוונת רבא על רבי יהודה ורבי יהודה לא סבר קלוטה ומה שאמר בריש פרקין דרבי יהודה סבר קלוטה היינו על גבי קרקע ממש דשם לכולי עלמא אמרינן קלוטה זה כוונת התו' בפ' המוציא. אמנם תירוץ זה נסתר מסוגיא דהכא דאיך אפשר לומר דמגלגל על גבי הקרקע עדיפא למימר קלוטה וכאן מוכח דאפי' הכי לא אמרינן קלוטה ולעיל רמזו הקושיא וכאן כתבו בפירוש באופן דשתי קושיות הדרא לדוכתיה איך יחלוק רבא על הברייתא וגם דרבי יהודה אדרבי יהודה קשה לפיכך כתבו וחזר ר"י כלומר שחזר

מתירוצו דלעיל ואין כוונת רבא על רבי יהודה. והנה לקושיא דרבי יהודא אדרבי יהודה נתרץ דהא דאמר רבי יהודה קלוטה כמי שהונחה היינו באם רוצה שתנוח שם כדאמר כדנפקא לרשות הרבים תנוח אבל גבי ספר אין רוצה שיפול הספר לארץ ולפיכך בעי הנחה ולפי זה יש מקום לומר דלעולם כוונת רבא על רבי יהודא ובמקום דלא איכפת ליה אם ינוח או לא דוודאי אם רוצה שתנוח לכ"ע אמרינן קלוטה ואם רוצה שלא תנוח כגון ספר אפילו נח לא מחייב ואם לא איכפת ליה בין תנוח ללא תנוח בזה לרבי יהודה אמרינן דבעי הנחה על גבי משהו וא"כ רבא כרבי יהודה ס"ל וחולק על הברייתא אלא כיון שלא מצינו כן לרבי יהודה מנ"ל לחדש סברא זו אליבא דרבי יהודא ולפיכך ניחא יותר להתוספות למימר דרבנן דרבי עקיבא פליגי ארבי עקיבא אפילו ברוצה שתנוח ורבנן לאו היינו דרבי יהודה ודקשה איך יחלוק רבא על הברייתא דתוך ג' לזה כתבו שסמוך על הך ברייתא דעכבתו הרוח וכן משמע ממתניתן ואין להקשות דילמא ברייתא דוקא באומר כל מקום שתרצה תנוח אבל ברצונו שתנוח לא בעי הנחה הא ליתא כמו שכתב מהרש"א בעירובין דאי ברצונו שתנוח לא אמרינן קלוטה אין חילוק בין למטה מג' ובין למעלה מג' נמצא לפי דברי התוס' דהכא לרבנן אפי' רצונו שתנוח לא אמרי' קלוטה ואפילו תוך ג' בעי הנחה ולרבי עקיבא ברצונו שתנוח בוודאי אמרינן קלוטה. וכן לרבי יהודה ובלא איכפת לי' אפשר אפילו לרבי עקיבא לא אמרינן קלוטה. ועיין מהרש"א בעירובין שהקשה כן וכתב דא"כ רבי עקיבא היינו רבי יהודא ובגמרא שם משמע דרבי יהודה כרבנן:

אמנם לפי התו' דידן נר' דבאמת רבי עקיבא סבר כרבי יהודה אמנם התוספות בערובין תפסו לאמת דרבנן דרבי עקיבא היינו רבי יהודה לרבא ורבא לא מיירי רק באומר כל מקום שתרצה תנוח אבל ברצונו שתנוח לכולי עלמא לא אמרינן קלוטה. והתוס' דהכא לא ניחא להו בהכי כמ"ש ועוד דאם כן המקשן דלעיל דהוה סבר דרבי יהודה מיירי אפילו באומר כל מקום שתרצה תנוח אם כן קשיא דרבא. ודוחק לומר דהמקשן לא הוה סבירא ליה דרבא לכן בארו יותר לומר דרבא סמך על הך ברייתא ומספר טל אורות נראה שהבין דהתוספות כאן ובעירובין בחדא שיטה אזלו ומ"ש כאן דרבא לא סבר כרבי יהודה היינו לפי סברת המקשן לעיל דווקא דמוכח דרבא לא סבר כר"י וכמ"ש גם בעירובין. ולעניות דעתי אי אפשר לומר כן. שהרי כתבו כאן דרבי יהודה סבר כרבי עקיבא היכא דבעי שתנוח שם אלמא דנקטו דבריהם (בהתרצן) [נדצ"ל כהתרצן] דהא אליבא דהמקשן לא מיירי רבי יהודה היכא שרצונו שתנוח שם. עוד כתבו בעירובין תירוץ אחר היכא דתחילת זריקה היתה תוך ג' הוי כמונח ולא בעי הנחה על גבי משהו דהוי כמעביר ובזה

מיירי הברייתא אבל אם בתתלה היתה למעלה מג' ואחר כך תוך ג' בזה בעי הנחה. ובזה מיירי רבא ואפשר לומר לפי זה דרבי יהודה אדרבי יהודה נמי לא קשה דלעיל בריש פרקין מיירי רבי יהודה כשתחילת הזריקה היתה למטה מג' ואז אמרינן קלוטה היינו דלהוי הנחה תוך ג' אבל למעלה מג' לא אמרינן קלוטה וזהו לפי סברת התוספות בפסחים שכתבתי לעיל ומהרש"א כאן דלמטה מג' נמי טעמא משום קלוטה. ובעירובין מיירי כשתחילת הזריקה היתה למעלה מג'. ולזה נראה שנתכוונו התו' בעירובין בתרוצ' השני. אמנם מהרש"א שם לפי שיטתו שם דכל דאמרינן לשון קלוטה אין לחלק בין תוך ג' לתוך עשרה אם כן אי אפשר לומר כן לעיל דמיירי דתחילת הזריקה היתה תוך ג' כיון דאמר הגמרא לרבי יהודה קלוטה כמי שהונחה בע"כ צריך לומר דרבי יהודה סבר אפילו למעלה מג' כל שהוא תוך עשרה חייב ולתוך עשרה מה יושיענו אם תחילת הזריקה היתה תוך ג' ומהיכא תיתי יחייב. לכן נדחק מהרש"א שם בכוונת התוספות ומה שכתבתי נראה לפי התוספות בפסחים דיצדק קלוטה תוך ג' דוקא. אלא לפי זה קשה מאי מקשה כאן והא לא נח דילמא מיירי תוך ג' ותחילת הזריקה היתה תוך ג' דאפילו רבא מודה ולא שייך תירוץ התו' כאן וצ"ל דדחיקא לי' להגמ' לומר כן:

נמצא ד' דעות בדבר סברא אחרונה שכתבתי בשם התוספות בעירובין רבא אינו חולק על הברייתא ודעת שני תוספות בפרק המוציא דרבא סבר כרבי יהודה אלא דרבי יהודה דוקא במתגלגל על גבי קרקע סבר קלוטה והדעת שלישית תוספות בערובין בתירוץ ראשון דרבא סמך ארבי יהודה אבל ר' יהודה לא מיירי אלא באומר כל מקום שתרצה תנוח אבל ברצונו שתנוח אמרינן קלוטה וכן רבא סבירא ליה הכי ולפ"ז יש גם כן להקשות מאי מקשה והא לא נח דלמא מיירי ברצונו שתנוח דלא בעי הנחה אפילו לרבא. וצריך לומר נמי דדוחק ליה (דלמקשה) [נדצ"ל למקשה] דמיירי דוקא ברצונו שתנוח דאם כן לא הוה דומיא דרישא דרישא מיירי באומר כל מקום שתרצה כמו שכתב הרשב"א ומיהו לדעת הרב (אלברצלונו) [אלברצלוני] שכתב ה"ה רישא נמי ברצונו שתנוח בתוך ד' קשה וצריך לומר באמת דהרב אלברצלוני לא סבירא ליה כתירוץ זה והשיטה הרביעית תירוץ תוספות כאן דוודאי ר' יהודה מחלק בין רצונו שתנוח או לא כסברת התוספות בערובין אמנם רבא לא מחלק בהכי ואפילו ברצונו שתנוח בעי הנחה ורבא סמך על הברייתא כאן ולא ארבי יהודה:

כתב בספר טל אורות וצריך להבין דברי הרמב"ם שהביא המשנה ודברי רבי יוחנן שאמר בנתגלגל צריך הנחה משהו ולא הביא דברי רבא שאומר שצריך הנחה משהו אפילו באחזתו הרוח דהוה רבותא טפי עד כאן לשונו. ולא הבנתי כוונתו דהא מתגלגל היינו

שאחזתו הרוח וכ"כ רש"י בהדיא מתגלגל קאמרת דבר שהרוח מגלגלו באויר עכ"ל. ואם כוונתו להקשות למה נקט הרמב"ם נח על גבי משהו ה"ה עכבתו הרוח נמי סגי דאין זה ענין כלל לדברי רבא ואם כוונתו להקשות דמשמע מהרמב"ם דוקא נתגלגל צריך הנחה על גבי משהו אבל סופו לנוח לא ולמה לא נקט סופו לנוח כדברי רבא דזה אין קושיא דהרמב"ם סבר דרבא דווקא אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן קאי וזה מקרי גם כן סופו לנוח וכבר הביא הרמב"ם דין זה לעיל בפרק ההוא הלכה י"ו ודוקא מתגלגל מיקרי אין סופו לנוח כיון שהאויר מעכבו אבל מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים מקרי סופו לנוח שאין דבר מעכבו. ובוודאי דהכי הוא פשטא דמילתא אלא שרש"י לא ניחא ליה בהכי ומוקי לה בזורק ונזכר לאחר שבא תוך ג' וכמו שכתב מהרש"א והרמב"ם פשטא דמילתא נקט דמשמע מרבא דקאי אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן כמ"ש. עיין בלחם משנה שם הלכה י"ו שלא הבנתי כוונתו אם אין ט"ס בדבריו:

דף ק:

אם היה רקק מים. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הכ"ד:

אביי אמר איצטרך. למנצח לדוד י"ג ע"ג:

ספינה מוציאין ממנה זיז כלשהוא. מרכבת המשנה ח"א פט"ו דשבת הכ"א:

עושה מקום ד' וממלא. יש בזה ארבע שיטות לדעת רש"י צריך שיהי' החלל ד' שעל ידי אותו החלל שואבין וצריך גם כן מחיצות קטנות אבל המחיצות (אינו) [אין] צריכין שיהיו עשרה. ודעת התוס' ג"כ דהמחיצות אין צריכין שיהיה עשרה כמו גבי גזוזטרא במסכת עירובין. אמנם דעת ר"ה והרמב"ם ור"ת דלא צריך כאן מחיצות כלל דספינה קילא מגזוזטרא דלא אפשר אלא דלר"ת צריך שיהיה הדף רחב ארבע אמות שהוא כ"ד טפחים כדי שאם נעשה בתוכו חלל ארבע טפחים ישארו מכל צד יו"ד טפחים כדי שנאמר כוף וגוד וסברת ר"ת הביאו הרשב"א והרמ"ך כמו שהעתיק לשונו בכסף משנה אמנם ר"ה סובר דאפילו לא הוי כל הדף רק ארבע טפחים וחקק בו מעט שרי דגם בזה הקילו בספינה ונראה לפ"ז דה"ה אם חקק ד' ונשאר מעט מכל צד שרי:

ובדין הוא דאפילו זיז נמי לא תבעי. קהלת יעקב כ' ע"ג וע"ש על הסוגיא:

משפת מיא משחינן (להו). יראים מ"ו ע"ב:

שופכין דידיה היכי שדי. עיין מהרש"א וכוונתו לפי דמשמע דלרב חסדא ורבה קא מקשי ובא להכריח בזה סברת רב הונא ותירץ לו דגם לר"ח ורבה ניחא דכחו בכרמלית לא גזרו. אך יש להקשות מנ"ל הך סברא ולהכי קאמר ומנא תימרא שהוא כמו ולטעמך

שהרי בע"כ אפילו רב הונא מודה להך סברא ומעתה אם נאמר דלר"ה הוה ניחא ליה למקשן דשפך ליה בלא זיז מטעם דכחו במקום פטור לא גזרו א"כ מאי מקש' לר"ח ולרבה ובע"כ צריך לומר דהמקשן הוי מחלק בין כחו במקום פטור לכחו בכרמלית אם כן איך בא לסתור סברא דאין חילוק בין מקום פטור לכרמלית לענין כחו מכח מנא תימרא והא ליתא דאיך מוכח זאת מהברייתא אלא שהמקשן לא נחית להך סברא כלל דאי שרי בכחו במקום פטור. גם בכרמלית שרי אלא דהמקשן היה (סבר) [נדצ"ל סבור] לרב הונא שופך דרך זיז דלא מאוס ומתרץ לו דבע"כ אפילו לרב הונא שופך על ידי כחו דהא ברייתא בלא זיז מירי מדאסר מן הים לתוכו ואם כן איך מותר מתוכו לים אלא שמע מינ' דבכחו במקום פטור לא גזרו לרב הונא ואם כן ה"ה בכרמלית דאין לחלק בזה אף לסברת המקשן רק שהיה סובר דלרב הונא אפילו כחו במקום פטור לא שרי אבל כיון דמוכח מקום פטור ה"ה כרמלית זה כוונת מהרש"א ולא קשה מה שהשיג עליו בקקיון דיונה. אמנם כל עיקר של דברים הללו לא (נצריך) [נצרך] אלא לפי מה שפסק בש"ע סימן שנ"ה דעל ידי זיז כל שהוא לא שרי אלא דרך הנקב והיא סברת ה"ה אליבא דהרמב"ם. ואף על גב שהט"ז אינו מפרש כן דעת הרב המגיד כבר הושג בספר אלי' רבה שאי אפשר לפרש דברי הרב המגיד בענין אחר אמנם לפי דעת רוב הפוסקים דבזיז כל שהוא אין צריך שיהיה דרך הנקב בוודאי גם מעיקרא לא קשה מידי כיון דגם המילוי אין צריך שיהיה על ידי הזיז כי יכול למלאות במקום שירצה והזיז רק להכירא א"כ פשיטא דליכא להקשות לרב הונא שופכין היכי שדי כמו שממלא כמו שירצה ה"ה שופך למקום שירצה:

רש"י ד"ה הילוך הילוך כו' ואף על גב דחזי לאצנועי כומתא וסודרא. עיין ערובין סוף דף פ"ד וברש"י שם דמה שלא חזי לתשמיש רבים לכיתוף מיהו חזי לכומתא וסודרא ולהכי נקט רש"י כומתא וסודרא דוקא:

רש"י ד"ה אין מטלטלין. למנצח לדוד י"ג ע"ד:

רש"י ד"ה ספינה. למנצח לדוד י"ג ע"ד:

רש"י ד"ה דלהוי ליה היכרא. למנצח לדוד י"ג ע"ד:

תוס' ד"ה עושה מקום. זרע אמת בשו"ת סימן מ"ה:

תוס' ד"ה גמירי. למנצח לדוד י"ג ע"ד זרע יצחק:

תוס' ד"ה כחו. למנצח לדוד י"ג ע"ד:

דף קא.

רבי יהודה אומר עמוקה יו"ד ואין גבוהה יו"ד. מכאן קשה לי למה שכתבו התוספות לעיל גבי בור וחוליתה דחולית הבור לא נעשה על גבה רשות היחיד כל שאינה גבוה עשרה חוץ לבור ע"ש. אם כן מ"ש דופני הספינה שאין גבוהין יו"ד דהוי רשות היחיד ומצטרפין מה שהוא בתוך המים ולמה לא נאמר כן בבור שהוא בעומק הקרקע אם נאמר דבאמת דופן הספינה נמי לא הוי רשות היחיד אם כן במאי מיירי אי רחב ד' כרמלית היא ואיך שרי לזרוק להדיא שלא על ידי כחו מרשות היחיד לכרמלית דהיינו על חודה ואי ליכא רחב ד' והוה מקום פטור אם כן להך תנא שהוא רבי יהודה מותר מן הים לתוכו שהרי הוא סבר ברשויות דרבנן מותר להחליף וכן מתוכו לים שרי אפילו שלא על ידי כחו וצ"ע:

ביצאתא דמישן. קהלת יעקב י"ט ע"ג. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דשבת הי"ו. וזרק ונח על גבו. עיין לעיל צ"ט ד"ה וזרק דף

רש"י ד"ה טרסקל וכו' שמידת הקנה עולה לו (בגבהה) [צ"ל בגובהו] וכו'. משמע מזה דוקא לפי שעומד על גבי קנה ואז מידת הקנה עולה לו הא אם היה טרסקל קשור למעלה באילן או בבית לא נעשה טרסקל רשות היחיד אפילו לריב"י אם אין הטרסקל גופו גבוה יו"ד וכן בערובין דף ל"ג כתב רש"י כי אמרינן גוד אחית מחיצת הטרסקל קנה מוקף מחיצה ע"ש הרי דוקא כשיש דבר שנקוף בו אז אמרינן גוד אחית או אסיק וכן בעמוד אף על פי שלמעלה במקום שהוא רחב אין יו"ד מכל מקום הרי למטה במקום הדק שבו יש על כל פנים דבר מה שיכול להקיף בו מחיצת אבל כשאין למטה דבר לא אמרינן גוד אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה אם לא שהמחיצה גבוה יו"ד ואז אמרינן אסיק או אחית במים ואפשר שרי נמי בחורבה ואע"ג דשם בעירובין בתירוץ דלא הדרן מחיצות משמע מפירוש רשי' דתרתי לא אמרינן גוד אחית וחוקקין להשלים הא אלו היה כלכלה רחב ארבע הוה אמרי' גוד אחית אע"ג דליכא דבר למטה כבר נחלק הריטב"א על רשי' וגם בתוספות עירובין דף פ"ו בד"ה גזוזטרא מוכח דחולקין על רשי' דהרי כתבו בפשיטות דהיכא דלא הדרי מחיצות לא אמרינן גוד אחית והרי שם גבי גזוזטרא לא צריכין לחוקקין להשלים ולדברי רשי' היכא דאין צריך לחוקקין להשלים אפילו בלא הדרא מחיצות אמרינן גוד אחית אלא וודאי כדכתיבנא דכל היכא דצריך הדרא מחיצות צריך שיהי' דבר למטה אם לא שהיא גבוה יוד דאז אפילו בתלוי אמרינן אחית. ומעתה מה שהקשה מהרש"א בתוס' ד"ה וזרק ונח דניהי דפליגי רבנן עליה דריב"י בעמוד מודו אף על גב דאין שם יוד אם כן למה גבי גזוזטרא צריכין יוד לא קשה מידי דבשלמא גבי עמוד ניהי

דלא הוי מחיצה יוד שרוחב ארבע מכל מקום למטה בצד הקצר יש דבר מה שנוכל להקיף בו מה שאין כן גבי גזוזטרא דליכא דבר מה רק תלוי באויר אי ליכא מחיצה יוד לא אמרינן גוד אחית ואף לפי מה שכתבתי דעמוד לא מיקרי מחיצה יוד לא קשה מה שהקשה מהרש"א בתוס' דלעיל ואף אם נאמר דעמוד מקרי מחיצה עשרה לא קשה מידי מ"ש גבי עמוד שכתבו התוס' לעיל דלא שרי לטלטל תחתיו. וגבי גזוזטרי שרי דהא תוס' לעיל כתבו זה לפי האמת דקיל הוא שהקלו במים ולא בשאר מחיצות וקיל הוא שהקילו בגזוזטרא וכמו שכתבו התוס' בדבור המתחיל ומנא תימרא דלהכי מייתי מר' טבלא דמוכח דוקא גבי מים הקלו. אמנם נראה דהרב מהרש"א הבין (דקושיות) [נדצ"ל קושיית; וכן להלן] התו' היא דאפי' אם נאמר דגבי גזוזטרא דצריך מחיצה מ"מ מחיצה עשרה לא בעי רק כל שהוא כמו גבי טרסקל ולפי מה שכתבתי זה אינו דכל דצריך מחיצה צריך נמי יוד אבל קושיות התוס' היא דאפילו מחיצה כלל לא צריך וקושיתם מיוסדת על פי מה שכתבו בעירובין דף פ"ו שכתבתי לעיל דגזוזטרא גופיה רשות היחיד היא והקשה הא לא הדרי מחיצה ותירצו כיון דליכא בקיעת גדיים סגי אף על גב דלא הדרי מחיצה. מיהו צריך לומר דטעם זה לא סגי אלא לגזוזטרי גופיה אבל לא לענין למלאות דנימא גוד אסיק נמצא לפי דעת המקשן כאן כיון דלא ידע לחלק בין בקיעת גדיים או לא הדרי קושיתם שם בעירובין לדוכתיה דמ"ש גזוזטרא גופי' למה תהוי רשות היחיד הא לא הדרי מחיצות דאי משום בקיעת גדיים הא לא ידע מזה וצריך לומר באמת דהמקשן הוה סבר דלא צריך הדרן מחיצות כמו שהיה סובר גם כן המקשן בעירובין דף ל"ג וכיון דלא צריך הדרי מחיצות אם כן גם למלאות תהוי רשות היחיד ומעתה גם קושי' ראשונ' של מהרש"א מתורצת ושפיר נקטו התוס' לס"ד דאין חילוק בין מים לשאר מחיצות דאלו לפי האמת דמחלקין לא קשה מידי דגזוזטרא גופיה לא צריך מחיצה אף על גב דלא הדרי מחיצה משום דליכא בקיעת גדים אבל לפי ה"א קשה כשם דגזוזטרא גופה לא צריך מחיצה כך לענין לשאב לא תבעי מחיצה:

רש"י ויש בקצר שלו. קהלת יעקב כ' ע"א:

תוס' ד"ה (ביציתא) [צ"ל הני ביציתא]. למנצח לדוד י"ג ע"ד:

תוס' ד"ה וזרק. למנצח לדוד י"ד ע"א זרע יצחק:

תוס' ד"ה ומנא תימרא. למנצח לדוד י"ד ע"א:

דף קא:

אמאי והא איכא בקיעת (גדים) [דגים]. זרע יצחק:

ספינות קשורות. פנים מאירות ח"א ל':
נקשרו [כו'] חזרו להתירן הראשון. עיין ערובין ס"ה ד"ה דאתא נכרי:
איני והא אמר רב נחמן. למנצח לדוד י"ד ע"א:
רש"י ד"ה נפסקו. למנצח לדוד י"ד ע"א:
תוס' ד"ה פשיטא [כו'] דגזירה שמא יפול החפץ אל המים. כפי פשוטו נראה דכוונתם אם יפול החפץ אל המים זרק מרשות היחיד לכרמלית אלא דמהרש"א לא הבין כן וצריך לומר דקשה לו הרי לעיל דף צ"ח גבי שני בתים בשני צידי רשות הרבים כתבו התוס' דלנפילה לרשות הרבים ליכא למיחש משום דמתעסק הוא. ואם כן כ"ש לכרמלית. ואפשר לומר דהכא שכיח יותר נפילה אלא שזה דוחק ואי כוונת התוס' דיחזור ויקח מן המים אם כן הוי להו למימר מכרמלית לרשות היחיד ולפיכך נדחק מהרש"א דשמא יושיט קנה ארוך לחוץ ושפיר הוי מרשות היחיד לכרמלית אלא שבכל זה קשה מאי דוחקייהו דתו' מחששא רחוקה כזו ולמה לא מחשש זה גופיה שיחזור ויטלנו מן המים והוי מכרמלית לרה"י ומ"ש מרה"י לכרמלית או מכרמלית לרה"י ולכן נר' באמת דכוונת כן התו' הוא ושוב מצאתי כן בספר אלי' רבה ותמהני שלא הביא דברי מהרש"א:
תוספות ד"ה נפסקו. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דערובין הלכה כ"ה. עיין בערובין י"ז ד"ה עירב ובמ"ש שם:
תוס' ד"ה קשרה. משנה למלך פ"ה דטומאת מת ה"ג דף ע"ד ע"ב. זרע יצחק:

דף קב.

הזורק ונזכר (לאחר שיצאה) [מאחר שיצתה] מידו. על הסוגיא בארוכה. קרית מלך רב ח"א וי"ו ע"א. זרע יצחק:
כל חייבי חטאות אין חייבין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה. שבועות י"ח ד"ה אלמא:
הא נחה חייב. למנצח לדוד י"ד ע"ב:
שתי אותיות בשוגג. קרית מלך רב ח"א וי"ו ע"א וע"ב:
ואפילו (למאן דאמר) [צ"ל לרבנן דאמרי] יש ידיעה לחצי שיעור [כו'] אבל אין בידו לא. נראה לי דה"ה בשיעור שלם דמחלקי ידיעה לכ"ע אם הוא דבר שאין בידו לא הוה ידיעה ואין לחלק דמאי שנא חצי שיעור משיעור שלם ואם זרק מרשות הרבים לרשות הרבים דרך רשות היחיד למאן דמחייב שתים אתולדה במקום אב אם היה לו ידיעה לא מהני כיון דאין בידו לחזור ואף על גב דלענין זרק ונזכר מקרי ידיעה אף על פי שאין בידו שאני התם כיון דסופו על כל פנים במזיד לאו שגגה מקרי אבל הכא דתחילתו וסופו שגגה אף על גב דהוי ידיעה בנתיים לא מקרי ידיעה. וכן כתב הרמב"ן במלחמות בפרק ב'

דשבועות בסוגיא דהיה משמש עם הטהורה בדפוס אמשטרדם דף רצ"א וזה לשונו וזה איגו שב מידיעתו דהא אי אפשר הלכך לאו ידיעה היא והוי ליה שתי זיתי חלב בהעלם אחד והכי נמי אמרינן שלהי הזורק דידיעה שבנתיים לאו ידיעה היא מפני שאין בידו עיין שם אמנם מהרש"א שם בדף י"ח כתב עליו וזה לשונו ואחר העיון בסוגיא דהזורק נראה דזה שכתב בעל מלחמות דלא הוה ידיעה כיון שאין בידו מעיקרא הוה בעי למימר התם הכי אבל לא קאי הכי התם דבעי תחלתן וסופן שגגה אפילו בדבר שאין בידו. ועוד האריך בזה והקשה דברי התוספות אהדדי ויש לתמוה על הגאון מהרש"א איך חשד להרמב"ן שבא להשיג על בעל המאור מדבר שהוא רק לפי הוה אמינא ואינו לפי המסקנא אלא שהרב מהרש"א הרכיב אלו שני דברים אהדדי דהיינו חדא איסורא ונזכר לבסוף ושני איסורים ונזכר בנתיים וסבר ששוים הם ורמב"ן למדה מתחילת הסוגיא דמוקי הגמרא דבעי תחלה וסופה בשגגה דוקא במעביר אבל לא בזורק ומזה איירי הרמב"ן לענין שני איסורים דלא הוי ידיעה נמצא לפי האמת דאפילו בדבר שאין בידו בעי סופו שגגה ה"ה נמי גבי שני איסורים מקרי ידיעה לחלק והא ליתא דגם לפי האמת חלוקין הן וכמ"ש ועיין מה שכתבתי לעיל בדף צ"ז ע"ב בתוספות ד"ה למימרא:

אם הי' שבת והוציאו בפיו חייב. שמעתי מקשים לפי מה שכתבו התוספות בפסחים דף כ"ט ד"ה ר' נחוניא כיון דפטור מקרן פטור נמי מאשם מעילות יע"ש ובמהרש"א אם כן הכח דמחייב מיתה משום שבת ליכא קרן דמעילה ופטור נמי מאשם ואף על גב דהכא בשוגג מיירי מכל מקום הא כל חייבי מיתות שוגגין נמי פטורין מן התשלומין מדתני דביה חזקיה כדמוכח בב"ק דף ע"ח דמוקי לר"מ בטובח על ידי אחר ולא מוקי בלא התראה שמע מינה דאף לר"מ חייבי מיתות שוגגין פטורין ולכאורה עלה על דעתי לתרץ דתוספות (ישינים) [ישנים] כתבו בכריתות הא דמחייב אשם אנותר אף על גב דלא שוה מידי ואמרינן האוכל חמץ של הקדש פטור שאני התם דקדושת דמים היא ובעי שוה פרוטה אבל קדושת הגוף לא בעי דיהי' שוה מידי ולפי זה יש לומר דע"כ לא כתבו התוספות בפסחים היכא דליכא קרן ליכא אשם דוקא בקדושת דמים אבל בקדושת הגוף דחייב אפילו באיסורי הנאה אם כן ליכא דמים כלל ואין צריך לשלם לעולם אפילו היכא דליכא מיתה ולפיכך אף בלי תשלומין מביא אשם אמנם בכריתות דף כ"ג לא משמע הכי דקאמר באיסורי הנאה צריך לאכול דוקא כל כך הרבה עד שיהי' בו שוה פרוטה כדמוקי הך מתניתן באכילה גסה ואם כן בוודאי צריך לומר דאף באיסורי הנאה צריך לשלם הקרן דאם לא כן למה צריך לומר דוקא לאכול הרבה עד שיהי' בו שוה פרוטה אפילו אם לא אכל רק כשיעור שיש בו שוה פרוטה מדבר שאינו אסורי הנאה

סגי אלא שמע מינה דצריך לשלם אף באיסורי הנאה ולפיכך צריך לאכול עד שיהי' גם כן באיסורי הנאה שוה פרוטה ותו כיון דקיימי לן בסוף פ' הגוזל קמא המביא אשמו עד שלא הביא מעילתו לא יצא ונפקא לן מקראי אם כן אין חילוק בין איסורי הנאה לשאר דברים כל שלא הביא הקרן לא יצא בהבאת אשם ולכן נראה אע"ג דחייבי מיתות פטורין מן התשלומין היכא דהתשלומין באין בשביל ההיזק שעשה ואם כן אמרינן קים ליה בדרבה מיניה ופטור אבל כשאין התשלומין באין בשביל ההיזק כגון איסורי הנאה שהרי אינם שוין כלום ואפילו הכי צריך לשלם בע"כ (גזירות) [גזירת] הכתוב הוא ואם כן קים ליה בדרבה מיניה לא פטר מתשלומין דוגמא לדבר תרומה דכתבו התוספות בשם הירושלמי דהוה משום כפרה אמנם באמת גם סברא זו דחוקה:

לכן נראה לי דריב"א בתוספות פסחים לשיטתו כמו שכתבו התוספות בשמו בכתובות דף ל"א ד"ה ר"א [תחילת הד"ה בדף ל ע"ב] דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב והכא נמי מקרי מיתה לזה ותשלומין לזה כיון דחיוב ממון לגזבר של (הקדיש) [הקדש] ומיתה לשמים ותשלומין ומיתה אין באין כאחד בשביל דבר אחד שזה בשביל הוצאה וזה בשביל האכילה מה שאין כן באוכל חמץ של הקדש המיתה והתשלומין בשביל אכילה (ורש"י שם בכתובות לא סבירה ליה כריב"א וכאן כתב כריב"א צריך לומר תירוץ אחר כמו שאבאר בסמוך) אמנם כל זה הדוחק לפי מה שכתבו תוספות כאן וביבמות דף ל"ד דלר"מ איסור אכילה ואיסור הוצאה באין כאחת דבליעתן זו הנחתן אמנם בירושלמי ריש שבת נראה דמוקי פלוגתייהו בענין אחר כי טעמא דרבנן שעל (האוכלן) [נדצ"ל האוכלין] חייב כשהוא מהלך ועל ההוצאה אינו חייב עד שינוח ומקשה הלא רבנן הם ר' יוסי דסבר מהלך כעומד דמי ותירץ דמיירי כגון שהיה שוכב ופיו לחוץ ונמצא חייב על האכילה תיכף ועל ההוצאה אינו חייב עד שינוח בתוך מעיו ובוודאי דר"מ אינו חולק על זה אלא דסבר דמכל מקום כל החיוב בשביל אכילה הוא בא אף על פי שאינו בבת אחת ממש ולא דמי לעושה מלאכה שהקשו ממנה התוספות ביבמות ועל כל פנים לענין קים ליה בדרבה מניה גם לר"מ איסור מעילה קדים דוודאי לא מסתבר לומר לפי שיטת הירושלמי דפליגי ר"מ ורבנן אם בליעתן זו הנחתן אמנם התוספות דמוקי לה בבת אחת ממש הוא ר"י כמ"ש ביבמות והוא מפרש פירוש אחר בסוגיא דהמצניע דף צ"ד שממנה למד ריב"א דין זה כמו שכתבו שם התוספות ואם כן יש לומר דחייב מעילה אף על פי שאין קרן ולשיטת רש"י נמי יש לומר שהוא מפרש כירושלמי. שוב ראיתי בחדושי הרמב"ן ליבמות דרוב הספרים אין גורסין והוציאו בפיו רק מקצת ספרים גורסים כן. ולפי זה הכל ניחא כפשוטו דמיירי דחיוב שבת קדים ועיין ברי"ף שם ביבמות בארוכה

דנראה נמי דלא גריס והוציאה בפיו ושוב ראיתי בתוספו' ערובין דף כ' דרש"י גם כן לא סבירא ליה דבליעתן זו היא הנחתן מדהוצרך רש"י לומר דפיו הוה מקום פטור וזה גם כן דעת הרא"ש בערובין צ"ט ועיין שבת י"א ד"ה לא יעמוד ואם כן אליבא דהרא"ה ורש"י דלא סבירא ליה בליעתן זו הנחתן אם כן פשיטא דאיסור שבת ומעילה לא אתא כחדא ועיין מגילת ספר לאוין י"ד ע"ג. מרכבת המשנה אלפאנדרי ע"ה. לעיל י"א ד"ה ואם יצא:

(**לא**) [**אינו**] מן השם הוא זה. עיין ע"ז ס"ו ד"ה תבלין:

רש"י ופרכינן לכתא ומתנא. למנצח לדוד י"ד ע"ג:

רש"י ד"ה אלא אמר רבא [כו'] מילי מילי קתני. יצחק ירנן ל"ט ע"ד:

תוס' ד"ה סיפא. למנצח לדוד י"ד ע"ג:

תוס' ד"ה אלא אמר רבא וכו' ואין ר"י יודע. והקשה מהרש"א דלרב אשי מי ניחא דגם כן קשה למה תני חבורה וכן הקשה התוספות י"ט ולע"ד לא קשה דהא רב אשי אינו מגיה המשנה רק שמפרש המשנה כך נמצא מה שאמר בד"א שחזר ושכח אבל לא חזר ושכח אינו בכח הרישא הזורק ונזכר כו' קלטה אלא הוא מה שאמרה המשנה הזורק לעשות חבורה ונזכר עד שלא נעשית חבורה מעתה רישא תני נזכר ושכח שחייב ובבא דלעשות חבורה תני נזכר ולא שכח לפטור וכהאי גוונא אשכחן טובא במתניתין (ששונו) [ששונה] דבר והיפוכו ובפרט היכא שאינו מפורש כל כך מה שאין כן לרבא שמגיה אם כן הך דינא דחזר ונזכר פטור הוא בפירוש ברישא שפיר הקשו דלמה לי בבא דחבורה כיון דתני בפירוש ברישא דנזכר שהוא פטור אבל לרב אשי כיון דלא הוה בפירוש אלא מדיוקא ניחא ליה למתני בפירוש ושוב בא לידי זרע יצחק וראיתי שכוונתי ת"ל לדעתו הרמה. ועיין קהלת יעקב ב' ע"א:

דף קב:

ומלאכתו מתקיימת. פרי חדש במים חיים ב' ע"ג:

אחד נותן את האבן ואחד נותן את הטיט נותן הטיט חייב. והקשה הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סימן רל"ה מ"ש מהא דאמרינן בביצה ל"ד אחד נותן את האור ואחד נותן את הקדרה כולם חייבים ויהיב הרמב"ם בפ"ט טעמא שכולם צרכי בישול והכי נמי נימא שכולם עושים צרכי הבנין ע"ש שנדחק מאוד לתרץ ולא קשה מידי כי שם בגמרא מיירי בנותן האור תחלה אבל בנותן הקדרה תחלה לא מחייב והכא נמי מיירי דוקא בנותן האבן (תחילו) [תחילה] ולפיכך פטור אבל אם נותן טיט תחלה באמת הנותן את האבן

גם כן חייב וכן הוא בירושלמי והביאו הרשב"א בחדושיו אמנם מדכתב הרמב"ם בנדבך העליון אפילו בנותן האבן על הטיט חייב שמע מיניה במיצעתא שניהם פטורים ולכן צריך לומר דהרמב"ם סבר דאין דרך בנין בכך כי אין מתקיים בלא טיט ולכן שניהם פטורין ועיין קרית מלך רב דף ל"ב ע"ד:

ולטעמך אימא סיפא. גופי הלכות מ' ע"א:

מסתת משום מאי מחייב כו' משום בונה. יראים מ"ב ע"ב. מרכבת המשנה ח"א פ"י דשבת הי' הי"ו:

עייל (שופינא) [צ"ל שופתא] בקופינא. יצחק ירנן נ"ג עיין לעיל ע"ד ד"ה חביתא:

תוס' ד"ה מכה בפטיש כו' א"נ לר"י. עיין תי"ט שתירץ דוודאי במשכן הוה מלאכות מכה בפטיש על דרך שכתבו התוספות מיהו התנא בהווה נקט שכן אצל בונה הוה מכה בפטיש על אופן שכתב רשי' ע"ש וכן נראה שהרי רש"י לעיל במשנה דאבות מלאכות פירש גופיה כפירוש התוספות כאן. אלא וודאי צריך לומר דשם העיקר מכל המלאכות פירש רש"י כמו שהיה במשכן אמנם כאן בודאי התנא ההוה והרגיל אצל מלאכת הבונה בא להשמעינן והר"ן הקשה לעיל על פירוש רש"י דזה דברי רשב"ג במשנתינו אבל רבנן לא סבירא להו וצריך לומר דבנוסחות הר"ן הו' בדברי רשב"ג שכן האומן מכה על הסדין בשעת גמר מלאכה אבל בנוסחא שלנו כתוב בשעת מלאכה ולא גמר ולא קשה מידי. אמנם ראיתי להתי"ט לעיל שכתב ולפירוש רשי' והרב ומה שכתבתי בשם התוס' פרק י"ב נמי ניחא ולא ידעתי כוונתו דלמה ניחא יותר לפירוש התוס' כאן מלפירוש רשי' דלעיל והלא פירוש התו' כאן הוא פירוש רשי' דלעיל:

תוס' ד"ה כל שהוא. למנצח לדוד י"ד ע"ג:

תוס' ד"ה ה"ג המצדד. מרכבת המשנה פ"י דשבת הי"ג:

תוס' ולטעמך כו' ול"ג ר' יוסי. אמנם מדברי רשי' נראה דגרסינן רבי יוסי ונראה מדבריו שכך היתה כוונת הגמרא בלטעמך אתה המקשן דמקשה לשמואל מברייתא ואינך יודע לחלוק בבנינים בין תתאי למיצעי או עילאי איך תבין דברי ר' יוסי שאמר אפילו מניח חייב ואיך אפשר זה שר' יוסי יחייב במניח לבד אלא וודאי צריך לחלק ולומר דיש חילוק בבנין א"כ לשמואל נמי ניחא ונאמר דג' בנינים הן:

הרמב"ם כתב בפרק יוד ד"ה מצדד את האבן חייב משום מכה בפטיש ודלא כתוספות ולקושיות התו' יש לומר (דאינה) [דאינו] בונה עוד רק השורה התחתונה ולכן חייב משום מכה בפטיש ורשי' שכתב דיש מקיימין כן בלא טיט אפשר שכוונתו נמי לזה שמקיימין כן שלא לבנות עליה עוד ואם כן אינו צריך לטיט:

תוס' ד"ה העושה נקב. למנצח לדוד י"ד ע"ד:
תוס' ד"ה האי מאן דעייל שופתא כו' ובריש סוגיא דפריך כו'. לקמן דף קמ"ו הביאו ראי' לשיטתם מקושיות המקשן וכוונתם כאן לפי מה שכתבו דמאי דמתרץ הגמרא במגדול של עץ כוונת המתרץ דמיירי במנעל קטיר במיתנא אלא שלא הוצרך לפרש דפשיטא שהוא כן דאל"כ אף שהוא של עץ הוא ועירובו לאו במקום אחד הם. והוקשה להם לפי זה מאי מקשה המקשה בתחילה הוא ועירובו במקום אחר כיון דהמקשן ג"כ הי' יודע דבשל עץ מיירי דסתם מגדול של עץ הוא וכיון דידע זה מסתמא ידע נמי דקטיר במיתנא כשם שהתרצן לא פירש דמסתמא ידעי' ותירץ דאע"פי כן המקשן היה (סבר) [נדצ"ל סבור] שצריך לעשות סתיר' גמורה אמנם באמת זה דחוק מאוד דעיקר חסר מן התירוץ דמה שתירץ לו המתרץ גם המקשן הי' יודע ומה שלא היה יודע המקשן לא אמר לו התרצן כלום ולא הוה ליה לומר במגדול של עץ אלא דלא מיירי מסתירה גמורה. ועיין בספר חפץ ה'. לכן נראה לי כוונה אחרת בדברי התוספות כמו שאכתוב לקמן בפ' חביות:
תוס' ד"ה לול של תרנגולים כו' דלא חשיב להאי פתחא עשוי' להכניס ולהוציא. מיהו בנקב גדול שעשוי גם כן להוציא הבל אפשר דגם שמואל מודה דחייב משום בונה כדאמרינן לקמן דף קמ"ו רק הכא מיירי בנקב קטן שאין עשוי רק להכניס אויר אבל אינו גדול כל כך שיכול להוציא הבל ומשום הכי סבר שמואל שאינו חייב משום בונה. וכן נראה דעת הרמב"ם (שכתוב) [שכתב] בפרק יוד העושה נקב בלול של תרנגולים להכניס אויר חייב משום בונה ובריש פרק כ"ג כתב העושה נקב וכו' להכניס אויר ולהוציא הבל חייב משום מכה בפטיש ואלו לעיל לא כתב הרמב"ם להוציא רק להכניס ש"מ דיש חילוק אם נעשה גם להוציא או לא ועיין במגן אברהם סימן שי"ד ובתוספות שבת שם. ושוב מצאתי כן להפרי חדש במים חיים אלא שקשה לי דא"כ הך מימרא דרבה לקמן דף קמ"ו כשמואל אתי' והלא כל מילי דמר עביד כרב. ועיין מ"ש לקמן בפ' חביות דלרשי' בלא"ה מוכרח דרבה אליבא דשמואל אמרה דהא בכלים שהוא חביות לכ"ע לא מחייב משום בונה רק משום גמר מלאכה אם כן איך נגזור גבי כלים משום לול של תרנגולי' דהוה משום בנין ובנקב גבי כלים חייב רק משום גמר מלאכה אלא שמע מיניה דבלול של תרנגולים נמי משום גמר מלאכה הוא. ועיין קהלת יעקב י"ד ע"נ. ובספר טל אורות הישן:
תוס' ד"ה אבל. מרכבת המשנה פ"י דשבת הי"ג. למנצח לדוד ט"ו ע"ב:

דף קג.

התולש עולשין. ג'יטין מ"ד ד"ה שנתקווצ':
אם לייפות הקרקע כל שהן. בכורות ל"ד ד"ה שנקוצה:
מודה ר"ש בפסיק רישיה. כריתות כ' ד"ה סבירא ליה:
לא צריכה (דעבוד) [דקעביד] בארעא דחבריה. בתי כהונה בית דין פ"ז ע"א שונה הלכות מ"ב ע"ב. קרית מלך רב ח"א ח' ע"ד וע"ש בדף ב' ע"ג. עבודת ישראל דף ס"ח ע"ב. מרכבת המשנה ח"א ריש פ"א דשבת עיין זרע יצחק. ועיין לעיל דף מ"א ד"ה מיחם ודף ע"ה ד"ה טפי ועיין שו"ת הריב"ש:
בשלמא אימין (לא) [בנוסחאת הגמ': אימין ליחייב] ליחייב. למנצח לדוד ט"ו ע"ג.
תוספות ד"ה בשלמא. יצחק ירנן נ"ג ע"ג:

דף קג:

רבי שמעון היינו תנא קמא. קרבן אהרן פרשת ויקרא דף צ':
המגרר כל שהוא. מגילת ספר לאוין י"ג ע"ד.
זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כו' מיתיבי. יד מלאכי כלל רס"ד:
וכתבתם שתהא כתיבה תמה. זכרון יוסף מ"ד ע"ב:
כתבה כשירה. עיין מנחות ל"א ד"ה עשאה כשירה:
או שכתב שלא בדיו. ג'יטין י"ט ד"ה דיותא:
או שכתב האזכרת בזהב. אף על גב דלכאורה זה פשיטא דהא הוי שלא בדיו ואטו מי גרע אזכרות משאר ספר תורה יש לומר דהוצרך לאשמעינן משום דהוה אמינא מחמת חשיבתן ראוי לכתוב בזהב כך כתב הכסף משנה ב"י וקרוב לזה דברי הט"ז בי"ד סימן רע"ו. והפרי חדש (בנימוקי) [נדצ"ל בנימוקיו] להרמב"ם תירץ דאשמעינן דיגנזו דבשאר ספר תורה לא בעי גניזה רק יתקן. ועיין מרכבת המשנה אלפאנדארי וצריך לומר לפי זה דלא כתב כל הספר תורה כן רק מקצת אותיות דאם לא כן אף בשאר אותיות שאינן אזכרות פסול משום דמחזי כמנומר כמו שפסק הריב"ש והביאו בש"ע שם ונראה לי דמשום דוחק זה הנימוקי יוסף מפרש דלא מיירי שכתב האזכרות בזהב אלא שכתב בדיו וזרק עליו עפרות זהב ולפיכך אף כשהספר תורה כולה נכתב כעין זה מלבד האזכרות יכול לגרר הזהב וזה לא (נקרי) [מקרי] מנומר מה שאינו כן באזכרות אי אפשר לגרר משום מוחק ולכן יגנז. ושוב מצאתי בבשמים ראש סימן רפ"ח שנשאל גם כן על זה

והשיב דבא לאשמעינן דבעי גניזה ודבריו מגומגמים דלכאורה לא הועיל כלום. ועיין ברכי יוסף י"ד סימן רע"ו:

רמז לניסוך המים מן התורה. עיין מועד קטן ג' ד"ה ניסוך. עיין מגילת אסתר שורש א' דף ויו ע"ב. קנאת סופרים דף ב':

רש"י מאי טעמא דר"י. למנצח לדוד ט"ו ע"ג:

רשי' ד"ה וכתבתם. למנצח לדוד ט"ו ע"ג הרמ"ע מפאנו סימן ק"נ:

רש"י מכאן (לניסוך המים) [רמז כו']. שתי הלחם סימן כ"ט:

תוספות ד"ה בגלטורי. פנים מאירות ח"א ס"ו:

תוספות ד"ה א"א דאאזרך. למנצח לדוד ט"ו ע"ב. מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת הלכה יו"ד:

דף קד.

(**מ'**) [**מ"ם**] וסמ"ך שבלוחות בנס (היה) [היו] עומדים. רדב"ז דפוס פיורדא סימן תמ"ב:

אלא (מי הוה הוה) [צ"ל מיהוה הואי]. למנצח לדוד ט"ו ע"ג:

אתו דרדקי ואמרו מילי. שפתי ישנים דף ק"ו ע"ב:

דף קד:

הכותב שתי אותיות. עיין על הסוגיא פנים מאירות ח"א ס"ו:

ובכל דבר שהוא רושם לאתויי מאי. בני יעקב ק"ח ע"א:

כתב אות אחת בטברי' ואחת בציפורי. עיין לעיל פ' ד"ה בהעלם אחד. ב"ב נ"ה ד"ה בהעלם אחד:

כגון שנטלו לגגו של חי"ת כו'. שער אפרים סימן פ"א:

נתכוין לכתוב אות אחת (וכתב) [ועלו בידו] שתים. עיין בארוכה זרע אמת בחידושים סימן זי"ן:

רש"י ד"ה במשקין כמו מי תותים. למנצח לדוד ט"ו ע"ג:

רש"י ד"ה באבר בעופרת. בני יעקב קי"ז ע"ד. יצחק ירנן ע"ג ע"ד:

רש"י ד"ה והשלימה. למנצח לדוד ט"ו ע"ג:

תוס' ד"ה [צ"ל כאן: נתכוין לכתוב ח' כו' כמו] נתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע. והוא לעיל דף ע"ג. אמנם לכאורה לא מקשי מידי דכפי הנראה לעיל דף ע"ב ד"ה נתכוון התוספות מפרשים שהיה סבור שהי' שנים והי' באמת ארבעה. וכן כתבו בפירוש בב"ק

דף כ"ו ולכן נראה התוספות נתכוונו לסוגיא של ב"ק ועיין מרכבת המשנה ח"א פרק י"א דשבת הי"א:
תוס' ד"ה אמר רב חסדא. זרע יצחק:

דף קה.

קללה נמרצ"ת. אש דת כ"ט ע"ד. עץ חיים פ"ו ע"ג:
יש ידיעה לחצי שיעור. קהלת יעקב אלגאזי ל"ח ע"ד:
תוס' ד"ה והתניא. מרכבת המשנה ח"א פרק י"א דשבת הלכה י"א:
פרק שלשה עשר
על הגס ועל האימרא. עיין ע"ז ל"ד ד"ה שאין בו:

דף קה:

הקורע בחמתו ועל מתו. מגילת ספר לאווין י"א ע"ג:
חמתו אחמתו נמי לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון. עבודת הגרשוני סימן נו"ן:
האי נמי מתקן הוא. עיין פרק קמא דכתובות סוגיא מהו לבעול בתחלה בשבת. עבודת הגרשוני סימן נו"ן:
למרמי אימתא אאינשי ביתא. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת ה"ח:
אמר רבי שמעון בן פזי כל המוריד דמעות. תבואת שור קי"א:
אחד מן האחים שמת. דרך המלך ק"ו ע"א. עץ חיים ע"ב:
(**רשי'**) [**אין רש"י כזה**, **והמלים הם מהגמרא בלבד**] בתמנת סרח. אמרי שפר:

דף קו.

כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר. עיין על הסוגיא. קהלת יעקב ט"ז ע"ב וע"ג. מרכבת המשנה ח"א ריש פ"א דשבת. פסחים ע"ג ד"ה לדברי האומר. ועיין באגרת הרמב"ם הקטן דף נ"ה:
מדאסר רחמנא הבערת בת כהן. שמעתי מקשין הלא ר"י בפרק במה מדליקין סבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור דסבר לה הבערה ללאו יצאה ואם כן מנל"ן דהא כתבו התוספות דר' שמעון בע"כ לא סבר הבערה ללאו יצאה והנה לשיטת התו' דפלוגתא דמקלקל בהבערה לא תלי' במלאכה שאינה צריכה לגופה לא קשה מידי ניהי דסבר ר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אפשר דסבר מקלקל בהבערה חייב היכא דהוה צריך לגופי' כמו שכתבו התוס' ואפילו לרשי' דשני הפלוגתא תליא זה בזה

אפשר לומר דר"י סבר מסברא ידעינן דאל"כ מבעיר היכא משכחת לה הא כל מבעיר מלאכה שאינה לגופה היא. ובזרע יצחק כתב דאשכחן מבעיר צריך לגופה במבעיר להאיר ולא נראה כן דהא ממשכן ילפינן ושם היה לבישול סממנים ובאמת לרבי שמעון לא הוה צריך לומר מאי טעמא כי ממילא מוכרח רק הגמרא קאמר לאלומי לטעמא אליבא דרבי שמעון באשר לא מצינו סתירה יכולין שפיר לילף מבת כהן ויש ליתן בזה כמה טעמים. ועוד יש לומר אף לרשי' אף שהשיגו התו' על רשי' במה דמשמע מדבריו דר' יוחנן סבר כרבי יהודא דמשמע אבל לרבי שמעון לא פליגי ומודי רבי יוחנן דלדידיה מקלקל בהבערה פטור אין הכרח כלל לזה בדברי רשי' כי יש לומר דאף אליבא דרבי שמעון פליגי נמי לפי המסקנא ורבי (אבוהו) [צ"ל אבהו; וכן בהמשך] דהכא סבר כעול' בפ' במה מדליקין דמוקי רבי יוסי כרבי יהודא. אמנם רבי יוחנן שם דמוקי רבי יוסי כרבי שמעון חולק באמת על ר' אבוהו אליבא דרבי שמעון. ושוב מצאתי כן בחדושי מהר"ם ברבי' ליבמות ועיין ב"ק ל"ד שם כתבו התוספות לחד (תירוצו) [נדצ"ל תירוצא] כי תנא דברייתא סבר כרבי שמעון בחדא ופליג עליה בחדא. ועיין בירושלמי פרק במה מדליקין במשנה דכחס על הנר:

רש"י ד"ה מתניתין. קהלת יעקב ט"ז ע"ג:

רש"י ד"ה ובריית'א. זרע יצחק:

רש"י ד"ה הצד צפור למגדול. יצחק ירנן נ"ד ע"א:

תוס' ד"ה בחובל וצריך לכלבו. קרית מלך רב ח"א ה' ע"א. זרע יצחק. יצחק ירנן ל"ט ע"ג:

דף קו:

איבעי' להו ר"א בן כו' אריש פליג. עיין גופי הלכות כלל ת"ן:

(**הוא**) [**הא**] למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו. קרית מלך רב ח"א ב' ע"ד:

רש"י ד"ה ואין נותנין מזונות. זרע אמת בחדושים סימן מ"ב:

רש"י הגזין מין חגב. משנה למלך פ"א דאיסורי מאכלות הכ"א. מחזיק ברכה חלק י"ד צ"ו ע"א. פרי חדש י"ד סימן פ"א ס"ק כ"ח. בני חיי שם:

רש"י ד"ה אף על פי שעמד הראשון. זרע אמת חא"ח בשו"ת סימן ל"ח ודברי התי"ט שם:

תוס' ד"ה ואין נותנין. שער המלך ח"א י"ג ע"ג. זרע יצחק:

תוס' ד"ה הלכה. מרכבת המשנה ח"א פ"י דשבת הי"ט:

תוס' היכא דנפלו. זרע יצחק:

דף קז.

מפיס מורסא. עיין זבחים צ"ב ד"ה במלאכה. כתובות וי"ו ד"ה האי מסוכריית:

מגיסי הרב מהו' זעליג אויערבך זצ"ל

דף ק"ו מדאיצטריך קרא להתיר מילה בשבת כו' וכפי שיטת התוספות ר"א ור' יוחנן פליגי אליבא דר"ש. דר"א סבירא ליה דרבי שמעון מחייב בחובל ומבעיר אף על פי שאין בו צורך כלל ע"ש. וקשיא לי טובא למאי דכתב (הגהת מיימני) [הגהות מיימוניות] פ' כ"א דהמניח בשבת רטיה על המכה והיא מושכת דם חייב משום מפרק ולקמן דף קל"ג מבואר דמציצה גבי מילה דוחה שבת דדם חבורי מחבר עי"ש ולפי זה כיון דדם חבורי מחבר. כשהוא מוצץ הדם עובר משום מפרק. ועוד דבריש פ' חביות גבי אין סוחטין את הפירות פירש רש"י דהוה ליה מפרק תולדה דדישה הרי כשמוצץ וסוחט המשקה מהפרי הוה ליה מפרק ה"ה כשמוצץ הדם מבשר הוה ליה גם כן מפרק ולפי זה מנא לן דחובל חייב דילמא הוא כשאר מקלקל דפטור ומילה הוצרכה התורה להתירה דהרי כשמל צריך (למוצץ) [נדצ"ל למצוץ] ואם כן עובר משום מפרק. ואפילו לדעת הפוסקים והביאם המגן אברהם בסימן ש"ך ס"ק כ"ג דסוחט משקין הוא תולדה דדש ואינו אסור אלא כשהמשקה אינו יוצא לאיבוד. נמי קשה מנל"ן לומר מדאיצטריך מילה שמע מינה דחובל חייב דילמא מדאיצטריך מילה שמע מינה דמפרק חייב אף על גב דהמשקה יוצא לאיבוד. ומנל"ן דחובל חייב:

ובזה יש מקום ליישב שיטת הרמב"ם בפ' ז' מהלכות שבת דכ' דהחובל חייב משום תולדה דמפרק ורש"י ותוספות חולקים עליו בריש פ' ח' שרצים וסברו דחייב משום נטילת נשמה והכסף משנה האריך עיי"ש. ולפי מה שכתבתי ניחא דאי אמרת מדאיצטריך מילה שמע מיניה דמפרק חייב אם כן הרי ממילא חובל חייב דהוא תולדה דמפרק. אבל לשיטת רש"י ותוספות קשה ואין לומר דלא סבירא להו דזה הוה מפרק דהא בכתובות דף ס' מבואר דחולב מבהמה בשבת הוה ליה מפרק. וכתב רש"י מפרק הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש עי"ש. וכן בשבת דף צ"ה חולב חייב משום מפרק ובוודאי כשמוצץ דם עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדאיתא בש"ע י"ד סימן רס"ו הוה ליה יותר מפרק מחולב ואין לומר דפשטא דקרא ביום השמיני ימול לא קאי רק על גוף המילה דהרי ר"א דריש ליה לקמן על מכשירין מכ"ש שיש לדרשו על המציצה:

(א"ה עיין בר"ן ר"פ ר"א דמילה לענין אם נשפכו חמין דבת' מילה קודם מילה דשרי למול אע"ג דוודאי יחללו שבת דפקוח נפש הוא דשרי. וזה וודאי מסברא ולא צריך קרא א"כ

י"ל ה"נ למוצץ א"צ קרא דמילה שרי והמציצה אח"כ פקוח נפש הוא. אמנם ודאי שאר הפוסקי' לא ס"ל כהרמב"ם דחובל מפרק הוא ועיין כתובות ה' בתוס' ד"ה דם מפקד פקיד ומ"ש שם:)

עוד קשיא לי למאי דאמר עולא לקמן דף קל"ב הא דמילה דוחה שבת הלכה למשה מסיני וא"כ לשיטתו הא דאמר ר' שמעון חובל חייב מדאיצטריך מילה לאו דוקא מדאיצטריך קרא אלא הלכה למשה מסיני וא"כ יש להתיר בי"ט חובל דמלאכת י"ט ילפינן בבנין אב מן לא תעשה כל מלאכה האמור בשבת ולהכי כתב הב"י דלאו דמחמר מותר בי"ט כיון דאינו בכלל ל"ט מלאכות ע"ש. ומעתה כיון דחובל גופו אינו אסור בשבת רק ילפינן מהלכה וזה ידוע דלא ילפינן בנין אב ומה מצינו מהלכה. וא"כ יהי' מותר חובל בי"ט אם לא דנימא כיון דגלי לן ההלכה דחובל אסור בשבת הוא גילוי מילתא דפסוק לא תעשה כל מלאכה קאי נמי על חובל וא"כ ילפינן שפיר וסברא זו כתב הר"ן בפרק כלל גדול על מעביר ד' אמות ברשות הרבים ע"ש:

פרק ארבע עשר

שמנה שרצים. קהלת יעקב ט"ו ע"ג:

רשי' והחובל בהן כו' (לא) [ל"א] כו'. התו' בכתובות ה' ד"ה דם מיפקד פקיד הקשה על רשי' להך לישנא דהא לעיל אמרינן דאף לרב חייב משום נטילת נשמה• ואפשר לומר דהא התוספות הוצרכו לדחוק הרבה מאי נטילת נשמה שייך בחובל לבד בלא הריגה וסבר רשי' דע"כ לא פליגי לעיל אלא בשוחט דשייך נטילת נשמה גם כן. אבל בחובל בלבד בלא הריגה לכ"ע לא מחייב רק משום צובע דלא שייך נטילת נשמה כיון שאינו הורגו ועיין בשו"ת הר"ן בסוף הספר. ועוד נראה לי לפי מה שכתב רשי' לקמן גבי נצרר הדם דיש דם בעור וחבורה בעור אינה חוזרת ולהכי כיון שנצרר הדם אף על פי שלא יצא חייב בהני דיש להם עור אבל בהני דאין להם עור החבורה היא בבשר וחוזר. אמנם מדברי התו' לעיל והרא"ש והרשב"א כאן נראה שהם סוברים דאין דם בעור רק הדם מבשר הוא בא והנך דיש להם עור העור מעכבו מלצאת. אבל בהנך דאין להם עור אין דבר מעכב כן נראין פשוטן של דברים ועיין בי"ד סימן כ"ג שנחלקו האחרונים אם יש דם בעור ועיין בשו"ת שבות יעקב. קהלת יעקב י"א ע"ב:

תוס' ד"ה עד כאן לא פליגי. זרע יצחק:

דף קז:

נצרר הדם אעפ"י שלא יצא. עיין כתובות ה' ד"ה דם מפקד פקיד:

השולה דג. עיין לעיל צ"ה ד"ה הצד:
הושיט ידו למעי בהמה. דרך המלך י"ג ע"ג. ע"ז כ"ו ד"ה סבר רב יוסף. כתובות כ"ה ד"ה ואמר:
רשי' ד"ה מחייב ואע"פי שאינו מחובר לקרקע כו' מאוירא (קארבי) [צ"ל רבי]. הגמרא מסיק שם בעירובין דמארעא קארבי דאי קציץ הזמא מיית כשותא. אמנם כוונת רשי' דוודאי באמת מאוירא קארבי (למראות) [למראית] העין שאינו מחובר לקרקע כלל רק אנו נותנין לו הדין של מארעא קארבי כיון דחזינן דמיית כשותא בקציצת היזמי. והרשב"א בחדושיו כתב בשם הרמב"ן כמו תלישׁ' כשו' מהיזמי שהוא רביתיה חייב משום עוקר דבר מגדולו כך הושיט ידו למעי בהמה חייב משום עוקר הולד מגדולו וחייב על נטילת נשמה וסבר הרשב"א כי זה נקרא (גידולי) [גידולו] מן הקרקע גבי כשות שינק על ידי ההזמי וזה החידוש משמיע לן אע"פי שאינו יונק מן הקרקע ממש. ובטל (אורת) [אורות] חדש תמה על רשי' והרשב"א ולא קשה מידי:
תוספות ד"ה הצד את הפרעוש. יצחק ירנן נ"ד ע"ג:

דף קח.

שמואל וקרנא הוה יתבי. תבואת שור קי"א. שנות חיים ל':
אין כותבין תפלין על גבי עור בהמה טמאה. גינת וורדים חא"ח כלל כ' סי' ט"ו:
רש"י ד"ה בכנפיו שישסענו בעוד כנפיו בו ומקטירן כו' כן צריך להיות. ועיין קרבן אהרן דף ס"ח ובתועפת ראם נ"ו ע"א:
תוספות ד"ה ואי ס"ד. דרך המלך ט"ז ע"ג:
תוספות (ד"ה דלי') [אין ד"ה כזה]. שנות חיים נ':

דף קח:

שורה (קילורין) [צ"ל אדם קילורין] מערב שבת. עיין לעיל י"ח ד"ה ומתרפאות:
יד לפה תקציץ. נידה י"ג ד"ה דינא תנן:

דף קט.

כוסברת' אין בה משום רפואה ותוספו'. אדמת קדש ח"א וי"ו ע"ג:
תוספות ד"ה שריקא טוי. זרע יצחק:
תוספות ד"ה רוחצין. מרכבת המשנה ח"א פכ"ב דשבת ה"ב. עיין לעיל ל"ט ד"ה והא מעשה:

דף קט:

נשלוקינהו [כו'] עד (דקאי) [דקיימא] אאנפקא. עיין ב"ב נ"ח ד"ה אנפג:

דף קי.

ההוא בר קשא דטרקי' חיויא. שנות חיים קפ"ט:
חיויא דרבנן. רצוף אהבה:
תוספות ד"ה חיויא. שנות חיים קפ"ט:
תוספות ד"ה וליתי אגנא. זרע יצחק:

דף קי:

ומי שרי והתניא מנין לסירוס באדם. עיין ברא"ש שדבריו סותרים למה שכתב לעיל בפ' הבונה ועיין זרע אברהם חא"ע א' ל"ז. צרור החיים כ"ט. אגורה באהליך אדמת קדש ח"א נ"ז ע"ב. זבח השלמים סימן ל"ו. יצחק ירנן ל"ו ל"ז. וראיתי ברא"ש לעיל פ' הבונה שכתב לתרץ ראית הערוך מההיא דהושענא וכתב אי נמי כיון דרבי שמעון סבר דבר שאין מתכוין מותר מן התורה הכא אף על גב דפסיק רישיה הוא כו' ודבריו מגומגמין מאי הלשון מותר מן התורה דמשמע דמדרבנן אסור והלא דבר שאין מתכוון לגמרי מותר ואי כוונת הרא"ש לפסיק רישיה דאסור מדרבנן זה אינו דפסיק רישיה אסור מן התורה אפילו לרבי שמעון כמו שכתבו התוספות בפ' כירה והכי מוכח לקמן בפ' ר"א דמילה דתירץ רבא דאיצטריך בשר לפסיק רישיה ש"מ דמן התורה אסור וכ"כ בכפות תמרים ומעתה מה שכתב הרא"ש עוד אבל לר' יהודה כו' ואי צריך ליה איכא איסורא דאורייתא הלא גם לרבי שמעון אי צריך ליה איכא איסורא דאורייתא ועיין בתוספות כתובות דף וי"ו שכתבו קרוב לדברי הרא"ש ועיין מה שאכתוב שם אי"ה וראיתי בשיטה מקובצת לכתובות שכתב על שם שיטה ישנה בשם מורי דדוקא גבי שאר איסורים לרבי שמעון פסיק רישא אסור מן התורה אבל גבי שבת דמלאכת מחשבת בעינן לרבי שמעון הוא מדרבנן ולרבי יהודה מדאורייתא ואם זו היא שיטת הרא"ש יהי' דבריו מבוארין בפשיטות וצ"ע:
תוספות ד"ה (ובארציכם) [צ"ל תלמוד לומר ובארציכם]. גופי הלכות מ"ו ע"ב:

דף קיא.

אבל סך את השמן. עיין לקמן קל"ד ד"ה ואין מונעין:

כל ישראל בני מלכים. עיין ב"מ (קי"א) [צ"ל קי"ד] ד"ה מהו שיסדרו:
תוספות ד"ה לא ס"ד. זרע יצחק:
תוספות ד"ה למימרא חק נתן. רי"ז ע"ג:
תוספות ד"ה מסוכרא דנזייתא. שער המלך ח"א כ' ע"ג:

דף קיא:

פרק חמשה עשר
אלו קשרים. קרית מלך רב ח"א נ"ב ע"ג:

דף קיב.

רבי ירמיה הוה אזיל בתריה דרבי אבהו. יצחק ירנן נ"ב ע"א:
איפסק ליה רצועה דסנדליה. עיין חגיגה כ"ג ד"ה ונפסקה:
שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה. קהלת יעקב י"ג ע"ב. דרך המלך ד' ע"ד לשון רש"י:

דף קיב:

סנדל שנפסקה אחת מאזניו. פנים מאירות ח"ב קפ"ה. שער אפרים דף מ"ז ע"ג. משנה למלך פ"ז דכלים הי"ב בארוכה רש"י ותוספות:
תהא משנתינו בסנדל. עיין חקרי לב י"ד:

דף קיג.

קושרין דלי בפסקיא. קרית מלך רב ח"א ל"ב ע"ג וע"ד:
כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת. ע"ל קפ"ג ד"ה רחת ומזלג:
מ"ש עמודים דלא. קרית מלך רב ח"א ב' ע"ב:
תוספות ד"ה כלל. יצחק ירנן נ"ב ע"ב:
תוספות ד"ה התם חבל. מרכבת המשנה ח"א פ"י דשבת הי"ג:

דף קיג:

מהו לפסוע פסיעה גסה. ידי משה קנ"ו ע"ב:
דבר חכמה ראה בה. תבואת שור קי"ב:
תוספות שלא יהא דיבורך. גופי הלכות קי"ד ע"א:

דף קיד.

מנין לשינוי בגדים. משכנות יעקב קי"ח ע"ב:
כל ת"ח שנמצא רבב על בגדו. בנימין זאב סימן רפ"ז. ע"ז ל"ג ד"ה נכרי:
ואמר רבי יוחנן איזהו ת"ח. תבואת שור קי"ב:
עולת שבת בשבתו. עיין לעיל (כ') [לא ברור; אולי צ"ל ב'] ד"ה למשרי: :
לימד על חלבי שבת שקרבין ביום הכפורים. עיין יומא ס"ב ד"ה מוספין:
לימד על חלבי שבת שקרבין בי"ט. עיין לעיל כ"ד ד"ה ולא עולת חול פסחים נ"ט ד"ה ולא. וד"ה ביד:
תוספות ד"ה חלבי. חקרי לב רל"ו:

דף קיד:

יום הכפורים שחל. זכרון יוסף יו"ד ע"ג:
ר"ע היא. חקרי לב רל"ה. ועיין מה שכתבתי בס"פ ר"ע:
(**מנין** לקניבת ירק שאסור ביום הכפורים) [בנוסח הגמרא: מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק]. לשון לימודים קי"א ע"א. מלכי בקדש פ"א ע"ג:
אלא לקניבת ירק. מגילת ספר לאוין יו"ד ע"ב:
לעולם למלאכה. צ"ע א"כ מאי (ארי') [אירי'] ביה"כ שחל להיות בשבת אפילו ביה"כ דעלמא נמי אסור משום מלאכה וצריך לומר דלאשמעינן אתא דאיכא נמי עשה אבל ביה"כ לבד ליכא עשה כמו שכתב רש"י אבל קשה למה נקט דוקא קניבת ירק כל שאר מלאכות נמי דבמלאכה גמורה מיירי. שוב בא לידי מטה אפרי' וראיתי לו בדף צ"ד שהקשה ולא תירץ כלום. ושוב ראיתי בלשון לימודים חא"ח דף קי"א ע"א שהאריך בזה:
תוספות ד"ה ליתקע. עיין מהרש"א שכתב דאפשר דאמוראי לא ידעו מברייתא דבסמוך דבמוצאי שבת מבדילין ולא תוקעין יע"ש ואישתמיט ליה אחר המחילה דמשנה היא ספ"ק דחולין ובודאי אמוראי ידעו המשנה:
תוספות ד"ה אלא. אדמת קודש ח"ב י"ד ע"א:

דף קטו.

מפצעין באגוזים. עיין כפתור ופרח דף כ"ח ע"א:
פרק ששה עשר
לא ניתנו לקרות. חקרי לב י"א:

תוספות ד"ה לא. חקרי לב דף יו"ד ולהלן בדף ק':

דף קטו:

אין בין ספרים למגילה. עיין מנחות ל"א ד"ה עשאה כשירה:
פסוק זה עשה לו סימניות [לפנינו בגמרא: פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות]. שנות חיים קנ"ד:
תוס' ד"ה מגילה. חקרי לב ק':
תוספות ד"ה מיתיבי. חק נתן רי"ד ע"ג זרע יצחק:

דף קטז.

הגליונים של ס"ת. מגילת ספר לאוין ב' ע"ג. זכרון יוסף ט"ו ע"א. עיין מגילה ל"ב ד"ה הלוחות. ועיין בר"ש פ"ג דידים דדבריו תמוהים:
(**הוה**) [**צ"ל לא**] אזיל לבי אבידן. עיין ע"ז י"ז ד"ה הרחק מעליה:
רש"י מאחרי ה'. אמרי שפר פרשת בהעלותך:
תוס' ד"ה פורענות. שנות חיים קנ"ד:

דף קטז:

מפשיטין את הפסח עד החזה. עיין זבחים צ"ה ד"ה בשפת מזרק ודף צ"ג ד"ה אלא אצבעו:
לא נטלטל עור אגב בשר. עיין זבחים צ"ג ד"ה מנין לרבות:
רש"י ד"ה יומא דאסתנא כו' ורוח דרומית היא בלשון ארמית יומא דשותא כצ"ל:
רש"י (תיק הספר) [צ"ל תיק עם הספר] ואף על פי שיש בתוכו מעות. הא דנקט רש"י שיש בתוכו מעות אף על גב דאפשר דהראיה מתיק לבד כמו לקמן משום קושיות הרשב"א דאיך קאמר התם טילטול הלא הוצאה היא ולאו טילטול. להכי מפרש רש"י דמיירי ביש בו מעות ואתא שפיר לישנא דטלטול:
תוס' ד"ה פליגי בטלטול כו' א"נ בתמידין ומוספין. עיין מנחות דף ס"ג בתוספות דלחד תירוצא שם בתמידין ומוספין לכי"ע אסור ולחד תירוצו פליגי בתמידין ומוספין כמו דפליגי בפסחים:

דף קיז.

היא גופה מנלן כו' אדהכי והכי נפלה דליקה. באר יעקב י"ב ע"ב:

והא [כו'] מודה רבי שמעון בפסיק רישי' וכו'. והקשה בספר בני יהודה דאכתי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ותירץ כיון דבוודאי ניחא ליה מלאכה הצריכה לגופה מקרי כמו תולש ומיפה הקרקע בשדה דידיה כמו שכתבו לעיל התוספות בסוגיא דצירוף וקשה לי לפי זה לתירוץ ר"י דרבנן אליבא דרבי יהודה בנו של ר"י ב"ב קאמרי אבל לדידהו אפילו בלא ברזא למה כיון שמלאכה הצריכה לגופה היא אלא וודאי התוספו' סוברי' דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה ולכן לרבנן מותר לגמרי ובזה נסתר גם מה שתירץ התוי"ט בפסחי' ובלחם משנה: (ע"ש כי נעלם ממנו דברי התוספות דהכא) דהרמב"ם סבר כהך תירוצא דר"י דהא הרמב"ם פסק כרבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה ולקושיות הרב בני יהודה יש לומר כיון דרבנן הקשו לר"י בנו של ר"י ב"ב דאפי' לשיטתו דלא הוה צרכי גבוה לישתרי כיון דלא בעי לעור ודבר שאין מתכוון מותר לגמרי ועל זה הקשה הגמרא שפיר דהא פסיק רישא הוא ואי משום דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה על כל פנים אסור מדרבנן ולר"י בנו של ר"י ב"ב דלא הוה צרכי גבוה אפילו שבות לא שרינן. ולכן הוצרך לתרץ דשקיל בברזי דלא הוה אפילו שבות אמנם לרבנן דהוה צרכי גבוה מתירין אפילו בלא ברזי דלא הוה אלא משום שבות כיון דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה ולכן מתירן בצרכי גבוה אבל על הרמב"ם קשה ואפשר לומר לדעת הרמב"ם דלרבנן הוי צרכי גבוה ממש ואפילו מלאכה דאורייתא שרינן והא דאמר לעיל כל פעל ה' למענהו היינו לשיטת ר"י בנו של ר"י ב"ב דהכי אקשי ליה כיון דסבר כל פעל משום נימין הכי נמי נימא לענין הפשטה אבל לרבנן גופיה לא צריך לזה אלא הוה צרכי גבוה ממש ולכן שרינן אפילו מלאכה דאורייתא. ועוד נראה לי לקושית הרב בני יהודא דוודאי דוחק הוא לאוקמי דוקא כרבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה והגמרא רוצה לאוקמי רבנן דרבי ישמעאל אפילו לרבי יהודא אלא שנראה שהרב בני יהודא מפרש דתירוצא דלא קבעי לעור הוא דוקא לרבי שמעון דלר' יהודה דבר שאינו מתכוון אסור וליתא דאפילו לרבי יהודא אינו אלא מדרבנן ולהכי מותר גבי מקדש וזה דעת רשי' לקמן גבי הריגת המזיקין והגמרא הקשה והא מודה ר' שמעון בפסיק רישא וחייב חטאת א"כ הוה מלאכה דאורייתא ובאמת היה הגמרא יכול לתרץ דכר' שמעון אתיא ומשום דהוה מלאכה שאינו צריכה לגופה ולפיכך לא אסר אלא מדרבנן אלא דניחא ליה לאוקמיה אפילו כרבי יהודא ובברזא:

עיין בריב"ש סימן שצ"ד שהקשה מסוגיא זו להערוך. וקושיתו אינו אלא לפירוש רשי' דהוי שבות ואיכא איסורא דרבנן ומתירין משום צורך גבוה אבל לפירוש התוספות אפילו

שבות לא הוי ומותר לגמרי ואם כן אדמקשה הריב"ש על הערוך מפירוש רש"י לסייע מפירוש התוספות:
ועיין בערוך ערך ברזא שפירש שלא היה בעיר רק נקבים ולא קשה קושיות התוספות מפסחים כיון דלא היה בו רק נקבים שפיר היה (יוכל) [נדצ"ל יכול] ליטלו על ידי העור:
תוס' ד"ה דשקיל ליה בברזא. מלכי בקודש מ"ו ע"ד. שער המלך ח"ד בהשמטות מ"ט ע"ג. בני דוד ס"ד ע"ד. עיין שאגת אריה סימן נ"א. עיין יומא ל"ד תוספות ד"ה הני מילי:

דף קיז:

מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה וכו'. קהלת יעקב י"ז ע"א ועיין מה שכתב הר"ן בפרק חביות גבי צנור שעלו בו קשקשים:
מצילין מיום הכיפורים לשבת. גופי הלכות ע' ע"ב לשון הר"ן:
יצא תקיעת שופר ורדיית הפת. עיין לעיל ג' ד"ה התירו לו:
רש"י ד"ה כי מקלע להו. חקרי לב קל"ב:

דף קיח.

במנחה מצילין מזון סעודה אחת. יד אלי' ט"ו:
תוס' ד"ה והא דתנן. זרע יצחק:

דף קיח:

אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה. מחזיק ברכה מ"ב ע"ד. ועיין לעיל פ"ז ד"ה כאשר צוך:
אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות. נידה י"ג ד"ה עד שיכלו::
מילתא אחריתי היה ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו. עיין נדה י"ג ד"ה אם היה נשוי:
יודע אני בעצמי שאיני כהן. גינת וורדים חלק א"ח כלל א' שער המלך חא"ח י"ח ע"ד. זרע אברהם ח"א ט"ו ע"ד. למנצח לדוד ט"ו ע"ד. חוט השני דף י"ד ע"ד. מקראי קדש נ"ה ע"א קכ"ה ע"א. מלך שלם ח"ב י"א ע"ג. עיין א"ח סימן קכ"ח באחרונים. שו"ת מהר"י מטראני ח"א סימן קמ"ט. באר שבע בתשובותיו בית יעקב סימן קכ"ג. שפתי ישנים ק"ו ע"ב. עין יוסף פ' ע"ג. משכנות יעקב ק"מ ע"ב. יצחק ירנן י"ד ע"א. גט מקושר קנ"ט ע"ג:
תיתי לי דקיימית ג' סעודות. בכורות ב' ד"ה שמא:
תיתי לי דלא (סגידנא) [סגינא] ארבע אמות. תבואת שור קי"ב:
רש"י עם דמדומי חמה. עיין מרכבת המשנה אלפאנדארי כ"ז ע"ג:

דף קיט.

תיתי לי [כו'] דלא מזיגנא רישי אבי סדיא. הב"י בח"מ סימן ט"ו כתב דמכאן (למד) [למדו] הפוסקים דמצוה להפך בזכות ת"ח. והב"ח שם השיג עליו דאם כן ליכא אלא (מידות) [נדצ"ל מידת] חסידות ככל תיתי לי דהכא ואין כאן השגה דוודאי תיתי לי דקיימתי מצות (ד') [ג'] סעודות חובה היא אלא שהעולם לא (היה) [היו] נזהרין כמו שכתבו התוספות בבכורות דף ב' ד"ה שמא והכא נמי יש לומר אף על גב דחובה היא העולם לא (היה) [היו] נזהרין ועוד יש לומר ניהי דחובה היא היינו להפך בזכות אבל לא להתאמץ כל כך דלא מזוג רישיה (אביה) [צ"ל אבי] סדיא זה היה (מידות) [מידת] חסידות מרבא שהיה מתאמץ ביותר בזה לראות אם (אם) [מיותר, וט"ס] אפשר למצא זכות. עוד כתב הב"ח וזה לשונו ותו דמפרש"י לשם לא משמע אלא שאינו דוחה מלראות בדבריו ולעיין בהם אם יש דבר לזכותו או לאו אלא מיד רואה ומעיין אבל לא שיהפך בזכותו יותר מלאיש אחר עד כאן לשונו. ולעניות דעתי כוונתו בדברי רש"י אחר המחילה רבה תמוהים כי כוונת רש"י פשוטה דמדקאמר הגמרא עד דמהפיכנא בזכותיה דמשמע דתמיד בדין הת"ח לא היה נח עד שהיה מהפך בזכותו ואיך זה אפשר דלפעמים אפשר היה בא דין ת"ח לפניו שלא היה הדין עם ת"ח ולא אפשר להפך בזכותו לזה מפרש רש"י דהא דקאמר הגמרא עד דמהפיכנא בזכותיה אין הכוונה שיהפך תמיד בזכותיה באמת אלא לא הניח ראשו עד שהיה רואה ומעיין אם יש אפשרות להפך בזכותיה. ושוב בא לידי ספר קרית מלך רב ח"ב וראיתי שם בבית מושב דף מ' ע"ג שתמה על דברי הב"ח:

ר' אבא זבן בתליסר [חסר: אסתירי] פשיטי. משכנות יעקב קי"ח ע"ג:

ולקדוש ה' מכובד זה יום הכפורים ודברי רשי'. אמרי שפר:

רשי' עבידנא יומא טבא לרבנן. בארות המים קי"א ע"ב. אמרי שפר:

דף קיט:

מצא נר דלוק ושלחן ערוך. עיין פסחים ק' ד"ה ושוין שאין מביאין:

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן. משכנות יעקב קע"ח. פרשת דרכים:

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו. בני חייא ק"פ ע"ד:

אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות. דת ודין ל"ה ע"ב:

כך מקובלני [כו'] כל עיר שאין בה תינוקות. ב"מ פ"ד ד"ה אי הדרת:

דף קכ.

בואו והצילו לכם. שער המלך ח"א צ"ו ע"ד. יצחק ירנן ע"ג ע"ב:
לחצר המעורבת. עיין לעיל ס"ז ד"ה רבי עננ:
ולובש כל מה שיכול ללבוש. ברכי יוסף ק"ב בארוכה. זרע אמת בחדושים סימן ח':
והא תנא רישא ג' סעודות. זרע יצחק:
פונדא וחגור. עיין לעיל נ"ט ד"ה תרי המייני:
פורסין עור של גדי. עיין לעיל מ"ט ד"ה טומנין בשלחין:
רש"י י"ח כלים [כו'] ואינו פושטן לחזור וללבוש. עיין במהרש"א. וכן פירש להדיא בספר התרומה דברי רשי' והעתיקו הב"ח ושפיר כתב הרא"ש ודברי ת"ק הוא ודלא כתי"ט שהגיה בדברי הרא"ש והשיא גם כוונת רשי' לדבר אחר דבלי ספק אישתמיטתיה ליה דברי ספר התרומה ועיין בתוספות שבת שלא העתיק יפה דברי הב"ח:
רש"י ד"ה בבא לקפל. עיין לעיל דף י"ט ע"ב ד"ה וחד מציל. ויש לפרש דברי רשי' כאן אעפ"י שעושה כל הכלים אחד בכלי אחר נקרא לקפל ואסור להך מאן דאמר ולא שרינן אלא כשהוא כלי בתוך כלי אחד ואין דבר אחר מפסיק ביניהן וכן נראה ממש רשי' בד"ה בבא להציל הואיל ובכלי אחד הוא מוציאין ובבת אחת דקשה פשיטא כשהוא מוצא בכלי אחד שבע"כ הכל בפעם אחת אלא ע"כ צריך לומר דתרתי לטיבותא בעינן שהוא בכלי אחד כלומ' דאלו הי' בהרבה כלים אעפ"י שבפעם אחד הוא מוציאין דהיינו שהי' נותן כל הכלים בכלי אחד הי' אסור ומעתה לא קשה מה שהקשו התוס' לעיל לרשי' דזה הוא האיבעי' דכאן דרשי' מפרש האיבעי' כמ"ש דהכל בכלי אחד אלא דמספקא ליה כיון דצריך לטרוח לאסוף ולכנוס:
רש"י ד"ה מהפקירא [וכו'.] דהא הצילו לכם [קאמר להו] לצרכיכם כו'. משמע דעיקר הטעם מדאמר לכם ואם כן בסיפא גם לבוש דאמר והצילו עמי לא זכי מהפקירא ואפשר להלום זה בכוונת הגמרא מאי שנא הכא דקתני לכם ומאי שנא התם דקתני עמי אמרי גבי מזונות קתני לכם משום דלא חזי אלא לג' סעודות כלומר דלא יוכל להציל אלא מזון ג' סעודות הוא מפקיר השאר ואומר לכס אמנם גבי לבוש דיכול להציל יותר אינו מפקיר השאר ואומר עמי. אמנם לכאורה זה דוחק וגם הטור והש"ע נקטו לבישה בהדי מזונות. (אמת שכתבו טעמא משום דאמר לכס.) ומדברי הר"ן משמע שהבין בדברי רשי' טעמא מדאמר הצילו לכם הא אלו לא אמר כלום אינו מפקיר ומשמע דלאו בלבם לבד תליא מילתא. ולדעת הפוסקים דדוקא בפעם אחד אינו מוציא יותר מג' סעודות אבל יכול להחזיר ולהוציא קשה גבי תרווייהו למה באמת אומר לכם ומפקיר וצריך לומר שהם

מפרשים כמו שפירש הרב רבינו עובדי' מה שאמר בגמרא התם לא חזי אלא לג' סעודות ע"ש והר"ן הביא בשם רבי' ישעי' דהוא אינו מציל יותר מג' סעודו' אבל אחרים מצילים יותר. ולפי זה ג"כ קשה איך אמר הגמ' דלא חזי אלא לג' סעודות ואפשר דהר"ן לפי שיטתו בע"כ אינו מפרש כפי' רשי' וכמו שכתב התוי"ט ומפרש הגמרא הכי כיון דהוא אינו יוכל ליקח יותר משלש סעודות והם נוטלים כמו שירצו א"כ אינם שווים ולא יוכל לומר עמי אבל בלבוש דשוים בהצלה יכול לומר עמי ואע"ג דשם נמי חלוקים בדינם דהוא אינו מוציא אלא דרך לבישה והם מצילים אפילו בידים כיון דלא שייך גבייהו שמא יכבה. מ"מ בכמות הצלה שוים הם:

תוס' ד"ה אידי ואידי. קהלת יעקב ל"ה ע"ב. מרכבת המשנה ח"א פכ"ג דשבת ה"ך:

תוס' ד"ה נותן מים. זרע יצחק:

דף קכ:

נר (של) [צ"ל שעל] גבי טבלה כו' ואם כבתה כבתה. רדב"ז ד"ו תשל"ט:

נר שאחורי הדלת. בתי כהונה בית דין קכ"ה ע"ד:

שער המלך ח"א כ"ב ע"ג. שונה הלכות מ"ב ע"ג. עיין קרית מלך רב ח"א דף ב':

פותח ונועל כדרכו ודברי התוספות. בארות המים ק' ע"ב:

היה שם כתוב על בשרו. נידה ס"ו ד"ה אם סמוך:

כורך עליו גמי ויורד וטובל. שער המלך ח"א ה' ע"א. מקראי קדש ע"ד ע"ב:

והדיו והחלב [כו'] לחין אינן חוצצין. עיין זבחים ע"א ד"ה דלי שיש בו:

תוס' ד"ה פותח ונועל כדרכו כו'. הקשה המהרש"א דליתנא אם הובערה הובערה וכבר הקשה כן בתרומת הדשן סימן נ"ט ותירץ דכביה הוה קרוב יותר לפסיק רישא מהבערה ורבותא משמיע לן ע"ש ומה שכתב עוד מהרש"א על מה שכתבו תוספות על רש"י דליתני פותח אדם דלת כנגד הנר ונכנס בדוחק גדול ולעניות דעתי לא קושיא דכוונת התוספות דליתני פותח אדם כו' ומיירי ברוח מצויה ולא גזר וכן נראה מדברי הריב"ש סימן שצ"ד אלא שפירש דברי רש"י. דאין החשש שיכנס הרוח אלא מחמת נדנוד הדלת ולא קשה קושיות התוספות. ועיין יצחק ירנן מ"ב ע"ב מ"ו ע"ב:

דף קכא.

מן המנחה ולמעלה אין צריך לטבול. עיין לעיל קי"א ד"ה לא סלקא דעתך:

קטן שבא לכבות. לשון הר"ן. שער המלך ח"א כ"ח ע"ג:

לימא מסייע ליה גוי שבא לכבות. גופי הלכות ס"ב ע"ב:

תוס' ד"ה הכי גרסינן כו' לא דק דבשלהי יומא פריך כו'. נראה לי דרש"י סבר דהתם לפי הוה (אמונא) [אמינא] קודם שידע דחד רבי יוסי בר' יהודה הוא תירץ הא דצלי הא דלא צלי אבל לפי האמת דהך ר' יוסי בר' יהודה היא למה לן לדחוקי דמיירי בצלי אלא אמרינן דמיירי בלא צלי ורבי יוסי סבר כרב ובזה נמי מתורץ מה שהקשו התוספות בדיבור שאחר זה דוודאי דוחק הוא לאוקמיה דוקא בצלי כל כמה דלית לן הכרח לזה אלא שהתוספות סמכו על מה שכתבו בדיבור שאחר זה דתרווייהו ר' יוסי בר' יהודה ואם כן סברתם מוכרחת ועיין בתוספות (ישינים) [ישנים] דיומא שם תירצו כמו כאן אבל בתוספות שם (שידוע שהם ממהר"ם רויטנבורג) אינם הולכים בשיטתם דכאן כי כתבו דלמסקנא אין להקשות דרבנן דר' יוסי בן חלפתא אדרבנן דר' יוסי בר' יהודה ושמע מינה דס"ל לפי האמת דחד רבי יוסי בן חלפתא וחד רבי יוסי בר' יהודה:

תוס' ד"ה רבי יוסי ברבי יהודה כו' (ותנא קמא הוא רבי יוסי) [לפנינו בתוס': ותנא קמא דהכא הוא ר' יוסי דהתם]. דברים אלו מגומגמין ושפת יתר דיהי' תנא קמא רבי יוסי או תנא אחר ואפשר לאלומי לקושיתם היא דלא צריך לומר ד' תנאים אלא ג' תנאים ולפי תירוצם נמי ג' תנאים הם:

תוס' ד"ה אין אומרים לו כבה ואל תכבה [כו'] וכן מוכח בפרק הדר כו'. דבריהם תמוהים לי דמאי ראיה מהתם אדרבה ראיה לסתור דהא התירו אמירה לנכרי באיסור דרבנן וכן הביא זה לראיה דמותר הוא הרשב"א בחדושיו לגיטין והריטב"א שם והתוספות בגיטין דף ט' וב"ק הוצרכו לתרץ דלא יקשה מההיא דערובין דמילה שאני דהיא גופיה דחיא שבת אבל על כל פנים אין ראיה משם ומצאתי בהגהת מרדכי סוף שבת בתשובה הארוכה שהביא ראיה זו והוא מפרש דרך גגות חצירות וקרפיפות הביאו דאיסור קל הוא דטלטול אבל דרך כרמלית דרבנן היה אסור ע"ש בארוכה שהוכיח פירושן זה ועיין בספר בגדי ישע להרב של"ה. ואפשר שכוונת התוס' כאן לזה הפירוש וחולקים על סברת ר"י בגיטין וב"ק דיש חילוק בין מילה למצוה אחרת. ועיין באליה רבה שכתב שכל הפוסקי' חולקים על הגהות מרדכי ובטור א"ח סימן של"א משמע לכאורה כדברי הגהות מרדכי שכתב שמותר לומר לנכרי להביא דרך חצירות שלא עירבו ומבואות שלא שתפו ומשמע דרך כרמלית לא אבל בטור י"ד סימן רס"ו כתב להדיא דרך כרמלית. והקשה בספר אלי' רבה סימן ל"ז לסברת התו' בגיטין דיש חילוק בין מילה לשאר מצות מאי הקשה הגמרא מהזאה דפסח אמילה והניח בצריך עיון ולעניות דעתי לא קשה דהא טעם התו' דיש חילוק בין מילה לשאר מצות משום דמילה גופה דחיא שבת וא"כ כל המצות שדוחין שבת דינם כמו מילה ולא אתי התו' למעוטי אלא מצות שאין דוחין את השבת

אבל פסח שדחי שבת הוי כמו מילה ושפיר הקשה הגמרא מהזאה דפסח אמילה ובזה נמי מתורץ מה שהקשה בפרי האדמה ח"א דף ל"ב בשם יד אהרן והי' מתוספות דר"ה גבי קידוש החודש דקידוש החודש גופיה נמי דחיא שבת ושוב בא לידי ספר יד אהרן עצמו ומצאתי לו שתירץ לקושיתו כמו שתירצתי:
תוס' ד"ה ש"מ. חקרי לב ק"ח קכ"ד:

דף קכא:

כל המזיקין נהרגין. עיין זבחים צ"ב ד"ה במלאכה:
פמוטות של בית רבי. עיין לעיל מ"ד ד"ה לדברי המתיר:
רש"י ד"ה לפי תומו [כו'] דדבר שאין מתכוון לרבי יהודה מדרבנן. מדברי הרשב"א בחידושיו נראה דלא היה לו הגרסא כן ברש"י שהרי משמע מדבריו דרש"י מוקי לה דוקא אליבא דרבי שמעון וכן מוכח מדברי הרב המגיד בפי"א שכתב ושלא כדברי רש"י כו' ונראה מדבריו שלא התירו אלא משום דבר שאינו מתכוון וכר"ש ואינו עיקר עד כאן לשונו והרי להדיא מדבריו ג"כ דרשי' מוקי לה כר"ש אעפ"י שיש נפקותא גדולה בין פירש"י דטעם ההיתר משום דבר שאין מתכוון ואפילו לר' יהודא שרי. ובין פירוש הרמב"ן והרשב"א והרב המגיד דאלו לפרושם משום מלאכה שאינה צריכה לגופה אפילו מתכוון להרגם שרי רק שמראה עצמו כאלו אינו מתכוון ולרשי' דוקא צריך שאין מתכוון כלל רק לפי תומו אבל עכ"פ לא היה להרב המגיד לכתוב דרשי' מוקי כר"ש אלא וודאי דלא הוה גריס כן אמנם הר"ן העתיק דברי רשי' כמו שהם לפנינו עיין קהלת יעקב ט"ו ע"ג. כפתור ופרח מ"ו ע"ב. יצחק ירנן ל"ד ע"ג:
תוספות ד"ה ברצין אחריו כו' ורבי יהושע בן לוי (דשרי) [צ"ל: כר"ש דשרי שאר] אפילו באין רצין אחריו. ולא ניחא להו למימר דר"ש שרי דוקא ברצין אחריו אם כן צריך לומר דרב הונא דאסר סבר כרבי יהודה אם כן למה אמר אין רוח חסידים נוחה ממנו אטו מאן דפסיק כרבי שמעון אין רוח חכמים נוחה הימנו אמנם השתא ניחא דפליגי אליבא דרבי שמעון גופיה דר' יהושע בן לוי סבר אפילו באין רצין שרי רבי שמעון ורב הונא סבר דוקא ברצין שרי רבי שמעון ולהכי שפיר קאמר אין רוח חסידים (נוחא) [נוחה] ממנו. ועיין מה שתירץ מהרש"א ותירוצו מגומגם דלא הועיל בתירוציה דאין הכרח לומר דפליגי אי הוה פיקוח נפש דילמא לכ"ע אפילו בדנין ליכא פיקוח נפש בין לר יהודא בין לר' שמעון וטעמא דרבי שמעון דשרי ברצין משום דהוה חשש הסכנה מותר מטעה דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה אבל באין רצין דליכא אפי' חשש סכנה אפילו ר' שמעון

לא מתיר דהא השתא נמי צריך לומר דבאין רצין לא הוה פיקוח נפש ואפ"ה מתיר ר' יהושע בן לוי דאי סלקא דעתך דאיכא פיקוח נפש למה אסר רב הונא ואין לומר דפליגי בזה אי הוי פיקוח נפש או לא הא אין זה סברא לדעת מהרש"א. ועיין מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת הי"ד:

ועיין ברמב"ם פ"י שפסק כהך ברייתא דחמשה נהרגין ונדחק המגיד משנה כיון דמשמע מהגמרא דלר"י אסור צ"ל דרמב"ם סובר דפיקוח נפש הוא וזה דוחק גדול כיון דהגמרא לא תירץ כן ומה שתירץ הלחם משנה משום דהגמרא רצה לתרץ ברצין אחריו ודברי הכל קשה למה משמיע לן הגמרא חידוש בשאר מזיקין ברצין דשרי הוה לן לאשמעינן חידוש בהנך חמשה דאפילו באין רצין נהרגין אליבא דכ"ע שהוא יותר חידוש ולאפוקי מסברת המקשן. ולכן נראה לי כי המקשן הי' מפרש בע"כ דברי ר' יהושע בן לוי באין רצין אחריו דשרי וכרבי שמעון או דלא הוה מפליג כלל בין רצין ובין אין רצין וא"כ הברייתא הוי נמי מוקי בהכי והוי סבר דלרבי יהודא אין שום צד היתר בעולם להרוג מזיקין אם לא היכא דאיכא פיקוח נפש ולכן מקשה אי רבי יהודא האמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. אמנם (התירצן) [התרצן] השיב לו לא כן אלא אפילו בשאר מזיקין מותר ברצין אחריו אפי' לרבי יהודא והשתא בע"כ צריכין לניד מסברת המקשן דלרבי יהודא אסור דהא כיון דבשאר המזיקין מותר ברצין אחריו א"כ הני חמשה אסיק דרגא דהא הברייתא מחלק להדיא ובע"כ דמותרין אפילו באין רצין ובריתא אתיא אפי' כר' יהודא:

שוב ראיתי בפסקי מהר"ם ראקנאטי סימן קכ"ח שכתב בשם רבי אליעזר ממיץ לתרץ קושיות הגמרא שהביאו התו' לעיל בדף ג' דקשיא דשמואל אדשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר כר' יהודא ואיך קאמר כל פטורי דשבת פטור אבל אסור חוץ מצידת נחש והרי ההיא דצידת נחש מוקמינן כרבי שמעון ריש פרק שמנה שרצים וכתב הוא דשמואל לית ליה האי תירוצא דשמנה שרצים אלא ר' יהוד' נמי מודה דכל צידה שאינו אלא להבריח ההיזק ממנו מודה רבי יהודה דפטור ולא מקרי צידה (ובוודאי דה"ה לענין הריגה כן הוא) ואפשר זו היא סברת הרמב"ם וסבר דסוגית הגמרא כאן כסוגיא דשמנה שרצים דלרבי יהודא אסור והוא פסק כשמואל דסבר דאפילו לרבי יהודא מותר כיון דאינו אלא להבריח ההיזק לא מקרי מלאכה כלל:

דף קכב.

נכרי שהדליק הנר. הסוגיא. מרכבת המשנה ח"ו פ"ו דשבת ה"ג:

עשה כבש לשון הר"ן. קרית מלך רב ח"א כ"ב ע"ד:

(**אינו**) [**איני**] והאמר רב הונא מעמיד אדם בהמתו כו'. תמיה לי איך מקשה על ברייתא איני מכח מימרא דאמורא (ואדרבא) [צ"ל ואדרבה] על האמורא היה לו להקשות. וראיתי בספר יבין שמועה דף יו"ד שהקשה קושי' זו במסכת סוכה ומה שתירץ לא שייך כאן ואפשר לומר לפי סגנון תירוצו שם דהכי נמי מקשה הגמרא כאן כיון דמתני' דידן נקט מילוי מים ולא נקט ליקט עשבים ורב הונא פירש הטעם דאינו מעמיד בהמתו על המוקצה ש"מ דליתא לברייתא מקמיה מתניתן. מיהו לדברי ר"ת תירוץ זה אינו דאין ראי' ממתני' מדלא נקטה ליקט עשבים דלא ס"ל הך דינא דברייתא דאדרבה בהך דינא דמילוי שמעינן (חידש) [חידוש] יותר דוקא בהמתו אסורה אבל הוא עצמו מותר בכל גוונא כיון דיכול לטפס ואם הוה נקט ליקט עשבים לא הוה שמעינן הך דינא דעשבים אין ראוים למאכל אדם וגם מוקצים הם כמו שכתבו התוספות:

כתב המרדכי דנכרי שליקט עשבים ומאכיל לבהמת ישראל מותר ואע"ג דנר הדלוק ברוב ישראל אסור לישראל שאני התם דגופו נהנה מן האיסור אבל בהמתו שרי והוא מדברי ספר התרומות ובספר קרבן נתנאל כתב והדברים תמוהים שהרי מילוי מים לבהמתו אין הגוף של ישראל נהנ' ממנו וכו' אלא כדפירשתי יע"ש. ותמהני מהרב קרבן נתנאל איך חשד לשני גדולי ישראל מן הקדמונים היושבים ראשונה במלכות שטעו בדבר פשוט והדבר מבואר שע"כ לא התירו בעל התרומה והמרדכי אלא היכא שהגוי עושה כן שהוא מאכיל והוא משקה וכיון שאין הגוף של ישראל נהנה מותר אבל היכא שישראל עצמו מאכיל ומשקה פשיטא שאסור והוא הדין משנתינו ושל הברייתי' מילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור כלומר אסור לישראל כמו ברישא משקה אחריו שישראל עצמו משקה אחריו אבל נכרי להשקות בהמתו של ישראל זה מותר אפילו בסיפא וזה פשוט:

והא ר"ג מכירו הוה. אדמת קודש ח"א ד' ע"ד:

נר הדלוק במסיבה. לשון הרשב"א. קהלת יעקב זי"ן ע"ב:

רש"י ד"ה של בית אביך (דאם) [צ"ל כו' אדם] קובע להם מקום. לעיל דף מ"ו גבי מנורה אמר בגמרא האי טעמא דקובע להם מקום ונייד ממנה מכח קושיא דכילת חתנים ע"ש וצריך לומר דסבירא ליה לרש"י כמ"ש התוס' שם בשם הרשב"א דוודאי הגמרא לא נייד מהך סברא דאדם קובע להם מקום ומקצה אותם מדעתו דיש דברים ידועים שקבוע להם מקום כמו סיכי (ומזיירי) [צ"ל ומזורי] לקמן דף קכ"ג דאמר בגמרא דאם קובע להם מקום והוה סבר הגמרא דמנורה נמי אדם קובע לו מקום והוקשה לו מכילת חתנים דקבוע לו נמי מקום. וקביעת מקום דכילת חתנים וודאי לא גרע מקביעות מקום דמנורה

אלא וודאי צ"ל דקביעות מקום דתרווייהו לא מקרי קביעות כי צריך קביעות יותר. וסבר רש"י דר"ח דהכי חולק על סברת המקשן דלעיל דמשוה קביעת מקום דכילת חתנים ומנורה אלא סבירא ליה דמנורה מקרי קביעות יותר מכילה או ר"ח חולק על שמואל דלעיל דסבר כילה מותר לנטותו ור"ח ס"ל דכילה גמי אסור. ומה שכתב הר"ן בשם הרמב"ן דרש"י אפשר מחלק בין מנורה לפמוט צ"ע דהא רש"י פירש פמוטות מנורות. ורש"י מיאן בפירוש התוס' דפשט ליה להתירא דא"כ הו"ל לומר בסתמא הכל שרי אלא וודאי לאיסורא פשט ולפרש מה הן קטנות דשרי הוצרך לומר כאותן של בית אביך. ועיין בהגהות מרדכי ובפי' בגדי ישע:

רש"י אם בשביל ישראל אסור מדרבנן. צ"ע מה בעי רש"י בזה דבוודאי לא נטעה דאיכא איסורא דאורייתא בהכי ואפשר דכוונתו למה שכתבו התוס' דמ"ש מישראל שעשה מלאכה בשוגג דמותר לזה כתב לתרץ דאפ"ה רבנן אסרוהו. ועדיין צ"ע:

רש"י ד"ה מאכיל אחריו ישראל. אחריו דוקא נקט כו'. הא ברייתא וודאי בסתמא מיירי דליכא אלא ישראל ועכו"ם לבד ואפ"ה מצריך אחריו דוקא כמו שכתב רש"י דהיינו דאיכא הוכחה דלצורך עצמו עבד הא כל היכא דליכא הוכחה אסור. ומהרש"א הבין בכוונת רש"י לקמן דישראל ועכו"ם לחוד לא איצטריך היכרא ולא משמע כן כאן מדברי רש"י. אלא שעדיין יש לומר דעד כאן לא כתב רש"י שם כן אלא בנר לאחד נר למאה דהרי תיכף כשידליק העכו"ם נהנה בראייתו אע"ג דלא צריך לקרות דבר לפיכך בנכרי וישראל אחד אמרינן שהדליק כדי ליהנות בו אבל כשהרוב ישראלים אמרינן דבשביל עצמו לא היה מדליק אלא בשביל הרוב הדליק אבל כאן בברייתא במלוי מים ובליקט עשבים דכל כמה דלא חזינן דנותן לבהמתו הרי אין לו בו הנאה ואם אח"כ לא יתן לבהמתו הרי עביד ישראל איסורא ולפיכך בעי היכרא אפילו בישראל ונכרי לבד. וחילוק זה נראה מדברי הרשב"א שכתב דמההיא דשמואל אין ראיה דנר לאחד נר למאה אלא שלכאורה נראה מדברי הרשב"א דס"ל דלא בעי דוקא אחריו שהרי כתב וז"ל ולפי מה שכתבתי כשהעכו"ם העושה משתמש בו אפילו לצרכו ולצורך ישראל מותר אני מגמגם וכו' דלרבא במידי דאיכא לאפושי בשביל ישראל ואע"ג דהוה לצורך ישראל ולצרכו ע"ש תירוצו והוא מגומגם קצת. אמנם כוונתו לפום מאי דלא סבירא ליה כרש"י דאחריו דוקא אלא אפילו היכא דליכא הוכחה שרי שלא במכירו ובמכירו היכא דאיכא הוכחה שרי ולפ"ז קשה ליה דהא רבא קאמר דגזרינן שמא ירבה ובמעשה דר"ג הוכחה הוה ושם נר לאחד נר למאה ומשמע הא כל דאיכא למיגזר שמא ירבה אפילו היכא דאיכא הוכחה אסור ותירץ דבמעשה דר"ג לא מהני הוכחה משום דשר וגדול הוה ולהכי דוקא

מותר בנר לאחד נר למאה אבל בגזירות שמא ירבה בכה"ג אסור הא כל דאיכא הוכחה אפילו בגזירות שמא ירבה מותר וזה ג"כ דעת התוס' שכתבו לקמן ד"ה אהדרינה שמואל לאפיה דכל היכא שניכר שהעכו"ם עושה לצרכו אפילו במכירו לא גזרינן שמא ירבה בשבילו. ובדברי הפוסקים בסימן שכ"ה לא מצאתי גילוי דעת מזה המחלוקת שיש בין רש"י והתו' והרשב"א ויש לי לדקדק לפי סברת הרשב"א דלא מחלק בין נר לאחד להיכא דשייך שמא ירבה א"כ רש"י דכתב להדיא גבי שמא ירבה דבעי הוכחה כמו שכתב להדיא בכאן דבעי דווקא אחריו א"כ גבי נר לאחד נמי גבי רוב לא מהני הוכחה והרי הרשב"א כתב דגבי רוב מהני הוכחה ושכן פירש רש"י ואם כן יסתרו דברי רש"י אהדדי. מיהו אפשר יש לחלק וצ"ע והב"י סימן רע"ז מפרש דברי רש"י לקמן דדווקא גבי ישראל ועכו"ם אחד מהני הוכחה אבל גבי רוב לא מהני הוכחה וזה שלא כדברי הרשב"א והב"ח פירש דברי רש"י דברוב מהני הוכחה שלא כדברי הב"י מיהו בישראל ועכו"ם אחד נמי בעי הוכחה וזה שלא כדברי מהרש"א:

תוס' ד"ה (משתמש לאורו ישראל) [צ"ל משתמש ישראל לאורה]. קרית מלך רב ח"א כ"ד ע"ג:

תוס' ד"ה ואם בשביל ישראל. קהלת יעקב ז' ע"ב קרית מלך רב ח"א כ' ע"ד. וע"ש על הסוגיא בדף כ"א:

תוס' ד"ה משקה אחריו כו' דדווקא להשקות לבהמתו. והקשה מהרש"א דלמא בהמתו רבותא משמיע לן להתירא דאפילו בהמתו דאי אפשר לטפס אפ"ה שרי כל שעושה הגוי לצורך עצמו ואי הוה תני עצמו הוי אמינא דווקא עצמו דאפשר לטפס לפיכך שרי כשעושה הגוי לצורך עצמו אבל בהמתו אעפ"י שעושה הגוי לצורך עצמו אסור. ותירץ מהרש"א דלעולם ליתני עצמו וא"כ מרישא דהדליק נר שמעינן נר לאחד נר למאה וממילוי המים שמעי' דאף על גב דאיכא למגזר שמא ירבה שרי מאי אמרת דבהמתו אפילו עושה הגוי לצורך עצמו אסור כיון דאי אפשר שתרד הבהמה עצמה לשם הא כבר שמעינן מרישא דסברא זו ליתא דגבי נר אי אפשר לילך למקום אחר והוה כמו בהמתו ואפ"ה שרי וזה וודאי אין סברא לומר דגבי נר ניהי דאין (יוכל) [יכול] לעשות בעצמו מ"מ ליכא נמי גזירה דשמא ירבה וגבי מילוי גבי עצמו ניהי דאיכא גזירה דשמא ירבה מ"מ הרי יכול לירד בעצמו אבל בהמתו לגבי מילוי דאיכא תרתי לריעותא גזירה דשמא ירבה וגם אין יכולה לירד בעצמה ולפיכך אסור י"ל דסבירא לי' למהרש"א כיון דחזי' דשרינן גבי נר שמע מיניה דזה שאין יכול לילך בעצמו אין סברא כלל אפילו להצטרף עם סברא אחרת וגם סברא דשמא ירבה כיון דחזינן דליתא בעצמו ה"ה בבהמתו זה נראה

לי פשוט בדברי מהרש"א ובתוספת שבת סימן שכ"ה ס"ק ל"ג כתב שדברי מהרש"א אינם מובנים ולי נראה הדברים פשוטים כאשר כתבתי:
תוס' ד"ה איני. עיין חולין י"ד ד"ה מחתכין:
פרק שבעה עשר

דף קכב:

כל הכלים כו'. עיין בית דוד על המשניות ומה שהשיגו שושנים לדוד. ועדיפא מינה הוה ליה להקשות בספר בית דוד דהא בע"כ הך מתניתין ר' שמעון היא דהא קתני מחט ליטול בהן את הקוץ דמוקמינן כרבי שמעון וכבר כתבו כן התוספות לעיל ס"פ במה מדליקין ובבעל המאור שם (דביאור) [נדצ"ל דביאר] יותר דבאמת אין חילוק כלל בין ר' יהודה לרבי שמעון לענין מוקצה בכלים שמלאכתן להיתר ובכלים שמלאכתן לאיסור אלא בחצוצרות דוקא פליני דלרבי יהודה הוה מוקצה ביותר ועיין ב"י ריש סימן ש"י וכנראה דכל זה אישתמיטתו להו להמחברים הנזכרים ועיין בש"ג שהבית בשם (מז"ה) [ר"ת: מורי זקני הרב] דאפילו כלי שמלאכתו לאיסור מותר מחמה לצל ונראה לי שהוא סובר באמת דר' שמעון מתיר לגמרי מוקצה ודלא כמו שכתבו התוספות לעיל:
מחט של יד ליטול בו את הקוץ. עיין סנהדרין פ"ד ד"ה מאן שמעת:
דלת של שידה תיבה (ומגדול) [ומגדל]. עיין מרכבת המשנה ח"א פרק יו"ד דשבת הי"ד:
קסבר יש בנין בכלים. קהלת יעקב ל"ב ע"ד:
רש"י גזירה שמא יתקע כו' וחייב משום מכה בפטיש. אבל הרמב"ם מפרש דחייב משום בונה וצריך לומר דגבי נוטלין לא שייך כלל שמא יתקע דהא אדרבה הוא רוצה ליטול את הדלת ואיך יתקע שהוא היפך כוונתו אבל במחזיר וודאי שייך שמא יתקע להיות לו חיזוק יותר ודבר פשוט הוא לא הוצרכתי לכתוב אלא לפי שבספר טל אורות חדש הקשה לקושיא למה לא גזרינן ליטול נמי שמא יתקע ומה שהשיג שם בספר הנ"ל על הב"ח דהקשה להר"פ שהביא הטור בסימן שי"ד דאס' להסיר צירים שאחורי הדל' אם כן למה נוטלין ולא גזרינן שישבר הצירים. וכתב הוא דהדבר פשוט דמיירי שאין לו (צירם) [צירים] ולהכי נוטלין אבל לא מחזירין גזירה שמא ישים צירים באמת שכן (פירוש) [פירש] הט"ז דברי הר"ף ותמהני באמת שלא השיג על הב"ח כדרכו אמנם נראה דסבירא ליה להב"ח דאם אין לו צירים ואינו מחובר כלל אם כן פשיטא דנוטלין ומאי אתא לאשמעינן הא ליכא איסורא כלל:
תוס' ד"ה לעולם. יצחק ירנן ס"ב ע"ד:

דף קכג.

הכל מודים בסיכי כו'. עיין לעיל (למד) [שיבוש בדפוס, וצ"ל מ"ד] ד"ה הא אין עליה:
הלכה כר' אליעזר בן תדאי. עיין לעיל מ"ג ד"ה דכ"ע טלטול:
האי פוגלא. עיין ערובין פ"ז ד"ה מקצת עלין:
(**תרגומי**') [**תרגמא**] אבייי אליבא דרבא בגולמי. עיין משנה למלך פי"א דכלים הלכה י"ד זבחים צ"ג ד"ה מנין לרבות:
אסובי ינוקא. לשון הרא"ש. אדמת קדש ח"א ח' ע"ג:
תוס' ד"ה פגה. מרכבת המשנה פכ"ה דשבת הט"ו:
תוס' ד"ה האי פוגלא. מרכבת המשנה פ' כ"ה דשבת ה"טו:
תוס' ד"ה מדלענין. זרע יצחק. עיין לעיל מ"ט ד"ה לא אמרו עבודין. ועיין חולין נ"ה ד"ה שיעורן:

דף קכג:

בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו. עיין ב"ק צ"ד ד"ה בימי רבי:
לא סידור הקנים. רדב"ז ד"ו סימן (תשל"ו) [ט"ס, וצ"ל תשל"ז]:
מקלות דתנן. קהלת יעקב ל"ו ע"ב:
רש"י אפיקטויזין להקיא. מטה אשר קנ"ח ע"ב יצחק ירנן ס"ב ע"א:

דף קכד.

נגר שיש בראשו קלוסטר'. עיין מהרש"א ודבריו מגומגמין וקרוב הדבר שיש טעות סופר כי לקמן משמע הא דאמר ר"מ היכא דאיכא תורת כלי היינו על הקושיא שהקשה הגמרא דבשבת נמי תשתרי אף על גב דהוי דבר שמלאכתו לאיסור ומתרץ ה"מ היכא דאיכא תורת כלי הא בי"ט דמלאכתו להיתר הוי שרי אי לאו דגזרינן אטו שבת אע"ג דליכא תורת כלי וא"כ הרי מוכח איפכא ממהרש"א דדבר שמלאכתו להיתר אע"ג דאינו כלי מותר ובוודאי לא גרע נגר מבקעת בי"ט. אמנם למה באמת נקט קלוסטרא נראה דבלאו קלוסטרא כיון שאינו כלי הוה כבונה ואסור לנעול בו וכן כתב רשי' להדי' בערובין דף ק"ב ולקמן בפרקין והתו' שם אע"ג דלא ס"ל טעמא דבנין מכל מקום כתבו דנגר אסור יותר כיון דהוי תשמיש בית:
קערות היכי מטלטלינן. והקשה מהרש"א דלרבא נמי תקשי קודם התרת כליס היכא מטלטלינן קערות איברא דהתוספות כתבו בדף הקודם דקערות הוה כג' כלים ומשמע

וודאי דהני ג' כלים הוה שרי לצורך גופן ולצורך מקומן ואפשר דמהרש"א סבר דהני ג' כלים לא הוי שרי אלא לצורך גופן אבל לא לצורך מקומן. ובע"כ צריך לומר כן דהא ר' נחמי' לא חולק דג' כלים אלו מותרין ואם כן מאי מקשה הגמרא לרבה אליבא דר"נ אלא וודאי צריך לומר דאפילו ג' כלים אלו היה בכלל גזירה במקצת. וראיתי בספר תוספות שבת בסימן ש"ח ס"ק י"ח כתב בשם כנסת הגדולה דקערות וכוסות מותרין אפילו שלא לצורך כלל וצריך לומר לפי זה דכלים אלו לא הי' בכלל גזירה כלל ולפיכך הכל מותר וצריך עיון כמ"ש דאיך יחלוק ר' נחמיה ורבנן בזה במאי דלא מצינו להם בהדיא שיחלוקו וגם חפשתי בכנסת הגדולה מהדורא קמא ובתרא ולא מצאתי:

אין סומכין את הקדרה בבקעת. עיין שם במסכת ביצה כי שם בברייתא רבי שמעון מתיר ודעת התוספות והרא"ש דטעמא דרבי שמעון כיון דמסקינן הכי דהך כב"ש דגזור י"ט אטו שבת ורבי שמעון כב"ה דלא גזור י"ט אטו שבת מיהו לפי זה בשבת אפילו לרבי שמעון אסור כיון דלאו תורת כלי עליו אמנם הרי"ף והרמב"ם כפי מה שפירש הר"ן סברי דסוגיא דהתם פליג אסוגיא דהכא וטעמא דאין סומכין כיון דלא ניתנו עצים אלא להסקה הוה מוקצה לשאר דברים ורבי שמעון דמתיר לטעמיה דלית ליה מוקצה אלא שהרי"ף והרמב"ם לשיטתייהו דפסקו דלא כרבי שמעון בי"ט פסקו נמי הכא דלא כרבי שמעון ולפי זה כיון דעיקר הטעם משום מוקצה ורבי שמעון דלית ליה מוקצה מתיר מוכח מזה אפילו היכי דלית ליה תורת כלי לית ליה לרבי שמעון מוקצה ובאמת כל הפוסקים והרמב"ם גופיה פכ"ה פסק דדבר שאינו כלי אסור לצורך גופו ולצורך מקומו וב"י בסימן ש"ח הביא ראיה לרמב"ם מזה הסוגיא מדקאמר הני מילי היכא דאיכא תורת כלי והדבר צריך עיון כיון דלהרמב"ם הך סוגיא נדחית היא מפני סוגיא דביצה ועיין לחם משנה ריש פרק כ"ה כי דבריו מגומגמין גם לעיל דף מ"ז גבי שרגא דנפטא דלרש"י קאי דוקא לרבי שמעון ולפירוש התוספות קאי נמי לר"י על כל פנים אליבא דרבישמעון מוכח דדבר שאינו כלי אסור ומהאי טעמא אסור לטלטל צרורות שבחצר (גם רש"י בביצה משמע דסבירא ליה כהרי"ף) וצריך לומר דיש חילוק דדבר שאינו כלי מיהו רגילין לעשות בו דבר מה כגון עצים אף על פי שאינו כלי מכל מקום משתמש בו להסקה לא הוה מוקצה אבל דבר שאין רגילין להשתמש בו כלל כגון צרורות אף על גב שראוי' להשתמש בו דבר מה כגון צרורות שראוים לכסות בו כלי מכל מקום כיון שאין רגילין הוה מוקצה אלא שלפי זה צריך עיון דלתות הבית דקאמר במפנה שאינו מן המוכן ופירש רש"י דלא הוה כלי הא על כל פנים משתמשין בהם ומתניתין רבי שמעון היא כאשר כתבתי לעיל והנה באמת הרמב"ם אינו מפרש כפירוש רש"י אלא מפרש שאינו

מן המוכן שלא נעשה לטלטל ונראה כוונתו כמו שכתבתי דאלו הוה רגילין לטלטל הי' מותר אף על גב דלאו כלי נינהו ושימוש דפתיחה וסתימה לאו שימוש הוא לרמב"ם שוב מצאתי לרמב"ן במלחמות בביצה כתב דלרבי שמעון וודאי אסור מה שאינו כלי ועצים עדיפא יותר מצרורות ועיין בסוף דבריו שם מה שכתב על בעל המאור דנראה דלא סבירא ליה. ועיין להרש"ל בים של שלמה מה שהשיג על הר"ן כנראה בימיו לא נתפרסם עדיין ספר המלחמות ולא הגיע לידו והראב"ד בתמים דעים בהשגותיו לבעל המאור כתב כי בסברא זו מה שאינו כלי אם מותר לטלטל למאן דלית ליה מוקצה נחלקו רבי שמעון וחכמים:

ומי גזרינן. עיין לעיל כ"ד ד"ה גזירה:

תוספות ד"ה הא ר"א. לשון לימודים מ"א ע"ג. שער המלך ח"א ל"ג ע"א:

דף קכד:

רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא בי (סדיותי) [סדיותא] בשמשא. מטה יוסף ח"ב כ"א ע"א:

אלא מחמה לצל בהא לימא ר"א אפי' בשל תמרי. עיין לעיל צ"ה ד"ה והאידנא:

כל הכלים הניטלין בשבת שבריהם ניטלין עמהם. דברי אמת בקונטרסים י"ז ע"א. מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט ה"ב:

ובלבד שיהי' עושין מעין מלאכה. עיין חולין נ"ה ד"ה שיעורן:

שנשברו מערב שבת. עיין לעיל קכ"ב ד"ה אדרבה:

דף קכה.

(**פחות** מג' על ג' לא חזי) [צ"ל שאין בהן ג' על ג' דלא חזיין] כו'. עיין ב"ב כ"ז ד"ה חזיא לקריע לקמן קכ"ז ד"ה כיון דחזיא לכהן:

תוס' ד"ה בשברי דהאי תנור קמיפלגי. לפי תירוץ זה תימא הא דנקט תנור ישן לא ידענא מאי קושיא כי תנור חדש מקרי כל זמן שלא הוסק כלל כדי השיעור המוזכר במסכת כלים שהוא כדי לאפות בו סופגנין וכל זמן שלא הוסק כזה אינו כלי ואינו מקבל טומאה אבל משהוסק פעם אחד כשיעור הזה מקרי כלי ומקבל טומאה. וזה לשון הר"ש פ"י דכלים משנה יו"ד תנור ישן שהוסק כדי לאפות סופגנין שהוא גמר מלאכתו. וחדש שלא הוסק ולא מקבל טומאה וכ"כ עוד פי"ב דאהלות דחדש שלא הוסק וישן שהוסק וא"כ הדבר מבואר שתנור ישן דקאמר הכא היינו בהיסק ראשון שנקרא אז ישן ולאפוקי מתנור שלא הוסק כלל דזה אפילו לרבנן אינו כלי לענין טומאה וה"ה לענין שבת וזה פשוט ודברי התוספות לא זכיתי להבין:

דף קכה:

פקק החלון. עיין סוכה יו"ד ד"ה פרסו:

*

תוספות ד"ה ואזדו לטעמייהו. יד אהרן א"ח סימן ש"ח בהגהות ב"י:

דף קכו.

תוספות ד"ה והמונח. קהלת יעקב ל"ו ע"ג:

תוספות ד"ה ר' יהודה. מרכבת המשנה ח"א פכ"ו דשבת ה"י:

דף קכו:

וכ"ת הכי נמי. זרע יצחק ירנן ס"ד ע"ב:

פרק שמנה עשר

מפנין וכו'. עיין מרכבת המשנה ח"א פכ"ו דשבת הט"ו:

ארבע וחמש קופות. עיין יומא כ"ג ד"ה שתים. ב"מ ע"ט ד"ה השתא:

ולא את הלוף. דרך המלך ה' ע"א:

השתא (חמשה) [חמש] מפנין. זרע יצחק. עיין לעיל ס' ד"ה השתא חמש. נידה ל"ז ד"ה ארבעים מבעי':

דף קכז.

ומני רבי שמעון היא. למנצח לדוד ט"ז ע"א:

תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה. הרמ"ע מפאנו סימן ל"ד:

גדולה הכנסת אורחים כו'. שנות חיים י"ג י"ד. חזון עובדיה יו"ד ע"ד. ב"מ פ"ו ד"ה חזיה:

ששה דברים אדם אוכל פירותיהן. בני חייא ק"פ ע"ב. שנות חיים טי"ת ע"ב:

עיון תפלה. עיין לעיל קי"ח ד"ה עיון תפלה. ברכות ל"ב ד"ה כל המאריך ב"ב קס"ז ד"ה עיון:

הדן חברו לכף זכות. הר"ש הלוי חח"מ סימן כ"ג תוך התשובה. הרמ"ע מפאנו סימן ס"ג:

תוס' ד"ה דכתיב ויאמר ה'. לשון ערומים בלשונות הרא"ם דף ה' שער אפרים דף למ"ד ע"ד עדות ביהוסף ח"ב ס"ח ע"ד ולהלן. סם חיים בדרשות ויו ע"ג. למנצח לדוד ט"ז ע"א. אשד הנחלים צ"ד ע"ד. עץ חיים ויקרא ויו ע"ד. שנות חיים י"ג י"ד. חזון (עובדיא) [נדצ"ל עובדיה] י"ז ע"ד:

תוס' ד"ה אוכל מפירותיהן. אמרי שפר:

דף קכז:

מעשה באדם אחד שירד מגליל עליון. הרמ"ע מפאנו סימן ס"ג. עיין סס חיים בדרשות י"ח:

מעשה בחסיד אחד. עיין ברכת הזבח דף ח' ע"א:

תרומה טהורה [וכו'] פשיטא. שער המלך ח"א צ"א ע"ג. חקרי (ל"ב) [צ"ל לב] קי"ז:

(**מגו** דאי בעי מפקיר נכסו) [צ"ל: כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה]. קהלת יעקב כ"א ע"א ע"ד ועיין שער המלך ח"א צ"ו ע"ד. יצחק ירנן ע"ג ע"ב:

תוס' ד"ה כיון דחזיא לכהן. קרית מלך רב ח"א כ"ב ע"ד:

תוס' ד"ה האי אידגן. משנה למלך פ"ג דתרומוה הי"ג ד"ה ומ"ש:

דף קכח.

בטבל טבול מדרבנן. שער המלך ח"א כ"ח ע"ג. חקרי לב קי"ז:

בשר מליח מותר לטלטלו. דרך המלך ה' ע"ד. שו"ת עדות ביעקב סימן א':

והא רב הונא תלמיד דרב. עיין ב"ב קנ"ב ד"ה שלחו לו. עיין לעיל מ"ה ד"ה הכא במאי עסקינן:

במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה. שער המלך ח"א ל"ב ע"ד. עיין לעיל י"ט ד"ה הני כרכי דזוזא:

דחזי לאומצא. עיין פסחים ע"ד ד"ה האי מולייתא. (חולין) [הכוונה לדף י"ד שם] ד"ה ונסבין חבריא:

תוס' דג תפל. יד אהרן א"ח סימן ש"ח בהגהות ב"י:

דף קכח:

כופין את (הסולם) [צ"ל הסל] לפני אפרוחים שיעלו וירדו. כתב הרמ"ז דמדנקט ליה שיעלו וירדו ש"מ דוקא נקט מבעוד יום שיש שהות עדיין לעלות ולירד אבל סמוך לערב שבת דדרך התרנגולין (לשאר) [נדצ"ל להשאר] שם אסור יע"ש. ואחר המחילה לא נהירא דכל כי האי הוה להו לפוסקים לומר בפירוש ולפי מה שכתב הרשב"א כאן והתוס' בביצה בוודאי שרי כיון דבידו להפריחן ואף לפי מה שכתבו התוס' לעיל דלא מהני הך טעמא דבידו (להפריחין) [להפריחן] לענין דלא להוי מוקצה לבין השמשות מכל מקום לנדון דידן וודאי יודו דמהני ולא מבטל הכלי כלל זה. ושוב ראיתי שגם בשושנים לדוד

נחלק עליו ומ"ש הוא בענין יעלו וירדו הוא דוחק אמנם פשיטא דאורחא דמילתא נקט שרגילין התרנגולים לעלות ולירד:
האשה מדדה את בנה. עיין לעיל צ"ד ד"ה אבל אדם חי:
והא קמבטל כלי מהיכנו. נחפה בכסף כ"ט ע"ב ע"ג. עיין ארעא דרבנן מה"ב ט':
(**עושין** כל צרכי מילה) [לפנינו: וכל צרכי מילה עושין]. עיין לקמן קל"ג ד"ה עושין:
ומחללין [צ"ל כאן: עליה] את השבת לאתויי מאי. מטה אשר ק"כ:
היתה צריכה לנר [כו'] פשיטא כו'. ועיין מגן אברהם סימן ש"ל דהקשה דהא על כל פנים אפילו בסומא צריכין האחרים להם נר לראות מה היא צריכה ואפשר לומר וודאי דאיכא כמה גוונא דלא צריכין לנר כגון שרואין ע"י אור הלבנה או שיש נר מרחוק שיש בו די אור לראות שלא יחסר לה דבר ואף על פי כן אם היא מבקשת נר מיוחד באותו חדר שרי משום יתובי דעתה ועיין קרית מלך רב ח"א דף יו"ד ע"ב. אדמת קדש ח"א וי"ו ע"ב:
היתה צריכה לשמן כו' ותיפוק ליה משום סחיטה. לשון ותיפוק לי' מגומגם כמו שהעיר על זה בספר גופי הלכות דף ל"ט ע"ש מה שתירץ וכנראה דלזה כיון רש"י שהקושיא אינו שלא תביא בשיעור אלא דהקושיא מאי קדימה בשיעור לכלי כיון דבשיעור איכא איסור סחיטה ועיין יצחק ירנן מ"א ע"ד ועיין לעיל קי"א ד"ה האי מסוכרייתא ועיין ברשב"א שהקשה למאן דאמר אין סחיטה בשיעור למה לא תביא לכתחילה בשיעור שהוא שנוי יותר מביד ואפשר דלא רצו להטריח כל כך כיון דטורח גדול הוא להבליע בשיעור ואחר כך לסחוט:

דף קכט.

מאימתי פתיחת הקבר. מטה אשר קכ"א קכ"ב. גיטין ח' ד"ה אף על גב:
חיה משבעה ועד ל'. גיטין ח' ד"ה אע"ג:
דבר שאין בו סכנה אומר לגוי. נחפה בכסף ט' ע"ב. ב"ק פ"ג ד"ה אומר לנכרי:
והא קעבר מר (על) [משום] בל תשחית. למנצח לדוד ט"ז ע"א:

דף קכט:

מי שיש לו זכות אבות יקיז. עיין כתובות ג' ד"ה שבתי דינין:
בתלתא בשבתא [כו'] (קאי) [צ"ל דקיימא ליה] מאדים (בזוזי) [בזווי]. עיין ערובין נ"ו ד"ה ואין בין:
מלפפין כו'. מטה אשר קכ"ח ע"ג:

רש"י ד"ה מלפפין. זרע אמת בחדושים סימן י"א:

דף קל.

פרק תשעה עשר
כלל אמר ר"ע. בתי כהונה בית ועד וי"ו ע"ב:
כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה. אמרי שפר. אהבת עולם:
תוספות ד"ה רבי אליעזר. יצחק ירנן י"ז ע"ג:
תוספות ד"ה שש אנכי. שנות חיים קכ"א ע"ב אמרי שפר. רצוף אהבה. חזון עובדיה צ"ד ע"ב:
תוספות ד"ה [אמר ליה] כנפי יונה. שנות חיים קי"ט:

דף קל:

שלא ברצון. עיין ערובין ק"ג ד"ה מה לי הוא:
אלא ברצון ר"ש. עיין מנחות ע"ב דמוכח דסבירא ליה להגמרא דר"ש נמי כר"ע סבירא ליה כיון שהוא תלמידו עד שהגמרא מקשה מזה לר"ש אדר"ש דסבירא ליה חביבה מצוה בשעתה ומכל מקום באיזמל מודה כפירוש רש"י אלא דלפי זה דוקא לכתחילה אסור להביא האיזמל אבל בדיעבד אם שכחו אפשר נמי דמקרי מצוה בשעתה ושרי ועיין מהר"ם שיף שהקשה דלמא ר"ש כר"א ס"ל ואי אפשר לומר כן כמ"ש דהגמרא שם נקט ר"ש לבר פלוגתא דר"א:
מבוי שלא נשתתפו בו. מרכבת המשנה ח"א פרק י"ז דשבת ה"ח:
מבוי שלא נשתתפו [בו] עירבו חצרות עם הבתים. עיין עירובין ס"ג ד"ה בטילו רשותייכו:
תוס' ד"ה ומי שרי. יצחק ירנן י"ז ע"ג:

דף קלא.

לא לכל אמר (ר"ע) [ר"א]. בתי כהונה. בית וועד וי"ו ע"ב. בני חייא קפ"א:
מכשירי שתי הלחם (דוחה שבת) [שדוחין את השבת]. גופי הלכות פ"ג:
ואכתי מופנה מצד אחד הוא. לימודי ה' כ"ב עד כ"ג:
ושוין שאם צייץ טליתו. דרך המלך ס"ג ע"א לימודי ה' לימוד קנ"ט. יצחק ירנן ע"ג ע"ב:
תוס' ד"ה לא לכל אמר (ר"ע) [ר"א]. עיין מהרש"א (ומר"ס) [נדצ"ל ומהר"ם]. וכפי פשוטו יש לומר דוודאי לקמן הוא לפי האמת דר"א צריך לימוד לכל אחד דמכשירין דוחה את השבת. וקושית הגמרא היא על התורה למה לן לימוד נילף במה מצינו על זה שייך פירכ'

דנכרתו עליה י"ג כריתות משא"כ דאין במצותן דחיית שבת לאו פירכ' היא דהוי פירכ' דלא שייכ' ועיין בהליכות עולם דף ל"ט ואף שביבין שמועה כתב דאסוף דינא פרכינן אפשר דוקא היכא דלא מצינו פירכ' אחרת ועיין בני חייא בליקוטיו בסוגיא זו משא"כ כאן דבדר"א עסקינן ולא על התורה דהוה אמרינן מדר"א מתיר במכשירין במילה ש"מ דסבירא ליה דבכל המצות המצוה ומכשירין חד מילתא היא וא"כ לא שייך למיפרך מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג כריתות דא"כ יקשה לר"א מנ"ל הך סברא דבמילה גופיה ידחה מכשירין. אבל קושית התוס' וודאי קשה דלמא דוקא היכא דמצוה גופה דוחה שבת ס"ל לר"א דמכשירין נמי דחי אלא אי קשיא הא קשיא דמאי הקשו תוס' דאין במצותן דחיית שבת הא אליבא דמ"ד דציצית חובת טלית דאליביה מפרש רשי' הסוגיא לקמן ומוכח במנחות דף ל"ב דלדידיה תלי' היא גמר המצוה כמו המילה ולפיכך מברכין עליו וא"כ יש בוודאי בעשיות הציצית דחיית שבת דהקשר עליון הוא דאורייתא וצריך לומר דהתוספות בא להקשות אי ר"י סבר ציצית חובת גברא ולקמן בעי הגמר' מ"ט היינו למ"ד ציצית חובת טלית ומיהו בלאו הכי לא יצדק תירוץ זה אליבא דהתוס' דמסוכה בעי למילף והתם בעשייתו דחיית מצוה מיהא הא קשיא לי מה שכתבו התו' לקמן דציצית אם עבר זמנה בטלה ולא במילה הא מסוגיא דמנחות מוכח דמילה וציצית שוים ובשניהם בעשייתן גמר המצוה וא"כ אותו המצוה לא יוכל לעשות עוד והוה עבר זמנה בטילה וצריך לומר דהתו' חולקים על רשי' ומפרשים הסוגיא כמ"ד ציצית כל יומא זמנה היינו כפרושם שיוכל לקיים פעמים הרבה אלא שבמנחות דף מ"ד כתבו דלמ"ד ציצית חובת גברא הוי מצי לשנוי' שבידו שלא להניח רק בעי לשנוי נמי למאן דאמר חובת טלית ולפי שיטתם כאן אין קושיא למ"ד חובת טלית דאי אפשר למילף מסוכה כיון דאם עבר זמנה לא בטלה כמו מילה וצ"ע:

וגם על רש"י קשה דמפרש הסוגיא למאן דאמר ציצית חובת טלית א"כ תליה בבגד לאו מכשירי מצוה אלא מצוה גופה ואפשר דוודאי הסוגיא דלעיל אזלא כמאן דאמר חובת גברא רק אביי ור"י סבירא להו דחובת טלית וזה הכריח רש"י מדקאמר ר"י כל שעתא ושעתא זמניה ובאמת לדידהו צייץ הוה מצוה גופיה ולא מכשירין ומזוזה פשיטא דקביעתה הוה עיקר מצותה והתוספות נמי לא נקטו אלא ציצית דמזוזה פשיטא אם עבר זמנה בטלה. ועיין לימודי ה' כ"ב ע"ג כ"ד:

תוס' ד"ה תאמר (בעומר ובשתי הלחם) [צ"ל בשתי הלחם]. עיין מהרש"א ומהר"ם ונראה לי בכוונת דבריהם דהמעיין ברש"י כאן ובר"ש בשביעית מוכח דעיקר למוד הוא מה חריש רשות דלא שייך של מצוה שאם מצא חרוש אינו חורש נמצא לפי זה ליכא למילף

מהך קרא כלל שתי הלחם דבדבר דאם מצא קוצר אינו קוצר הוה דומיא דחריש והוה רשות (ועיין ברמב"ם בפירוש המשניות דמפרש דלא כהר"ש) ומוכח מזה הקרא דבעומר אם מצא קצור קוצר והא דמוקמינן הך קרא לעומר משום דנקיט לשון קציר דאשכחן נמי גבי עומר וכמו שכתב מהר"ם ועל זה הוקשה להתוספות דמנל"ן הכי דילמא הפירוש כפשוטו וכמו שפירש הרמב"ם ועל זה כתבו דבע"כ אי אפשר לפרש כפירוש הרמב"ם דאם כן באמת למה לא אמרינן עומר ושתי הלחם אלא וודאי קרא אתא לומר דבר שאם מצא קצור קוצר:

תוס' ד"ה ושוין כו' דשחוט לי (בישול) [בשל] לי היינו כיבוד עצמו. עיין ביבמות דמוכח מדבריהם דשחוט לי הוה מכשירין ועיין בחידושי הרשב"א שם דיש ליישב דבריהם דהכא. ועיין על דברי התוספות חקרי לב וי"ו. ועיין מה שכתבתי בסוכה דף י"א:

דף קלא:

הואיל ובידו להפקירן. עיין מנחות מ"ד ד"ה טלית:

מה לעומר ושתי הלחם שהן צורך גבוה. עיין לעיל כ"ד ד"ה ולא מילה:

תוס' ד"ה סד"א נילף. גופי הלכות ח' ע"ב מלך שלם ח"ב י"ב ע"א. זרע יצחק:

רש"י גמר שבעה מלולב. בני חייא קפ"א ע"ד גופי הלכות כ"ב ע"ד. מלך שלם ח"ב י"ב ע"א:

תוס' ד"ה אי מעומר. גופי הלכות כלל תע"ט ודף י"א ע"ב. לימודי ה' י"א ע"ב ולימוד צ"ה ולימוד צ"ח:

תוס' ד"ה ז' [ימים] מלולב. עיין מה שכתבתי בלשון רשי':

דף קלב.

עד כאן לא פליגי [רבנן עליה] אלא (במכשירין) [צ"ל במכשירי מילה]. עיין פסחים ס"ח ד"ה ומה:

ההיא מבן שמונת ימים נפקא. מרכבת המשנה אלפאנדרי נ"א ע"ב. זרע יצחק. עיין ע"ז ס"ז ד"ה אמר רבי יוחנן:

חד למעוטי (שבעה) [שביעי] וחד למעוטי (תשעה) [תשיעי]. לימודי ה' ק"ז ע"א. שאגת ארי' מ"ח ע"ב:

האי תנא מעיקרא מאי [קא] ניחא ליה. קרבן אהרן פרש' תזריע דף צ"ב:

צרעת שדוחה את העבודה. ידי אלי' קכ"א:

רש"י ד"ה עקיבא. לימודי ה' י"ב ע"א:

רש"י [צ"ל כאן: ד"ה עקיבא כו'] ואין דנין קל וחומר מהלכה. גופי הלכות ח' ע"א באר יעקב ס"א ע"ב ובכללי הסוגיא שלו בארוכה:
רשי' ד"ה דורות דורות. זרע יצחק:
רשי' ד"ה וביום. זרע יצחק:
תוס' ד"ה ההיא מבן שמנת ימים. לימודי ה' צ"ז ע"ב זרע יצחק. עיין מועד קטן ז' ד"ה נפקא. מגילה כ' ד"ה דכתב ביום:
תוספות ד"ה אלא מעתה. זרע יצחק:
תוספות ד"ה מה צרעת. גופי הלכות כלל צ"ה קרבן אהרן דף צ"ג. יצחק ירנן ל"ה ע"ד:
תוס' ד"ה תניא כוותיה. יצחק ירנן ל"ה ע"ד:

דף קלב:

משום (דגברי לא) [גברא הוא דלא] חזי. עיין לעיל (כ"ח) [צ"ל כ"ד] ד"ה ולא מילה:
י"ט אינו דוחה אלא בזמנו וכו' מילה בזמנה [דוחה] לא צריך קרא. מרכבת המשנה אלפאנדרי דף נ"ג. טירת הכסף דף כ"ב. לימודי ה' לימוד קל"ג:
אבל מילה דוחה צרעת [מאי טעמא דאתיא] מקל וחומר. אמרי שפר:
אתי עשה ודחי לא תעשה. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דצרעת ה"א. יד מלאכי כלל תקי"ו:
הדר אמר כו' אלא אמר רב אשי. לימודי ה' ס"ט ע"ד:
תינח נגעים טמאים. משנה למלך פ"י דטומאת צרעת ה"א וע"ש על כל הסוגיא. שבועות ד' ד"ה בקוצץ בהרתו:
תוס' ד"ה האי עשה ולא תעשה. לשון ערומים בלשונות הרא"ם י"ד ע"ג. שער המלך ח"א י"ב ע"ב שו"ת רשב"א סימן ת"ב. לימודי ה' לימוד ר' מגילת ספר לאוין קע"ב ע"ג. ברכי יוסף א"ח י"ז ע"א:

דף קלג.

הא למה לי קרא דבר שאין מתכוון מותר. שונה הלכות מ"ב ע"ד משנה למלך פרק יו"ד דטומאת צרעת ה"א:
רבא אמר אפילו תימא רבי שמעון. נחפה בכסף י"ו ע"ב:
ואי איכא אחר ליעבד אחר. עיין בתרומת הדשן סימן רס"ה ומקצת דבריו צריכין לי עיון. מה שכתב דאפילו פסיק רישיה מותר מן התורה לר"ש הא התוספ' לא ס"ל הכי לעיל בפרק כירה בסוגיא דמצרף וביומא. (ואפשר דלאו לסברא פשוטה נקטה אלא את"ל דהטור ס"ל כן מכל מקום דבריו לא יתיישבו) ותו קשה מאי שנא דלמסקנא אביי

גופיה מודה דאין חילוק בין אב לאחר גבי קציצת בהרת וא"כ ה"ה לענין חילול שבת ואע"ג דאפשד לומר דשאני קציצת בהרת דלא בעי מלאכת מחשבת ולפיכך פסיק רישא אסור מן התורה אבל גבי חילול שבת אם מל אחר אע"ג דהוה פסיק רישיה אינו אסור אלא מדרבנן זה אינו דלגבי חילול שבת כיון דמקלקל חייב מתעסק נמי תייב(זה תורף כוונתו במ"ש מן והך סברא נמי אין ראיה עד כדאיתא בתוספות ולפי שלשונו קשה הבנה לפיכך ביארתי דבריו) ובאמת אין זה השגה על הטור דהא מבואר בתוספות במקומות הרבה ובפרט לעיל בפרק הבונה דכל דעביד בארעא דחבריה הוה מלאכה שא"צ לגופה ומלאכה שא"צ לגופה אפילו בחובל פטור כדכתבו התוספ' בהאורג ובהנחנקין. ותו דלפירוש הערוך וודאי צריך לומר דאף לפי האמת יש חילוק בין אב לאחר כמ"ש התוספות ביומא והרא"ש בהבונה ואף לפי התוס' ביומא דסברי דלפי האמת אינו מחלק היינו בבהרת שהוא משאר איסורים אבל בשבת מודו התוספות דלא הוה רק איסורא דרבנן וזה מוכח מדבריהם שם וא"כ שפיר פסק הטו"ר כיון דלגבי אחר ליכא איסורא דאורייתא למה ימול האב באופן דלולא הסתירה הראשונה שכתב בת"ה לחלק בין בהרת לשבת מהך סתירה אחרונה לא קשה כלל ואדרבה מדברי התוספות מוכח כן כמ"ש.
ועיין יד אליה סימן נ"א:
וצריכה דאי אשמועינן גבי מילה. בתי כהונה בית וועד דף וי"ו:

דף קלג:

המל כל זמן שעוסק במילה. שאגת אריה סימן נ':
אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו. אורים גדולים ויו ע"ג:
האי איאנא דלא מייץ. כתובות ה' ד"ה דם מפקד פקד:

דף קלד.

אין מסננין החרדל במסננת שלו בי"ט. עיין לקמן ד"ה תולין:

דף קלד:

מרחיצין את הקטן כו'. מכריע סימן נ' מגילת אסתר לאוין י"ג ע"א. קרית מלך רב ח"א יו"ד ע"א חזון עובדיה כ"א בארוכה הסוגיא ופוסקים:
רשי' אא"ב ת"ק מזלפין קאמר. זרע יצחק. יצחק ירנן ל"ו ע"ד:

דף קלה.

ערלתו ולא ספק. קול בן לוי ל"ד ע"א אורים גדולים ח"ב ג' ע"א:
איתמר רב אמר הלכה כתנא קמא. עיין תבואת שור קי"ב:
תוס' ד"ה ולא ספק. עיין קרבן אהרן פרשת תזריע דף צ"ג שהקשה מה בין ב' הספיקות שכתבו התוספות דלא צריך קרא ואנדרוגנוס ונולד מהול דצריך קרא. וכבר תירץ מהרש"א קושיא זאת יע"ש איברא דיש להקשות לפי סברת התוספות דתרי ערלתו כתיבי א"כ למאן דאמר ערלה כבושה היא או ספק ערלה כבושה למה לי קרא דלמאן דאמר וודאי ערלה כבושה היא הא פשיטא דדוחה שבת ולמ"ד ספק ערלה כבושה היא פשיטא דמספיקא לא מחללינן שבתא כמ"ש התוספות בתרי ספיקא קמייתא ואפשר לומר דהתורה משמיע לן דבשבת אין מוהלין הא בחול צריך למוהלו ומוכח מזה דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן הוא דאי לאו קרא לא הוה מהלינן אפילו בחול. אמנם מהרי"ט בחלק י"ד סימן א' והפר"ח בסימן ק"י הבינו מדברי התוספות דספיקא מן התורה אסור לדעת התוס':
תוס' ד"ה לא נחלקו. בני דוד ז' ע"ב יצחק ירנן ל"ה ע"א:

דף קלה:

איתמר יוצא דופן. הקשה בספר שמחת י"ט למופת הדור מהרי"ט אלגאזי נר"ו דביבמות דף ע"א דחיק לאשכוחי מילת זכריו דהוה בשעת אכילה ולא בשעת עשיה ופריק בגוונא דדחיקין טובא למה לא מוקי ביוצא דופן שנולד בין עשיה לאכילה דנימול מיד להך מאן דאמר הכא אלא שמע מינה דכולהי אמוראי דהתם לא סבירא להו דיוצא דופן נימול מיד. והקשה מזה על מה שכתב הרשב"א בשם רבינו יונה ע"ש. ואפשר לומר דלהך מאן דאמר דנימול מיד אין הכוונה שחייב למולו מיד אלא שיכול למולו מיד אבל חיוב עשה למולו מיד היכן מצינו. ולכאורה הכי מוכח דהרי רוב הפוסקים פוסקים לחומרא דנימול לשמנה ואינו דוחה שבת והרא"ש גם הוא פסק כן ואי סלקא אדעתך דחיוב למולו מיד והרי הרא"ש פסק דנימול תוך שמנה כשר וא"כ הוה ליה לפסוק לחומרא למולו מיד ממ"נ אי הלכה כמאן דאמר חייב למולו מיד שפיר עביד המצוה כתקנה ואי אין הלכה כמאן דאמר חייב למולו מיד רק בח' עכ"פ תוך שמנה כשר אלא וודאי דאפילו להך מאן דאמר אין חיוב למולו מיד רק רשאי ולכן פסק הרא"ש שפיר דעדיף טפי למולו בח' לקיים המצוה כתקנה אי הלכה כהך מאן דאמר אי כאידך מאן דאמר לא הפסדנו כלום דהא אין חיוב קודם חית ונמצא לפ"ז כיון דאין חיוב אפי' להך מ"ד להכי לא מוקי

הגמרא ביבמות ביוצא דופן כיון דאין חיוב למולו לא מעכב. ואע"ג דהגמרא קאמר על ערלה שלא בזמנה ותסברא המול לו כל זכר והאי לאו בר מוהלי הוא. משמע דאי הוה בר מוהלי הוה מעכב אע"ג דלאו חיובא הוא לאלומי לקושיא הוא דנקיט הגמרא הכי דבאמת לאו בר מוהלי הוא אבל באמת אפי' אי הוה בר מוהלי רק דלא הוי חיוב אינו מעכב ובמס' יבמות אי"ה אכתוב יותר:

יש יליד בית. מגילת ספר לאוין נ"ט ע"א. דרך המלך ז' ע"א. ועיין על הסוגיא מרכבת המשנה ח"א פ"א דמילה ה"ג. חזון עובדיה ט"ו בארוכה. יצחק ירנן ל"ד ותוספות שם:

לקח שפחה ונתעברה אצלו. עיין ע"ז מ"ב ד"ה לידע אם זכר. נידה ט"ו ד"ה בשפחתו. יבמות ע"ד ד"ה ושפחה מנין:

בשלמא לר' חמא משכחת. שער המלך ח"ג י"ד ע"א. מחנה אפרים כ"ה ע"ב. ריח שדה בדרושים ה' ע"ג:

כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה. קרית מלך רב ח"א רי"ב ע"א:

כל ששהא ל' יום באדם אינו נפל. התוספות במקומות הרבה סוברים דאף לר' שמעון בן גמליאל מן התורה הוא בחזקת חי רק מדרבנן הוא דחשבוהו לספק (והא דמייתי לימוד מקראי עיין לרשב"ץ ח"ג סימן נ"ז דהוקשה כן להשואל ולא תירץ לו כלום ומשמעות דבריו הוא דרבנן חולקין על דרש הפסוק והרי התוספות כתבו כן אף לר' שמעון בן גמליאל וצריך עיון) אלא שהתוספות נחלקו בטעם הדבר דביבמות דף ל"ו כתבו משום דהוה מיעוט המצוי כמו מים שאין להם סוף וגוסס דהחמירו (ולפי זה צריך לומר דאף במיעוט המצוי וחזקה שרי מדאורייתא ודלא כמו שכתב ר"ת (בבכורות) [נדצ"ל בבכורות] דמשנתאלמנה בחזקת יבום עומדת אף שהיא מעוברת כך כתב במשאת משה חלק א"ע סימן ל"ד ולדידי עדיין הדבר צריך תלמוד) מיהו לענין אבילות הקילו מיהו אפשר נמי לומר בכוונת התוספות ביבמות דלעולם מש"אל"ס [=== מים שאין להם סוף ===] מיעוט שאינו מצוי הוא כמ"ש גם בבכורות אלא דמתחילה כתבו דאין להקשות היכא החמירו חכמים במקום רוב לזה כתבו דמצינו שהחמירו חכמים במקום רוב כגון מים שאין להם סוף וגוסס אלא דלזה הקשו דבשלמא התם הטעם משום ערוה. וכתבו לתרץ דכאן הוי מיעוט המצוי ומעתה אסיק דרגא דכשם דבמקום ערוה החמירו במקום רוב אף במיעוט שאינו מצוי ה"ה שלא במקום ערוה החמירו על כל פנים במיעוט המצוי אמנם ברא"ש לא משמע כן וכן בתוספות בשאר מקומות וכ"כ בע"ז דף מ' דמהאי טעמא חייש רשב"ג משום דהוי מיעוט המצוי כמו מים שאין להם סוף וגוסס. וכן בנידה דף מ"ד כתבו טעמא משום דמיעוט נפלים שכיחא הרי שלשה מקומות שכתבו הטעם משום

דמיעוט נפלים שכיחא (ועיין ספ"ק דב"מ ד"ה אסורא מממונא דשם מוכח מדבריהם דמים שאין להם סוף לא הוי מיעוט המצוי דאל"כ מאי הוכיחו מזה דבערוה נמי לא הלכו בתר רובא דילמא שאני התם משום דמיעוט המצוי הוא. ועיין מה שאכתוב שם אי"ה) אמנם ביבמות כתבו הטעם דאין הולכין אחר הרוב משום איסור ערוה שלא יאמרו שפיהק ומת (ויש לדקדק לפ"ז לל"ק דאביי דסבר דנפל מן הגג אפילו לרשב"ג חי הוא ורק בפיהק פליגי מאי איכא למימר הא לפ"ז צריך לומר דפיהוק מדרבנן או שצריך לומר לפ"ז דפיהוק הוי וודאי מדאורייתא ועל זה לא נחלקו רבנן וזה ילפינן מן ופדויו מבן כו' ואתי שפיר הקושיא שהקשיתי לעיל משם הרשב"ץ דעיקר קרא לפיהק אתא) וכן כתבו בבכורות דף כ'. ובחולין דף י"ב. הרי שלשה כנגד שלשה אלא שבבכורות דף מ"ט ד"ה כיום שלפניו כתבו וא"ת וכו' יע"ש ומדדייקי מן התורה משמע דכוונת קושיתם כיון דמן התורה חי הוא למה לא יתחייב בפדיון. ועל זה כתבו דמיירי בפיהק ומת דלכ"ע לא הוי מן התורה בחזקת חי ושוב כתבו דאף בנפל מן הגג מיירי וכאן אתיא כרשב"ג ומשמע מזה דסבירא להו דאפילו לרשב"ג אפילו בנפל מן הגג לא הוי מן התורה בחזקת חי וזה סותר כל הששה מקומות שכתבתי שכתבו דאף לרשב"ג מן התורה בחזקת חי ורק רבנן החמירו כמו שכתבו הטעם:

איברא אף הרמב"ם נמי ס"ל דמן התורה הוא בחזקת חי ופשטא דמילתא משמע דאליבא דרבי שמעון בן גמליאל אמר ומ"מ אינו מוכרח דס"ל הכי (אילבא) [נדצ"ל אליבא] דר' שמעון בן גמליאל אלא דפסק לעת הצורך כרבנן. אבל הרי"ף סבר דספיקא דאורייתא הוא לרבי שמעון בן גמליאל וכמו שהוכיח מהרר"ש בקונטרס עגינות דף נ"ו וכן מוכח דעת הרמ"ה שהביא הטור באבן העזר בסימן קס"ד ועיין בב"ח שם ומ"ש דהטור אינו חולק עליו בכונס יבמתו ונמצא מעוברת הם דברים תמוהים דהא וודאי התו' והרא"ש חולקים על הרמ"ה וס"ל דאף לרבי שמעון בן גמליאל הוי מן התורה בחזקת חי ופשיטא דאם כנס מוציא ולפחות הוה ליה להטור להביא דעת הרא"ש אביו ולקושיות התו' למה (נספק) [נדצ"ל נסתפק] דנפל הוא ניזל בתר רובא ורוב נשים וולד מעליא ילדו כבר תירץ מהרר"ש לשיטת הרי"ף דע"כ לא אמרינן הכי אלא כשאין הוולד קמן אבל כשהוא לפנינו וחזינן ריעותא לא אמרינן הכי ע"ש ולפי זה דגם לרבי שמעון בן גמליאל הוי רק מדרבנן והיכא דלא חזינן ריעותא לכל הדעות כן הוא מתורץ מה שמקשים על הריטב"א שכתב בריש לולב וערבה דגבי מילה לא חיישינן שמא יעבירנו כיון דבקיאין בקביעי דירחא ואכתי קשה הא שמא ספק בן ח' הוא. אמנם מבואר שם בדברי הריטב"א דבמילה מדאורייתא חייב למולו ולא הוי ספק כלל משא"כ שופר ומגילה הוה ספק מדאורייתא

ולפיכך גזרו. ועיין בתמים דעים סימן ע"ז. ועיין עוד בחידושי הריטב"א שנדפסו מחדש למסכת מגילה בספר מכתם לדוד החדש. ועיין על סוגיא דידן בני דוד ס"א ע"ד. מטה אשר ק"ז ולהלן. מלך שלם ח"ב י"ב ע"ב. בכורות כ' ד"ה חלב. חולין י"א ד"ה ודילמא. יבמות קי"ט ד"ה אמאי. ב"ק י"א ד"ה בכור ע"ז מ' ד"ה כל הצלמים:

כתב הרא"ש בסוגין ותמהני על האי פיסקא וכוונתו מבוארת שהקשה על הא דפסק הרי"ף הלכה כר' שמעון בן גמליאל הלא באמת אין הלכה כר' שמעון בן גמליאל אלא כרבנן וראיה דבאשת כהן אינה חולצת ורק לחומרא עבדינן כר' שמעון בן גמליאל. ועיין בתפארת שמואל שפירש גם כן דברי הרא"ש כן וכבר הוקשה קושיא זו לתוספות סוף ד"ה אם אשת כהן ותירצו דהא דאמר הלכה כר' שמעון בן גמליאל דוקא על אשת ישראל קאי וראיתי בספר קרבן נתנאל שנראה שהי' גורס בדברי הרא"ש במקום פיסקא ספיקא וקאי על מה שכתב הרי"ף לעיל מזה והגיה הק"נ גם בדברי הרא"ש הא לא שהא ספיקא הוה ועבדינן לחומרא דספיקא דאורייתא הוא ועל זה הקשה הרא"ש דמאי ספיקא הוא הא וודאי אסור לייבם דעבדינן לחומרא וביקש דרכים רבים ליישב דברי הרי"ף. וכל דבריו אחר המחילה אינן אלא (תמה) [נדצ"ל תימה] שזה ברור שמה שכתב הרי"ף על לא שהא ספיקא הוה לאו לפסק הלכה כתבו אלא לפרש דברי רשב"ג אתא דלדידיה דספיקא הוא הוה ספיקא דאורייתא ולגבי אבילות אפילו רשב"ג מיקל אבל הא דאסור לייבם לאו מטעם ספק הוא אלא משום דסמכינן אדרבנן:

שמנה ימים בבהמה אינו נפל. משנה למלך פ"ג דאיסורי מזבח ה"ח:

מגיסי הרב מהו' זעליג אוערבאך זצ"ל

תניא רבי שמעון בן גמליאל אומר כל ששהא למד יום באדם (אין) [צ"ל אינו] נפל שנאמר ופדויו מבן חודש תפדה כו' ופירש רש"י מדתלי קרא בהכי שמע מינה עכשיו נתברר שהוא בן קיימא ולא קודם לכן עי"ש. והמפרשים מדקדקים שזה שפת יתר בדברי רש"י. ולפענ"ד נראה דרש"י כיון בזה לתרץ קושית תוספות בנידה דף מ"ד ע"ב שהקשו מאי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל כיון דליכא רעותא אמאי אין מתאבל עליו דרוב וולדות בני קיימא ותירצו דנפלים הוה מיעוטה דשכיחי ודבר ההווה עי"ש: ואם כן לפי שיטתם צריך לפרש קושית הש"ס בכאן מימהל היכא מהלינן דהוה להו לחכמים לאסור לחשוש למיעוט המצוי. וכך כתב בעבודת הגרשוני סימן צ' וזה דוחק. וכן כתב הט"ז בי"ד סימן קי"ז ובא"ח תקפ"ח דמה שהתירה התורה בפירוש אין כח ביד חכמים לאסרו משום גזירה ולכן לא אסרו מילה בשבת מטעם שמא יעביר התינוק ארבע אמות ברשות הרבים

כיון דהתורה רבתה בפירוש. אמנם לדברי רש"י ניחא דכתב עכשיו נתברר כו' דהתורה רבתא בפירוש דגבי וולדות לא נסמוך על רוב ומקשה שפיר:

ובבכורות פ"ח במשנה ד' אמרינן אם מת בתוך שלשים יחזיר לו הכהן ה' סלעים וכתב רש"י דאיגלא מילתא דנפל הוא וכתבו התוספות דבחנם פירש כן דאפילו ידעינן שבן קיימא הוא נמי פטור דבבן חודש תלא רחמנא ע"ש. ולפי עניות דעתי רש"י אזיל לשיטתו דהתורה אמרה כאן דגבי וולדות לא ניזל בתר רובא. וזה הוא טעמא של דבר דמשום כך אמרה תורה שלא לפדות עד בן חודש משום חשש נפל והכל חד. וזה פשוט וק"ל. עד כאן מגיסי זצ"ל:

דף קלו.

(**מוהלין**) [**מלין**] אותו ממ"נ כו' מחתך בבשר. מהרי"ט צהלון נ"ח עבודת הגרשוני סימן נ':

ספק בן ח'. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דמילה הי"ג:

וכי ימות כו'. זרע יצחק. עיין חולין ע"ד ד"ה נפקא ליה:

נפל מן הגג. נחפה בכסף נ"ו ע"ג:

ועביד להו עגלא תילתא. עיין גיטין נ"ו ד"ה עגלא תילתא:

מת בתוך שלשים. עיין בכורות מ"ט ד"ה מת ביום שלשים:

רש"י ד"ה לאכלה. זרע יצחק:

רש"י ד"ה מת הוולד בתוך שלשים כו' נולד לאחר מיתת אביו. דברי רש"י לכאורא תמוהין דמאי בעי רש"י בזה ודילמא מירי שנולד בחיי אביו ומת אביו תחלה ואחר כך מת הוא בתוך למד וראיתי להרשב"א בריש האשה דהרמב"ן סובר דלא חיישינן שמא תפיל והוא כתב וודאי לשמא תפיל חיישינן אבל שמא הפילה לא חיישינן נמצא יש לומר בוודאי אם ילדה בחיי בעלה הרי היא בחזקת היתר לשוק כדמוכח בכמה דוכתא ביבמות ולשמא הפילה לא חיישינן אבל בנולד לאחר מיתת אביו הרי בשעת מיתת האב היתה בחזקת יבום משום דחיישינן שמא תפיל ולזה נקט רש"י לאחר מיתת אביו לרבותא לא מבעיא בחיי אביו דלא היתה בחזקת יבום אלא אפי' לאחר מיתת אביו נולד דהיתה בחזקת יבום נמי מקלינן או אפשר נמי איפכא דנולד בחיי אביו אין צריך חליצה כיון דהוה חזקה לשוק מהיכא תיתי נצריכה חליצה אפי' להסוברים דהוה מיעוט המצוי:

תוספות ד"ה מימהל. שער המלך ח"א ל"ד ע"ד. עבודת הגרשוני דף ע"ה ע"ד. זרע יצחק:

דף קלו:

רש"י אם אשת ישראל היא. בנימין זאב סימן ס"ט וע"ד תוך התשובה:

תוס' ד"ה ואם אשת. זרע יצחק:

תוס' ד"ה הזכר ולא טומטום כו' וקשה לי לרב חסדא אמאי. עיין מהרש"א מה שתמה על התו' וכן בספר תוספת יום הכפורים להרמב"ח ריש פרק יום הכפורים וכל זה מיוסד על מה שכתב מהרש"א לעיל מזה דרב חסדא בע"כ סובר דאנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ובאמת אינו הכרח דוודאי רב חסדא נמי מצי סבר דספיקא הוא אלא דרב חסדא קאמר גבי בכור דליכא אלא חד לימוד א"כ לדברי חכמים וודאי טומטום ספיקא היא דכיון דאנדרוגנס ספק יש לומר דזכר הוא והתורה אתי למעוטי משום דמשונה הוא אבל לא טומטום בוודאי אלו הוה אנדרוגינס נקיבה אם כן לא הוי צריכא התורה למעוטי וא"כ ע"כ המיעוט על טומטום אבל כיון דאפשר דאנדרוגנס זכר ואז מסתבר יותר למעט אנדרוגנס מטומטם א"כ נשאר הספק בטומטום אבל אנדרוגנס ממ"נ אינו בכור אי נקיבה לא צריך למעוטיה ואי זכר הא מוקמינן המיעוט לדידיה ולא לטומטם אבל טומטם נשאר ספק דילמא הוא זכר ואנדרוגנס זכר ולית לן מיעוט לטומטום וליכא למימר אם כן מאי מקשה הגמרא לעיל איצטריך קרא למעוטי ספיקא נימא נמי הכי כמו שכתבתי דשאני התם דאמר בהדיא בברייתא דתורת כהנים למעוטי טומטם ואנדרוגנס הרי דמוקי המיעוט לאנדרוגנס ע"כ צריך לומר דזכר הוא ולא ספק אבל רב חסדא הא לא קאמר דמוקי המיעוט לאנדרוגנס רק קאמר מחלוקת באנדרוגנס אבל בטומטם ספיקא ואם כן שפיר יש לומר דספק הוא ובאמת נקבה היא והמיעוט על טומטם רק מכח ספק שמא אנדרוגנס זכר והמיעוט על אנדרוגנס נשאר טומטם ספק אבל לעולם ספק הוא אי המיעוט קאי על אנדרוגנס או על טומטם וזה ברור לדעתי ולכן כתבו התוספות שם בבכורות דלפי זה שיש שני לימודים רב חסדא סבר כרב וכן כתבו ביומא:

דף קלז.

מי שהיה לו שתי תינוקת. הרמ"ע מפאנו סימן ק"ח:

לא נחלקו ר"א ור"י על מי שהיה לו שתי תינוקת. דבר משה ח"ג דף כ"א ע"ג. שאגת אריה דף מ"ח ע"ג:

קטן נימול לשמנה. זכרון יוסף מ"ט ע"ד. שאגת אריה מ"ח ע"ב. לימודי ה' ק"ז ע"א. יצחק ירנן י"ז ע"ב:

חלצתו חמה. מגילת ספר עשין ח' ע"ב:

רש"י ד"ה עטרה. תבואת שור קי"ב:

דף קלז:

רוב גובה של עטרה. והקשה בספר בריכות מים הנדפס מחדש בדף ע"ה למה הכא פשיטא ליה דרוב גובהה ורוב הקיפה מעכב ואלו גבי נחבסה הגלגולת בחולין מ"ב מספקא ליה אי רוב גובהה או רוב הקיפה ולא איפשטא ורק מספק מחמרינן ואם כן גם כאן מספק לא היה לן לחזור לחלל שבת וע"ש ולא ידענא מאי קושיא דכאן בוודאי קבלת חכמי התלמוד כך הי' דבשר החופה רוב עטרה על שניהם קאי מה שאין כן גבי טריפות לא היה להם קבלה הך ברובה היכי פרושו ותו מידי חד טעמא הוא כאן הטעם שלא יהי' נראה כערל ולפיכך שניהם מעכבי מה שאין כן גבי טריפות הטעם משום שאינו יכול לחיות אפשר דיכול לחיות ברוב גבהה או ברוב הקיפה עד דאיכא תרווייהו. ועיין דבר שמואל סימן קע"א:

קטן המסורבל בבשר. חזון עובדיה קס"ד ע"א:

ת"ר המל אומר. חזון עובדיה ט"ו ע"ג עיין לעיל כ"ה ד"ה חובה:

תוס' ד"ה מל ולא פרע. פרי האדמה ח"א דף ל"ו. חזון עובדיה ט"ו ע"ג:

תוס' ד"ה ידיד מבטן. רצוף אהבה:

פרק עשרים

נותנין לתלויה בי"ט. מגילת ספר לאוין ט' ע"ב:

דר"א עדיפא מדר' יהודה. עיין פסחים ס"ח ד"ה מאי ראי':

מחתני הרבני מהו' אברהם אויערבאך נר"ו:

תניא ר' יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא בדוק בדייני ישראל כו' שנאמר שמעו נא זאת ראשי בית יעקב עי"ש בגמרא והמפרשים מדקדקים טובא חדא מה זה אלא שתלו בטחונם במי שאמר (והיו) [והיה] העולם שממש הוא דבר שאין לו שחר. ולפיכך מביא הקב"ה וכו' כנגד שלש עבירות הרי למעלה אומר בפסוק המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו ואם כן איכא עבירות הרבה. ורש"י דקדק וכתב ג' עבירות בשחד ישפוטו במחיר יורו בכסף יקסמו. משמע דלא חשיב הך דמתעבים משפט. עיין בדברי המפרשים. ונראה לפי עניות דעתי לומר דידוע מאי דאמרינן בשילהי מכות כשראה ר"ע שועל יוצא מבית קה"ק שמח ואמר עכשיו שנתקיימו (הפרעונות) [הפורענויות] בוודאי תתקיים גם כן הנחמה. וידוע שזה היתה טעות ישראל בשעת החורבן. שאמרו שקבלת התורה תלוי בישיבת ארץ ישראל. וכן אמרו ליחזקאל נהי'

ככל הגוים. שעבד ששחררו רבו ואשה (שגרשה) [שנתגרשה] מבעלה אין לזה על זה כלום. ואם כן אלו ענשם הקב"ה כמחשבתם הי' מגרשם מן הארץ ומסרם ביד הגוים ולא הי' צריך להחריב הארץ. רק הי' יכול ליתנה לאומה אחרת. רק זה הי' טעות המון ישראל. אבל הנביאים והכהנים הם ידעו סוד ה' כי לא מאס בישראל ולא כתב להם ספר כריתות. לפיכך לא עבדו ע"ז אבל על שאר עבירות עברו כי ידעו שאין הקב"ה מכלה את ישראל שקיום העולם תלוי בהן ואם כן (כשגלה) [כשהגלה] אותם לבין הגוים יהי' ככל הגוים ואם כן תורת ה' מה תהוי עלה ואף שגדלה חטאתם מכל מקום לא היה מרידה כמו דעת המון עס שהפרו ברית. וזה כוונת הגמרא שמעו כו' המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו דייקא כל שאתם מבטלים כל התורה כולה. נמצא לפי מידת הדין הי' ראוי' לעשות בכם משפט כתיב. אבל אני לא אעשה כן רק עליכם הכהנים במחיר יורו כו' ודקדק הגמרא רשעים הם הכהנים ונביאים כמו האחרים אבל לא כל כך רק שתלו בטתונם במי שאמר והי' העולם דייקא שחשבו שקיום העולם תלוי בהם ואם כן אינו (יוכל) [יכול] להגלות אותם ולפיכך הקב"ה מביא ג' (פרעונית) [פורענויות] דוקא ג' ולא יותר שאילו הי' דן לפי דעת המון עם שעבדו ע"ז הי' מכלה אותם אבל הוא לא דן כי אם על אלו. לכן בגללכם ציון שדה תחרש. וזה הסימן אף כשאני מגלה אתכם לא אתן הארץ לאומה אחרת כי לאחר קיום (הפרעוניות) [הפורענויות] תתקיים הנחמה כי בחימה שפוכה אמלוך עליכם בארץ אויביכם עד תחזרו למוטב אכי"ר עד כאן לשון חתני הנ"ל:

דף קלח.

מדרבנן הוא. עיין מגילת ספר לאוין ט"ו ע"ב:

מי סברת דר"א אדר"מ קאי. עיין בתוספות ועיין מה שכתב בתוספות ישנים והגהות שבריש המסכ"ת ולי צריך עיון הא בפרק במה אשה דף ס"ב איתא פלוגתא כי הך דהכא גבי כובלת וקאמר הגמרא כי קאי אדר"מ דאמר חייב חטאת אמר איהו ר"א פטור אף על גב דפרושו פטור ומותר כמו שכתב שם רש"י ואם כן קשה קושיות הגמרא כאן ולא שייך תירוצא דגמרא כלל אף לפי הדוחק שכתבו בהגהות שבתחלת המסכ"ת ועיין בתוספות לעיל דף ג' ד"ה בר מחלת שהביאו שם נוסחא אחרת דפטור פרושו אבל אסור ואליבא דר"מ קאמר אם כן אפשר לתרץ אבל לפי הגירסא שלפנינו קשה:

משום בורר. מגילת ספר לאוין ט' ע"ב צרור החיים דף ל"ו קהלת יעקב י"א ע"א וע"ש על הסוגיא:

מה דרכו של בורר. עיין לעיל ע"ד ד"ה בורר ואוכל:
היה כרוך עליה חוט או משיחה. גינת וורדים חא"ח דף ע"ו ע"ב פרח שושן דף כ"ו:
בעי מניה רב (כהנה) [כהנא] מרב כילה מהו. חולין נ"ג ד"ה יש דרוסה:

דף קלח:

*הא סיאני שרי. עיין בארוכה מכתם לדוד חא"ח סימן א':
גוד בכיסנא. מרכבת המשנה ח"א פכ"ב דשבת הל"ב:
תוספות ד"ה שאין. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הכ"ו:

דף קלט.

כשותא בכרמו. מגילת ספר לאוין ע"ג ע"ד. שאלות יעבץ ח"ב דף כ' ע"א:
לפי שאינן בני תורה. עיין ניטין ל"ו ד"ה אלא א"כ:
וליתן לתינוק ישראל. לשון לימודים ק"ה ע"א:
תוספות ד"ה (ושלח) [ולישלח] להו. שונה הלכות ל"ח ע"ב:

דף קלט:

מערים אדם כו' מ"ש מהא דתניא. יצחק ירנן ס"ג ע"ב:
האי צורבא מרבנן כו' הערמה קאמרת. זבח השלמים סימן פ"ה בארוכה. פרי האדמה פ"ל מהלכות שבת דין י"ג עיין לעיל י"ט ד"ה אין מפליגין. ערובין מ"ג ד"ה הלכה כר"ג:
ומסננין את היין בסודרין. מהרי"ט צהלון סימן נ"ז. עיין לעיל קי"א ד"ה האי מסוכרייתא:
אמר זעירי כו' אבל עכורין. קהלת יעקב י"א ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת הי"ד:
האי פרונקא. עיין לעיל מ"ח מ"ש מפרונקא ותוספות שם. ביצה ל"ב ד"ה מלמטה למעלה. קהלת יעקב דף י"א ע"ד:
תוספות ד"ה מאי שנא. מרכבת המשנה ח"ב פכ"ג דשבת ה"ג:
תוספות ד"ה תלא דבשרא. זרע יצחק:

דף קמ.

אמר מר זוטרא לית הלכתא ככל הני שמעתא. עיין כתובות נ"ד ד"ה ולית הלכתא שכתוב דלית הלכתא ככל הני שמעתא דהכא לאו דוקא ונראה כוונתם משום דהא ר' יוחנן בתחלה ור"א לבסוף נמי שרי מיהא מהא אין ראי' דאפשר דאינהו שרי אפילו לטרוף

בכח דהא סתמא קאמרי ממחה והוא אסור ואדרבה מדהוצרך לפרש ולא יטרוף שמע מיניה דהך מאן דאמר דשרי סתמא אפילו לטרוף שרי:
ואין עושין אלונטית. נחפה בכסף ט"ו ע"ג:
מהו לשרות את החלתית. דבר שמואל קט"ו קט"ז:
דמחזי כי אולודי חיוורא. מרכבת המשנה ח"א פכ"ב דשבת הי"ז:

דף קמ:

האי תליא דבשרא. רמב"ם פכ"ו מהלכות שבת. טש"ע א"ח סימן ש"י סעיף א' יצחק ירנן ס"ד ע"ג ע"ד ס"ה ע"ד:
בר בי רב לא לאכול ירקא. עיין ערובין נ"ה ד"ה כל עיר:
תוס' ד"ה אבל. קהלת יעקב ל"ח ע"ב:

דף קמא.

טלטול מן הצד לא שמיה טלטול. עיין לעיל מ"ג ד"ה דכ"ע טלטול ערובין ע"ז ד"ה מקצת:
אודרא (אפומא) [בפומא] דשישא. עיין לקמן קמ"ה ד"ה כבשים:
תוס' ד"ה הני פלפלי. אדמת קדש ח"ב זיי"ן ע"ב:
תוס' ד"ה דילמא אתי (לאשוי) [צ"ל לאשוויי; וכן בהמשך] גומות כו'. כוונתם דלפי פשוטו משמע דילמא אתי לאשוי גומות שלא במתכוון ולא כפרושם שפרשו שישכח שהוא שבת וישוי גומות במתכוון ולהכי כתבו והביאו ראי' כעין שמצינו בעירובין דשם נמי אמר דילמא אתי לאשוי גומות והתם בע"כ פרושו במתכוון כמו שפירש רש"י שם כדי שיכול לשחוק דאלו שלא במתכוון לא שייכא התם כמו הכא ולהכי כתבו כעין וזה פשוט ומעתה לא הי' יכולים התוספות להביא ראי' מאידך דרבא דלא לצדד דערבך ערבא צריך. דילמא התם נמי פירושו שלא במתכוון אבל מההיא דערובין מוכח שפיר ודברים פשוטים הם אלא שראיתי בספר קרבן נתנאל שנדחק בזה:

דף קמא:

במה מגררו. ופירש רש"י לחדשים לכאורה קשה מנליה לרש"י דאפשר דהגמרא קאי אישנים אבל חדשים לגמרי שרי (כמו שאמרו לעיל) [לפי לוח הטעות צ"ל: ועיין באליה' רבה שנדחק בזה ואפשר לומר משום דס"ל לרשי' הא דקאמר לעיל] במה מקנחו אמנעל נמי קאי דקינוח מותר וכמו שכתב הב"י סימן ש"ב ודלא כמהרי"א והנה לעיל שפיר הקשה הגמרא במאי מקנחו דלכאורא יש לדקדק וכי זו ידוע שמותר לקנח עד שהקשה

במאי מקנחו אלא וודאי דאין סברא לומר שילך כל השבת מלוכלך בטיט שברגלו ובוודאי צריך לקנח והקשה שפיר במאי מקנחו אבל הכא אי סלקא אדעתך אישנים קאי קשה מאי מקשה במאי מגררו וכי עד השתא שמעינן דשרי לגרר דילמא אסור לגרר וכי תימא אם כן ילך כל השבת מלוכלך בטיט זה אינו הא אפשר לקנח כמו שכתב הב"י דקינוח מותר לכן אי אפשר לפרש במאי מגררו אלא אחדשים ושפיר מקשה במאי מגררו ואין לומר מנל"ן דשרי דילמא אסור הלא הוא אמר בעצמו מגררין מנעל חדש. זה נראה לי כפתור ופרח בדברי רש"י. והנה סברת הב"י דקינוח מותר כתב בהדיא בה"ג דף ך' היכא עבד בחספא דרבא ע"ש ובדברי הרמב"ם מלבד מה שהקשה הרב המגיד קשה דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דברישא אמר אין מגררין חדש משמע אבל ישן אפילו גירר מותר ובסיפא אמר קינוח בישן מותר משמע גירר אפילו בישן אסור ותו דמשמע רישא דוקא גירור אסור בחדש אבל קינוח מותר ובסיפ' משמע דאפילו קינוח דוקא בישן מותר ואפשר דרישא רבותא קא משמע לן וסיפ' רבותא קא משמע לן רישא דגירר אפילו בחדש אסור וסיפא קא משמע לן דקינוח אפילו בישן מותר. ושוב מצאתי כן בשלטי גבורים והוא קרוב למה שכתב הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' רס"ה בשם הרא"ם פאדווא בהגהותיו אבל לפי מ"ש באלי' רבא לא יצדק זה וקושיא על הרמב"ם במקומה עומדת:

הכא במאי עסקינן ברפוי [כו'] הניחא לאביי. יצחק ירנן ס"ד ע"ג:

פרק עשרים ואחד

הוציא תינוק חי. יצחק ירנן ס' ע"ג:

רבא כרבי שמעון סבירא ליה. עיין זבחים צ"ב ד"ה במלאכה. עיין לעיל ג' ד"ה הצד נחש:

דף קמב.

כלכלה והאבן בתוכה. עיין בארוכה מרכבת המשנה ח"א פכ"ה דשבת הי"ד:

ואמאי תהוי הכלכלה בסיס לדבר האסור. מקור ברוך קלעי סימן ג':

ר"י אומר אף מעלין את המדומע. שער המלך ח"ג כ"ד. שאגת ארי' נ"ב ע"ד עיין בכורות נ"ט ד"ה במחשבה. זבחים ע"ג ד"ה ר' יהודה. מנחות נ"ה ד"ה במחשבה יבמות פ"ב ד"ה ר' יהודה:

סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה. בכורות כ"ב ד"ה יתיב רב דימי ובד"ה תעלה. ב"ק ק' ד"ה אומר לו מרכבת המשנה ח"ג פי"ג דתרומות ה"ח:

נותן עיניו בצד זה. גיטין ל"א ד"ה במחשבה:

תוס' ד"ה ונשדיינהו כו' וא"ת כו' וא"ת מ"ש דלא שרינן [לטלטל] תינוק. בלא זה לא הי' יכולים התוספות להקשות דמהיכא תיתא נתיר (הוא) [נדצ"ל הא] בכלכלה גופיה לא שרינן אלא היכא דאי אפשר בניעור. גבי תינוק אפשר לזרוק האבן ואי משום שהתינוק יבכה מה בכך אבל השתא דתרצו דחיישינן לבכיה דתינוק ומשום הכי מתירין ללקחן עם האבן אם כן גם בלא (גיגועין) [צ"ל גיעגועין] שרי ותירצו דהכא גבי תינוק אין צורך כל כך ועיין במהרש"ל והוקשו להם לפי זה תבטל האבן בשלמא בלא זה הייתי אומר דבאבן חשוב קמיירי (ועיין בחדושי הרשב"א) והא ראיה דלא בטל אפילו לגבי תינוק אבל השתא דתירצו שאין צורך כל כך אבל באמת בטל הוא לגבי תינוק אם כן שפיר קשה להם דנבטל אגב כלכלה. והנה הרשב"א הקשה מכנונא אגב קטמא דלעיל סוף כירה והתוספות לא ניחא להם להקשות דהתם הוה בסיס לדבר האסור ומותר דאפר גופיה ראוי' כמו שכתבו המפרשים אבל הרשב"א הקשה כן לשיטת הרמב"ן ור"ת שהביא הר"ן והרשב"א דסברו דאף על פי דאין האפר ראוי' מטלטלין מכנונא כיון דלא אפשר בניעור וכן כאן גבי כלכלה לאו טעמא משום דהוה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר אלא משום דאי אפשר בניעור וכל היכא דלא אפש' בניעור אפילו בסיס לדבר האסור מותר היכא שהוא בטל כמו כאן שהאבן הוא בטל וכנונא ששברי עצים בטלים לגבי כנונא אמנם לדעת הפוסקים שמחלקים בין בסיס לדבר האסור ולדבר המותר צריך לומר נמי דכל היכא דאפשר בניעור צריך לנער אפילו בבסיס לדבר האסור ולדבר המותר כדמוכח הכא. ועיין במקור ברוך סימן ג':

ודע דכל הסוגיא כאן מיירי אפילו במניח וכן כתב הרא"ש בהדיא בכלליו סימן כ"ב בדיני המוקצה דכל דהוה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר אפילו במניח שרי אם אי אפשר בניעור ומה שכתב המגן אברהם בסימן ש"ט ס"ק וי"ו דבשבת אפילו תרומה טמאה לבד מותר לא הבנתי מנליה הא דבדבר אסור לחוד אפילו אי אפשר בניעור אסור לטלטל וכן משמע להדיא מתשובת הרא"ש הנ"ל שהביא הוא עצמו והכרח הרא"ש דהסוגיא מיירי במניח מדהקשה סתמא ותהוי בסיס לדבר האסור ובשכח לא שייך בסיס לדבר האסור ועיין ברשב"א ודוחק לומר דהתרצן דמתרץ בכלכלה מלאה פירות הדר ביה מסברה זו דהוה מוקמינן במניח כי מהיכא תיתי לומר כן כל כמה דלית לן הכרח לזה. ואף שסוגיא זו מיירי במניח כמ"ש אין ראי' לדברי ר"י שהביא הב"י בסימן ש"ט דלצורך מקומו מותר אפילו במניח כאן דהכא נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר כי (הוכא) [נדצ"ל היכא] דמניח קיל לצורך גופיה ומותר בניעור ובדלא אפשר גם בטלטול שרי ה"ה קיל לצורך מקומו דשרי אפילו טלטול אבל בסיס לדבר האסור לבד וודאי אסור אפילו לצורך

מקומו וכדברי הב"י וכ"כ התוספות להדיא בפרק כירה ד"ה הא אין עליה מעות וכ"כ הרשב"א שם (ותימהני) [ותמהני] מהב"י שלא הביא ראי' לדבריו מדברי תוספות אלו ועיין במקור ברוך קלעי סימן ג' מה שהאריך בסוגיא זו ובסוגיא דכנונו' שבאמת דברי התוספות דשם צ"ע:

והקשה עוד במקור ברוך אבן שעל פי החביות תהוי חביות בסיס ליין שהוא דבר המותר ולאבן שהוא אסור ותירץ בדוחק ואף על פי כן הניחו בצריך עיון. ואפשר לומר דבאמת חביות ויין חד דבר הוא דאי אפשר ליטול היין לבד בלי חביות אבל פירות אפשר על כל פנים ליטול בלי כלכלה אלא שא"צ כמו שכתבו התוספות ובזה יש לתרץ מה שהקשו התוספות בעמוד ב' ד"ה בשכח תרתי דרב למה לי דיש לומר דמסיפ' לחוד הוה אמינא חביות נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר. איברא דהרא"ש כתב גבי כנונא דאי אפשר ליטול הקטמא בידיו אם כן לדידיה ליכא למימר הכי דאם כן יהי' הכנונא בסיס לדבר האסור לבד אמנם הרשב"א כתב דגבי כנונא אם ינער יטנף הארץ ומשמע דנחלקו הרשב"א והרא"ש בשני תרוצי התוספות בדיבר הסמוך דלתירוץ הראשון דכלכלה צר הא בלאו הכי צריך ליטול בידיו וזה סברת הרא"ש ולכן הוצרך לתרץ גבי כנונא דלא יכל ליטול בידיו הא אם הי' יכול הי' צריך לעשות כן והרשב"א סבר כתירוץ השני שאין צריך ליטול בידיו:

תוס' ד"ה (הכי) [הכא] נמי. מרכבת המשנה ח"א פכ"ה דשבת הי"ו:

דף קמב:

האבן שעל פי החביות. דבר שמואל סימן קע"ג. עיין לעיל מ"ז ד"ה ואמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן:

היתה בין החביות. עיין לעיל נ"א ד"ה אינו נוטל ומחזיר:

לא שנו אלא בשוכח. עיין לעיל מ"ג ד"ה דכ"ע טלטול. דף נ"א ד"ה או שטמן:

אימר (דאמר בשכח) [דאמור רבנן בשוכח]. עיין לעיל מ"ו ד"ה דנפטא:

אי לאו דאדם חשוב (את) [אנא]. קרית מלך רב ח"א כ"ג ע"ד:

למימרא דרבא כר' יהודה סבירא ליה. שער המלך ח"א ל"ג:

תוס' ד"ה שהאוכל מרובה. פנים מאירות ח"א סוף חידושי זבחים קרית מלך רב ח"א למד ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת הי"ב:

תוס' ד"ה ל"ש אלא בשכח. עיין מה שכתבתי בע"א:

דף קמג.

ב"ש אומרים מגביהין. עיין לעיל נ"א ד"ה אינו נוטל ומחזיר:
ספוג אם יש לו [עור] בית אחיזה מקנחין בו. עיין לעיל קי"א ד"ה האי מסוכרייתא:
דארמייתא שרי דפרסייתא אסור. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט הי"ד:
שמואל מטלטל להו אגב ריפתא. עיין לעיל י"ט ד"ה ושמואל:
רשי' ד"ה עצמות שאין ראוין לכלב. כל המפרשים סתרו דברי רשי' ולפי מ"ש בפ' כל הכלים דלפי הסוגיא דביצה רבי שמעון מתיר אפילו בדבר שאינו כלי כלל לצורך גופו ולצורך מקומו ואם כן כיון דמתני' מיירי בע"כ בצריך למקומו דאם לא כן לר' יהודה אפילו ניעור הוה אסור עיין ברשב"א אם כן שפיר פירש רשי' אף על פי שאין ראוין לכלב ובסיפא אפשר דרש"י לא גריס מעל השלחן אלא מלפני השלחן כמו שכתוב לפנינו ואף על פי שברשי' העתיק מעל השלחן כבר כתב בשושנים לדוד דטעות סופר הוא אף על פי שמהכרח שלו אין ראיה דמפני שהיא מאכל בהמה יש לומר דקאי על פחות מכזית ולא על כזית דבלאו הכי מותר מפני שהוא מאכל אדם:
תוס' ד"ה אבל אנו. יד מלאכי כלל קע"ז:

דף קמג:

פרק עשרים ושנים
חבית שנשברה מצילין ממנו מזון ג' סעודות. (שאלות ועבץ) [שאילת יעבץ] ח"ב סימן קל"ב. עיין לעיל קי"ז ד"ה הא דתניא:
מודים חכמים לרבי יהודא בשאר פירות. קהלת יעקב י"א ע"א:
(**לא**) [**אמרו לו**] אם טמא חלב האשה שלא לרצון. עיין חולין ל"ה ד"ה דם המת:
רש"י ד"ה ובלבד שלא יספוג כו' גזירה שמא יסחוט. רשי' ותו' נראה שחולקין בטעם שלא יספוג דאלו לתוספות הטעם משום עובדא דחול ובאמת שכן אמר להדיא בגמרא בסמוך שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואפשר דרשי' מפרש כהרמב"ם פכ"ב שכתב שזה הטעם בעצמו שלא יעשה כדרך שעושה בחול שמא יבא לידי סתיטה. ואע"ג שבטיפח בשמן לא שייך סחיטה צריך לומר דחיישינן אם יעשה טיפוח שיעשה גם באופן אחר שאפשר לבוא לידי סחיטה. ועיין בשלטי גבורים וביצחק ירנן דף ס"ב ע"ג:
תוס' ד"ה לרצון ושלא לרצון. עיין נידה דף י"ט שם יש להם שיטה אחרת:

דף קמד.

מחמיר אני בחלב מבדם. עיין נידה י"ט ד"ה כתיב הכא:
סלי זתים וענבים. עיין מנחות ל"א ד"ה אימא רבי שמעון:
ושלא לרצון בסתמא. פנים מאירות ח"א ק"ח:
תוס' ד"ה מחמיר אני כו' דא"כ יש לדקדק בדבריהם דהא גבי בהמה רבנן נמי מודה דילפינן מנאד החלב כמו שכתבו התוספות לעיל ד"ה לרצון וא"כ מאי הוצרך ר"ע להביא ראיה על זה והי' נראה לי לומר דהתוס' מפרשים המקיז לרפואה על אדם קאי ולא על בהמה כמו שפירש הרמב"ם סוף מכשירין. ועיין שם בתי"ט ולפי זה שפיר הקשה ר"ע לדידכו דאמריתא טעמא גבי אשה משום דם נעכר ולא משום נאד החלב אם כן גבי אשה למה חולב לרפואה טמא דהא הקיז לרפואה טהור אלא בוודאי צריך לומר דגם גבי אשה ילפינן מנאד החלב ואפ"ה מטמאין שלא לרצון א"כ אין לחלק בין בהמה לאשה דלסברת רבנן דאשה ילפי מדם ובהמה מנאד החלב בוודאי שפיר יש לחלק בין אשה לבהמה גבי שלא לרצון אבל אי תרווייהו חד טעמא בוודאי אין לחלק אלא שעדיין לא ניחא לי במה שכתבו אח"כ שהקשה ר' דלקשי להו מבהמה גופיה ומאי קושיא כמ"ש בתחילה ואפשר דכוונתם כיון דאף לרבנן צריכים ללמד מנאד החלב א"כ מהיכי תיתי לחלק בין רצון לשלא לרצון בשלמא אם הי' דם בהמה לרצון טמא והי' אפשר ללמד רצון דבהמה מדם שפיר י"ל דשלא לרצון טהור אבל מנאד החלב אין לחלק אבל באמת לא ידענא מאי קושיא דהא סתם חלב בהמה וודאי לרצון חולבין ואיך שייך שיחשוב שלא לרצון ובוודאי הך קרא דנאד החלב היו חולבין כדי לשתות וא"כ מנ"ל דשלא לרצון נמי יהי' משקה ותו לפי מה שכתבו עדיפא מיניה השיב ראי' מוכרחת לסתור סברת רבנן כיון דאשה נמי אי אפשר ללמד מדם ואפ"ה מודו רבנן דמטמא שלא לרצון אם כן ה"ה בהמה. וצ"ע:
תוס' ד"ה תותים ורימונים. עיין במהרש"א וכוונתו בתירוצו דשמואל גופיה הא דקאמר דמודה רבי יהודא בזיתים וענבים היינו במשך דוקא אבל בלא משך אפילו בזיתים וענבים לא מודי רבי יהודא אלא דקשה לי לפי זה הא דקאמר נמי מודים חכמים בשאר פירות נמי אפילו במשך מיירי ומנל"ן הוא דאי מברייתא דסוחט אדם פגיעין וודאי לשיטת הרי"ף ושאר פוסקים דסברו דמותר לסחוט לכתחלה אם כן וודאי משך נמי שרי מה שאינו כן לשיטת התוס' ורש"י לקמן דס"ל דדוקא למתק מותר ניהי דילפינן מזה דיצא מעצמן נמי מותרין כיון דאין שום אדם עושה מהן משקה (עיין ברשב"א). מ"מ

לסחוט אסור כיון דאחשבינהו א"כ פשוטא דאם משך הוא עצמו נמי אחשבינהו מאם אח"כ יצאו מעצמן נמי אסורין:
תוס' ד"ה לא לרצון כו' וכיון דחשוב כמעיין גם בפי התינוק יהי' חשוב משקה. כוונתם אף על גב דחלב מעיין הוא היינו לענין זב שיש לו מעיינות אבל לגבי מגע טמא מת דמיירי התם אין שייך מעיינות אלא כיון דגבי זב מעיין הוא. ע"כ מוכח דמשקה הוא לענין שאר דברים דאלו הוי אוכל לא שייך לומר גבי זב מעיין:
שם והשתא פריך שפיר עיקר כוונתם מה שבא לתרץ דלא תקשה הא גם לרב נחמן קשה דהא לא אמר אלא לפי התינוק הוה אוכל כמו שפירשו התוספות בתחילה אבל לתוך התנור וודאי משקה הוה לזה פירשו כיון דאזיל לאיבוד לרב נחמן נמי אוכל הוא:

דף קמד:

סוחטין בפגעין ובפרישים ובעוזרדין. עיין לעיל י"ט ד"ה השום:
לאו בני סחיטה נינהו. מרכבת המשנ' ח"ג פ"א דטומא' אוכלין הלכה ד':
מוהל הרי הוא כמשקה. עיין מנחות ל"א ד"ה אימא רבי שמעון. יבמות ט"ו ד"ה צריכה לנקוב:
סוחט אדם אשכול של ענבים כו' חולב. שו"ת חוט השני סימן ל"א:
חולב אדם עז לתוך הקדרה. ע' יבמות קי"ד ד"ה וקסבר עיין לעיל ע"ג ד"ה מפרק:
תוס' ד"ה מי דמי. זרע אמת חא"ח בשו"ת סימן ע"ג:
תוס' ד"ה אמר. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס אחרון דף ת"י ע"ד:
תוס' ד"ה חולב כו' הוי כנוטל אוכל מתוך הפסולת. כוונתם מבוארת על פי מה שכתבו ביבמות דף קי"ד דהיינו טעמא דבי"ט חולב לתוך הקדרה ולא לתוך הקערה משום דכיון דעיקר איסור חולב משום דש ודש הוה דוקא (בדבר שהוא נוטל) [לפי לוח הטעות: אוכל מתוך הפסולת שהם דברים שאינם שווי' אבל כל שהדברי' שווי' מה שהוא נוטל] ומה שהוא מניח לא הוה בכלל דש. ואם כן חולב לתוך הקדרה הוה החלב אוכל והבהמה גם כן אוכל והוה שני דברים שווים ולא הוה דש אבל חולב לתוך הקערה הוה החלב משקה והבהמה אוכל ואם כן אינם שווים מה שהוא נוטל ומה שהוא מניח שמה שהוא מניח הוה אוכל ומה שהוא נוטל הוה משקה בזה הוי שפיר דש עי"ש וזה גם כן כוונתם כאן כיון דאפילו משקה מאוכל הוה דש אם כן בשבת שנוטל אוכל מתוך הפסולת וודאי דהוה דש כיון שאין הדברים שוים כמ"ש ואין כוונת התוספות כאן לחייב משום בורר אלא משום דש ודלא כמו שהבין מהרש"א שהתוספות רוצים לחייבו משום בורר

ויש לכוון גם כן לזה דבריהם בפ' כלל גדול שכתבו דהחולב לקדרה מעקרא הוה אוכל והשתא נמי אוכל דאלו הי' חלב מעיקרא משקה וודאי דהוי אסיר שהרי הבהמה אוכל ואלו הוה השתא משקה נמי אסור כחולב לקדרה אבל אין כוונתם שם לומר דההיתר תלוי במאי דלא נשתנה דמעיקר' אוכל והשתא משקה אבל בחולב לקערה נשתנה דמעיקר' אוכל והשתא משקה דזה ליתא דאם כן לפי זה אם הי' מעיקרא משקה והשתא משקה נמי מותר וזה אינו לפי סברתם ביבמות אלא כוונתם כמו שכתבתי דאין כאן איסור משום מעיקרא בעודו החלב בבהמה וגם כן אין איסור משום לבסוף כשבא החלב לתוך הקדרה דאלו הוי החלב משקה בעודה בבהמה אף על פי שבבואה לקדרה נעשה אוכל הוה אסור כיון שבשעת פרישה מן הגוף קודם ירידתה לקדרה נוטל אוכל מתוך משקה זה נראה לי נכון וברור בדבריהם:

דף קמה.

לגופן מותר למימיהן חייב חטאת. עיין לעיל ע"ג ד"ה וצריך לעצים. כתובות וי"ו ד"ה האי מסוכרייתא:

תוספות ד"ה כביצה מכוונת טהור. עיין מהרש"א ולא הבנתי דבריו מה שכתב למאן דאמר מבלע בליעי דמיד שיצא הטיפה מקבל טומאה מן האוכל ואיך אפשר לקבל טומאה הא אין באוכל כביצה שיכול לטמא המשקה כי בזה לא נחלקו מאן דאמר מפקד פקד ומאן דאמר מבלע בליעי ותו מה שכתב לקבל טומאה כבר בפחות מכביצה ומאי צריך לכך הא המשקין עם האוכל הוה כביצה ואפילו למאן דאמר משקן מפקד פקד צריך לומר דסבירא ליה משקה מצרף לאוכל לכזית כ"ש למאן דאמר מבלע בליעי ותו לסברת רש"י דאוכל גופיה מקבל טומאה לא נצרכה לזה ותו מה שכתב מהרש"א הרי הוא טמא מיד שנגע הזב בו ומאי שיאטי' דזב כאן הא ע"כ במגע טמא מת מיירי או משאר טמאים חוץ מזב כמו שכתב רש"י ומבואר במשנה אמנם הקושיא למאן דאמר מבלע בליעי מבוארת שם בפסחים דהרי משקין נטמאו עודן תוך הזב וכשיצאו לא נטהרו כדאמר שם טומאה שבהן להיכן הלכו ולהלום קושיא זו בכוונת מהרש"א אי אפשר:

תוספות ד"ה אם הגיעו. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס אחרון דף י"ז ע"ג:

תוספות ד"ה כבשים. יש לדקדק למה לא הקשו תוספות לעיל סוף מפנין גבי שער ותיפוק ליה משום סחיטה ואפשר לומר משום דהגמרא מסיק באמת אין סחיטה בשער ואף על גב דרב אשי אמר אפילו תימא יש סחיטה יש לפרשו כפירש הרמב"ם שכתב הב"י והכסף משנה דבדרך את"ל קאמר באופן דהתוספות לא הוה מצי מקשה לעיל אלא דר"ש

גופיה פירש שם אין סחיטה בשער משום דהוא קשה משמע (הוא) [נדצ"ל הא] אילו היה רך הוה שייך איסור סחיטה ולכאורא כוונת המקשה שם דפריך ותיפוק ליה משום איסור סחיטה על איסור דאורייתא קאמר דאי לאיסור דרבנן לא הוה מקשי מידי דעל כל פנים עדיף מלהוציא בכלי שהוא איסור דאורייתא ואם כן דברי רש"י גופיה סתרי אהדדי ואפשר לומר משום דבלאו הכי יש לדקדק למה לו לרש"י לחדש טעם חדש כיון דהמשקין נבלעים הא וודאי טעם התוספות נכון מאוד דחזינן דרב גופיה סבירא ליה דאין חיוב אלא על דריכת זתים וענבים בלבד וצריך לומר דהוקשה לו לרש"י קושיות הרא"ש מהך דשמן (ומשמע דסבירא ליה להרא"ש דבאמת חייב חטאת על סחיטת שער לרב אשי ולא כהרמב"ם) לכן מפרש רש"י הא דקאמר אינו חייב אלא על זתים וענבים בלבד היינו בפירות שיש להם משקים מעצמם על זה קאמר אינו חייב אלא על זתים וענבים אבל על אחרים דאין להם משקים מעצמן אלא שנבלעו בתוכם ממקומות אחרים מהא לא קמיירי רק דאיכא דחייב בהו חטאת ויש שאין חייב בהן חטאת וסבירא ליה לרש"י דיש לחלק בין דברים שבלעו משקין קמה שהוא אוכל גופיה דבלע משקין לא מחייב דכיון דאוכל הוא צריך שיהי' דומיא דזתים וענבים ומה שבלע לא מחייב אבל בדבר שאינו אוכל מחייב על מה שבלע ואם כן לא יכול רש"י לומר דהא אינו חייב אלא על זיתים וענבים דהא לגבי הנבלע לא שייך זה הכלל והוצרך רש"י ליתן טעם אחר דאפילו בדבר הנבלע פטור:

תוס' ד"ה ור' יוחנן. עיין מהרש"א שהקשה מאי הקשה בגמרא מדגים לצירו דהא בי"ט מיירי ומה שתירץ לא הבנתי דודאי היש מעמידים דברי רב ושמואל גופיה בי"ט כנראה מלשון התוספות וכן נראה מדברי הרי"ף אמנם באמת לא ידענא מאי קושיא דניהי דמחלקין בין י"ט לשבת (ומתירן) [ומתירין] בי"ט לתוך האוכל ובשבת אוסרין מן"לן נמי לחלק תוך משקין ונאמר דבי"ט סוחט לתוך משקין מותר ובשבת אסור הא וודאי לא דמיא כלל:

דף קמה:

אלא לעדות אשה. פנים מאירות ח"א סימן פ"ט:

כל שבא בחמין מלפני שבת. עיין זבחים צ"ה ד"ה עירה לתוכו פסחים מ' ד"ה האלפס:

מפני שהדחתן זו היא גמר מלאכתן. רשי' פירש גמר מלאכתן בישול וכן פירש לעיל בדף ל"ט ושם מפורש יותר ובעל הון עשיר כתב משום מכה בפטיש והדברים תמוהים שלא מצאנו מלאכת מכה בפטיש אלא בכלי' ובמעשה אומן בכתיבה ובאריגה בבגדים

ובמסחת אבן וכדומה אבל במידי דאכילה לא מצינו כלל מכה בפטיש. ועיין בשושנים לדוד:

יתיב וכו' מפני מה עופות שבבבל שמנים. תבואת שור קי"ב:

רשי' ד"ה כל שלא בא. זרע אברהם ח"א ח' ע"ג. ועיין מה שכתבתי בפ' כירה:

דף קמו.

שובר אדם את החבית. קהלת יעקב ל"ב עד ל"ג. קרית מלך רב ח"א ב' ע"ב. יצחק ירנן נ"ה ע"א. עיין לעיל מ"ח ד"ה וכי מה:

אין נוקבין מגופה. קרית מלך רב ח"א ב' ע"ב. לעיל מ"ח ד"ה וכי מה:

מאי אירי' דתני גרוגרת. [תוספת על פי לוח הטעות: ב"ב כ' ד"ה חביות.] יצחק ירנן ס"ג ע"א:

אפילו תרווד אפילו טלית. עיין לעיל ל"ו ד"ה הא ר"נ מה ששייך לסוגיין:

מהו למיברז חביתא בבורטיא. עיין ערובין ל"ד ד"ה ואמאי:

אמר רבה דבר תורה. צריך להבין דברי רבה למאן אמרה אי לרב הא כתבו התוספות לעיל בפרק הבונה דלא צריך פתח להכניס ולהוציא ואפילו בפחות מזה חייב משום בונה כמו עייל שופתא בקופינא דמרא והקודח וחר חורתא בבנינא ואי לשמואל הא סבר דנקב בלול של תרנגולים לא מחייב משום בונה משום דלא חשיב להכניס ולהוציא וכך כתבו התוספות לעיל בפ' הבונה להדיא והי' נראה לומר דרבה אליבא דשמואל אמרה ומיהו שמואל דמחייב משום גמר מלאכה נמי דוקא בפתח העשוי להכניס ולהוציא הוא דמחייב משום גמר מלאכה דניהי דלא חשיב ליה פתח ממש לחייב משום בונה מכל מקום חשיב פתח העשוי להכניס ולהוציא לחייב משום גמר מלאכה הא פחות מלול של תרנגולים אפילו משום גמר מלאכה נמי לא מחייב דאין זה גמר מלאכה כיון שעדיין צריך להרחיב הנקב כדי להכניס בו ואם כן לא גמר מלאכה הוא וכן נראה מדברי רש"י כאן שהחיוב משום גמר מלאכה שכן כתב בד"ה אוסופי נמי שמרחיבו ויש כאן משום גמר מלאכה ורש"י לשיטתו דסבירא ליה אין בנין בכלים וליכא לחייבו בחביות רק משום גמר מלאכה ולשיטת התוספות נמי יש לומר הא דמחייב רב אפילו בפתח קטן היינו בפתח שאין צריך להכניס ולהוציא בו כמו חר חורתא בבנינא ועייל שופתא בקופינא דמרא שנקבים כאלו אין צורך בהם להכניס ולהוציא בו ובמה שיש לו צורך כבר עשה אם כן נגמר הפתח מה שאינו כן בחביות שעשויים להכניס ולהוציא צריך שיהי' הפתח

עשוי' כדי שיכול להכניס ולהוציא דאם לא כן כיון שיש צורך לפתח כזה והוא עשהו פחות מזה לא מקרי פתח. ועיין מ"ש לעיל בפרק הבונה:

כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא. עיין לעיל ג' ד"ה ומפיס מורסא:

תוס' ד"ה שובר כו' ואי לא מוקמינן במוסתקי איכא למפרך. משמע דהוכחתם הוא מדקאמר בגמרא שם ר"א דמחייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דאמרו פטור אבל סור הכא שרי לכתחילה ומשמע מזה מדדייק טעמא דרבנן דאמרו פטור אבל אסור הא אלו הוי סברו כר"א דחייב חטאת הוה מודו רבנן דכאן פטור אבל אסור אבל בחידושי הרשב"א מבואר דההוכחה מרבנן הוא מפטור אבל אסור גופיה למה פטור אבל אסור הא כאן לכתחילה מותר ובאמת על זה יש להשיב דילמא דוקא כאן שהוא לאכילה שרינן אבל התם דלחצות שיניו הוא אסור ואף על גב דלסברת התוספות נמי יש להקשות דהתם הוי רק להריח צריך לומר דלא שני להו לתוספות בין אכילה לריח והתוספות משוי ריח כמו אכילה אבל בין אכילה לחצות שיניו בוודאי יש לחלק טובא:

תוס' ד"ה מתיר כו' מההיא דערובין יש ללמוד כו'. היינו לפי שיטתם בדיבור הקודם דהתם במגדול של כלי מיירי ואפילו הכי לא שרי אלא במיתרא אמנם כפי תירוצם הראשון שם בערובין וכן דעת רש"י שם דהתם במגדול גדול מיירי דהוה כאוהל והוה כחותמות שבקרקע ולפיכך דוקא שרי במיתרא וכן כתב רש"י להדיא בערובין ובזה אתי שפיר דבריהם לעיל בפרק הבונה שכתבו והא דפריך דלכאורא דבריהם מגומגמים ועיין מ"ש לעיל אבל כוונתם דבשלמא אם נאמר דבמגדול גדול מיירי שפיר פריך המקשן הוא ועירובו במקו' אחד דמגדול גדול הוה כחותמו' שבקרקע ואפילו על ידי מיתרא אסור אבל לפי מה שכתבו דבמגדול של כלי מיירי גם לפי סברת המקשן אם כן הוה חותמות שבכלים ושרי לחתוך ולהפקיע המיתרא ותירצו דצריך לומר דהמקשן הוה סבר דליכא מיתרא רק שצריך לעשות סתירה גמורה וזה אסור אפילו בכלים:

דף קמו:

משום מרזב כו' שמא יקטום. קהלת יעקב ל"ג ע"ב הסוגיא בארוכה. זרע אמת בחדושים סימן טית:

איכא בינייהו דקטים (ומונח) [ומנחי]. לכאורה משמע שמונח מבעוד יום בחביות דלא שייך שמא יקטום אבל משום מרזב גזרינן וכן כתב ב"י סימן שי"ד אבל לפי מה שכתבו התו' אי אפשר לפרש כן שכתבו הטעם דגזרינן משום מרזב משום שמקפל העלה וא"כ אם מונח מבעוד יום גם למאן דאמר משום מרזב מותר וצריך לומר כמו שפי' הטור דקטי'

ומנחי בלשון רבים שיש לו הרבה עלים מוכנים דלא גזרינן שמא יקטום אפילו אי מניח בשבת אבל למאן דאמר משום מרזב אסור כיון שמקפל העלה אבל מבעוד יום לכולי עלמא מותר. ועיין מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"ז. יצחק ירנן ס"ב ע"ב ע"ג:

ומשום כבוד רבותינו. עיין ב"ב ל"ד ד"ה הוה יתיב:

ואת המים היפים ברעים. זרע אמת בחדושים סימן יוד בארוכה:

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין. עיין מה שכתבתי בפרק במה אשה. עיין באר שבע:

תוס' ד"ה פרץ פצימיו כו' ועוד נר' דלא קשה לפי' הקונטרס [צ"ל כאן: כו'] כדתניא בספרי. לכאורה משנה היא בפרק זין דאהלות נפש האטומה הנוגע בו מן הצדדין טהור מפני שטומאה בוקע וכו' אם היה מקום הטומאה טע"ט הנוגע בו בכל מקום טמא מפני שהוא כקבר סתום ועיין בר"ש שם שהביא על הך משנה האי ספרי שכתבו התוס' (כא) [כאן] ושוב בא לידי חידושי הרמ"ה לב"ב וראיתי לו שפירש ג"כ כפירוש זה של התוס' ולמדה מהך מתניתין דאהלות:

דף קמז.

המנער טליתו. מרכבת המשנה פ"י דשבת הי"ח:

הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא. עיין חולין ג' ד"ה המניח ודף ט"ו ד"ה אלא צור:

תוספות ד"ה מהו לעשות מרזב כו' וכן פירש בערוך. כוונתם להביא ראי' לסברתם דהאיבעי' הוא משום איסור הוצאה ולא משום תיקון כמו שמפרש רש"י וכמו שכתבו בתחילת הדיבור לדחות פירוש רש"י והנה מפירוש הערוך מוכח דגם הוא מפרש משום איסור הוצאה אמנם בפירוש מרזב נחלקו התוספות על בעל הערוך בעניין עשייתו כי הערוך מפרש שמניח הטלית מקופל על צוארו צדו האחד על צד זה וצדו האחד על צד זה והאמצעי של הטלית משולשל על גבי חלל כנגד השדרה באופן שנראה כעין מרזב והם הקשו דאם כן אין עשוי' כעין כיס לכן מפרשים שהטלית אינו מקופל רק שמקבץ הקצוות ועל ידי זה נראה ככיסים:

תוספות ד"ה אף מי מערה. לכאורא נראה דכוונתם לומר דמי מערה היינו חמי אור דאי סלקא אדעתך דהם מי טבריה שהכניסם למערה וכמו שמפרש הרי"ף והגאון לכתחילה נמי שרי דסתמא תנן לעיל מי טבריה שרי ולא ניחא להו לחלק בין מערה שיש בו זיעה או לאו ולפי זה פרושם מכוון לדברי הרא"ש והרשב"א והדר כתבו דיבור אחר דיעבד אין אמי מערה כלומר חמין שהוחמו באור דאלו מי טבריה כולם שרי וכן נראה דעת

הב"י בסימן שכ"ו שהשוה דעת התוספות בפרק חביות לדעת הרא"ש אלא דלפי זה קשה מאי ראי' הביאו מפרק שמנה שרצים ובע"כ כוונתם להא דתנן התם דרוחצין במי טברי' והרי הגמרא מוקי לה התם כרבי מאיר ואליבא דרבי מאיר צריך לומר דוקא כשהוא בנהר שרי אבל בקרקע אסור ואפילו להשתטף כמו שכתבו התוספות בפרק כירה. ותו דלפי פירוש זה התוספו' סותרים למה שכתבו בפרק כירה ובפרק שמנה שרצים לפיכך נראה לכוון דבריהם דהכא עם מה שכתבו בפרק שמנה שרצים דשם כתבו ב' פירושים דלפירוש הראשון הוא דמי טבריה ושרי דוקא בנהר אבל הא דקאמר דיעבד דקאי נמי אמי טברי' מיירי בגומא דדמי למרחץ (וזה עולה כפי מה שכתבו בפרק כירה) ולפי זה קשה דאם כן מאי הוה מי מערה דאין לומר מי טבריה שהכניסם למערה דהיינו סיפא מי טבריה שפירושו נמי שהכניסם לגומא וצריך לומר לפי זה דמי מערה הוי פרושו חמי האור אבל לפירוש רבינו ניסים גאון שכתבו שם דמי טבריה שרי שפיר יש לפרש דמי מערה הוי מי טבריה שהכניסם למערה ואין צריכין לפרש חמי האור וזה כוונתם כאן מי מערה חמין שהוחמו באור דליכא לפרושי מי טבריה דהא בלאו הכי קשה על מי טבריה דהא לכתחילה שרי וצריך לפרש מי טבריה שהכניסן בגומא ואם כן היינו מי מערה לפיכך צריך לפרש מי מערה על חמי האור (וזה הפירוש ראשון שכתבו שם בשמנה שרצים) ושוב כתבו דבשמנה שרצים פירשו דיעבד אין על מי מערה קאי ואם כן שפיר יש לפרש מי מערה על מי טבריה וזה עולה לפירוש רבינו נסים גאון ושני הדיבורים הכל אחד כמו (שכתוב) [נדצ"ל שכתב] מהרש"א. מיהו לפי נוסחת מהרש"א שפיר יש לפרש כפירוש הרב ב"י ולא קשה קושיא הראשונה שכתבתי דהא באמת לפי נוסחא זו לא הביאו ראי' משמנה שרצים וגם סתירה לא הוי דלעיל לא כתבו כן אלא לרבי מאיר אבל לדידן דלא פסקינן כר"מ אם כן אפילו בקרקע נמי שרי יש לאוקמיה מתניתי' דמי טבריה אפי' בקרקע ואפי' הכי שרי ומי מערה דוקא בחמי האור:

דף קמז:

אסור (לישב בקרקע) [צ"ל לעמוד בקרקעיתה] של דיומסית. עיין ע"ז י"ז ד"ה בימוסאות:

בעי למקרי החדש הזה לכם. משכנות יעקב קל"ו ע"א:

רשי' לא שנו אלא בסם. יצחק ירנן ס"ב ע"א:

רש"י ד"ה לפופי. אדמת קדש ח"א ז' ע"ב:

רש"י ד"ה בחומרי שדרה. זרע אמת בחדושים סימן י"א:

דף קמח.

פרק עשרים ושלשה

תוספות ד"ה שואל. זרע יצחק:

תוס' ד"ה אתקין רבא. מרכבת המשנה פ"ג פרק ז' דשכירות ה"ב:

דף קמח:

הנח להם לישראל מוטב יהי' שוגגין. דברי קונטרסים פ"א ע"ג. צרור החיים א'. זרע יעקב בדרשות נ"א ל"ב:

השוחט את הפרה. מרכבת המשנה ח"ג פרק ט' דשמטה ה"א:

ואי לא נתנה לתבע מאי משמט. רשי' לא גרס אא"ב אבל הרשב"א גריס וכן הר"ש בפ"י דשביעית גרס כן ועיין שם מה שהקשה ומה שתירץ על זה בספר גידולי תרומה דף י"ז ודע דהר"ן כתב דאפילו למאן דאמר לא נתנה לתבע אי תפס לא מפקינן מיניה ולפי זה יש לדקדק מאי מקשה הגמרא מאי משמט וכפי פירוש רשי' שמוט ועומד הוא הא יש נ"מ דאי מחמת שביעית אפילו תפס מפקינן מיניה ולפי גירסת הר"ש יש ליישב אמנם בסיפא דמקשה ואי לאו אינו משמט וודאי קשה וצריך לומר דהר"ן לא חש להך קושיא דבאמת (ה ') [נדצ"ל הי'] יכול הגמרא לתרץ כך. אלא דמתרץ האמת:

מקדיש אדם פסחו בשבת. בכורות נ"ח ד"ה ואי אפשר:

וחגיגתו בי"ט. עיין חגיגה ח' ד"ה משום סקרתא:

כאן בחובות שקבוע להם זמן. חזון עובדיה ס"ה ע"ב:

מטילין חלשים על הקדשים. עיין מנחות ע"ג ד"ה איש:

דף קמט.

שטרי הדיוטת. מרכבת המשנה ח"א פכ"ג דשבת הי"ט ועל דברי מהרש"א שם. שדה הארץ א"ח סימן כ"א:

והגי תנאי כהני תנאי. יצחק ירנן ס"ב ע"ג:

אין רואין במראה בשבת. עיין ע"ז כ"ט ד"ה המסתפר:

כתב המהלך תחת הצורה. תועפת ראם ע"ו ע"ד:

מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו. קהלת יעקב ל"ו ע"ב:

בני חבורה המקפידים. מגילת ספר לאוין ק"א ע"ב:

תוס' ד"ה לעולם. קהלת יעקב ל"ד ע"ג. ועיין שם בארוכה:

תוס' ד"ה ודיוקני. פרשת הכסף א' ע"ב. חזון עובדי' ב' ע"ד ק"א ע"ג:

דף קמט:

כל מי שחבירו נענש על ידו. עיין ב"ב כ"ב ד"ה אנא ענשתיה:
רשי' ד"ה חדא דכולי קרא בנבוכדנצר כו' שתה גם אתה כאותם שהיית מקלה כצ"ל:
תוס' ד"ה מ"ט משום קוביא. לשון לימודים דף ע"ב ע"ב:

דף קנ.

לא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים. עיין מה שכתב הרב ארעא דרבנן בהשמטות סימן י"ט ודבריו תמוהים כבר עמדו עליהם בעפרא דארעא סימן ל"ה ובקרבן אליצור דף ל"ו ע"א ועיין ברכי יוסף ק"ה. חוות יאיר סי' מ"ט וסימן נ"ג:
חשבונות של (מה לך) [מלך] ושל מה בכך. תבואות שור קי"ב:

דף קנ:

בשלמא (ק"ש) [צ"ל קש] משכחת לה במחובר. עיין לעיל ל"ו ד"ה כירה שהסיקוה. ב"מ ק"ג ד"ה המקבל:
תוס' ד"ה במחובר משכחת לה. בית יהודה ח' ע"ד:

דף קנא.

אין מחשיכין על התחום להביא בהמה. מחזיק ברכה חא"ח ע' ע"ג:
(**גוי**) [**צ"ל נכרי**] שהביא חלילין. מרכבת המשנה ח"א פ"ו דשבת ה"ג עיין ביצה כ"ד ד"ה ולערב:
אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. ב"ק פ"ג ד"ה אמר לנכרי:
מאי ממקום קרוב. בתי כהונה בית ועד סימן כ"ו. שער המלך ח"א דף מ"ב ע"א:
חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. תמים דעים מ"ו ע"א עיין קהלת יעקב ח ע"ב. עיין בכורות ל"ה ד"ה איכא דאמרי:
תוס' ד"ה אין מחשיכין. מרכבת המשנה ח"א פרק כ"ד דשבת ה"ג:
תוס' ד"ה נכרי שהביא. קהלת יעקב ח' ע"ג. קרית מלך רב ח"א כ"ד ע"א ועל לשון הרא"ש שם. יצחק ירנן דף מ"ו ע"ד:

דף קנא:

תינוק בן (יומא) [יומו] חי אין צריך לשמרו. גופי הלכות קי"ג ע"א:

דף קנב.

מהכא לקרחינא כמה הוי. עיין ב"ב קי"ג ד"ה ומטו בה:
כי הולך אדם אל בית עולמו. מלמד שכל צדיק וצדיק. מנחת בכורים:
מת שאין לו מנחמים. מרכבת המשנה ח"ג פרק י"ג דאבל ה"ד:

דף קנב:

עד שיסתם הגולל. עיין על גולל ודופק תמים דעים סימן ר"ד:

דף קנג.

פרק עשרים וארבע
מי שהחשיך בדרך. רשי' ותוספות. פרי האדמה ח"ג דף ב'. לשון הר"ן קהלת יעקב כ"ט ע"ג:
נותן כיסו לנכרי. קרית מלך רב ח"א כ"ח ע"ג:
חרש ושוטה לשוטה. מקום שמואל בשו"ת ל"ח ע"ג וע"ד ודברי מהרש"א שם:
רשי' ד"ה האי אדם. חקרי לב קי"ט:

דף קנג:

מוליכו פחות פחות מארבע אמות. כתבו התוספות בעירובין צ"ז ד"ה ר"ש דלר' שמעון כמו שסובר גבי תפילין סובר כאן דנותנו לחבירו וחברו לחברו דהכי עדיף טפי עיין שם:
מניחו עליה כשהיא מהלכת. עיין לעיל ה' ד"ה אגוז:
בתחומין ואליבא דר"ע. באר יעקב י"ד ע"א:
רשי' והלא מחמר. חקרי לב דף קצ"ג:
רשי' ד"ה חדא דכתיב וכו'. עיין מה שאכתוב בדף הסמוך בד"ה המחמר:
תוס' ד"ה כי תבעי לך. יד מלאכי כלל צ"א:
תוס' ד"ה בו ביום. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס אחרון:

דף קנד.

ה"ק (כל) [צ"ל: דבר] שחייבין על שגגתו חטאת. עיין לעיל וי"ו ד"ה הא קמ"ל:

אבוה דרב מרי בר רחל. עיין ב"מ ע"ג ד"ה רב מרי:
המחמר אחר בהמתו בשבת. רמב"ן ומגילת אסתר שורש י"ד דף נ"ג לב שמח דף צ"א צ"ב:
דהוקשה כל התורה כולה לע"ז. כבר כתבתי לעיל דף ס"ט כי שמעתי מקשים הא ר' יוחנן סבירא ליה כמונבז ולית ליה דהוקשה כל התורה לע"ז כמ"ש התו' לעיל אמנם באמת קושיא מעיקרא ליתא דהא דקאמר רבי יוחנן הוקשה כל התורה לע"ז אין הכוונה על ההיקש שאמר לעיל בפרק כלל גדול היקשא דריב"ל אלא הא דקאמר כאן הוקשה כל התורה היינו היקשא דרבא בדף הקודם חדא דכתיב תורה אחת יהיו לכם ופירש רשי' עד דעביד מעשה כדכתיב לעושה בשגגה. ולפי פשוטו לכאורה דברי רש"י תמוהין דמאי צריך לעושה בשגגה הא מהיקשא דע"ז נלמד ואפילו לא יהי' כתיב לעושה שפיר ילפינן מהקישא אלא ודאי כוונת רש"י להורות דאין כוונת הגמרא על ההיקש הפשוט דנלמד מע"ז שיהיה בו מעשה דזה מחלוקת תנאים באיזה אופן הוא ההיקש ועיין בתוספות דמכות דף י"ד ע"א כי שם כתבו התוספות כי יש שני דרשות בת"כ אלא כוונת התלמוד דוודאי גוף הפרשה בע"ז מדבר אמנם התורה אמרה תורה אחת יהיה לעושה בשגגה שכל השוגגין יהי' דינם כע"ז ואם כן כיון דהתורה ריבתה שאר השוגגין בפירוש (וכתב) [צ"ל וכתבה] לעושה לא (שוותה) [נדצ"ל השוותה] התורה שאר השוגגין לע"ז שיהיה חייב אלא העושה מעשה אבל דבר שאינו עושה מעשה לא אתרבי כלל בהך פרשה ועל היקש זה אין חולק כלל שאינו כשאר היקשים שהרי התורה אמרה בפירוש היקש זה והא דקאמר לעיל מה ע"ז אין הכוונה שצריך שיהי' דוקא כע"ז דהא מן לעושה נלמד וכמו שכתב רש"י להדיא אלא כדי שלא נאמר דאף דכתיב לעושה אין צריך עשיה ממש לכך קאמר דומיא דע"ז דשם כתיב ועשה ובעי עשייה ממש נלמד גם לעושה הוא עשייה ממש וכן הרמב"ם ריש פ"א דהלכות שגגות כתב דבעי מעשה מדכתיב לעושה בשגגה הרי דלא יליף מהקישא אלא מלעוש' אמנם היקש דריב"ל היקש גמור שלא נלמד מגוף המלות אלא מסמיכו' העניינים ובזה נחלקו התנאים דמונבז ס"ל דלא מקשינן לע"ז שיהי' דומה לו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת דזה נלמד כבר מעליה כדכתבו התוספות ולהכי יליף היקש דסמיכות לשוגג למזיד ורבנן דלא ילפי מעליה ילפי ההיקש דסמיכות דבעי דומיא דע"ז לדבר זה שבעי זדונה כרת אבל שוגג למזיד לא (נקש) [נדצ"ל נתקש] וזה ברור:
לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. דברי אמת קונטרסים מ"ט ע"ב. רמב"ן שורש י"ד דף נ"ג. חקרי לב קצ"ז ר'. מכות י"ג ד"ה ברשעה:

תוס' ד"ה בלאו. מרכבת המשנה ח"א פ"כ דשבת ה"א. חקרי לב קצ"ה קצ"ו קצ"ט ר':

דף קנד:

היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית. מרכבת המשנה ח"א פכ"א דשבת:
והא קמבטל כלי (מהיכנא) [מהיכנו]. קרית מלך רב ח"א כ"ה ע"ב:
מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו. והקשה בספר קהלת יעקב אלגאזי דף י"ו ע"ד הא (התורה) [נדצ"ל דהתורה] חסה על ממונם של ישראל נלמד מבית המנוגע ושם חסה התורה אפילו על כלי חרסו ופכו בפי"ב דנגעים ע"ש. ועיין להרמב"ן במלחמות שהביא סוגיא דביצה דאפילו להפסד מועט נמי חששו אלא שכאן אין ההפסד נחשב למאומה כי הוא מיעוטא דמיעוטא יע"ש אמנם מלבד זאת קושיא מעיקרא ליתא דוודאי כח ביד חכמים לגזור גזירות ואף על פי שכמה פעמים יבוא מזה הפסד ממון אלא הכא פרושו דהתירו לו כאן אף על פי שיש קצת איסור כדי שלא יבוא לידי איסור יותר ועיין בפוסקים סימן של"ד או משום צער ב"ח וכבר האריך בזה בספר נחפה בכסף ואם כן אם הי' כאן הפסד מרובה בוודאי התירו לו לבטל כלי מהיכנו דאם לא כן יניח על הבהמה ויעבור על איסור צער ב"ח דהוא דאורייתא לדידן או שאר איסור אמנם כשההפסד מועט אף אם צריך להתיר החבלים כדי שיפלו השקים לא חיישינן שיניח על הבהמה ויעבור על איסור צער ב"ח או שאר איסור כיון שההפסד מועט וכיון שההפסד מועט לא איכפת ליה וזה ברור. ועיין נחפה בכסף דף כ"ט ע"א וע"ב. ועיין בספר בית אברהם כהן דף קל"ו ע"ד:
מר סבר צדי צדדים (אסורה) [אסורין]. למנצח לדוד ט"ז ע"ב. מרכבת המשנה ח"א פכ"א דשבת ה"ט:

דף קנה.

צדדין אסורים. עיין חגיגה י"ז ד"ה רב אשי:
ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין. מרכבת המשנה ח"א פכ"א דשבת הי"ח ולשון הרמב"ם בפירוש המשנה שם:
תוספות ד"ה למטה מי'. מעיל צדקה סי' ט':
תוספות ד"ה והלכתא. מרכבת המשנה ח"א פכ"א דשבת ה"ט. יד מלאכי כלל קנ"ט:

דף קנה:

מפרכינן (את התבן) [צ"ל תבן]. עיין ב"ב י"ט [צ"ל כאן: בתוספות] ד"ה בתיבנא סריא:

בתיבנא סריא. עיין לעיל ק"נ ד"ה בתבנא:
לא גובלין. מרכבת המשנה פכ"א דשבת הל"ג. יצחק ירנן נ' ע"ב ע"ג:
נותנין לפני אווזים ותרנגולים ויוני הרדיסאות. ע"ל ק"ו ד"ה ואין נותנין:
דאכלא כורא (וטענא) [ואטעינא] כורא. ב"מ פ' ד"ה סתם ספינה:
דשדיה ליה (קמיה) [קמייהו]. עיין ביצה כ"ג ד"ה ואין נותנין:
אין מזונותן עליך. עיין לעיל י"ט ד"ה נותנין מזונות:
כמה (תשהו) [תשהה אכילתו] במעי' כו' ובעופות ובדגים. עיין מנחות ס"ט ד"ה דבלע. בכורות ז' ד"ה דג טמא:
ר"י בר' יהודה אומר עד שיגבל. בשמים ראש שמ"א:
רש"י אטענה כורא כו'. מה שהכריח רש"י לזה עיין בתוספות ב"מ דף פ' ד"ה סתם ספינה. ועיין זרע יצחק:

דף קנו.

אמר רב מנשיא חד קמי' חד. ועיין זרע יצחק:
מזל מאדים. אמרי שפר:
רש"י (מדלי') [צ"ל אכיל מדיליה] כשמש זה שאינו משיג גבול. אמרי שפר:

דף קנו:

שקלתה למכבנתא (ויהבה) [צ"ל: כו' איתיב] בעינא דחויא. עיין ב"ב קנ"ה ד"ה כבינתי לאימא:
מחתכין את הדלועין. לשון הרא"ש. קהלת יעקב ג' ע"ב. זרע אמת בחדושים סימן מ"ג. אדמת קדש ח"ב י"ג ע"ד:
ואף לוי סבר הלכה כר' יהודה. באר יעקב ל"ב ע"ב. זרע אמת בחדושים סי' ע"ג:
ומי אמר ר' יוחנן הכי. דברי אמת בקונטרסים מ"ו ע"ד:
והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. באר יעקב ל"ב ע"ג. בשמים ראש קמ"ה:
תוס' ד"ה והא אמר ר' יוחנן. באר יעקב צ"ב ע"ג:

דף קנז.

ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח. זרע אמת בחידושים סימן מ"ג:
פליגי בה רב אחא ורבינא. עיין ביצה כ"ח ד"ה רבינא:
בכולי שבת הלכה כרבי שמעון. זרע אמת בחידושים סימן מ"ג:

אפילו רבי שמעון מודה דתנן כל הכלים סנהדרין פ"ד ד"ה מאן שמעת:
מפירים נדרים. עיין על המשנה זרע אמת בחידושים סימן מ"ג:
ופוקקין את המאור. זרע יצחק. זכרון יוסף מ"ח ע"ד:
מעשה בימי ר' צדוק שו"ת מהר"י לבית הלוי סימן ל"ד בני יהודה ק"ט:
שפקקו את המאור. עיין ב"ב כ' ד"ה היא גופה. ועיין מ"ד ד"ה ואין מצלת:
תוס' ד"ה אין משקין ושוחטין. זרע אמת בחדושים סימן מ"ג:

דף קנז:

עולא איקלע לבי ריש גלותא. עיין בארוכה זרע אמת בחדושים סימן י"ב:
רש"י ד"ה גיגית כו' ולפני מות המת פקקו. דברי רש"י לכאורא תמוהים ובספר עץ חיים כתב דאלו לאחר מות המת הוה מחיצה המתרת ואסור ודבריו תמוהים דזה סברת התוספות לעיל בס"פ כל הכלים אבל לרש"י שם אין חילוק בין מחיצה המתרת או לא והכל שרי והנכון כיון דנראה לעיל דר"א חולק על הך דינא וס"ל דאסור זה הכריח לרש"י לפרש דקודם שימות הוה דאי לאחר שימות הוה של מצוה ופקיקה דמצוה אפילו ר"א מתיר ודלא כתוספות ואין להקשות מנל"ן באמת להגמרא לעיל דקודם שימות הוה ור"א חולק דילמא לאחר מיתה הוה וגם ר"א מודה דאם כן למה הוצרכו לומר מדבריהם למדנו כיון שאין חולק וקרוב לזה כתב בספר בני יהודה. ועיין מהר"י הלוי ל"ד:
רש"י ד"ה בגמי ולהכי נקט בגמי דחזי למאכל בהמה. והקשה בספר דרך המלך דף ד' ע"ב דלעיל דף קי"ב לא התיר רש"י קשירה בגמי לח רק כתב שראוי לטלטל וכאן התיר קשירה ודברי רש"י סתרי אהדדי ועיין שם ולפי סברתו עדיפא מניה הוה ליה להקשות למה לא התיר רש"י הקשירה בגמי הא כאן קאמר להדיא וקשרו את המקידה בגמי שמע מינה דקשירה נמי שרי אמנם הדבר פשוט דלעיל קאמר הגמרא שקיל גמי לח וכרוך עליו וכיון דהגמרא קאמר כריכה לא הוצרך רש"י לפרש קשירה כי רש"י מפרש הוא ולא פוסק ומה שאינו מפורש בגמרא אינו פוסק והרמב"ם שפוסק הוא מפרש וקושר הגמי דאפשר בכריכה בלי קשירה אינו עומד אבל רש"י לא הוצרך לפרש כיון שבגמרא לא נזכר כלום מקשירה:
תוס' ד"ה מדידה. מרכבת המשנה חלק ג' פרק ט"ו דטומאת מת הלכה ב':
בע"ה סיימתי מסכת שבת